D. CAROLI
MUSITANI
PHILOSOPHI, AC MEDICI
CELEBERRIMI
PYROTECHNIA
SOPHICA.

IN QUA

RERUM OMNIUM PRINCIPIIS VESTIGATIS, Reliquisque Chymici apparatus expensis, singulorum Corporum ex triplicato Naturæ Regno Vegetantium nempè, Mineralium, & Animalium principia, genesis, præparationes, usus, & dosis ignis artificio examine explorantur, & ad TRUTINAM revocantur.

Cum INDICIBUS *Capitum, Rerum, & Materiarum locupletissimis.*

COLONIÆ ALLOBROGUM.

Sumptibus CHOUET, G. DE TOURNES, CRAMER, PERACHON, RITTER & S. DE TOURNES.

M. DCC.

BENEVOLO LECTORI

S. P. D.

JOSEPH MUSITANUS

IATRIAS PROFESSOR

INTER complurima infortunia L. A. quæ usque ad hanc diem nostro in Regno Chymia patitur, tum illud maximum semper existimavimus, non nisi nebulosis, nulliusque pretij hominibus Chymicarum præparationum curam laxari, qui nullo judicio, nullâ doctrinâ, sed casu ducti præsentissima potiùs nostræ vitæ parant venena. Horum certò imposturis, vel ipsum nomen Chymiæ communi omnium opinione summoperè horrendum redditur, adeò ut non pauci, supersunt ex vulgi sententiâ, saniori meliorum Scientiarum succo imbuti, sed nostro videri hircosi, & præposterâ nati Minervâ, ab omni hominum memoriâ abradendum putaverint, & veluti Reipublicæ exitiabile, ipsam quoque recordationem esse damnandam. Nos verò de his nil commovere solemus, quippè satis, superque apud Cor-

datos Viros, atque à vulgi opinione semotos innotuit, non Chymiam culpandam; sed Batavos illos homines, quorum opera hæc ars infamatur. Horum bono ne credas hæc nostra scripta in lucem protulisse; sed propositum nobis fuit omnibus illis brevi methodo viam sternere, qui sano judicio præditi ad Chymiam animum adjicere expetunt, ut saniori sapientiæ fores rectà ingredi possent. MUSITANUM autem cæteris præstitisse in hoc uno crediderim, quod suo judicio nil temerè commiserit, sed omnia in observandâ naturâ, quam sibi veluti ducem, & magistram præfecit, illiusque artificio cognoscendo, probato examine paravit, & digessit. Hinc præcipuus sapientiæ fructus reputatur, qui per improbos labores, post tot vigilias, tot studia in naturalis scientiæ comparatur, ut ea, quæ per nosmet ipsos assequi nequimus, naturam ducem, non propria judicia statuere oportet. Tali igitur ingenuitate omnem arrogantiam, quæ ab homine Philosopho plurimùm dissidet, vitare studuit, ut quæ ad humanos usus protulit, ad majora vitæ compendia instruerentur. Lege interim L. A. & bene utere. *Vale.*

INDEX

INDEX CAPITUM.

LIBER PRIMUS.

LIBER SECUNDUS.

De Igne, & Variis ejus Operationibus.

LIBER TERTIUS.

De Secretioribus Medicamentorum Chymicis Praeparationibus in communi; & praesertim De eis, quae ex Vegetabilibus educuntur.

XII. De

LIBER QUARTUS.

De Chymicis Magisteriis ex Mineralium Regno præparabilibus.

III. De

LIBER ULTIMUS.

De Chymicis Magisteriis ex Animalium Regno parabilibus.

D. CAROLI

D. CAROLI
MUSITANI
IATRIAS PROFESSORIS,
PYROTECHNIÆ SOPHICÆ
LIBER PRIMUS.
PROOEMIUM.

QUoties ipse mecum considero institutam nostrorum temporum physiologiæ normam à tot, tantisque Illustribus viris incomparabili felicitate, meliorique eventu aggressam, non modò antiquorum ingeniis anteferendos, verùm longo tractu post se illa reliquisse, nec vel quicquam gloriæ ab illis præreptam certissimè puto. Etenim si antiquorum doctrinam cum nostrorum inventis conferamus, satis apertè cernemus intra angusti temporis spatium innumera priscæ medicinæ mysteria detecta, & sexcenta ferè, quæ jàm usque ab ultimis nostrorum patrum sæculis fuerant incognita secundo ausu nostræ ætati advecta. Quinimò tot, tantæque nunc præclarissimarum rerum cognitiones, novarumque disciplinarum pulcherrimi partùs excoluntur, atque quotidiè ad uberiorem fructum promoventur, ut modò non sit ampliùs cum antiquis de ipsâ naturâ conquerendum, ipsamque uti novercam accusare, quod veritatem in profundo abstruserit. Laudabilis sanè ab *Hippocrate*

instituta physiologiæ ratio, atque etiam *Galeno*, aliisque præclarissimis viris, quot unquam suspexit antiquitas, laudabilis profectò fuit (non is sum ego, qui ausim quicquam eorum laudi detrahere, audax negotium esset, & impudens), sed non quæ non concedat ingenioso *Harveo*, qui primus sanguinis motu explorato novum mundum aperuit posteritati. Quid dicam de incomparabili *Willisio*, qui cunctas physiologiæ partes novis inventis, admirabili studio, summâque doctrinâ illustravit, primusque de fermentationis naturâ præclarissimè disseruit, undè innumera ferè tùm in physicis disciplinis, tùm in hominis naturâ nostræ ætati detexit. Per quot sæcula in ignorantiæ sinu demersâ delituerunt veræ motuum naturalium rationes, chylificationis modus, humoris nutritii, sanguinis, & succi nervosi distributio, sacci lactei inventum, fellis, glandularumque usus, & sexcenta nostrorum philosophantium impensâ industriâ conquisita artificis naturæ opera. Longum nimis esset singula inventa, & denuò instituta, singulosque auctores percensere, qui regale veritatis iter ingressi decumanam Sapientiæ portam tenuerunt. Sed ut verum fatear, quod negabit nemo, nemo veritatis amator, primum huic operi in natura excitato lapidem chymia jecit. Cui enim hucusque non innotuit ex fermentantium liquorum motu, destillatione, calcinatione, sublimatione, spirituum permixtione, exactaque rerum omnium anatome, quot, quantaque tùm in Physicis, tum in Medicis, in universâ, tum denique natura sint adducta. Complurima huc afferrem, & per singula exactissimè percurrerem, si per tempus id liceret, atque cum iis res esset, qui de re Philosophicâ, & Medicâ non essent optimè meriti. Ideoque tantum opus aggrediamur, & pro virili, summâ diligentiâ, & instituto persequemur, meis tamen cohorrationibus alios in re Chymicâ invitare certè animo non est, si res se ipsam commendat; undè alacri animo nervos intendite sic dabit Deus meliora.

CAP.

Caput I.

De Chymiæ Origine, & Progressu.

CHymiæ originem præsenti cap. à fundamentis auspicaturi, nè illotis, ut dicunt, manibus, non modicæ utilitatis tantùm futurum opus tractare videamur; hæret animus satis, nè digna, ut quæ hominum memoriæ prodatur res sit, quippè quæ nihil adhuc habet explorati quis fuerit inventor, quæ primæ origines, proximaque originibus, ut aliquid certi affirmare, vel refellere possemus. Res est antiqua, & supra omnem hominum memoriam, nec usque ad hanc diem apud Scriptores, qui vetustiorum rerum monumenta posteritati tradidêre, quod fidem evincere potuisset, videre mihi datum fuit. Undè omnia, quæ nunc extant, multa verisimilitudine quadam nituntur, quàm credulitate, nonnulla quoque poëticis magis decora fabulis, quàm incorrupta rerum priscarum fide nitere conspiciuntur. Nos autem etsi inter sacrum, & saxum stemus, non tamen à proposito rei difficultate deterriti, mentem avertemus, cum pro virili parte satis nobis consuluisse visi sumus nobis videre, si verisimilitudine ducti veritati propiùs accedere enitemur, itaque quid faciemus, à vero non deflectere omnium consensu apparebit.

Apud omnes jam satis constat Chymiæ usum antiquissimum esse, imò cum ipso fermè nascente mundo ortam fuisse Chymiam, si latissimè illius usum accipere volumus, illud sanè perspicuum reddere potest, primi nempè Parentis lapsus; Etenim tunc primùm homo in sudore vultus sui, pane ut vesceretur, ad agrorum culturam se contulit, variasque artes propriâ industriâ excogitavit, quibus vitam potuisset agere: nec certè instrumenta, quibus terra colebatur, modus quo arva pinguiora fiebant, omnisque agrorum cultura sine Chymiâ, sive eam natura docuerit, sive industria potiùs excogitarit peragere, vel quilibet potuisset: Præterea modus panem fermento conficiendi, mustum in doliis fermentandi, aliaque innumera satis id apertè demonstrant.

Sed quia Chymici in metallorum transmutatione, ut ad auri perfectionem illa eveherentur, plurimam operam navarunt, eorumque officium sit, unita corpora solvere, & soluta coagulare, illud manifestum videbitur metallurgos huic arti fundamenta jecisse, & hisce profectam initiis ad hæc usque tempora semper majores in usus crevisse, & vires acquiret eundo; nostri siquidem instituti erit ab his initium ordiendæ rei sumere. Quàm verosimiliter igitur poterimus paucissimis dicemus, & absolvemus.

Julio Firmico Constantini Magni temporibus florenti anno à partu Virginis 320. *Samuel Bocciardi* Chymiæ inventum hisce verbis adscripsit:

Novum esse inventum, nec illius quemquam meminisse ante Julium Firmicum, quòd etsi *Suida*, & *Eusebius* narrent, nos tamen libentiùs crediderimus instauratorem potiùs fuisse, quàm inventorem, ejusdem *Firmici* adductus testimonio affirmantis è priscis Chaldæorum, & Ægyptiorum voluminibus hanc doctrinam in lucem extulisse. Ante multa siquidem tempora Chymiam effloruisse, fat ex duobus, ut multa prætereamus manifestum fiet: Primum liquet *Hermetem Trismegistum* de hac arte non pauca posteris consignasse; certumq; est, post diluvium vixisse; non negaverimus tamen in Ægypto plusquam nullibi, & incrementa cœpisse, & dignationem, ità ut variis characteribus, & hyeroglificis tanquàm rem pretiosam non cuilibet evulgandam abscondérent. Extat, & aliud *Firmici* monumentum, qui Alchymistarum meminit, ut jàm dudum cognitorum ab Astrologis in eorum divinationibus, undè ipse *Lib. 31. decret.* Luna in nonâ domo hanc prædictionem de Alchymistis scriptam reliquit: *Si Saturni hæc domus fuerit, scientiam Alchymiæ dabit: si Solis providentiam in quadrupedibus.*

Sed ratio postulat, ut credatur non procul abesse à veritate illud in quod non pauci consentiunt *Tubalcainum* nempè huic arti primum omnium materiam ministrasse, occasionemque dedisse; Legitur etenim in sacris Bibliis *Gen. cap.4. Sella genuit Tubalcain, qui fuit malleator, & faber in cuncta opera æris, & ferri.* Nec æs & ferrum (etsi ad communes usus, & agriculturam parasset) vel fundi, coqui, & ab impuritatibus separari, ut ad usus fabrefieri potuissent sine Chymico magisterio credibile est: inde ad posteros hanc artem pervenisse, & in majores usus crevisse, non est cur verum non putetur.

Non multo ab hinc tempore terrarum orbis aquis diluvii unà cum artibus, cœterisque rebus demersus latuit, inde post diluvium *Hermes Trismegistus* quibusdam tabulis in valle Hebron repertis hanc artem excitavit, illustravitque, ut nonnulli ob id inventionem attribuant. Vixit *Hermes* anno ab origine mundi 2000. præceptoremque habuit *Noachum*, ipse posteà *Chamephis*, sive *Chusii* magister fuit: Præterea *Isidem* instituisse ex *Diodori Siculi lib.* 1. memoriâ extat: columnam fuisse inventam narrat in sepulchro *Isidis* ubi ipsamet inscripserat se ab *Hermete* institutam, ejusdem etiam est sententiæ *Franciscus Patritius in Hermete*, undè *Isidis*, & *Osiridis* temporibus vixisse ex hoc satis liquet. Attamen non nos latet plures fuisse Hermetes, ut apud *Cic. 3. de nat. Deorum*, sed hunc illum Hermetem Trismegistum putamus ter maximum sacerdotio nempè regali dignitate, & sacrarum rerum scrutatione; primum traditur philosophiam à naturalibus ad divina convertisse. Fertur (sed de auctore parùm constat) in valle Hebron post diluvium invenisse tabulam Smaragdinam appellatam, & nonnulli dicunt, in ejus sepulchro à quadam fœminâ nomine Zára fuisse inventam, sed quis hujus tabulæ auctor fuisset, non satis quoque liquet: Hanc religiosissimè venerantur Chymici quippè in eâ certum occultari medicamentum putant, quo nè

nè dum morbi pellantur, sed ætas quoque omni suo cursu incolumis, & vegeta servetur, illamque etiam continere artem, quâ metalla vilissima summè perficiuntur, sed ænigmatico, & allegorico sensu obscurata, veram expositionem accomodare admodùm difficilè, nè dixerim, impossibile à Chymicis reputatur. Placuit illam hic subnectere: *Verum est sine mendacio, certum, & verissimum. Quod est inferiùs, est sicut id quod est superiùs, & quod est superiùs, est sicut id quod est inferiùs ad perpetranda miracula rei unius. Et sicut res omnes fuerunt ab uno meditatione unius: sic omnes res natæ fuerunt ab hac unâ re adaptatione. Pater ejus est Sol, mater ejus Luna. Portavit illud ventus in ventre suo. Nutrix ejus terra est. Pater omnis Theolesmi. totius mundi est hic. Virtus ejus integra est, si versa fuerit in terram. Separabis terram ab igne, subtile à spisso, suaviter magno cum ingenio. Ascendit à terrâ in Cœlum, iterumque descendit in terram, & recipit vim superiorum, & inferiorum. Sic habebis gloriam totius mundi. Ideò fugiet à te omnis obscuritas. Hac est totius fortitudinis fortitudo fortis. Quia vincet omnem rem subtilem, omnemque solidam penetrabit. Sic mundus creatus est. Hinc erunt adaptationes mirabiles, quarum modus est hic. Itaque vocatus sum Hermes Trismegistus habens tres partes Philosophiæ totius mundi. Completum est, quod dixi de operatione Solis.*

Solent plerique pro certo decernere *Moysen* (qui ab Hermete non longè abfuit) Chymicæ artis peritissimum fuisse, quippè qui vitulum aureum conflatilem, quem opere fusorio Aaron populo Israëlitarum adorandum effinxerat: *Combussit* (ut Exod. 32. vers. 20. habetur) *& contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israël.* Sine Chymia hoc fuisse factum credibile non videtur; unde *Cornel. à Lapide* studiosissimus Bibliorum Interpres hæc ita exponit. *Conjecit vitulum in ignem, certis admixtis herbis, ut liquaretur in massam, & quasi in carbonem redigeretur*, & in verbo contrivit hæc dicit Hæbr. *Et moluit usque ad tenuitatem q. d. Moses carbonem illum, vel massam igne extractam contudit, & contrivit in minutum pulverem.* Inseritur quoque huic loco fabula noxios haustu aquæ tali cinere respersæ auream barbam, vel labia reportasse, vel in dolores ventris, aliumque morbum incidisse, quamobrem occidebantur, utpotè idolatriæ labe infecti; sed hæc Judæorum sunt fabul..menta, non etenim in hoc idolatræ dignoscebantur, ut *Cornel. vers.* 28. exponit hisce: *Occidat quisque quemlibet occurrentem, etsi arctissimè ibi conjunctum, plerique etenim omnes in populo rei, & conscii erant idolatriæ vituli, idque satis, tùm voce, tùm ornatu, tùm choreis, tùm ebrietate, aliisque modis prodebant. Alii apud Ruper. & Albulen. volunt nocentes ab innoxiis fuisse discretos potu cineris vituli, inde enim noxios auream barbam, vel aurea labra, alios etiam morbos contraxisse, sed hæc Judæorum sunt fabulamenta.*

Nos verò ex his omnibus, quæ hactenus dicta sunt nil certi decernere audemus, ut Moysem Spagyricum faceremus, ideò aliis pensandum relinquemus. *Mariam prophetissam Moysis sororem in chymicorum classe non pauci reposuerunt*, etenim in bibliothecâ Regis Galliarum codicem quendam, de Chrysopopæiâ extare

prodit *Isaac Casaubonus cui* tit. est, *Ars sacra*. Laudatur sæpè Hermes, & Maria, & scripta Judaica, quem credimus non absimilem esse illi, qui hodie circumfertur sub nomine *Turba Philosophorum*, cui subjunctus est liber sub tit. *Pract. Mariæ Prophetissæ sororis Mosis*. Sed sicut reliqui sunt apocryphi, sic hoc quoque existimamus.

Sunt multi in eadem sententiâ constituti, qui quamplurimas à poëtis fabulas effictas de hac arte intelligendas esse putant, qualis est illa Draconis à Cadmo interempti, Hortorum Hesperidum, Veneris cum Marte rete captæ, Atalantæ cum Hippomene, Expeditionis Argonauticæ, quam fabulam Suida intelligendam putat, non ut aureum vellus arieti eriperent, Jasonem cum Argonautis Cholchidem cum Medea Regis Æete filia transvectos fuisse, ut poëtæ fabulati sunt, sed ut librum reportarent, in quo ars aurifactoria continebatur; Sed nos, an his intacta fides sit adhibenda non satis scimus: Quamvis non nos fugiat poëtas sub decora, & effictâ fabularum specie non pauca mysteria, & insigniora philosophiæ arcana cecinisse, ut vulgus aurium tantùm dilinimento teneretur, reliqui, & jucunditate apparentis ornatus, & rerum mysteriis animos quandoque delectatione remitterent, quandoque utilitate intenderent; attamen, quæ potior sit in rebus tàm obscuris, dubiisque veritas sub fabulis ignorare ultrò fatemur.

At ad certiora redeuntes illud verum est Chymiam apud Ægyptios non parvum suscepisse incrementum, & veluti quid summè venerandum, & sacrosanctum religiosè custodiebant Ægyptii, ut Reges tantùm hanc exercere, & colere possent, posterisque de regali stirpe in successionem tradebatur: profanum namque censebant divinum magisterium inter populum vulgari, indè tot hieroglyphicis, characteribus, symbolis, allegoriis, ænigmatibus, labyrinthis, (ut proprius fuit huic genti mos) sollicitè asservarunt, quem morem ad hæc nostra usque tempora videmus observatum; Sed eò crevit hæc ars, ut *Diocletianus Suida* scripsit omnes chrysopopœiæ libros conquiri, & comburi jusserit, nè in posterum hac arte ditati à Rom. Rep. deficerent, nàm publicæ opes, quibus, vel arma in populos inferebant, vel hostiles impetus propulsabant, arte Chymicâ semper cumulatiores cogebantur.

Ex horum præsertim libris *Democritum Abderitam* omnium antiquorum Philosophorum facilè principem Chymiam didicisse *Eusebius* auctor est, nàm ut *Diogenes Laërtius* in ejus vitâ refert ad Ægyptios Sacerdotes profectus est, inque Persidem venit ad Chaldæos, Magos audivit, Indiam petiit ad Gymnosophistas, & Æthiopiam, rubrum mare transfretavit, multaque loca tenuit, discendi vehementi cupidine flammatus; Sed præ cæteris clarissimum hujusmodi extat argumentum apud *Senecam* ad Lucilium. *Excedit porrò* (loquebatur *Seneca*) *vobis eundem Democritum invenisse, quemadmodum decoctus calculus in Smaragdum converteretur, quâ hodie coctura inventi lapides coctiles colorantur.* Sine Chymiâ id evenire

an potuisset, non certè videmus. Divitiis itidèm abundavit, narrant nonnulli *Xersem* hospitio exceptum à patre *Democriti* cum decies centenum millium exercitu, & ipsum *Xersem* præceptores dedisse *Democrito* fertur, ut edoceretur.

A Græcis ad Arabes Chymiam venisse ex ipsis Arabibus conspicimus. *Mesues* maximè excoluit, *Avicenna*, etsi nullum ediderit librum, attamen Chymiæ studiosissimum fuisse, *Sorsanus* in ejus vitâ narrat; ipsiusque industriâ, & culturâ ad non parvum progressum venisse dicit; quòd si omnes Arabes, qui huic arti operam dederunt videre animo fuerit *Andream Libavium* adeas in *exam. sent. Paris. schol. contra chym. lat.*

Apud Monachos latuit post Arabes, nam quod temporis superabat sacris occupationibus expediti, aliisque curis exoluti, in Chymiæ studium conterebant: quamplures efloruerunt optimi viri, nimirum *Albertus Magnus, Raimundus Lull. Savanarola, Basilius Valentinus*; cujus viri doctrinæ instituendum traditus fuit *Theophrastus Paracelsus*, qui medicinæ Chymiam associavit, & ad grandes, & mirabiles usus evexit, inde per totum terrarum orbem pervagata philosophiæ adjuncta fuit, ut propterea *Joan. Baptista Van-Helmont* securiorem viam ingressus, multa innovare cœperit, perque latiorem campum spatiatus complura invenit, quibus Medicina, & Philosophia collustraretur, attamen posteritati magnam partem reliquerunt detegendam, maxima fortuna nostri sæculi: Videmus etenim infinita propemodum inventa sapientissimis viris hæc sæcula dedisse, à quibus nè dum Chymia, verùm etiam Philosophia cumulatiori semper novarum rerum accessione collustratur, & locupletatur, quòd ut exteros sileamus incomparabilem nempè virum *Robertum Boylem*, qui inter experimenta vitam omnem transegit, *Thomam Willisium* non vulgari judicio præditum, aliosque famâ, & operibus satis, superque notos; ad domestica me conferam, & inter tot viros omni litteraturæ genere illustres, hos non præteribimus, *Thomam* illum *Cornelium* Philosophorum præclarissimum, *Renati* genium sortitum, Philosophiæ, & bonarum artium restitutorem, cui Partenopæi suarum virtutum incrementa non immeritò referunt accepta; *Leonardum à Capua*, qui solus abstrusissima naturæ penetralia ingressus nostri ingenii imbecillas vires demonstravit, omni eruditionis lumine, scientiarumque culturâ imbutus, jam suum nomen per omnes penè mundi oras resonans longè, lateque diffunditur; *Joannem Baptistam Capucium, Sebastianum Bartolum* gloria nostrorum temporum natos, ut illa meritò bearent, quibus invida mors alienam felicitatem perosa, non sine parvâ jacturâ omnium lachrymis orbavit: Mortuam jàm dudùm Philosophiam, Medicinam, Eloquentiam, cæterasque disciplinas; nè dum in horum pectore renatas vidimus, verùm impenso labore; mirâque industriâ brevi adolétas ad summum culmen evexerunt, omnique præjudicio exoluti, eorum studio, & diligentiâ Chymia omnibus antiquorum sordibus expolita fuit, posterisque nobilitatam, & adau-

adauctam reliquerunt. Igitur isti omni sanè laude cumulandi non parvam gloriam huic arti quæsiverunt, ut nostræ felicitati adscribendum sit, hæc tempora Deorum immortalium munere nos tenuisse.

CAP. II.

De variis Chymiæ nominibus, & eorum Ethymo.

NOn parùm ad perfectam rerum notitiam nominum varietates primò perspectas habere, & cognitas, quibus tam artes, quàm scientiæ ornatæ fuêre, conducit: quippè, ut *Plato in Gorgiâ* loquebatur: *Cognitionem nominum sequitur ipsa rerum cognitio*; Itaque cum in auctores offendimus utilibet varietate usos non quoddam novum nostris auribus obrepet, & menti tenebræ offundentur. Gordate igitur *Epictetus* dixit: *Initium cognitionis est nominum consideratio.* Meritò multa nomina, quibus hanc disciplinam appellitare consueverunt, tùm antiquiores, tùm recentiores in medium proferentes expendemus.

Alchymiam primùm vocarunt aliqui ab *Alyth* voce, quæ apud Hæbreos fluens facere importat; alii dictam putant à græca voce ἅλς & χυμὸς, salis scilicèt succum, & condimentum (intellige de philosophico) significante; alii dicunt accessisse ex Arabicâ linguâ articulum *Al* huic voci *Chymia.*

Alchammiam non pauci appellarunt à Chamo Ægypti Rege cui hujus Philosophici salis inventio adscribitur, à quo Ægyptus ipsa Chammia nuncupatur, inde Alchammiam interpetrati sunt salem Chami, salem Ægypti; sed decipiuntur, nam ut refert *Herodotus*, oppidum erat antiquum in Ægypto, quod Chemis dicebatur, vel ut *Plutarchus* auctor est in *lib. de Iside, & Orside* sacra Lingua Ægyptus à Sacerdotibus Chemia vocabatur, undè potiùs Chemia nomen derivasse credibile esset; sed ut liberè dicam, quod sentio, in hisce rebus nil certi affirmare ausim. Attamen alii à χύμω verbo græco, apud Latinos fundo dictam putant Chymiam, cum solida fundat, & fusa coagulet. Alii à *Ponchymo* nempè succo, vel sapore, chymiatri è quolibet corpore succum extrahunt purum, & veluti exugunt, natura docente nutrititium succum ab alimento exugere, partesque inutiles relinquere.

Inspicientes nonnulli ad Alchymiam spectare puri ab impuro separationem Euchymiæ nomine ornarunt, bonum namque elaboratumque succum ignis ministerio educit, purum ab impuro dividens.

Cœlius Rhodiginus vir antiquitatis studiosissimus, & omni literaturæ eruditione imbutus *Antiq. lect. lib. 7. cap. 2. Archymiam vocat, quasi Argyru Chymiam, argenti scilicet fusoriam.*

Quamplures artem Hermeticam appellant ab *Hermete Trismegisto* instauratore, vel inventore, hujusque disciplinæ professores, filii Hermetis, & Hermetici dicuntur.

Philosophiam *Mesues* appellavit, ejusque asseclas Philosophos, philosophorum filios, sapientes: Jure tamen, nam vel hæc sola naturæ pene-

netralia media vitali rerum omnium anatome permeat, vel inter reliquas disciplinas principem locum sibi vindicavit.

Chrysopopæiam non rarò dixerunt, utpotè nobilissimæ metallorum in aurum transmutationi addictam. *Paracelsus* cum aliis recentioribus Spagyricam appellarunt à voce græcà *σπᾶν*, nempè evello, & ἀγείρειν scilicèt congregatio, separat siquidem corporum particulas, & cogit.

Pyrotechniæ nomine ornarunt nostri quoque: nam veluti ignis est officina, cuncta medio ignis labore absolvens.

Denique artem perfecti magisterii, artem magni magisterij, artem segregatoriam, separatoriam, destillatoriam, Hermetis artem, Magisterium sapientium vocàrunt.

CAP. III.

De Chymiæ Definitione, & Partitione.

Omnis quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio loquebatur *Cic. 1. off. debet à definitione proficisci, ut intelligatur quid sit, de quo disputatur*, hoc etenim veluti primo lapide substracto, omnis deinceps, quæ sequitur partitio benè sibi constabit.

Nostri ut est instituti Chymicam facultatem tractare, ita definiemus, partem nimirum, tàm practicam, quam theoricam comprehendentem: *Est ergò Chymia facultas naturalium rerum contemplatrix, igne, sive alterius artificio quacumque corpora solvens, & coagulans, unde salubriora medicamenta eliciuntur.* Contemplatur equidem Chymia corporum principia, eorum compagem dissolvendo, quòd nisi hanc solutionem contemplatio sequeretur, ultrà ad tot artefacta rectè instituenda progredi non posset, hæc tamen ignis ope adjuta, sive actuali, potentiali, vel fermentali perficit, ut ex inferiùs enarrandis clarum fiet.

Practicam dumtaxat partem nobis videtur *Beguinum* definiisse in vestibulo *Tyroc. chym.* cum dixit: *Chymia est ars corpora naturalia mixta solvendi, & soluta coagulandi ad medicamenta gratiora, & tutiora concinnanda.* Ex tali solutione, & coagulatione profectò perfectiora educuntur medicamenta, quippè spirituosior, & exquisita è corporibus pars separatur, ex quà tota illorum corporum vita oriebatur, quam tamen partem crassior substantia, ex densis particulis compacta conservabat, nimirum per hujus crassioris substantiæ particulas diffunditur, & sub latibulis veluti intrusa cohibetur. Attamen neminem latere arbitror hanc puriorem partem, melioremque corporum succum illum esse, qui tot, tantaque mirabilia patrat, & corporum sanationes perficit, morborum acerbitati resistit, corporumque constitutiones facilè in pristinum reponit, ut propterea illa puriori parte separata, quod reliquum est, nulla vi, & energia præditum, ut inutile cadaver terra damnata non immeritò à nostris nuncupatur. Salubriora certè, & tutiora isthæc sunt medicamenta, utpotè nullo prorsus pacto naturam morborum in commodis implicitam pergravantia, & fastidientia; quippè Chymicæ artis ma-

gisterio utile ab inutili, & fæculento evellitur, nec naturæ morbo jactatæ operi relinquitur. Ipse quoque *Galenus* (cujus asseclæ hisce medicamentis hodiè oscitanter obstrepunt) qui Chymiam, vel parùm subodoravit medicamenta, pro parte saltem attenuare summoperè expetivit, atque in dies angebatur, ut aliquem exquireret modum quo calidam, puriorémque vini substantiam ab eodem vino extrahere potuisset; quippè exquisitissimæ virtutis fore ex eo dijudicabat, quia in parvo vis omnis comprimitur. Inde *lib.* 11. *de simpl. med. facul. cap.* 11. scripsit: *Quæ tenuium sunt partium medicamenta, iis quæ sunt crassarum partium plus habent efficaciæ, etiam si parem fortita fuerint facultatem, nimirum quia melius penetrant.*

Omnis Chymiæ partitio in tres species præcipuè resolvitur, prima vocatur aurifactoria, quam à græcis χρυσοποιΐα dicitur, quia metallorum imperfectorum in nobilissimum metallum aurum, transmutationi præcipuam dat operam. Alia est Philosophica, qua ad naturæ cuniculos subeundos, & rerum proprietates dignoscendas quamplurimæ instituuntur operationes. Alia denique Medica ex hac parte humanorum corporum natura inspicitur, unde ut eorundem salutem tutari possit nobilia medicamenta majori vi, & efficaciâ præditâ, nec injucunda, sed grata quibuslibet tutiora exquirit. Aëris quoque, & aquarum salubritatem, morbos aliaque ad humani corporis valetudines spectantia exactissimè vestigat. Attamen hanc partitionem ex ipsius Chymiæ vario hominum usu ad quamplurima agenda profectam certè arbitramur, etenim Chymiam ex se artem à reliquis distinctam esse nemini in dubium cadere semper existimavi.

CAP. IV.

De Chymiæ Officio, Necessitate, & Dignitate.

OMnia, quæ in universo cernimus, atque in admirabili naturæ libro legimus, usque ad hanc diem profundo sinu abstrusa jacerent, nec tantarum rerum notitiam adepti ad secretiora, & nobiliora contemplanda provecti essemus, nisi Chymiâ dirigente, usum ignis ad naturæ arcana aperienda adhibuisset. Hujus namque usus quanti sit ad Chymiæ operationes rectè instituendas, illasque ritè exequendas, ex hoc perspicuum sat esse potest, cùm nec metallorum, mineralium, aliarumque rerum hujus artis ministerio, sive solutiones, & fixationes, purificationes, & transmutationes perfici possent. Ad hoc omnis Chymiæ spectat labor, & officium, & quæ ad ignobilium in nobiliora metallorum transmutationem tanquàm ad unum scopum dirigit, nisi solutionis, purificationis, &c. ministerio sint adjuta, omnis spes frustabitur, & opus. Hoc proprium est ipsius officium, ut purum ab impuro secernat, sive spiritus inflammabiles è corporibus educat, sive sulphur, & sal separet; Videmus etenim spiritus inflammabiles è quolibet corpore educi substantiæ æthereæ tam affines, ut cujuslibet vasis poros subeun-

subeuntes evolent, vel vitrea sint hermeticè obsignata, vix contineri queant: Hæc non nisi pars illa purior est in unoquoque corpore dispersa, & latitans, quæ veluti æætherea est facilè mobilis, itaut singulorum corporum particulas spontè pervia pervadat, ideoque quantulocumque motu sit agitata illicò ignem concipit, & tota in flammam lambentem abit.

Sulphur quoque secernitur hujus substantiæ aliqualiter particeps in flammam urentem facilè erumpens, attamen magis crassæ substantiæ in se admiscet, undè flamma spissior evadit, non uno, raroque colore prædita ex variis, densiusculis particulis constans, itaut alium motum superiores coni partes, alium mediæ, aliumque in basi ipsius coni flammæ nostris oculis cieant, undè varij colores ex varia æthereorum globulorum in oculo existentium juxta rectas lineas propulsorum agitatione animæ repræsentantur; Undè illud quoque observamus flammam tenaciùs hærere, ut propterea absumpta quid fæculenti post se relinquat: non secus ac oleum (quod sulphuris pars quædam videtur esse) Chymico magisterio è corporibus separatum, hujus crassæ substantiæ aliquid admiscere cuilibet satis manifestum est.

Sal tandem, quod secernitur, sive fixum, sive volatile quendam latitantem spiritum cohibere intuemur (magis tamen exaltatum in volatili sale, quam fixo, hic etenim supra partes substantiæ cujusdam magis crassæ, seu terrestris, quàm illam sulphuris dicebamus, fixatur) ubi ipsa rerum semina insidere, & occludi non alienum à veritate videtur. Ipsamet experientia duce, comiteque ratione docemur, nec terram in fructus germinare, & herbeculæ, vel minimum cespitem edere, suo sale seminali, ut ità dixerimus, orbatam; loca siquidem montana, & maximè accliva, vel prorsus sterilia evadunt, vel rara admodum herba circumvestiuntur, brevi duratura, quippè aquæ lapsu ad decliviora fertur unà sal cum ipsâ aquâ dilutum, ubi verò in aliquas valleculas deprimitur mons, ibi fertilior seges, & luxurians herbarum copia lætissimè frondet, nec ex stagnanti humore sal abluitur, imò magis abundat, cùm aqua ex supernâ parte delabens illo sale referta, & inibi stagnans, illud quoque deponit, totumque à terrâ exhauritur. Undè falsum est quod vulgò creditur sterilia hæc loca ex humoris defectu fieri, cum apertè falsum convincatur, etenim propè montium cacumina ubi fontes perenni lapsu erumpunt, credibile non est, aquarum penuria viciniora, & summiora loca laborare, quod etiam manifestum esse potest, si terra effodiatur continuò humor exiliet, attamen herbarum cespes, vel nullus, vel rarus progignitur; sed ubi aqua copiosiùs rigat proximum marginem, & vicina loca, muscosa quadam lanugine vestit, & ornat: Nullus igitur locus, etsi summus aquis destitui potest, quia aqua subtus terram permeat, perque ejus viscera hinc, inde delabitur, & ad superiora enitens evadit, vel filtrationis ope, vel evaporationis à continuo viscerum terræ calore

ad frigidam ejusdem terræ extimam superficiem delata, ubi impingens, à frigore densata guttatim in stillicidia decidit. In sale igitur terræ semen residet, nec ob aliud campi stercorantur, & stipula inceditur, nisi ut pinguior fiat, nimirum sale copiosiore abundet: Stercus, & cinis multum salis nitrati, & alkali continet. Atque ut id magis, magisque ratum fiat, & testatum non prætereundum illud putamus quod complurium observatione dignum fuit, sol è vegetabilibus, aliisque corporibus separatum, cum vasis parieti adhærescens, paulatim concrescit, vegetantis plantæ, semini, & foliis, à quibus elicitur in bullas glis:ens; ità assimulatur, ut quandoque difficile non sit ex ipsomet sale plantam dignoscere, quod non immeritò philosophantium ora, oculosque in se convertit, & rapit.

His, aliisque partibus corporibus spoliatis, id quod remanet apud chymicos caput mortuum nuncupatur, non tamen omni re denudatum, ut prorsus inutile sit, nam aliquam salis, alteriusve rei particulam li èt exilissimam continet, ità tamen ut hac privatum restat tandem terra quædam, quam utpotè nihil in se utile admiscens damnatam voc. runt. Hoc præcipuum est Chymiæ officium, supra quod cæteræ quæ instituuntur operationes, tali substruuntur fundamento.

Horum omnium necessitas ex illo innotescet, tùm quia ad vitæ usum est comparata, tùm ad naturæ arcana diligentius exp'oranda. Quot, quantaque nobilia medicamenta parentur, à quibus nostra vita usque ad lapsantium annorum cursum satis benè firma conservatur, cuilibet ex inferiùs enarrandis patebit, nec id solum præstat, verùm absque eo quod fastidij periculum urgeant medicamina sub parva mole compressa componit majori vi prædita ad mala propellenda, morbosque profligandos: Nec naturales corporis functiones à naturâ absolvi possent, nisi ipsa Chymica quadam arte uteretur, quippè fermenti ope cibum concoquit, & purum ab impuro secernens in omnes corporis partes distribuit, aliaque perficit, quæ relinqui brevitas nos monet. Hanc artem Philosophi ad naturæ aditus, & secessus penetrandos, ut liberiori pede excurrerentur, traduxerunt, & utpotè apprimè necessariam non sine uberto fructu amplexati fuère, qua profectò aperta, omnibus patefacta est janua, & strata fuit via ad illud philosophiæ studium excolendum, quo nostra ætas melioribus auspiciis nata, quam priora sæcula, beata fuit, ut non modò antiquorum sorti non invidendum nunc fore arbitror, verùm in maximam feli itatis partem semper duco, in hæc tempora invidisse, quibus omnes penè naturæ thesauri reserati largiori pænu nobilitati homini Philosopho se demonstrant, non immeritò namque hoc philosophiæ studium ad delectationem animi, mentisque jucunditatem comparatum, sine quo hominis nomine indigni omnes videmur, cum ut loquebatur Cic. 1. *Academ.* 9. *Nec ullum ut apud Platonem est majus, aut melius à Diu datum munus homini, ad summum perfectionis fastigium est evectum*; Summa hæc laus omnis

Chy-

Chymiæ danda eſt, quippè nec per experimenta philoſophari conceſſum eſſet, unde ratio ſolidior conſurgit, niſi Chymia uſum miniſtraſſet, & modum, nec ſalubriora medicamenta ad corporum ſanationes collata inſtituerentur, & eorundem conſtitutio cognoſceretur, niſi Chymia dirigeret, & Philoſophia variis hujus operationibus fœcundata contemplaretur, ità ut altera alterius ope, & conſilio vigeat, & polleat.

Ex his, quæ hactenus dicta ſunt non difficile erit cuilibet ſatis apertè cernere dignitatem ipſius Chymiæ, ideoque non multum laborandum in hoc exiſtimamus: Siquidem ſive ejus originem conſideremus, ſive progreſſum, ſemper nobiliſſima, nè dum digna miniſteria tractavit, & ad altiora animum adjecit. Peperit hanc artem ſpectatiſſimum illud deſiderium tranſmutationis imperfectorum metallorum in perfectiora, ut auro mortalium ſitis accenderetur, atque ut id aſſequeretur, & voto cuncta cederent ad naturæ librum evolvendum ſe addidit, inde rei difficultate ſubacta (non dixerim vanitate) locupletioremque auri venam effoſſa (verum nempè philoſophandi fontem) ad naturæ penetralia recludenda ſe convertit, undè inexhauſtæ in dies ſemper ſuccreſcunt venæ, & quia ſub naturæ cenſu microcoſmi quoque venit contemplatio, ejus conſiderans ſtructuram non pauca adinvenit, quibus ejuſdem conſervatio ſtabiliretur, quæ omnia non modo ejus dignitatem ſupra alias artes, & nobilitatem demonſtrant, verùm eminentiam, ut procul ab omni dubio videatur illis meritò dignam nominibus, quibus antiquiores ornarunt.

CAP. V.

De Chymiæ Sectis.

MUndus ut rerum varietate componitur, atque non una, eademque facie veſtitur, ità hominibus velle ſuum cuique ineſt, nec eodem voto vivunt, indè tam variæ ſunt hominum, tamque diſcrepantes in una re ſententiæ, quod admirationi non fit; nos quotidiè litium aſſiduo conflictu jactari, & diſſentionibus agi: Non ſecus ac in cœteris rebus qui Chymiam excoluerunt, non in eadem ſententiâ ſunt conſtituti, ſed in varias ſectas diviſi, quiſque pro ſua acerrimè contendit, quorum nobis moleſtum non erit dinumerare.

Omnium prima Arabum fuit, apud quos maximè claruit, ſed magnâ, & meliori ſui parte mutila, utpote metallorum dumtaxat tranſmutationibus addicta, auri cupidine illecti, cujus conſtructioni omnibus nervis contendebant, complures effloruerunt auctores, quos *Andreas Libavius in exam. Pariſ. ſchol. contra chym. lat. recenſet.*

Nec minùs illa Monachorum manca fuit, quæ poſt Arabes effloruit, multis ſiquidem Ariſtotelicorum præjudiciis obvoluta, licet *Albertum Magn. Raimundum Lullium*, alios hujus farinæ Viros habuerit.

Harum illa celebratior eſt Hermetica, tàm antiqua, quàm nova à *Paracelſo* una, altera ab *Helmontio* in-

stituta; *Theophrastus* siquidem *Paracelsus* Anno à partu Virginis 1493. in Helvetiâ natus, nè dum à patre in Chymiâ institutus, verùm florentissimis in hac arte viris traditus fuit, qui novam ingressus viam, novam doctrinam, & philosophandi methodum in lucem protulit, & licet subtilissimis disquisitionibus naturæ penetralia sibi visum fuerit ingressum; attamen toto erravit cælo, dùm potiùs densiorem nubem obduxit, suâ non dixerim obscuritate, & tenebricosâ jactatæ mentis infelicitate, sed confusa, nunquàm sibi constante doctrinâ, quæ nocte ipsa cæcior tantam caliginem adduxit, ut animos potiùs fatiget, quam vel minimum roboret, abjiciat, quam attollat. *Cothurno*, ut dicunt *versatilior* videtur, quippè principia, quæ ad naturalium rerum contemplationem summa firmat industria, sæpissimè evertit, aliis, vel de novo confictis, vel ex diametro pugnantibus, multoties negando, quod affirmavit, & quam statuit doctrinam, seipsum oblitus magno molimine aggredi conatur, ità *Paracelsus Paracelso* pugnat, & secum ipse acerrimè contendit. Quam plurima loca infinitis propemodum scatent paralogismis, & omnia excomposito vernacula conspurcata, & obtenebrata dialecto. Non raro nebulosus homo turture loquacior velut principis naturæ comes esset, & minister fumos vendit, ut liberè cum *Horat.* loqui possimus: *Quid ferat hic tanto dignum promissor hiatu.* Sed quod magis est curiositate dignum infensus *Galeno*, & ipsum subsannans, in *Galeni* dicta relabitur, elementa, & qualitates supponit, aliaque *Galeni* exscripta figmenta à bonâ Philosophiâ aberrantia; dicam de hujus ingenio, ut celebre illud extat apophthegma, *benè currit Theophrastus, sed extra viam*; Attamen ut verum fateamur in Theoriâ infelicior Vir, in praxi felicissimus fuit. Sed prætereundum non putamus digito velut ejus principia monstrare, quippè ejus famæ rumor apud omnes increbuit.

Non multùm ab *Anaxagora* (qui omnia in omnibus inesse voluit, nec de novo quid fieri, sed quod latebat segregari) dissidet *Paracelsus*: Elementa, ut rerum matrices, & thecas omnium semina occludentia posuit, quæ inanitates, seu vacuitates vocavit, ut pro cunctorum corporum receptaculis statui possent. In duos globos universum distinxit: Superior (qui firmamentum, seu Cœlum dicitur) ignem, & aërem continet; inferior Terram, & Aquam. Quinque rerum principia esse voluit, duo passiva visibilia, seu materialia, tria activa invisibilia. Primi generis sunt *terra damnata*, quia sicca omni activitate nudata, tantum emplastica vi prædita est. *Phlegma*, quia insipidum nullo odore, sapore, tantum humidum est, hæc duo principia *Relessaca* appellantur à *Theophrasto*, utpote nulla seminum vi ditata, vel quidquam agentia: Vulgaribus elementis correspondent, terræ scilicèt, & aquæ. Secundi generis sunt *Mercurius*: ab ipso definitur, est humor acidus æthera permeabilis, subtilissima, vivifica, & spirituosa substantia, vitæ pabulum, & Usia, sive essentia, for-

forma, vel formæ instrumentum. Vocatur variis nominibus, nempè spiritus, spirituale, movens, informans, intelligentia, intellectus. *Sulphur* est humor ille oleaginosus, substantificus, caloris conservator, primigenius partium, vegetandi; transmutandi instrumentum, dulcedinis, & odorum scaturigo. Vocatur agens, natura, & judicium, anima, forma, principium formale, & inflammabile. *Sal* est principium omnis firmitatis, & soliditatis auctor, per quod corpora dissolvuntur, coagulantur, deterguntur, unde sapor omnis emanat. Vocatur corpus, patiens, principium fixum, materia, materiale.

Hermetica nova à *Joanne Baptistâ Van-Helmont* instituta *Aristotelis, Galeni, & Theophrasti* præjudiciis non sanè libera, eorumque tricis sæpissimè obtexta, etenim qualitates cum istis supponit, Paracelsiam quandoque deformat, ut reformet: Philosophiam incohavit (ut *Cic. Varroni* dicebat *Academ. 1.*) *ad impellendum satis, ad docendum parum.* Verùm theoriæ nitore non certè aspernanda, duo statuit rerum naturalium principia, *Aquam, & Ens seminale,* de quibus infrà.

Altera secta ex his confluxit, quam *Galeno-Chymicam* appellant. Firmitatem rerum chymicarum oculatiores Galenici respicientes, non audentes, nec valentes negare, terra, marique, ut dicitur, conati sunt, *Aristotelisque* principiis, & deliriis explicare, & associare; Sed mare cœlo miscere dubium non est. Quid commune habent Chymiæ principia cum horum commentis? Aliam, non Aristotelicam Philosophiam addiscat oportet, qui Chymiæ animum advertere intendit. Ex hac enim agglutinatione dubito quin monstrum illud nascatur *Horatianum.*

Humano capiti cervicem pictor equinam
Jungere si velit, & varias inducere plumas,
Undique collatis membris, ut turpiter atrum
Desinat in piscem mulier formosa supernè:
Spectatum admissi risum teneatis amici.

Vel illud Aristotelicum apud Scholas celebratissimum, Entis rationis.

Nos verò in hisce institutionibus hanc Spartam non aggredimur aliorum principia per trutinam traducere, sed experientiâ duce veritatem assequi conabimur.

Verùm quia corporum transmutatio, & virtus in principiis componentibus residet, ideò ut clariori luce ad eorum virtutem eliciendam procedamus, aliqua de eorum principiis prægustabimus, nè sicco vestigio rem aggredi videamur.

CAP. VI.

Præsupponuntur aliqua de corporum naturalium Principiis ad dicendorum intelligentiam necessaria.

SPagyrica facultas, dum naturalia corpora mediis variis ignis operationibus tractat, ut utile, ac purum ab illis educat, rejectis inutilibus eorum impuritatibus, non aliter id perficit, nisi separando eorum

prin-

principia, à quibus naturæ corpora in esse, & operari constituuntur; nam cum omnis corporum virtus, ac operatio à chymicis quæsita ex illorum essentiâ pendeat, & omnis essentia, ex principiorum componentium esse prodeat: hinc antequàm varias ignis operationes ad principiorum separationem directas examinandas aggrediamur, aliqua de principiis naturæ lumine hic præsupponenda duxi, & quidem

Primò supponendum omnia corpora naturalia ex duabus tantùm constitui causis, sive initiis, in esse, & operari, materia scilicèt, & efficienti intrinseco, seu materialiter constare ex aquâ, essentialiter verò, & quidditativè ex ente seminali, sive interno spiritu, efficienti intrinseco, quem lumen appellamus.

Patet naturæ lumine, & quidem quo ad primam partem, quod scilicèt omnia naturalia materialia consistent ex aquâ demonstratur experientia ab *Helmontio* adducta, *Tract. cui tit. complex. atque mist. elemental. figm. §. 30. p. m. 68.* inquiens: *Omnia vero vegetabilia immediatè, & materialiter, ex solo aquæ elemento prodire hac mechanica didici. Capi enim vas terreum, in quo posui terræ in clibano arefactæ libras 200. quam madefeci aqua pluvia, illique implantavi truncum salicis, ponderantem libras quinque, ac tandem exacto quinquennio, arbor inde prognata pendebat 169. libras, & circiter uncias tres. Vas autem terreum, sola aqua pluvia, vel destillata, semper (ubi opus erat) maduit, eratque amplum, & terræ implantatum, & ne pulvis obvolitans terræ commisceretur, lamina ferrea, stanno obducta, multoque foramine pervia, labrum vasis tegebat. Non computavi pondus foliorum quaternis autumno deciduorum. Tandem iterum siccavi terram vasis, & repertæ sunt eadem libræ 200. duabus circiter unciis minus. Libræ ergò 169. ligni, corticum, radicum ex sola aqua surrexerant.* Ex adductâ mechanicâ, sicut apertè patet, vegetabilia materialiter ex solo aquæ elemento prodire: sic proportionaliter de cæteris hujus orbis productis seminalibus, mineralibus scilicèt, & animalibus pro nunc discurrere poteritis, cùm demonstrationes, quæ ex animalibus, & vegetabilibus huc adduci possent, brevitatis causa omitto.

Quò ad secundam nostræ suppositionis partem, quòd scilicèt essentialiter unumquodque corpus ex ente seminali, sive spiritu intrinseco, sive luce tanquam principio omnis motus, ac formationis, & alteritatis corporis uniuscujusque in quo talis conditur spiritus, facilè etiam demonstrari potest lumine naturæ, & quidem

Primò, quia omnes quas videmus corporum operationes alij tribui agenti non possunt nisi intrinseco huic spiritui in eorum aquæ centro condito: Etenim ei agenti tribuere debemus actiones, quo posito ex ponuntur, & quo ablato, auferuntur: manente tamen hoc spiritu in intrinseco corporum nucleo, talia corpora conservantur in suo esse, specificasque edunt actiones, & ablato, corpora destruuntur, & omnes actiones auferuntur: Nàm si omnia semina vegetabilium e. g. quæ aliàs tali spiritu ditata, fæcunda sunt illo destituantur infæcunda, ac inutilia evadunt, nec ampliùs talia semina

in vegetabilis productionem aspirant, haud quaquam operantur, sed veluti inutilia cadavera omnium operationum specificarum expertia jacent: itá si supra triticum v. g. vel aliud semen, aliàs fæcundum, acetum asperges, aut fermentum in eo aliter excitabis, statim comperies talem spiritum fermentali conturbatum motu, evanescere, undè talia semina infæcunda redduntur.

Secundò talem spiritum esse tanquàm essentiale constitutivum, seu entelechiam omnium corporum luculentiùs demonstrat spagyrica: Nàm si vinum, cervisiam vel alios vegetabilium succos priùs fermentatos distillaveris, statim leviusculo ignis calore ex eis elicies substantiam quandam volatilem, ætheream, inflammabilem totius concreti crasim, atque naturam redolentem, hac substantia, dum talia corpora privantur, remanent veluti inutilia phlegmata omnis saporis, odoris, vel alterius actionis expertia.

Supponendum secundò corpora omnia naturalia suas mutationes, sive generativas, & substantiales, sive alterativas, & accidentales in hoc orbe subire solius fermenti beneficiò, quod ut dicemus, nihil aliud est, nisi quædam indita excitativa potestas promovens internum corporum ens seminale, quod omnis motus in corporibus est initium, & causa, ut infrà demonstrabimus. Condidit namque Altissimus ille rerum patrator singula corpora in hoc sensibili orbe, quibus proprium dedit esse per ferax illud verbum *fiat*, ac fæcunda etiam benedictione, terram (*quæ aliàs inanis erat, & vacua*) postquam seminibus, animalibus, mineralibus, &c. replevit, indidit quoque illis potestatem crescendi, ac multiplicandi super terram, ut scilicèt successivis generationum periodis illam replerent. Hoc igitur, quo mediante craturæ omnes in suas moventur productiones, aliosque motus, fermentum vocant spagyrici, est quæ diversum juxta uniuscujusque interni seminis, sive spiritus seminalis, uniuscujusque corporis diversitatem. Sed hæc clariùs patebunt ex dicendis cum de igne fermentali.

Supponendum tertiò, differre inter se universi corpora propter interni ignis, seu spiritus in penetralibus aquæ concepti formam, sive Ideam secundum situm, vel figuram in eo ideatam, sive impressam, quæ dum in materiâ exprimitur, materialem quoque format corporum differentiam. Quam ideam nacta fuère producta naturalia in initio eorum creationis, dùm per verbum *fiat*, fuit extra causas posita illa essentia, sive idea, eo modo quo in mente Creatoris erat ideata. Sic essentia, seu primum constitutivum, sicut & primum distinctivum, seu principium motus, & quietis (quæ synonima sunt) corporum naturalium est idea, quæ internum corporum spiritum, sive semen determinat, illique communicat vim seminalem corporum naturalium productivam.

Hæc de rerum naturalium principiis libavimus, quia eorum usum ad dicendorum intelligentiam per necessarium existimamus.

At quoniam apud nonnullos spagyricæ facultatis professores con-

ſueta eſt Paracelſianorum principiorum, *Salis* ſcilicèt *Sulphuris*, & *Mercurij*, ſeu ſalis, liquoris, & balſami uſurpatio. Hinc pro hujus rei coronide hic nobis duo remanent inquirenda. Primò, quid *Paracelſus* intelligat per hæc ſua principia. Secundò an veri principij rationem habeat. Pro qua re

Supponendum quartò, quòd mediâ ignis anatome tres ſubſtantiæ, triplici ſpecie, ſeu formâ invicem diſtinguibiles è corporibus univerſi educi ſolent à Spagyricis, quas ob analogiam, quam dicunt cum ſale, ſulphure, & mercurio, ità appellavêre Paracelſiſtæ cum *Paracelſo*, eaſque tanquàm rerum naturalium principia aſſeruêre.

Et quidem primò media deſtillatione, quandoque è corporibus educitur ſubſtantia quædam ætherea, volatilis, facilè inflammabilis, ac ſulphurea, & ob analogiam, quam dicit cum minerali ſulphure, ſulphur appellatur. Hanc etiam ſubſtantiam balſamum dixerunt, tùm quia balſamicâ ut plurimùm pollet virtute, tùm etiam quia ex ejus conſervatione in corporibus balſami ad inſtar, ea à corruptione præſervat & ex ejus eductione illa ſtatim corrumpuntur. Appellant etiam ignem vitalem, tùm quia omnis calor vitalis corporum ab eo prodit, tùm etiam quia ſulphurea dicta ſubſtantia, dum è corporibus educitur, ignea præſtat vi, ut dicemus *cap. de Igne potentiali*; tùm quia eo excitato, aut è ſolari lumine per conum in puncto unito, aut ab alio igne producitur, & accenditur in corporibus ignis. Vocant demùm dictum ſulphur animam, quia ſicut anima, ſive internus ſpiritus corporum continet craſim, ſpeciem, ac eſſentiam, à qua omnes emanant corporum activitates, ità animadvertentes hæc à dictâ ſulphureâ ſubſtantiâ prodire, animam ideò eam nuncupavêre.

Secundò mercurium vocant liquorem quendam acidum permeabilem, qui ob analogiam, quam habet cum vulgi mercurio, ſic eum appellant. Nam ſicut mercurius eſt radix, & materia omnium metallorum, ità ut junctus ſoli ſit Sol, junctus Veneri in Venerem degeneret, &c. ità quoque liquorem hunc ceu corporum omnium materiam dixêre, adeò, ut in ligno ſit lignum, in braſſicâ ſit braſſica, in lapide lapis, &c. Vocant etiam hunc liquorem humidum radicale, quia ſecundum eos eſt radix, & pabulum ſulphuris, in quo tanquàm in ſuâ radice ſtabulatur, gliſcit, operatur.

Tertiò demùm ſal inquiunt eſſe corpus, ſive principium illud fixum mirandis virtutibus præditum, omnium ſaporum, & ſoliditatis corporum auctorem, appellantque ſal ob maximam ſimilitudinem, quam habet cum ſale communi, dùm è corporibus extrahitur.

Hæc inquiunt eſſe rerum naturalium principia activa Paracelſiſtæ, quibus duo alia addunt principia, quæ paſſiva materialia, & omnis virtutis expertia aſſerunt, & ſunt illis *Terra damnata*, & *Phlegma*, quæ tamen cum nihil agant ſecundùm ipſos inter vera principia eſſentialiter participantia, non numerantur. Tria autem ſupra enumerata aiunt eſſentialiter principia eſſe, & mu-

mutua Sigizia inter se uniti corpora naturalia constituere asserunt. Hinc vocatur ab eis sal materia, sulphur forma, mercurius spiritus. Sal patiens, sulphur agens, & mercurius informans, vel movens. Sal principium fixum, sulphur inflammabile, mercurius vaporosum. Sal materiale, sulphur formale, mercurius spirituale. Sal ars, & sensus; sulphur natura, & judicium; mercurius intelligentia, & intellectus. Demùm præcipuè asserunt, quod sal se habeat ut corpus, sulphur ut anima, & mercurius ut spiritus.

Ex quibus breviter hîc adductis rectè percipere poteritis quid sibi velint Paracelsistæ per sal, sulphur, & mercurium, ac quomodò ad varia componenda corpora per eos concurrant. Videndum nunc est, an veri principij rationem habeant; hinc

Supponendum quintò, Paracelsistarum principia verè, & realiter non esse prima principia, ex quibus, unumquodque corpus componitur, & in suo esse constituitur, sed ea nihil aliud esse nisi substantias in corporibus pro seminum exigentiâ productas, sive ignis activitate ex illis eductas. Non tamen esse primas, & simplices, ut principia, sed ex aquâ, & ente seminali diversimodè compositas pro uniuscujusque seminis exigentiâ.

Demonstrari id facilè per ignem potest, quia dicta tria invicem transmutantur, & resolvuntur in alia se ipsis simpliciora: ergò dicta tria realiter, & verè non participant, cum ipsa ex aliis componantur, neque sunt prima, ex quibus omnia corpora componuntur, cum non omnia corpora in ea resolvantur. Probatur experientiis, quibus compertum habemus, tàm mercurium, ut ajunt, quàm sulphur in sal transmutari secundum unam partem, & in aquam elementalem secundum aliam, manente deindè ipsâ aquâ non resolubili in alia principia, tàm ab arte, quàm à naturâ. Sic omnis res oleosa, sive sulphurea, sive mercurialis per attactum salis alkali secundum unam partem in salem, & secundum alias in aquam elementalem resolvitur, ut si spiritus vini v. g. vel alia similis sulphurea inflammabilis vegetabilium substantia, ex sale tartari, aut sibi simili cognato destilletur, pro decimâ sextâ parte transmutatur in salem, & reliquum totum quod destillat, est simplex elementalis aqua. Rursus omnis sal alkali addita pinguedine, vel simile aliud per quod seminis coagulantis nexus dissolvitur, etiam in aquam transit, ut in sapone, & similibus accidit. Præter quamquòd omnis sal alkali antea sal non erat in mixto, sed combustione fit sal, per colliquationem scilicèt spiritus interni seminalis cum aquâ, non secus ac Arsenicum, & sal nitrum ambo volatilia per mutuam colliquationem fixantur, &c. Maneat nunc ergò tria Paracelsi principia, vel produci à corporum naturalium intrinseco semine, vel ab igne educi; nàm alibi clariùs patebit ea componi ex aquâ materialiter, & ex ente seminali formaliter sive essentialiter; hic autem per tempus non licet in theoriis ulteriùs immorari, sed his sufficienter pro

dicendorum intelligentiâ præsuppositis, ac libatis; ut ad nostrum institutum redeamus, sit

CAP. VII.

Explanantur voces abstrusiores apud Chymicos usurpatæ.

NE in vocum obscuritate, quibus Chymia utitur, hallucinentur Tyrones, eas breviter enucleare necessarium ducimus; nàm peculiaribus, ac propriis Chymici utuntur vocibus, quæ vel ad arcendos prophanos, vel ut utantur sermone *Paracelsi* vernaculo, (qui proprio idiomate hanc artem scripsit) in Chymiâ usurpantur: operæ pretium igitur duximus, magis necessarias, & abstrusiores Chymici idiomatis explicare, sit igitur

ART. PRIMUS.

Metallis attributa nomina enucleantur.

CUm Chymia operationes suas ad materiam mediis instrumentis, & ministeriis dirigat, nè sine ordine in hac re procedamus, priùs ad materiam spectantes voces, deinde ad instrumenta, & ministeria, postremò ad operationes explicemus.

Metalla enim *Platonicus Proculus* primus Planetarum nomine appellavit, quem secuti Chymici, vel ab analogiâ ducti, vel ut aliquam operationem explicando indoctis occultarent, singulis metallis singulorum Planetarum nomina, & characteres illis ab Astrologis attributa assignârunt, & primò.

Metallorum nobilissimum aurum, præstantissimi planetarum Solis scilicèt nomine, & charactere signârunt.

Argentum Luna appellatur, & Lunæ charactere insignitur.

Ferrum Martem nominârunt, & Martis charactere signaverunt.

Argentum vivum, vel Hydroargentum ob Mercurij similitudinem, a Mercurio nomen, & signaturam accepit.

Stannum Jovis nomine, & Charactere, decoratur.

Cuprum, sive Aurichalcum Veneris, & nomine, & charactere gaudet, tùm ob analogiam, tùm quia in Cypro Veneris insulâ abundantius, & nobilius reperitur.

Plumbum Saturno debet, & nomen, & signum.

Ulteriùs Solis nomine, & Microcosmi, Cor à Chymicis aliquando significatur, & hoc ut volunt, quia sicut à solis motu, totius macrosmi pendet armonia, ac conservatio: sic à cordis motu microcosmi quoque pendet vitalis consonantia. Undè aliqui hac ducti analogiâ aurum cordi amicum asservêre. Sic quoque Lunæ nomenclatura cerebrum denotat, & cerebri morbis ab argento accersitis medicaminibus occurrere prætendunt. Sed hæc nimis à re nostrâ aliena videntur; nàm nos probabimus, cum de medicamenti essentia agemus, non ab imaginatis Planetarum analogiis, sed ab interno Astro uniuscujusque medicaminis vitæ nostræ symbolicè applicato morborum perfici curationes,

tiones,

tiones, ipsa operante natura, quæ secundum *Hippocratem* nostrum *morborum est vera medicatrix*.

Virtutem quoque sive potentiam rerum, nedum mineralium, sed etiam vegetabilium, & animalium ex præparatione acquisitam, Astrum Chymici appellare consueverunt, an quia corporum illa energia ad Astralem, Æthereamque essentiam exaltata, Astrorum ad instar per suum Blas in morbis depellendis operatur; an verò quia secundum *Arist. 2. de generat. animalium cap. 3.* corporum semina per correspondentiam elemento stellarum explanare nituntur, unde defæcatas è materiæ impuritatibus Chymici ministerij beneficio rerum virtutes, Astrum appellant; An denique quia aliqui Astrologicis nimis credentes, putant à cælestibus constellationibus ortas.

Sic quoque eodem præjudicio ducti aliqui Tetrarchias veluti in hisce inferioribus singulis tribuunt planetis. Soli enim è mineralibus aurum. E gemmis carbunculum, rubinum, hyacintum, ætitem, & succinum, quæ omnia solaria vocant. E vegetabilibus, omnia aromata, acetosam, boraginem, buglossam, calendulam, chelidonium, helitropium, hypericon, cichorium, & similia. Ex animalibus leonem, &c. quæ generosa, & hilaria sunt.

Lunæ præter argentum, è mineralibus subjiciunt alumen, corallia, & similia. Ex vegetabilibus Agnum castum, alkekengi, & similia. Ex animalibus canem, capram, &c.

Saturno ex mineralibus plumbum, saphirum, magnetem, & omnia terrea, quæ dicunt fusca, & ponderosa. Ex vegetabilibus Apium, opium, herbam paridem, &c. Ex animalibus Bufonem, & omnia solitaria, nocturna, & tristia.

Veneri cuprum, Berillum, coriandrum, &c.

Mercurio argentum vivum, althæam, anisum &c.

Sic enim quoque Zodiaci signis subjectas esse volunt omnes materias à Chymiâ tractandas; hinc proinde, herbas, semina, & radices jubent colligi debere, cùm sol hoc, vel illud ingreditur signum, cui illarum quælibet subjici asserunt. Sed hisce, & similibus omissis somniis tanquàm vanis fabellis in reali philosophiâ immistis, ad utiliora accedimus. Qui verò plura de his desiderat, legat *Carrichterum*, qui ad tædium usque hæc insinuat.

ART. SECUNDUS.

Mineralium attributa nomina exponuntur.

ANtimonium ænigmaticè dicitur *lupus*, quia ut lupus omnia ferè animalia vorat, sic etiam Antimonium omnia metalla, præter aurum, absumit. Dicitur *Proteus*, quia ignis beneficio multiplices colores induit. Vocatur etiam *radix metallorum*, quia quasi fundamentum illorum est; omnibus enim metallis adjacet, unde à nonnullis statuitur ipsorum minera. Appellatur etiam *Saturnus Philosophorum* à voracitate ipsius, quia destruit, & absumit omnia metalla, sive quod Plumbi naturam sapiat, sive quia multi ex antimonio, Philosophorum lapidem

fieri autumant, & ob easdem rationes dicitur quoque Magnesia Saturni. Vocatur denique *Aries*, quia cum Sol, Arietis signum graditur est lucidior, ità aurum per antimonium repurgatum, splendidissimum nanciscitur colorem.

Arsenicus dicitur *fuligo*, *seu fumus metallorum.*

Alumen dicitur græcè στυπτηρίαν, Arabicè *sceb*, seu *seb.*

Salnitrum vocatur *Cerberus Chymicus*, quia sicut poëtæ de inferorum cerbero trifauce fabulantur, ità spagyrici de salenitro dicunt esse vegetabilium, mineralium, & animalium universale menstruum. Dicitur *sal infernalis*, quia inflammabilis. *Sal ferreus. Serpens terrenus*, quia in terra vivit. *Sal sulphureus. Sal Anderone, Anatron, Hermetis, Baurach, Cabalatar, & sal petra.*

Sal Armoniacum aliud in arenis Lybicis concrescit, aliud nostrâ ætate factitium est. Dicitur *sal Solare*, quia dissoluit solem, scilicet aurum, *Aquila cœlestis, sal mercurialis philosophorum, sal cœlestis, &c.*

Sal gemmæ dicitur etiam *fossile*, ex eo quia eruitur in fodinis, gemmeum verò, quia splendet gemmarum ad instar.

Sal anatron dicitur sal ex *Usneâ lapideâ* tractum.

Sal, quod acutiem habet dicitur à Chymicis *Alembroth.*

Viride æs dicitur *Ziniar, & Zadir*, quod nomen Veneri competit.

Vitriolum dicitur etiam *Alcoth, Azeighi, Aregi.*

Vitriolum rubrum dicitur *Azudich.*

Vitriolum liquefactum, aut vitriolatum significat vitriolum de minerâ tractum, & liquidum, quod coagulari nequit, vel à minera æris tractum. Vitriolum novum, est vitriolum album.

Marchasita dicitur *Zeatuilter, Zitter.*

Auripigmentum dicitur *Zarnich, & Zarnech.*

Sulphur à *Paracelso* appellatur *resina terræ, sive pinguedo, Alnerick, kibrith, Rabric, Alphebriock, Alchibith, Ameriock, Alcebris, Akiboth.*

ART. TERTIUS.

Attinentia ad Animalia, & Vegetabilia nomina explicantur.

Usnea est muscus, vel plantis arboreis, vel lapidibus, vel ossibus animalium adnascens.

Medulla in plantis, mediam plantarum partem, & molliorem, quæ etiam *cor, & matrix* dicitur, significat. In animalibus verò, tùm adipem in eorum ossibus contentum, tum molliorem illam partem, quæ & in spinâ, & in cranio reperitur, denotat. In mineralibus quoque medulla est pars illorum molliuscula, quæ etiam in saxis nonnunquam observatur.

Album græcum est *stercus canis.*

Zibettum Occidentale est *stercus hominis.*

Acetum quandoque significat liquorem quemcumque acidum, sed ut plurimum ex vino factum.

Lanugines in plantis sunt filamenta tenella extimæ cuticulæ illarum instar lanæ ibi adnascentia, ut videre est in Verbasco.

Venæ plantarum sunt fibræ, quæ in

in ramulos divisæ in illarum foliis apparent.

Signatura est quid signatum in medicaminibus, sed in plantis præcipuè à similitudine illius vires indicans.

ART. ULTIMUS.

Instrumenta, & Operationes Chymico usui inservientes describuntur.

MUltis utitur instrumentis Chymia ad suas perficiendas operationes, ideò priùs instrumentorum adducemus supellectilem, deindè verò operationes ejus explicabimus.

Et instrumenta quidem sunt fornaces, vasa, lutum sapientiæ, & reliqua ad hæc attinens supellex.

Fornaces sunt instrumenta, quibus Chymiæ operationes peraguntur, à quibus denominantur destillatoriæ, reverberatoriæ, & his similes. Pro quibus construendis, habeas lateres, & terram pinguem, sive figulinam, quam misce, & subige cum arenâ, fimo equino, vel simul aliâ substantiâ filamentosâ, & quandoque etiam aquâ salsâ.

Vasa vitrea semper sint pro Chymiæ operationibus peragendis, quæ si desint, adhibeantur terrea, sed vitreata, ut vocant. Artifices utuntur etiam metallicis quandoque & præcipuè æneis; ab his tamen abstinendum est, quando materiæ, quæ destillantur acres sunt, vel menstrua acida. Nàm hæc in metallis suas exerunt actiones, atque illa erodere valent. Poteritis verò illis uti tantùm in destillatione vegetabilium, quæ talem aciditatem non habent.

Vitrea vasa varias habent formas, quatenus variis destinantur usibus, & primò

Circulatorium est vas vitreum, ubi infusus liquor nunc ascendens, nunc descendens circulatur. Hujus generis vasa sunt, sed duo præcipua.

Pellicanus est vas ità nuncupatum à figurâ Pellicani pectus suum rostro fodientis, quod repræsentat, amplo scilicet ventre, in angustius collum vergente, quod retortum, & recurvatum in ventrem immittit, habens propterea in summitate exitum, per quem liquor infundi possit, qui exitus posteà infuso liquore, Hermetico, vel alio sigillo clauditur pro liquoris circulandi exigentiâ.

Dicta est alterum vas circulatorium duabus alis, vel utroque brachio lateribus applicato constructum, cujus inferior pars est ad modum cucurbitæ, cui impositus est Alembicus habens in supernâ ejus parte os infundendo liquori necessarium.

Circulatio est liquoris puri per circularem solutionem, & coagulationem, vi caloris exaltatio, ut volatilior, & spirituosior illius pars continuò elevari, & decidere possit, ut purum ab impuro separetur, &c.

Circulus est instrumentum rotundum ex ferro factum ad vitra dividenda idoneum. Perstringuntur autem hoc instrumento vitra, sic: Circulus candens factus vitro opponitur, & tamdiu retinetur, donec vitrum incalescat, & dùm adhuc fervet, immittitur aquæ frigidæ guttula.

Cru-

Crucibulum est vas fusorium ex terrâ factum, igni contumatissimo, ut resistat, acutiore basi, & tereti in ampliorem capacitatem, tàm triangularem, quàm rotundam desinente, ad fundenda, & liquanda mineralia factum.

Cucurbita est vas plerumque turbinatum in cucurbitæ formam excrescens, hæc aliquando fundo est globoso, aliquando plano.

Cucurbita cæca est, quæ in summitate Hermeticum habet sigillum.

Hermeticè sigillare est sigillo hermetico vas claudere, quod fit cum Vitrum media fusione in vasis summitate unitur, & clauditur, vel in lateribus, si latera sunt aperta, &c. nè quid liquoris expiret.

Potest etiam quandoque sigillum fieri pastâ, luto cum aquâ salsâ subacto, vel calce cum ovi albumine conquassata, &c.

Aves hermeticæ sunt spiritus illi, qui in circulatorio se se contorquentes, & in gyrum commoventes, ascendunt, & descendunt.

Bocia idem significat, ac cucurbita, dicitur etiam Beton, Baton, & Atanor.

Capitellus, sive Pileus, tegmentum est, cui cucurbita supponitur.

Alembicus nunc totum Capitellum, sive pileum significat, nunc capitellum, & cucurbitam simul.

Excipulum, sive receptaculum, sive recipiens est vas illud, quod rostro pilei, seu alembici ad excipiendum liquorem destillantem imponitur.

Vesica est vas metallicum ex cupro, ut plurimùm, in formam vesicæ, vel ovi, duorum, vel trium pedum altitudinis.

Retorta sive cornuta est vas globosum, cujus collum paulatim à ventre reflexum recedit, ac sensim in oblongum desinit.

Matracium est vas etiam globosum, cui collum directè à ventre recedit quadripalmatem circiter longitudinem habens.

Destillare est liquorem vi caloris attenuatum in recipiens appositum projicere.

Caput mortuum est id, quod remanet in fundo, vel vesicæ, vel retortæ, &c. post destillationem.

Matula est vas ad instar matulæ, cui alembicus superponitur in materialium destillatione.

Non idem est, ut aliqui confundunt, destillare, & sublimare; nàm destillatio propriè est liquorum; Sublimare autem dicimus, cum res volatiles siccas sublimamus.

Filtratio est subductio, sive quædam destillatio per filtrum facta, ut aquositas tenuis, relictis crassioribus partibus, transeat.

Filtrum est colum Chymicum, & fit, vel ex chartâ emporeticâ in conicam figuram convoluta, vel ex panno villoso in sacci formam consuto, quod dicitur Manica Hippocratis. Fit etiam ellychnio in liquorem filtrandum affuso, & ad receptaculum inclinato.

Clarificare de liquoribus dicitur excrementis scatentibus, à quibus indigent purgari.

Præcipitare est ad fundum vasis projicere.

Decantare est liquorem materiæ superimminentem declinare.

Calcinare est in calcem reducere, quod

quod fit, vel incinerando, vel reverberando, vel amalgamando, vel fortibus aquis dissolvendo.

Decrepitare est calcinare cum crepitu.

Detonare est calcinare cum crepitu, & conflagratione.

Crystallizare est in crystalli formam reducere.

Coagulare est inspissare rem mediâ evaporatione, vel aliter.

Cohobare est denuò destillatum liquorem cum fæcibus destillare.

Dephlegmare est phlegma, sive humidum mediâ evaporatione auferre.

Etrahere est præcipuam partem rei medio menstruo segregare.

Menstruum est id, quod mediâ fermentatione segregat, ac solvit.

Fermentare fit quando res rarescit, maturatur, & solvitur, ut clariùs alibi.

Fixare est volatile fixum reddere.

Volatilizare est fixum in volatile redigere.

Fundere est ad ignem liquefacere, & propriè ad metalla, & salia pertinet.

Infundere est materiam liquori immergere.

Impregnare est liquore rem humectare.

Lævigare est rem in subtilissimum pulverem redigere.

Pulvis omnis sive ex calcinatione, sive ex lævigatione paratus dicitur Alkohol.

Purgare est res animales, minerales, & vegetabiles à mistione alienorum, & ad rem non facientium corporum liberare.

Hisce utuntur terminis Chymici ad sua explicanda opera, aliæ siquæ sunt voces, ex se infrà patebunt.

Hinc pro hujus rei coronide advertendum vitrea vasa interdum loricanda esse; Loricæ verò solent esse, vel quinque vel septem, vel plures, pro ut destillanda res exegerit.

Pro his verò conficiendis præcipiunt aliqui argillam figulinam, stercus equinum lotum, & exsiccatum, farinam laterum, & squamam ferri, eaque miscendo, & cum aquâ communi subigendo.

Aliqui recipiunt luti mundati, & exsiccati partes decem, cineris partes duas, fimi equini partes tres, scobis ferri partem unam, pilorum bubulorum, vel jumenti partes duas, miscent cum sanguine ovino, vel bovillo.

Aliquandò loricantur simplici terra figulina cum pilis subacta.

Nos verò prædictâ terrâ figulinâ utimur, ac si quando res destillanda exigit contumacissimum reverberij ignem, nè vitreum vas dehiscat, hoc luto utimur.

℞. Terra figulina partes x. *scobis ferri partes* ij. *cinerum, & salis com. an. partem* j. *cum pilis ut suprà subige pro vasis loricandis.*

Adverte tamen, quòd prima lorica debet esse exsiccata, ut meliùs super illam alia imponi possit, & sic successivè de cœteris.

Solent vitra aliquando rimam aliquam contrahere in actu destillationis, quam consolidare poteritis cum calce vivâ, & oui albumine simul conquassatis, & petia, vel alia vitri parte illinctâ superimponere.

Interdùm membranis vesicæ etiam

cum calce vivâ subacta imbutis, vitri rimæ occluduntur; interdùm charta coriacea glutine imbuta.

Pro lutando autem Alembici rostro cum excipulo hanc præscribunt massam Chymici.

℞. *Ceræ ℥j. resinæ, & colophoniæ an. ʒj. liquescant simul omnia in vase fictili, & adde olei olivarum parum, misce & agita baculo ligneo, ut incorporentur, vas posteà ab igne remove, imple aquâ frigidâ, & manibus subige, & cum chartâ emporeticâ applica, vel vesicis bovinis, vel chartâ coriaceâ, & hoc quando spiritus sunt nimis volatiles, nàm resinosas materias non pertransiunt.*

Addunt hoc aliud pro Retortis cum recipiente lutandis in destillatione spirituum fortium, & acrium.

℞. *Lutum sapientiæ cum aqua salsa subactum addito colophoniæ pulvere, & applica.*

Advertendum hinc, nè lutum, quo vasa destillatoria glutinantur, expiret, vel liquorem tingat, inficiatque.

Ut autem vitra Chymico operi inservientia optima seligere possitis, omni diligentiâ advertite, ut non sint Ætherogenea, sed summâ homogeneitate gaudeant, ætherogenea autem sunt, si lapillos admistos habeant, vel diversi generis vitrum; sint ut plurimum alba, pellucida, & limpida.

Solent etiam, cum opus fuerit, Chymici vitra secare ellychnio sulphureo accenso, bino, vel trino ambitu vitrum circumvolvente, quæ operatio etiam fieri solet circulo candente, ut superiùs diximus.

Quibus pro rei exigentiâ sufficienter præmissis, quoniam Chymici aliquibus etiam utuntur veluti hyeroglyphicis, ac signaturis ad varias significandas res; ideò sit

---

TABULA,

In quâ Metallorum, Mineralium, & aliarum rerum Chymicarum notæ signantur.

Non solùm peregrinis vicibus, verùm etiam notis aliquibus, seu hyerogliphicis ad varias significandas res utuntur Chymici; ideò nè Chymiæ Tyro hac in re forsan confunderetur, illarum specimen hic adducemus.

NOTÆ METALLORUM, *Mineralium, aliarumque rerum.*

Acetum.	✚
Acetum destillatum.	⋇
Æs ustum.	♀
Alembicus.	✕✕
Alumen.	O
Amalgama.	ā ā ā
Antimonium.	♁
Aqua.	▽
Aqua Fortis.	🜅
Agua Regia, Stygia.	🜆
Arena.	∴
Argentum.	☾
Argentum Vivum.	☿
Aries.	V
Arsenicum.	o‑o
Auripigmentum.	∞
Aurum.	☉
Balneum.	B.
Balneum Mariæ S. Maris.	MB
Balneum Vaporis S. Roris.	VB
Calx.	C.

Calx

Calx viva.	Ψ	Piscis.	♓
Cancer.	♋	Plumbum.	♄
Caput mortuum.	🜎	Pulvis.	♅
Chalybs	♂	Præcipitare.	♎
Cineres	🝗	Quinta Essentia.	Q.E.
Cinnabaris.	🜓	Retorta.	🝭
Cornu Cervi.	C.C.	Sal Armoniacum.	✱
Crucibulum.	🝧	Sal Commune.	⊖
Cuprum.	♀	Sal Gemma.	♉
Destillare.	🝫	Sal Nitrum.	⦶
Dies.	🝰	Scorpio.	♏
Drachma.	ʒ	Scrupulus.	℈
Ferrum.	♂	Semis.	ß
Gemini.	♊	Sigillare Hermeticè.	S.H.
Hora.	🝮	Sol.	☉
Ignis.	△	Spiritus.	🜩 Sp.
Juppiter.	♃	Spiritus Vini.	🜈
Leo.	♌	Stratum super strat.	S.S.S.
Libra.	♎	Sublimare.	♎
Libr.	℔	Talcum.	X
Luna.	☾	Taurus.	♉
Mars.	♂	Venus.	♀
Martis limatura.	🜜	Vinum.	V.
Mercurius.	☿	Virid. Æris.	⊕
Mercurius Sublimatus.	☿ ♎	Vitriolum.	🜖
Mercurius Præcipitatus.	☿ ⩧	Vitrum.	X. X.
Mensis.	⊠	Uncia.	℥
Nitrum.	⦶	Urina.	⊡
Oleum.	🝆	Virgo.	♍

D. CAROLI MUSITANI

IATRIAS PROFESSORIS,

PYROTECHNIÆ SOPHICÆ

LIBER SECUNDUS.

De Igne, & variis ejus operationibus.

PRINCIPALE in hac arte agens ignis est, non enim est in Chymiâ operatio, quæ ab eo non perficiatur. Ignis enim omnia corpora in sua solvendo principia, tàm eorum virtutem pandit, ut *Apostolus Paulus 3. ad Corinthios: Dies enim Domini declarabit, quia in igne revelabitur, & uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit*, quàm etiam multa denuò producere, ac transmutare valet in hoc orbis amphitheatro corpora. Hoc potentissimum agens tantùm operatur in natura prodigia; corpora enim homogenea fixa illuminare, atque ignire valet: homogenea volatilia in vapores, & exhalationes resolvit; ætherogenea in aquam, & ens seminale reducit, atque inter has actiones nova in dies producere valet entia, ut Sal, Vitrum, ac multa medicamina, quæ aliàs produci non poterant. Tota igitur ars Chymica in benè regulando igne cum consistat, ignis ideò naturam perpendamus oportet, ut meliùs eum regulare, ac in nostros usus dirigere possimus, sit ergò

CAP.

Caput I.

Quid sit Ignis.

IGnem tanquam unum ex quatuor, tam Macrocosmi, quàm Microcosmi elementis concurrere, tam ad hujus orbis, quàm singulorum corporum structuram asserit Syllogizantium vulgus. Neque verum est, quòd asserit elementa invicem transmutari, nàm

Primò, aër rarefactione non potest transire in ignem, imò nec ullo modo, nàm aliàs minima flammula totum aërem accendere posset, quoniam aër flammæ continuus semper, continuoque & successivè unus post alium incalesceret, attenuaretur, & inflammaretur, quousque Universum in ignem verteretur; Id quod autem quandoque in aëre flammescere videtur, ut patet in aliquibus Comætis, lampadibus, capreis igneis, & lanceis, metheorisque aliis, non aër est, sed pinguis exhalatio in aëre existens.

Secundò, neque aër condensatus convertitur in aquam, ut videre est in aëre condensato summoperè in Pneumoticâ bombardâ, in cujus tubulo aër semper aër est, quod autem videtur verti in aquam, non aër, sed vapor in aëre existens, qui nihil aliud est quàm minimæ guttulæ dispersæ ejusdem aquæ compressione coactæ, quibus cum careat aër, nunquàm aqua creari potest.

Tertiò, neque aqua condensata terra fieri potest, neque terra è converso rarescendo in aquam verti potest; quamvis enim terra videatur quandoque à sole in aquam verti, id succedit tantummodò cum terræ aqua impregnata est, hoc est aquæ guttulas insensibiles continet.

Singulis Elementis singulas primarum qualitatum tribuunt Galenistæ cum eorum Antesignano *Galeno* combinationes, quarum unam in summo, alteram in remisso gradu unamquamque combinationem requirere ajunt. Sic terræ siccitatem in summo, frigiditatem in remisso tribuunt; Aquæ frigiditatem in summo, humiditatem in remisso; aëri humiditatem in summo, calorem in remisso; Igni demùm siccitatem in remisso, caliditatem in summo gradu tribuunt. Has verò qualitatum combinationes, ceu singulorum elementorum constitutivas essentias statuunt. Hinc ex mutuo elementorum confluxu mutuam etiam earundem qualitatum mistionem emergere ajunt, ac facta veluti ex eis simul confluentibus veluti consonantia, inquiunt singulorum ex elementis constitutorum corporum constitui essentiam, quam nihil aliud esse nisi temperamentum statuunt. Hinc secundum temperamenti diversitatem diversas mistorum formas in naturâ constitui aiunt. Hæc in corporibus non viventibus statuunt, in animalibus verò, & præsertim in homine quatuor elementa sub humorum qua-

ternario ludere aiunt, eò ut quatuor humores asserant esse vi entium elementa. Sic bilem igni proportionaliter correspondere, atrambilem terræ, sanguinem aëri, pituitam verò aquæ asseverant.

Has seniles nugas primarum qualitatum præscrutari lubet, an eas natura unquam agnoverit? &

Primò, ignem à calore, & calorem ab igne minimè distinctum agnoscimus, nec moderatus calor ab igne actuali comburente differre credimus, ut fusiùs dicemus.

Secundò, frigiditatem omnem, sive frigus non constitui per entitatem aliquam accidentalem frigidam, sed nihil aliud in se esse, nisi lucis, & caloris, sive substantiæ calidæ privationem fatemur; nàm corpora, quæ lucem à suâ entitate excludunt, excludunt calorem. Sic defectu lucis vitalis cadavera ab actuali frigore occupantur, & in ea terræ plaga ubi sol supra horizontem emergit cum tantâ inclinatione, ut trium horarum spatio commoratus, illumque metitus in occasum vergit, intolerabile frigus experitur: occurrunt quippè radij solares terræ superficiei cum tantâ inclinatione, itaut in eorum reflexione minimum motum cieant in corpuscula in aëre dispersa; etenim quò minor est ad superficiem inclinatio, eò vehementior fit reflexio, & motus corpusculorum, undè calor oritur. Constat siquidem æstate, quò propriùs vertici nostro sol accesserit, quia normaliter, & ad rectos incidunt angulos solares radij, eò calor intenditur, lucidiorque dies conspicitur; solares igitur propellas radios, caloris lucisque fons prorsus extinguetur. Sol meritò mundi cor apud philosophos appellatur. Quod verò ex tali corpusculorum remissiori, vel vehementiori motu, nè dum calor, verùm & ignis excitetur, vel remittatur, in motu vehementi fermentantium corporum luce meridiana clariùs liquet: ex illâ agitatione, & corporum conflictu semina ignifica suscitantur, undè ignem actualem sæpissimè elici à nobis fuit observatum, ut post pauca fusiùs dicemus.

Dicunt aliqui, actu frigus agere, & corpora frigefacere, ut contingit in nive respectu vini, vel aquæ, vel similis corporis, quod ab eâ frigefit: ergò frigus erit revera ens positivum, non autem calidi simplex privatio.

Non inquam ità dicant, quia in similibus actionibus corporum non succedit frigefactio à qualitate positiva, quæ ibi forsan agit frigefaciendo, sed quia aqua, vel vinum, vel simile corpus calidum calorificis æthereis particulis privatur, absorbendo scilicèt eas corpus frigidum, & consequenter non est nix quatenus frigida, quæ agit, sed corpus calidum, quod dùm nivem excalfaciendo progreditur calorificis extraneis particulis, sicuti privatur, ità nivem excalefacit, & ipsum frigefit, quatenus hujusmodi calorificis partibus privatur, & consequenter semper remanet veram frigiditatem consistere in caloris privatione.

Tertiò, quò ad humiditatem, ejusque naturam, præterquam quòd constat ex *Arist. 2. de generat. & corrupt. text. 54. & 2. de anima tex. 113. humidum*

dum illud esse, quod aqua est, vel habet intra se aquam, quæ est primipium omnis humiditatis constitutivum, nam cit. tex. 2. de animâ inquit: *humidum autem non est sine corpore, neque udum, sed necessè est aquam esse, aut habere aquam, & cit. 2. de gen. tex.* 14. hæc habet: *Udum quidem est, quod habet alienam humiditatem superficie tenus*; tamen lumine naturæ patet id humidum esse, quod vel aqua est, aut aquam in se recipit.

Quartò demùm siccum, quòd propriè sonat ex succum, continetque negationem duntaxat humidi opponi ipsi humido, ex eâdem *Aristot.* sententiâ patet cit. locis, & consequenter nihil aliud esse sicciratem, nisi privationem humoris, sive aquæ; illud namque siccum esse lumine naturæ patet, quod minimè aquam secum admiscet.

His de primarum qualitatum natura breviter libatis, poteritis eadem methodo per cæteras, quas secundas appellant qualitates, discurrere sufficientissimè per situm partium substantiæ, sed

Ad ignem noster redeat sermo, quem demonstrabimus tanquàm dignius agens in rerum naturâ ex perfectis ejus operationibus ut infrà, & quidem si celebriores Philosophos percenseas, clariùs descriptam ejus naturam reperies, quàm scholastici solent.

Primò, Antesignanus Medicinæ dictator *Hippocrates* ceu divinum aliquid, atque immortale ignem admiratus est *lib. de Carnibus tex.* 1. inquiens: *Et videtur sane mihi id, quod calidum vocamus immortale esse, & cuncta intelligere, & videre, & audire, scire omnia, tùm præsentia, tùm futura; hujus igitur plurima pars, cum turbata essent omnia in supremam circumferentiam secessit. Et videtur mihi ipsum veteres athera nominasse. Altera pars infernа appellatur, terra, frigidum quid, & siccum, & multis motionibus obnoxium, & in hac sanè multum calidi inest. Tertia pars aëris medium locum occupavit calidum quid, ac humidum existens. Quarta verò pars terræ proximum locum cepit, humidissimum quid, ac crassissimum.* En quomodò calidi actiones, sive ignem in hoc orbe rimatur *Hippocrates*?

Secundò, Stoici mirabiles inspicientes in rerum naturâ ignis operationes, Dei Optimi Maximi naturam, non nisi per ignem explicari ausi sunt, referente *Galen. lib. de hist. philosophicâ* ubi sic habet: *Stoici Deum esse pronunciant ignem arte praditum, rationeque & viâ ad generationem procedentem, atque omnes rerum omnium rationes continentem, &c.* Hunc ignem *Zeno* æthera esse voluit, quem ut refert *Cic.* 1. *de nat. Deor.* Deum dicit esse. Unde cecinit *Ovid.*

Est Deus in nobis agitante calescimus illo.

Et Poëta. *Iovis omnia plena.*

Tertiò, *Cleanthes Zenonis* auditor, ut narrat *Cic.* 1. *de nat. Deor. Tùm ipsum mundum Deum dicit esse, tùm totius naturæ menti, atque animo hoc nomen tribuit, tùm ultimum, & altissimum, atque undique circumfusum, & extremum omnia cingentem, atque complexum ardorem, qui æther nominatur certissimum Deum judicat.*

Meritò divinus Poëta dixit.

Spiritus intus alit, totamque infusa per artus.

Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Id *Euripides* quoque tragico cothurno,

thurno lepidè, atque præclarè expressit:

Vides sublime fusum immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumjectu amplectitur?
Hunc summum habeto Divum: Hunc perhibent Iovem.

Hanc divinitatem astris tribuit, cum enim ex tali ardore, seu nobilissima, purissimaque ætheris parte progignantur, meritò tota esse ignea, utpotè calida, & pellucida duorum sensuum testimonio confirmari *Cleanthes* putat tactus, & oculorum. In sole presertim, quorum ignium est princeps, omnia sua clarissima lu e collustrans, hoc manifestum reddit: Nàm solis calor, & candor illustrior est, quàm ullus ignis, quippè qui immenso mundo tàm longè, latéque colluceat, & is ejus tactus est, non ut tepefaciat solùm, sed etiam sæpè comburat, quorum neutrum faceret, nisi esset igneus. Hunc tamen solis, & reliquorum astrorum ignem non ei similem dixit, quæ ad nostros usus, adhibemus sed qui corporibus animantium continetur; hic etenim vitæ conservator, auctor est, & alimentum, contra verò ille confector, & consumptor omnium, undè cum solaris ignis universæ terræ, omnibusque animalibus salutaris sit, itidemque rerum productor, vita, & conservator (is enim efficit, ut cuncta in fructus germinent, in vitam reviviscant, & adoleta pubescant) dubium non est similem esse eorum ignium, qui in corporibus animantium cohibentur. Hæc adducit ex *Cleanthe cit. Cic.* Nè dum ut ostendat Solem, & reliqua astra ignem esse, verùm animantia, & præstantiori quolibet alio intelligentia prædita, utpotè simili animantium igne vitæ omnis, intelligentiæque auctore respirantia, & cum eam mundi partem incolant puriorem, æthereamque atque Oceani, terræque respirantis humoribus longo intervallo extenuatis alantur, fit sensu acerrimo, mobilitateque celerrima præcellere, iisque intelligentiam inesse acutiorem. *Etenim* (ut *Cic.* ibidem loquebatur) *licet videre acutiora ingenia, & ad intelligendum aptiora eorum, qui terras incolunt eas, in quibus aër sit purus, ac tenuis, quàm illorum, qui utantur crasso calo, atque concreto.*

Sed complures præstantissimi Philosophi, cùm ex priscis, tùm ex recentioribus solarem ignem, non ut *Cleanthes* putavit similem ei, qui nostro usui, & victui inseruit, solemque perpetuis ardere flammis credidere. Hujus placiti fuit *Anaxagoras*, *Democritus*, aliique, & ex recentioribus *Keplerus*, *Kircher*, & complures. Profectò ut dicam quod res est, nihil æquiùs ex nostratibus, quàm ignis soli propriùs assimilari videtur. Etenim nè dùm *Eccles.43.* *Sol fornax* dicitur *in operibus ardoris*, verùm simile quid in sole per Telescopium nuper Mathematicorum solertia deprehendit, ut in ære, apud fornaces fusorias liquefacto conspicitur; æstuat namque pariter in sole, sicut in ære liquato, inconstans undationum lumen, & utrobique exundans, inæqualisque umbrarum, ac splendoris discurrens motus conspicitur, ut nec veriori similitudine solis splendor, quàm fusoriæ fornacis ære jam

jàm fuſo explicari poſſet. Proſpexit quoque Teleſcopium in ſolari diſco maculas perpetuâ vertigine circumactas, faculas, fuligines, & vortices, quæ omnia non niſi ignitorum corporum eſſe negabit nemo: Imò ipſamet rerum omnium magiſtra experientia quotidiè nos edocuit ignem facilè cuilibet corpori injici radiis ſolaribus in lente convexa vitrea, vel parabolicis ſpeculis exceptis; non immeritò igitur ſolem flammæ aſſimilavit *Pater Stephanus Natalis* in ſuo volumine *Sol flamma.*

Attamen propoſitum non convincere hæc ſolis cum flamma comparatio videbitur, neque rationi conſonum globum ignitum ſolem eſſe; quippè flammæ figura in conum ſe attollit, baſis in ellychnio, vertex, ſive punctum in ipsâ flammæ ſummitate reſidet, ſolem verò ad ſphæræ figuram effictum ex opticis obſervationibus ſatis apertè demonſtratur: Etſi non deſint, qui dicant ſolaris coni baſim noſtris oculis conſpicuam ſemper eſſe, nunquàm verticem, ideò ſphæricum apparere. Prætereà ſol cum reſtauratione, & alimento non indigeat (quippè vel conſumptum, vel ſenſibiliter diminutum jàm nunc proſpiceremus) neque ignem eſſe, flammæque figura efformatum, certum erit; Nàm ignis alimento egere nemini dubium fuit, inde quia flamma, ut rectè *Ariſt.* affirmat, fit ab accenſis halitibus inceſſanti motu, ut fluviorum aquæ, ſemper ſibi denuò ſuccedentibus: niſi nova fuligo deperditæ loco ſuccederet, abſumptaſque partes continuo reſtauraret, ſtatim ellychnium lumine deſtitueretur.

Sed hæc nihil nos urgent, nàm ideò flammæ figura in conum aſſurgit, & nova fuliginis reparatione indiget, quia ab aëris circumfuſi gravitate compreſſa ad ſuperiora enititur; indè fit partes medias celerrimo, & inceſſanti motu agitatas ſupra alias aſſurgere, ex quo conus efformatur, undè cum fuligo ex tali ſucceſſivo motu habeat ubi avolans feratur, ideò ſemper nova fuligo ad deperditas partes reſtaurandas requiritur: non ſecus ac fluviorum aquæ, niſi haberent, ubi ferrentur, perſiſterent ſemper eædem abſque aquarum ſucceſſivo adventu ſicut ſtagnorum aquæ. Simili quoque modò in ſole diſcurrendum eſt, etenim ſolis particulæ non extra feruntur, cum non ſit ubi avolent, ideò neque in coni figuram attolluntur, neque reparationis egent.

Non tamen me latet complures præſtantiſſimos Philoſophos putaſſe omnia aſtra nutriri, ut *Plin.* pro certo tenuit ſidera humore terreno paſci, & Stoici Solem Oceani humoribus, Lunam ex aquis dulcibus ali apud *Senec. 2. q. nat. cap. 1.* affirmant, *ex Cælo, & terrâ alimenta omnibus animalibus, omnibus ſatis, omnibus ſtellis dividuntur*, quorum ſententiam Aſtronomicorum recentium accurata exploratio ſtabilire poſſet. Maculæ ſolares per tubum modò illuminatiores, modo tenebricoſæ obſervatæ, fuligines, faculæ, &c. alimenti defectum, & reſtaurationem deſignant non abſimili modo, ſi in fornacem tenebricoſo lumine ardentem lignorum, bituminiſque copia injiciatur, tunc in majorem flammam, illuminatioremque erumpit,

ideoque altas ſtellas *Cic.* renovatas appellavit. Hanc de ſiderum nutritione ſententiam, ideò ut certam ſtatuebant, quia ignea exiſtimabant, ut *Cic. 2. de nat. Deor.* loquitur: *Sunt autèm ſtellæ natura flammeæ, quò circa terræ, maris, aquarum vaporibus aluntur, iis qui à Sole ex agris tepefactis, & ex aquis excitantur, quibus altæ, renovataque ſtellæ, atque omnis æther refundunt eadem, & rurſum trahunt indidem, nihil ut ferè intereat, aut admodum paululùm, quod aſtrorum ignis, & ætheris flamma conſumit.* Indè putabant nonnulli ex hujus humoris defectu mundum quandoque igne abſumendum, rurſumque ab igne (quem Deum putabant) renovandum, ut ibidem *Cic.* hiſce ait: *Ex quo eventurum noſtri putant, id de quo Panatium addubitare dicebant, ut ad extremum omnis mundus igneſceret cum humore conſumpto, neque terra ali poſſet, neque remearet aër, cujus ortus aqua omni exhauſta, eſſe non poſſet, ità relinqui nihil præter ignem, à quo rurſus animante, ac Deo renovatio mundi fieret, atque idem ornatus oriretur.* Hic ergò Deus, & mundum creat, & conſervat, & renovat; En quanti fuit apud Philoſophos ignis!

Quartò, *Plato, & Platonici* omnes, eum tanquàm mundi hujus, & corporum omnium animam aſſeruère.

Quintò, *Paracelſus lib. 2. Philoſophia ad Athenienſes tex. 6.* ignem conſiderat non quatenus in combuſtione lucet, ſed tanquam quid ſub combuſtione ludens, productivus tàm combuſtionis, quam lucis, quaſi ſpiritus comburens, dum inquit: *Ignis, qui urit, elementum ignis non eſt, ut nos videmus, ſed ejus anima nobis inaſpectabilis, ignis elementum, & vita eſt. Jàm verò elementum ignis non minùs in viridi ligno ineſſe poteſt, quàm in igne. Ipſa tamen vita non æque adeſt, ac in igne. Inter animam ergò, & vitam diſcrimen eſt. Ignis enim ſi vivit, urit. Si verò in animâ eſt, hoc eſt, in ſuo elemento, uſtione vacat.* Hæc *Paracelſus*, quæ obſcura quoquo modo videntur, ſed ſi manuali operatione explanentur, liquent. Nàm ut inferiùs explanabimus, ignis non tantum ludit, ut conſpicitur in combuſtionibus culinariis, ſed à philoſophis ignis quoque actiones ſub fermentorum, & menſtruorum operationibus, celeriores, atque potentiores videntur ijs, quæ ab igne actuali fiunt. Sic Chryſulcæ, Gehennæ, Stygiæ, & cæteræ aquæ fortes, metalla ſolvunt, quæ aliàs igne actuali ità ſolvi nequeunt. Sic ignis, (intellige tàm de actuali, quàm potentiali, ſive menſtruali, quàm etiam de fermentali) dum vivit ſub larva ſcilicet ſpirituum, urit; ſin verò in anima eſt, hoc eſt in elemento ſuo, ſeu corpora componit, uſtione vacat, quia in centro aquæ concluſus non urit, ſed corporum proprias exerit actiones.

Sextò *Joannes Baptiſta Van-Helmont. tract. cui tit. complex. atque miſt. elemental. figmentum §. 2.* ejus inſpiciens operationes in ordine ad Pyrotechniam illum appellavit, mortem inquiens: *Ignem negavi elementum, & ſubſtantiam: ſed mortem in manu artificis, ad grandes uſus datam.*

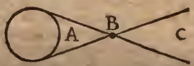
Hinc quoque patet *Paracelſum* ignem appellare illud idem, quod ſulphur appellat, cui ſpecificas corporum proprietates, actiones, motus, muniaque cum omnibus Paracelſiſtis tribuit.

Ex

Ex quibus definiri poteſt ignis, quòd ſit lumen accenſum, ſive excitatum, atque è corporibus extrinſecatum ab alio igne, ſive ex radiorum ſolarium unione in puncto, ubi vel ſuſtentatur ab ipſo Sole abſque materia accenſibili, vel in materia accenſibili conceptum.

Demonſtrari id poteſt ex eo quia producitur ignis in rerum naturâ; vel enim dùm excutitur à lapide cùm chalybe percuſſa, vel ex radiorum ſolarium cono, vel ab alio igne: ſed in corporibus univerſi, ut probavimus cum de principiis, nullæ producuntur operationes niſi dependenter ex eorum intrinſeco lumine, ſive ente ſeminale: ergò &c. minor demonſtratur, quia à corporibus ſimplicibus, ideò concipi non poteſt ignis, ut ab aquâ, aëre, & terrâ virgine, quia carent intrinſeco ſulphure, ſive ente ſeminale: ergò ideò concipitur in productis ſeminalibus, qu a conſimile lumen habent in eorum penetralibus incluſum, quod dùm accenditur, ſive ab alio igne, ſive à radiorum ſolarium unione in puncto, vel aliter in materiæ ſuperficie evocatur, urit, ſolvit, aliaſque ignis perficit operationes. Nàm ex omnibus corporibus præter aquam, aërem, & terram virginem per Chymicam artem elicitur quandoque ſpiritus analogicus perficere valens operationes, quas actualis ignis producere ſolet. Sic aquæ chryſulcæ, ſtygiæ, regiæ, & reliquæ, quæ ex corporibus ſeminalibus educuntur, metalla, & lapides ſolvunt, non ſecus ac actualis ignis; dicendum igitur ignem non produci, niſi ex excitato, ſive accenſo lumine corporum formalium conſtitutivo.

Ex quibus habes primò non aliter differre ignem, qui ſub flammæ larvâ ludit, ab eo qui ſub mediocri calore, ac unus ſolaris radius v. g. à pluribus in puncto unitis, à quibus ignis actualis ſuſtentatur, & in corporibus flammiferis ignis excitatur. Ad hoc probandum ponamus experimentum. Accipiatur ſpeculum concavum, ad ſolis radios exponatur, tunc ſolares radij A. poſt ſpeculum convergentes in B. puncto omnes coibunt, conicam figuram efformantes; punctum verò concurſus focus appellatur, quia inibi ignis concipitur. Poſt verò talem concurſum divergunt in C. & calorem tantùm dabunt, quorum divergentia, rarefactio vulgò appellari poteſt, ut in ſubjecto ſchemate patet.

Ex hac ergò mechanicâ habes primò, quòd calor in cono, ſive in puncto connexus eſt ignis, dum eſt rarefactus, eſt calor. In denſitate ludit ignis, in raritate verò calor.

Secundò, in extremo Judicio, cum orbis Creator mundi machinam per ignem diſſolvet, nullo alio igne id efficiet, niſi ſolaribus radiis in cono unitis, è corporibus univerſi ignem extrinſecabit.

Tertiò, in Babilonis fornace tres hæbreorum pueros, Sidrach, Miſach, & Abdenago ignis non combuſſit, & capillus capitis eorum non fuit aduſtus, & ſarabala eorum non fuere

immutata, & odor ignis non transivit per eos, ut habetur in prophetia *Danielis cap. 3.* quia Cunctipotens Deus miraculum patravit, non subtrahendo concursum, ut blaterant scholæ, sed fornacis ignem rarefaciendo; nàm ut habetur eodem cap. 3. *Angelus autem Domini descendit cum Azariâ, & sociis ejus in fornacem: & excussit flammam ignis, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos omninò ignis, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit.* Præterquam quòd Pia Mater Ecclesia canit: *Deus, qui tribus pueris mitigasti flammas ignium: concede propitius, &c.*

Quartò sulphuris flamma magis urit, quàm aquæ ardentis flamma; quia sulphur est concretum, & condensatum corpus ex lumine, & calore, & idem est sulphur, ac ignis: at non ità aqua ardens, quia calorem, & lumen habet rarum, & volatile, & tenue sulphur; ideoque illud magis, quam hæc urit. Ex hoc collige ignes fatui, quorum materia est quædam viscositas, & pinguedo sulphurea, quæ à solis cælestis calore attenuata, & sursum elevata, facili negotio motu suo excandescit, & inflammatur; tenuitate, quâ pollent hi ignes, res circa quas exardescere videntur, non comburunt. Ità sunt fatui illi ignes, qui navium malo, antennis & velis insidere videntur ex æstuante pelago. Quando geminæ sunt flammæ gentilitiis nominibus Castor, & Pollux fratres vocatæ sunt: quando una tantùm Helena utriusque soror. Cùm duæ apparent, sunt fausti ominis, & infallibilis tranquillitatis apud Naucleros prognosis; contra, quando una navis malo, vel antennis insidet haud boni ominis. Hi ignes, & similes hujusmodi, qui ex terrâ exoriuntur, semper æstatis tempore, & nocte serenâ; fatui dicuntur, quòd non urant, propter materiæ subtilitatem, & raritatem, sed tantùm splendeant. Ex eadem materia subtili, rara, & tenui exoritur ignis lambens valdè familiaris, & fausti ominis esse creditur, qui interdum hominum, aliorumve animalium capitis adhærescit. *Plin. lib. 7. cap. 107.* refert, supra caput Servii Tullii in pueritio hunc exarsisse ignem, Regiæ dignitatis nuncium. *Ex Virg. 2. Æn.* In Ascanio Æneæ filio eadem flamma, seu lambens ignis regiam dignitatem prænionstravit.

Quintò, ignis non minus sub flammifera luce corporum accensorum, quàm etiam sub spirituum larua ludit, qui etsi non accensi, sed media destillatione è corporibus educti, potentissimè tamen urunt, undè Hermetici inquiunt: *Vulgus cremat per ignem, nonper aquam.* Prædicti spiritus conspicuum non habent ignem, estò eosdem pariant effectus, & interdum validiores, ac ignis conspicuus intensus, hoc quia in humido stabulant, ut experimur in aquâ, & oleo ferventi; non conspicitur autem in aquâ, vel oleo ferventi ignis, quia ob illorum humidum sese inflammam explicare nequit, neque illorum superficies solida est, ut in ipsis sic inhæreat, ut lumen reflectere, & conspici valeat.

Ignis non est substantia, neque accidens; non est substantia corporea, quia ferrum ignitum porosum non est, ut carbo, & tamen po-

potentiùs urit, & consequenter magis de igne participat, & cum non dentur corporum penetrationes, necessè est ignem corporis naturam non participare; nàm in poro ferri minori majoris copia ignis inest, quàm in poro carbonis majori, si ex effectibus causas venari licet; Neque accidens, quia accidens, non potest esse inhæsionis alterius accidentis subjectum, ignis verò lumen, & alia quàm plurima accidentia habet: Ignis ergo est creatura neutro plusquam accidens, & minus quàm substantia à Domino in hominum usus destinata.

Proprietates ignis sunt hæ, prima, cuncta penetrat corpora, & quæ penetrationis incapacia sunt, saltim illuminare nititur, ut aurum &c.

Secunda, ignis sine aëre non vivit, sed suffocatus à detenta fuligine perit. Si ultra mensuram aër flammam fugit, hac sua fuga pyramidalem figuram facit; si verò aër à fugâ detineatur, coarctatur, atque ignem extinguit, qui tunc perit, non alimenti denegati defectu, sed loci nequeuntis fuliginem detinere. Aqua ignem extinguit, non per contrarietatem, sed poros occludendo, & citiùs aqua fervens, quàm frigida, quia citiùs penetrat. Extinguitur etiam fuliginis constrictione.

Tertia, novas creaturas destillatione producit ignis; nàm volatila per ipsum fixantur, & fixa volatilizantur, & tria principia Chymica non separantur, sed de novo producuntur.

Quarta, igne fumus in Gas sylvestre, seu incoërcibile convertitur, ut in pyrio patet pulvere.

Quinta, quæ igne calefiunt, ut aqua, aër, &c. non per contrarietatem calefiunt, sed per Relollæi alieni generationem, quatenus agit, quod ipsi agere jussum est. Relollæum, hoc est alienum, est afficiens non producens ex fermentis, & seminibus rerum v. g. calor in aquâ est Relollæum transiens, quia violenter introductum; ideò namque cessante igne; à quo est productus, sua sponte, statim minuitur, cessatque non ampliùs fotus. Ignis per contrarietatem non agit, quia contraria rerum natura nunquam agnovit; tùm quia follium frigidissimus aër ignem magis intendit, & ignis fortiùs urit sub flatu, & frigore Boreæ, quàm Austri: igitur non per contrarietatem, quia frigiditate remitteretur.

CAP. II.

Quotuplex sit Ignis.

NOn alium ignem, præter Culinarium, qui apud nos accenditur, & extinguitur, rude cognoscit vulgus; Præter hunc vulgares Philosophi vanis analogiis ducti, ignem prout elementum in propriâ sede, ac debitâ regione proximè sub Cœlo, supra aërem chimæricè alium cognoscunt; Nos verò in Chymiâ triplicem cognoscimus ignem, quia sub triplici formâ ludit, & corporum destructiones, resolutiones, & immutationes perficit. Nullum inter hos tres ignes substantiale discrimen agnoscimus, nisi accidentale, & penes operandi modum.

Dicitur n. unus actualis, alter fermentalis, alius verò potentialis, seu menstrualis, de quibus sigillatim nunc agendum est, unde sit

Art. Primus.

De Igne actuali, & ejus in Chymicâ operationibus.

Quid actualis sit ignis, jàm satis dictum est, unum tantùm dicendum restat, actualem ignem, vel ratione corporis, circa quod agit, vel ratione loci, vel modi, habere intensiones, vel remissiones, undè varia graduum emergunt discrimina.

Joannes Baptista Van-Helmont. in rerum naturâ ignis gradus considerans, quindecim constituit, quos ita distinguit titulo, calor efficienter non digerit, sed tantùm excitativè §.35. p. m. 127. inquiens: *Ego verò ad clariorem doctrinam in Chymicis, gradus distinguo, ut primus sit, ubi summa frigiditas est remissior. Etenim qui Chymiam, naturæ pedissequam, & simiam æmulatricem fingo, atque subinde magistram: totam naturam speculationi Chymiæ subdo. Secundus ergo gradus in natura sit calor, qualis est aqua non dum glaciata. Tertius ubi remissè friget, prout est aqua putealis. Alioqui calor absolutus ad tactum nostrum (qui tepidus est) fallitur, frigereque putatur, quidquid se minus calet. Et cum plus minusvè tactus caleat, inconstans facit indicium caloris. Quartus demùm gradus est teporis leviusculi. Quintus jam tepet. Sextus est noster. Septimus jam febricitat. Octavus Solis majalis. Nonus destillatorius, & qui jam tactum superat. Decimus destillat cum ebullitione, Undecimus sublimat sulphur, & spiritus siccos. Duodecimus liquefacit, & pyritem sublimat. Decimustertius est in subfusca ignitione. Decimusquartus est ignitio candens. Decimusquintus tandem est follium, & reverberij ultimatus vigor.*

Hos gradus in naturæ corporibus prout diversos producunt effectus *Helmontius* consideravit, non ut Peripatetici, qui octo in observabiles, & imaginarios, aut Galenistæ quatuor Chymericos sibi persuadeant, sed ferè innumerabiles agnoscimus. Calor, & ignis substantialiter non differunt, sed tantùm accidentaliter, ut diximus, igitur unicus in universi naturâ sub ejusdem suæ essentiæ unitate conspicitur; penes gradus solummodò differt, quia ex sui primæva proprietate calefacere, sivè internum è corporibus spiritum extricare habet, ex cujus motu cœteri in naturâ succedunt effectus, ut sunt maturandi, rarefaciendi, fermentandi, exhalandi, liquandi, &c.

Actualem ignem quatuor in præcipuos gradus genericos distinguimus, prout ad nostrum usum quadrupliciter administramus.

Primus gradus est mitissimus teporis adinstar, illiusque B. mitis, vel fimi appellatur. Tactus organo exploratur gradus hic tali modo: Digitus in B. immergitur, neque excedentem caloris sensationem digitus sentit. Hujusmodi est ignis vaporosus Philosophicus, qui incubatu gallinæ matris ex ovis pullos excludentis circumscribi potest. Sicut cujusmodi est omnis calor rectè dispositus, sive temperatus. Ægyptij hoc caloris gradu mediis fornacibus ex ovis pullos excludunt.

Tri-

Triplici modo hunc gradum, vel Balneo Maris, sive Mariæ, vel Balneo roris, sive vaporis, vel medio aliquo non humido, sed sicco, ut Tigillo, &c. supra moderatam flammam posito, administramus. In B. M. ipsamet aqua Chymico vasi immediatè dat calorem. In Balneo roris non ipsamet aqua immediatè calorem dat, sed vapores ab ipsâ aquâ calente erumpentes, qui gradus dicitur calidus, & humidus. In alio verò, ignis à tigillo, catino, &c. vel alio medio exhalationes rerefactæ dant calorem, qui gradus dicitur calidus, & siccus.

Secundus gradus est cinerum, quia fit à calescentibus cineribus à mediocri igne accenso sub tigillo, in quo sunt cineres. Hic gradus est primo intensior, & exploratur, quia tactum evidenter ferit, attamen læsionem digito non affert.

Tertius gradus est arenæ, vel scobis ferri ferventis, qui ab arenâ, seu scobe ferri in tigillo supra ignem posita, fit. Hic gradus non solùm tactum evidentiùs ferit, sed etiam lædit.

Quartus denique gradus, qui etiam summus est, ac nudus, vel apertus, quia viva flamma lignorum, vel congestarum prunarum, follibus vehementer inflatis procuratur, & nullo medio operi adhibetur. Hic gradus intenditur ad reverberij potentissimum ignem usque, qui ratione loci in reverberij furno administratur.

Aliqui secundum cum tertio confundunt, & sic tantum tres ignis gradus assignant; sed perperam, nam diversimodè arena, sive scobs ferrea, diversimodè verò cinis ignem concipiunt, hæc enim minùs densa est.

Adverte tamen unumquodque horum graduum suos habere gradus juxta majorem, vel minorem intensionem caloris, in latitudine illius gradus sub quo continentur.

Primus gradus primi tepidissimus est, & magis ad frigiditatem, quàm ad calorem accedit. Secundus primi est tepidus, & æquè de frigiditate, & calore participat. Tertius primi, magis participat de calore, quam de frigiditate; tamen nunquàm tantum calorem habet, ut latitudinem primi gradus excedat. Quartus primi, ità de calore participat, ut omnem frigiditatem excludat.

Primus gradus secundi leniter tactum urit. Secundus secundi fortiter. Tertius secundi fortiùs. Quartus secundi fortissimè, nec tamen tactum lædit.

Primus gradus tertii non admodum tangentem lædit. Secundus tertii moderatè lædit. Tertius tertij supra moderationem lædit, non ità tamen, ut digitum destruat. Quartus quarti taliter lædit, ut tactus destructionem incipiat machinari.

Primus gradus quarti denique organum tactus destruere incipit. Secundus quarti totalem destructionem efficit. Tertius quarti intensiùs, & celeriùs. Quartus quarti intensissimè, & celerrimè id exequitur. Primus carbonibus excitatur, secundus carbonibus, & flammis, tertius augentur flammæ, quartus magis, maximeque intenduntur, ut in reverberii furno circumvolutantur, diciturque ignis Rotæ,

No.

Notandum, quòd licet Balnei calore designetur primus ignis gradus, tamen à Balneo in operatione omnes ignis gradus haberi possunt, audacto scilicèt igne, & primus gradus erit, cum aqua calescere inceperit. Secundus designabitur ab aquæ calore magis adaucto, & acriter se percipi faciente. Tertius habetur cum aqua ità calida fuerit, ut ferè urat. Quartus tamen ab aquâ haberi non potest, quia in quarto ignis debet esse intensissimus, ut in igne nudo, qui gradus in reverberij furno tantùm haberi potest. Sic proportionaliter in arenâ, & ferri scobe idem servari poterit ordo, ac in Balneo diximus. In igne verò nudo, sive aperto omnes hujusmodi gradus administrare poterimus secundum intensionem, aut ignis approximationem ad opus Chymicum. Sic candelæ flamma primus gradus attingi potest. Secundus carbonibus remissè accensis. Tertius ex eisdem adauctis. Quartus verò ex lignis, &c.

Alij alios ignis gradus concinnant, sed ut ad hos reducibiles recensere omittimus.

Alij verò ignem distinguunt in mediatum, & in immediatum, humidum, & siccum, sed hi sunt modi, quibus ignis modificatur, non verò propter hos diversi gradus ab assignatis assignantur, ut v. g. ignis suppressionis, qui fit carbonibus vivis si[...] retortam tegentem,

ART. SECUNDUS.

De Igne Potentiali, sive de Menstruo.

QUem Galenistæ calorem virtualem, sive potentialem corporum vocitant, hunc Chymici Vulcani beneficio è corporibus extractum, atque eductum, menstrualem, sive potentialem ignem appellitant. Hic enim ignis non aliter ac actualis corpora comminuit, solvit, fermentat; undè excellentiori vi quandoque vulgari igne, ignis iste menstrualis pollet, dum in opere Chymico excellentiores perficit operationes.

Quæ menstrua appellant Chymici, non sunt illa excrementa sanguinea, quæ singulis quoque mensibus per uterum mulieribus, quæ ejus ætatis sunt, ut possint concipere, excidere solent, ut quidam Medicus Galenista Neapolitanus *Sennerti* Chymiam perlegens, putabat: Sed pro menstruis spiritus aliquos, aliasque solventes aquas intelligunt; quæ, quia ut volunt, non nisi mensis spatio suas perficere, dicunt, solutiones, quamvis non semper, ideò menstrua appellitant. Mensis autem Chymicus, sive Philosophicus, ut aiunt, quadraginta dierum est.

Definiri igitur potest juxta nostra principia ignis hic potentialis, quòd sit lumen, sive ens seminale productorum seminalium, quod artis auxilio ab aquæ copia liberatum, adhuc sub superficie alicujus particulæ, sive materiæ clauditur. Est tamen adeò superficiei proximum, ut statim aliquod productum seminale tangit,

extemplo à contactu suum vim, atque energiam in actum deducat, qui actus eò efficacior, & vehementior erit, quò corpus, quod illi approximatur, est sulphure, sive spiritu seminali affluentius, & abundantius in superficie sui.

Corporum comminutionem à menstruis pendere oculatiores Philosophi intuentes, ab eâ desumpta analogiâ, non absimili modo in animalium ventriculis coctiones fieri asservere; Nàm intuentes forsan durissima ossa è canum ventriculis comminui, ferrum à struthio Camelo, vitrum, & lapides ab avibus, atque hæc in eorum alimentum cedere, quæ corpora, & si potentissimo actuali igni exponantur, vix immutari intueabantur: hinc consimilem succum, (quem acidum digestiuum vocant) in animalium ventriculis coctionis effectivum asseruêre.

Menstrua alia actualia, alia potentialia.

Actualia dicuntur illa, quæ actualem solvendi, & penetrandi vim habent, cujusmodi sunt aquæ ardentes, fortes, sulphureæ, acutæ, stygiæ, Regiæ, spiritus omnium salium, & eorum siccæ sublimationes.

Potentialia verò sunt illa, quæ solvendi vim non statim ac corporibus approximantur, illa solvunt, sed vim solvendi, & potentiam habent, quæ ut solvant, indigent adjutorio, hujusmodi sunt sulphur minerale, sal petræ, & reliqua salia, vel similia, quæ dum corporibus metallicis, vel lapideis solvendis applicantur, illis commista, in illa non agunt, nisi externi ignis beneficio, qui spiritus solventes à crassioribus materiæ partibus, à quibus antea ligabantur, liberans, atque eorum vim excitans, energiam solvendi in actum deducit, ut metalla, & lapides solvant, quæ menstrua sicca etiam appellari solent.

Item menstrua actualia triplicia sunt, vel enim sunt aquosa, & insipida, ut aquæ, sive simplices, sive destillatæ, vel sulphurea, sive oleosa, ut spiritus vini, terebinthinæ, &c. vel salina, sive acuta, & hæc vel sunt vehementer corrosiva, ut spiritus nitri, salis, vitrioli, aquæ fortes, &c. vel minus corrosiva, ut acetum destillatum, limonum, & berberum succus, & similia.

Menstrua Chymica quandoque non sunt simplicia instrumenta separandi, sed aliquando in ipsummet, quod perficiunt opus, transeunt, dum partes acutæ, & volatiles solvendo, immutantur, & fixantur supra corpus in quod agunt, patet in magisteriis, aliisque Chymicis solutionibus, ac præsertim in martis vitriolo, nàm vitrioli spiritus dum martem solvit, dulcificatur, & transit in aliud, quod martis vitriolum dicitur. Eâdem ratione acetum destillatum, limonum succus, & similia dum corallia solvunt, dulcescunt, ac cum coralliorum magisterio, vel sale perseverant.

Hinc ex hac doctrinâ, quantum luminis hæc ars medicinæ professoribus affert, facilè cognoscere poteritis; nàm inde, quomodo omnes morbi, qui ex succorum corruptela suboriuntur à salibus alkalizatis, vel volatilibus curentur, quidvè coralliorum, unionum, & similium pollines perficere valent, facili ne-

negotio colligere poteritis: nàm hæc omnia omnes acores præcipitant, corrigunt, destruunt; aciditas enim ceu corruptionum omnium, & fermentorum matrix est, ceù & morborum causa, quæ dum per similia retunditur, mille morborum felices succedunt sanationes. Hac ratione martis vitriolum, absynthij sal, & similium obstructiones solvunt, & volatilia cephalicarum herbarum salia sudores promovent in febribus, coctionesque adjuvant.

Pro completâ menstruorum naturâ enucleanda, per quid agant in corporibus, & solvant, videndum est, cum non desint hujus sæculi celeberrimi Viri, qui *Aristoteles*, & *Galeni* abjurata fide in *Epicureas*, *Democrateasque* atomos inciderint, menstruorum actiones corporum particulis, seu corpusculis angularibus, triangularibus, rotundis, turbinatis, &c. tribuunt, quæ ratione similitudinis cum corporum solvendorum partibus, illa solvere aiunt. Quorum sententiam non ut à veritate alienam omittimus, sed ut juxta Chymicorum positiones rem explicemus.

Ideò secundum à nobis jàm posita principia pro hujus rei intelligentiâ dicimus: Omnia corpora ex duobus principiis constare, in esse, & operari, *Materiâ* scilicet, sive *Aqua*, & *Efficienti*, sive *Ente Seminali Interno*, omnesque corporum actiones, proprietates, munia, ac dotes ex dicto ente seminali, pendere, sic v. g. triticum præter ejus materiam ens seminale internum habet, per quod vegetat, germinat, crescit, aliudque sibi simile producere valet frumentum. Hoc igitur intrinsecum corporum semen, si per fermentalem motum è materiæ centro in superficiem evocatur, non ampliùs specificas corporum perficit operationes, sed alias induit vires.

Iste spiritus, ceu naturæ ærario, in terræ thecis, ac præcipuè sub sali forma quadam substantia latet. Undè non nisi ex salium destillatione talis in magnâ copiâ elicitur spiritus. Hinc colliges.

Primò, cur ex aquâ talis spiritus elici minimè possit; nàm cum aqua summâ homogeneitate gaudeat, ac quandiù aqua est, omnem excludit seminum labem: hinc neque à naturâ, neque ab arte in alia principia resolubilis est; etenim si igne torqueatur, tota quanta est, in vapores evolat, qui dùm coagulantur in eandem numero aquam redeunt: ea enim tantùm est seminum susceptiva, nec quidquam præter salinas mumias resolvere valet, neque in corporibus ex se ipsa agere valet.

Secundò, omnem menstruorum activitatem tantùm pendere ex ente seminali, sive spiritu in materiæ superficie ludente, & quò major in materia erit spirituum copia, eò erit major, & celerior menstrui activitas.

Tertiò, sulphur, nitrum, alumen, & similia, dùm solvendis metallis, vel lapidibus tanquàm menstrua applicantur, cur igne indigeant; nàm internus eorum spiritus, qui in materiæ penetralibus torpidus manebat, ab igne extrinseco dùm excitatur, ac in materiæ superficiem deducitur, in solvendis corporibus agit.

Quartò demùm, dari posse menstruum

ſtruum aliquod univerſale, ſeu liquorem immortalem, qui abſque reactione, & de pauperatione ſui cuncta naturæ corpora ſolvere valet, quod *Alkaheſt* philoſophi appellant, de quo dicunt: *Vulgus cremat per ignem, nos per aquam.* Quod menſtruum requirere inquiunt quindecim ſpirituoſæ ſubſtantiæ partes collectas in unicâ materiæ parte; nàm ſicut ſpiritus vini v. g. pro ejus decima ſexta parte eſt ſpiritus æthereus, aliæ verò quindecim partes ſunt aqua pura: Ità, ſi contrà habeatur liquor, qui pro decima ſexta parte erit totus ſpirituoſus, & pro una parte aqueus, erit Alkaheſt.

ART. TERTIUS.

De Igne Fermentali.

DUm ſpiritus ſub fermentali motu movetur, ac ludit, corpora etiam alterare, ac traſmutare valet. Sic omnium corporum, tàm alterativæ, quàm generativæ viciſſitudines hoc in orbe à fermento exoriuntur; nàm dum corporum lumen, intrinſecus Archetypus, atque formator diverſimodè movetur, movet quoque & materiam, undè omnis corporum mutatio pendet. Hinc conjecturalis, ac phantaſticus *materiæ* peripateticorum *appetitus* diverſas ad formas, niſi ad hunc noſtrum reducatur ſenſum, nihil reale in naturâ ponit.

Talis in naturâ motus, vel à ſolari, vel conſimili calore, ſeu ſpiritu excitatur, qui in productorum ſeminalium ſubſtantia conceptus cum centrali ſemine, ſive ſpiritu ex mutuâ conſertione ambo ad motum excitantur. Eſt igitur motus fermentalis, caloris extranei, quatenus foventis, atque excitantis ſpiritum intrinſecum corporum, radicaliter verò eſt latentis in concreto ſpiritus. Sic in naturâ germinant ſemina, dùm Sol a Tropico Capricorni ad Cancrum accedit, quia à ſolaribus radiis, præſertim in Vere, ſpiritus ſeminalis corporum alias torpeſcens ad motum excitatur, ac juxta deſtinatas ſeminum Ideas operatur. Sic quoque pulli excluſio ex ovo excitativè à gallinæ fotu, ſicut & ab omni temperato calore habetur, eſſentialiter ab intrinſeco ſpiritu ovi; nam ibi calor extrinſecus fovens non eſt, qui pullum ex albumine efformat, ſed ſpiritus, qui in ejus albumine torpeſcebat, & à calore extraneo, dùm excitatur, pulli generationem molitur.

Demonſtrari id ulteriùs poteſt, quia ſimplex aqua, quæ utpotè ſimplex, & à nulla ſeminum labe polluta, fermentationis eſt expers, licèt ab extrinſeco calore foveatur, nàm ſpiritu ſeminali caret, in quo motus fermentalis conſiſtit.

Sic intelliges, quomodò paſta non fermentata, ab ea in quâ excitatum eſt fermentum, ad fermentum provocatur, quia extrapoſiti ſpiritus vis, & motus, & aciditas fermentatæ jàm maſſæ, ſuperficiem non fermentatæ dum attingit, illam rumpit, atque aperit odore tenus, latentemque in non fermentata maſſa ſpiritum ad motum excitat, qui ad materiæ ſuperficiem aſcendens acorem producit

Lumine naturæ ſic fermenti natura

explicata, illius utilitatem, & necessitatem in hac arte intelliges; nàm cum omnis vis corporum medicamentosa in hoc spiritu lateat, quam non reddit, nisi prius fermentali motu à centro ad extimas aquæ partes fuerit delatus, ideò hæc ars fermento utitur tanquàm id, quod spiritum concretorum ad extimas partes deducit, qui facilè deinde per destillationem habetur.

Pro cujus rei clariori demonstratione veniat in exemplum mustum recenter ab uvis expressum, hoc pro una parte dolio adaptetur, ut per fermenti motum; vinum fiat; pro altera verò parte vitreis vasis destilletur, hæc in destillatione aquosum liquorem insipidum reddet, vix à simplici elementari aquâ distinguibilem, usque dum mustum in liquidæ picis consistentiam exsiccetur, ac tunc oleum subcitrinum eructabit, quod præcedenti liquori supernatabit: reliquum deinde carbonizabitur, quemcumque Vulcani torturam spernens, nisi aperto conflagetur æthere. Si verò alteram musti partem, quæ per fermenti motum in acidulum vinum degeneravit, temporis intervallo destillabis, vix perceptibili calore si urgeatur, vinum purissimum dabit spiritum in tenuissimum vaporem, qui in refrigerii loco in crystallinum liquorem coagulatur oleosum, Diaphanum, acutum, omninò cremabilem, integram vini essentiam secum ferens; Ipso enim abstracto spiritu, quod remanet, vinum non est, sed phlegma ignavum, quod si igne sollicitabis, aquosum eructabit liquorem usque in sui omnimodam exsiccationem, quæ vix partem fæcum musti respectivè carbonizatam præstabit proprio gravidam sale. Deniquè si aliquam dicti vini partem ulteriùs fermentare permisisses, & in acetum transmutaretur, illudque destillasses, reddidisset acetosos spiritus, primò debiles, atque gradatim acutiores, ac ultimos acutissimos, paucissimis tamen subsidentibus fæcibus omni sale carentibus.

Videte igitur in eodem uvarum succo diversas fermentorum operationes, quarum omnium scopus est, ut vegetabilis spiritus in succi penetralibus degens, semper magis, atque magis in illius se efferat superficiem. Hinc est, quod destillatum mustum nullum eructat spiritum, sed puram aquam; quia spiritus ex defectu motus fermentalis ab ambagibus sui concreti se non extricaverat, ac proptereà calor priùs simplicem evaporavit aquam, quæ in superficie ludebat, qua consumpta, spiritus in carbonem se recepit, ut ignis violentiam sperneret.

Hinc deridendi sunt illi, qui ex musto in doliis fermentescente, adaptatis pileis doliorum foraminibus, vini spiritum cremabilem elici asseverant; nàm mustum in doliis fermentescens nil aliud, præter incoërcibile Gas, nisi aquam simplicem eructare experientia, præter rationem, constat.

Vinum verò, in quo fermentalis motus præcessit, spiritum ipsum in superficie habet (quod ex acidulo vini sapore, & musti dulcedine evidenter dignoscitur,) & statim primo ignis vigore elevatur; reliqui

verò

verò ſpiritus, qui fortè non aſcenderunt poſtquam aquoſo phlegmate ab igne exonerati fuêre, adhuc in fæces fixantur, quæ ideò ſale ſunt gravidæ: Quartam tamen partem fæcum muſti vix æquare videbis. Sed ab aceto in quo duplicis fermenti vis omnes ſpiritus extrinſecavit (quod ex illius acutiſſimo acido guſtatu dignoſcitur) vis ignis omnem in ſpiritum in formâ volatili ſublimat, ità ut nullæ fæces, nullumque ſal remaneat, præterquam tincturæ, ſtillatuſque ſpiritus à primo ad ultimum, ideò ſemper acutior percipitur.

Quâ ex mæchanicâ rectè percipere poteritis, quorſum fermenti vis procedit; ut corporum naturalium mille perficiat metamorphoſes, tàm in hac arte, quàm in naturâ. Quod nàmque fixum erat, omnemque ignis ſpernens activitatem, fermentali virtute volatilizatur, ac illud idem quod ſal fixum erat per fermentum in volatiles ſalinas abit in auras.

Natura fermento utitur ad corporum mutationes peragendas. Sic herba, ligna, aliaque ſimilia ſub terrâ fraceſcunt, dùm fermentum arripiunt, ac in hoc aliquid in novæ herbæ, vel arboris alimentum cedit, mutantur. Sic quoque vitrum, lapides, & ſimilia, quæ igne actuali contumaciſſimo reſiſtunt ſub terrâ fraceſcentes, tranſmutantur.

Recentiores naturalis Philoſophiæ alumni duplicia in rerum natura fermenta aſſignant. Primum in ſe continet auram fluxibilem, ſeu ſpiritum ſeminalem (quem *Paracelſus*, & *Helmontius Archeum* appellant) qui ſuo fluxu in animam viventem aſpirat.

Secundum verò continet in ſe motus initium, generationis rei in rem poſſidet, quod licet tanquàm ſui initium non habeat auram ſeminalem, quæ rerum agendarum complectatur ſcopos, odore tamen, vel aura ab aliquo vivente participata, quandoque in animam viventem aſpirat. Primi generis fermentum habent ſemina omnia, tàm animalium, quàm vegetabilium, quem ſpiritum prolis ſimilis generandi productivum habent, ex cujus vi, atque energia animal, vel vegetabile producere habent. Secundi verò generis ſunt putrefactiones omnes, tàm ſuccorum è vegetabilibus quàm animalibus expreſſorum, vel ipſorum vegetabilium, vel animalium, ex quibus vermes, ac animalia alia producuntur.

Has corporum ſcænas in naturæ theatro fermenti energia prodeuntes Chymia inſpiciens, hinc, naturæ pediſſequa, ut corpora naturalia tranſmutare, & ipſa poſſit, etiam quandoque fermentationis ope uti, qua fermentationis doctrina inſtructa hujus ſæculi præſtantiſſima ingenia, coctiones omnes, quarum beneficio in noſtro corpore eduliorum tranſmutationes celebrantur, à fermento fieri aſſeruêre.

CAP. III.

De variis Ignis in Chymiâ operationibus.

CORpora igne tractabilia è triplici vegetabilium, minera-

lium, & animalium Regno hoc in orbe eruditus Chymista rimatur; undè secundum variam corporum naturam variæ ignis operationes à diversis auctoribus dinumerantur, &

Primò *Quercetanus* septem ignis adnumerat operationes, quæ sunt calcinatio, digestio, fermentatio, destillatio, circulatio, sublimatio, & fixatio.

Secundo *Paracelsus lib. 7.* de transmutationibus rerum naturalium adducit operationes, quas ceu gradus transmutationis Chymici appellant, & sunt septem, calcinatio, sublimatio, solutio, putrefactio, destillatio, coagulatio, & tinctura, per quas Chymiæ operationes corpora veluti subtiliationis scala transmutari inquit, dùm ait: *Si quis jàm istam scalam ascendat, is in tàm mirabilem locum perveniet, ut multa secreta videat, & experiatur in transmutatione rerum naturalium.* Quæ *Paracelsi* divisio cum supra allata *Quercetani* aliquo modo coincidere videtur, & aliquo modo differre.

Alias alij Chymiæ operationes enumerant, sed facilè, vel cum prædictis septem confunduntur, vel ad eas reducuntur.

Alij verò duas assignant præcipuas genericas ignis operationes, ad quas perficiendas cœteras reducunt, quarum primam solutionem appellant, alteram verò coagulationem; Sic enim ad solutionem perficiendam dirigunt calcinationem, sublimationem, putrefactionem, destillationem, &c. atque eàdem ratione alias operationes ad coagulationem dirigunt.

Nos verò cum *Paracelso*, *Johanne Fabro*, & aliis quæcumque naturæ corpora per sex præcipuas tractabimus operationes, quæ sunt, calcinatio, sublimatio, solutio, putrefactio, destillatio, & coagulatio, sive fixatio.

Undè tinctura dicta à *Paracelso* emergit, quæ secundum ipsum est Arcanum summum omnia corpora in summam puritatem, ac perfectionem tingens. Nàm omnis medicaminum activitas in hoc sensu tinctura dici potest, quasi vitam sua virtute tingens. Nos de omnibus principalibus hisce Chymiæ operationibus distinctis articulis agemus.

Art. Primus.

De Calcinatione.

Variis ignis operationibus Chymia utitur, ut corporum purum ab impuro rectè sequestrare valeat, quarum ni Chymicæ facultatis Tyro probè fuerit eruditus, in tenebris versabitur, omniaque temerè, & in cassum efficiet; eas igitur hic sigillatim percenseamus oportet, pro completâ rei Chymicæ intelligentiâ à calcinatione sumpto initio.

Calcinatio est conversio cujuscumque rei in cinerem ab igne, sive actuali, sive potentiali. Vel est pulverizatio rei per ignem facta per privationem humiditatis partes consolidantis: Vel est misti in calcem solutio. Quæ omnes definitiones in unum sensum coire videntur; nàm dicitur coversio in cinerem, sive pulverizatio rei per ignem facta, sive solutio in calcem, ut nomine

calci-

calcinationis designetur tantùm ea pulverizatio, quæ per ignem tantùm fit, nàm aliæ rerum pulverizationes propriè calcinationes non sunt, sed potius triturationes: siquidem propriè calcinatio est solutio rei in calcem, calx autem cinis est, cinis verò nihil aliud est, quàm corpus circa quod ignis totaliter egit, nihilque aliud superest comburendum, quia ibi aliud non remanet ustioni aptum, seu ignea vi in auras resolubile.

Dici solet etiam à Chymicis Alkoholizatio, & cinis sive calx; Alkohol nihil aliud sonat, nisi spiritus, sive sal omni humiditate privatus. Hinc spiritum vini dephlegmatum appellitant alkoholizatum, & salia quæ ex cineratis, seù alkoholizatis corporibus extrahuntur dicuntur alkalia. Quilibet pulvisculus tenuissimus; ablatione superfluæ humiditatis (præsertim ex mineralibus factus) calx appellatur. Quando verò pulvis, vel calx, planè redditur impalpabilis, ad sensum subtilissimus, tenuissimæ farinæ instar, tùm alkohol appellatur.

Calcinatione utuntur Chymici, ut vires potestativæ simplicium in actum deducantur, nàm cum naturæ lumine nostris ex theorematibus constet vim omnem corporum medicamentosam in intrinseco eorum spiritu seminali latere, qui dùm intra materiæ, sive aquæ ergastula fixus nimis, & tenaciter alligatus remanet, hinc privatione, sive superfluæ, sive extraneæ humiditatis, ignitionis beneficio exhalantis, aut disconstinuatione partium eorundem corporum, veluti extravertitur, undè promptiùs suas exerit vires, ac operatur; undè calcinatio, semper fit cum conservatione humiditatis radicalis fixæ.

Id verò opticè observabile est in cineribus, seu calce ignitorum, ac calcinatorum, corporum, ubi admirandam quandam saliformem substantiam reperies quæ igneâ vi, ingentique activitate prædita, tàm in naturâ, quàm in medicinâ mirabiles operatur effectus; agit namque id quod aliàs corpora ante quam calcinata erant, minimè operabantur. Hujus n. salis beneficio cineres arva, plantas, segetesque reddunt fæcundiores, undè vegetiùs pullulant, germinantque si cineribus, quàm fimo fuerint saginatæ. Latet nàmque in hujusmodi cinerum alkalibus salibus vis, & fomes quidam vitæ, undè si cineres alicujus vegetabilis aliqua telluris parte indantur, vim seminalem producendi ejusdem speciei vegetabilem autumat *Petrus Joan. Faber cap. 2. Palladij spagyrici*, non secus ac ranæ quotannis in limum resolvuntur, ex eodem limo propriæ earum vitæ fomite, tanquàm ex semine renascuntur. Imò ut refert idem supra cit. auctor, muscæ, quæ hyemis tempore pereunt, si cineribus, earum corpora cooperiantur brevi tempore vivificantur, ac per aërem abeunt volitantes, victumque quæritantes non secus ac aliàs veris tempore adventante calore spontè resuscitantur. Hæc, & alia operantur in naturâ prodigia salia. In medicinâ etiam mirabiles sunt hujusmodi alkalizati salis dotes; dùm eo utimur felici successu ad inspiratos, chronicosque mul-

multos morbos profligandos, aliàs usualibus seplasiarum vulgaribus medicaminibus, insuperabiles, ut suo loco fusiùs dicemus.

Calcinatio duplex est, una actualis, potentialis altera. Actualis ea est, quæ fit actuali, validoque igne, quæ vera calcinatio dicitur. Potentialis autem est illa, quæ potentiali igne fit, ut sunt aquæ fortes, chrysulcæ, stygiæ, regiæ, spiritus omnes salium, & similia quotquot extant dissolventium genera.

Rursus actualis calcinatio etiam triplex est, quatenus triplici corporum generi competit.

Prima dicitur cinefactio, quæ est ignitio, quâ vegetabilia, & animalia violento igne in cineres rediguntur.

Secunda reverberatio, quæ est ignitio, quâ corpora præsertim mineralia, igne reverberante in reverberij furno, calcinantur.

Tertia demum dicitur desiccatio, quæ nihil aliud est, quàm resolutio, & attenuatio superfluæ, sive accidentalis humiditatis in corporibus existentis ab igne facta, quæ fieri solet in salibus, vitriolo, alumine, & similibus, præsertim antequàm retortæ indantur pro eorum spirituum destillatione, quæ media calcinatione extranea, inutili privantur humiditate, ut purior media destillatione deinde eliciatur ab eis spiritus, ut suo loco dicemus.

Calcinatio autem potentialis, seu potius corrosio peracta ab igne potentiali adhuc quadruplex est, quatenus quatuor diversis modis, seu mediis perficitur. Prima dicitur amalgamatio: quæ definitur esse corrosionem metalli per hydrargyrum, adeoque metallorum propria est, ad chrysopopæos potiùs spectans, qui ea utuntur ad metalla perficienda, si e graduanda, utuntur etiam ea aurifabri pro aliorum metallorum deauratione &c. quæ fit quando metallum (excepto tamen ferro) in tenuissimas bracteolas comminutum cum mercurij partibus octo plus, minusvè secundum metalli minorem duritiem, igni exponitur ad ejus unitate ndi so.vendam, nàm evaporato mercurio remanet metallum tenuis calcis ad instar.

Secunda dicitur stratificatio, cui affinis est etiam cæmentatio, quæ fit cum crucibulum, pixis, vel aliud simile vas, laminato metallo, & pulveribus corrosivis repletur, faciendo stratum super stratum, idest ponendo parum sulphuris corrosivi in pixide, & parum tenuis pulveris, sive laminarum metalli supersternendo metallum pulveri corrosivo, & vicissim pergendo usque ad vasis repletionem, quod igni, sive carbonum, sive reverberij exponitur, sicque cæmentatur per horas 4. 8. 12. 24. &c. pro artificis intentione, & metalli cæmentandi natura, & hac etiam utuntur Alchemistæ, ad metalla depuranda, ac diversimodè coloranda, vel exaltanda.

Tertia dicitur fumigatio, quæ est corrosio metalli per fumum, vel per acrem vaporem, fitque cum corpus metallicum in lamellas deductum suspenditur super aquas fortes, acetum, mercurium, plumbum liquefactum, &c. uti vulgò cerussam parare consueverunt ex plumbo suspenso super aceti vaporem.

Quarta

Quarta demùm dicitur præcipitatio, quæ eſt corroſio per aquas fortes, per ſpiritus acutos, cœteroſque acidos liquores, quæ fit cum corpora mineralia, & metallica liquori corroſivo immerguntur, & poſtmodum corroſa, & ſoluta, vel aliquo liquore ad vaſis fundum repercutiuntur, vel aquæ ſolventis abſtractione, ſeu deſtillatione calcem in fundo derelinquunt.

ART. SECUNDUS.

De Sublimatione.

SUblimatio eſt ignis operatio valdè principalis atque pernecеſſaria ſcitu; hìc igitur quid ſit, quidvè in Chymià præſtet, inquiramus, oportet.

Et quidem ejus naturam nomen ipſum pandit; nàm ſicuti in communi loquendi modo, ſublimare nihil aliud ſignificare videtur, niſi attollere, ſive in altum evehere, undè homines metaphoricè dicuntur ſublimes, dùm honore, virtute, ac glorià à reliquorum hominum turbâ diſtinguntur, ac quaſi ſegregati, ac ſelecti ſunt à reliqua vulgarium hominum fæce: Ità in Chymicorum vaſculis varia, dùm ſublimantur corpora naturalia, ac in altum elevantur, puriores eorum ſpiritus ab illorum inutili fæculentià ſeparantur; quapropter definiri ſublimatio poteſt, quòd nihil aliud ſit, quàm fixi humidi radicalis, ſive ſulphuris, ſive entis ſeminalis, ſive ſpiritus eſſentialis corporum elevatio, atque à ſua terreſtri materiali fæce ſegregatio, igne rectè operante. Latet namque in naturalibus corporibus eſſentiale quid igneæ, & æthereæ naturæ, quandoquidem minimum, ſed in virtute, & energia maximum, quod dum materiæ compedibus intruſum manet, fixum ac permanens eſt, eſſentiali, ſpecifica activitate, vel nulla, vel nimis debili præditum, quia ejus poteſtativa operandi vis eſt impedita, quandiù intra materiæ ergaſtula clauditur, quod niſi alta petens, ab illâ ſeparetur, atque in actum deducatur, ſuis minimè decorabitur facultatibus; eſt autem maximè affinis deſtillationi hæc operatio, atque per id ab ea differt, quia deſtillatio humidorum propria corporum eſt, ſublimatio autem ſiccis adminiſtratur rebus, undè aliqui deſtillationem deſcribunt eſſe humidam exaltationem, ſicut ſublimationem ſiccam appellant elevationem.

Adminiſtratur verò ſublimatio propriè rebus mineralibus tanquàm ſiccioribus, ſicut deſtillatio corporibus vegetabilibus, & animalibus utpotè humidiori ſubſtantia præditis, ut inſinuat *Paracelſ. lib. 7. de naturâ rerum*, ubi de earum tractatione edifferens, inquit: *Sicuti ſpirituale à phlegmaticis, & aqueis rebus in deſtillatione aſcendit, & à ſuo corpore ſeparatur, ità in ſublimatione ſpirituale à corporale, volatile à fixo in rebus ſiccis, ut ſunt omnia mineralia, attollitur, & ſubtiliatur, & purum ab impuro ſeparatur.* Et *Hermes* ità videtur in ſuà tabellà ſmaragdinâ ſublimationem indicare: *Separabis terram ab igne, ſubtile à craſſo, &c.*

Quid verò in naturalibus corporibus operetur ſublimatio, ipſa ſen-

sensuum autopsia docet, dùm ejus beneficio multa crassa corpora subtilia redduntur, ut in sulphuris, vel antimonij floribus accidit. Multa corrosiva, & acria evadunt dulcia, & benigna, ut præcœteris in mercurio dulci id observabile est, ubi mercurius sublimatus acerrimus, acutissimus, ac suâ ingenti corrosione venenosus, novi mercurij admistione, & cum eo sublimatione dulcescit, mitigatur, atque in nobile luis venereæ, præsertim recentis, facessit medicamen. Multa etiam benigna, & dulcia, è contra evadunt acria, & corrosiva, ut in ipsâ mercurij sublimati fabrefactione contingit, qui dùm ex vitriolo rubificato, sale præparato, & sale petræ, & similibus, aliàs non adeò corrosivis, fit sublimatus valdè corrosivus, &c. Item ejus medio multa volatilia fixantur, pleraque impura purificantur, ut inferiùs observabitur.

Sublimantur autem corpora, vel per se sola, vel cum additione. Per se sola, ut antimonium, sulphur, sandaraca, arsenicum, &c. quæ siccas habent volatiles ad ignem exhalationes. Per additionem, ut in mercurio sublimando liquet; mercurius per minima, dùm cum salium spirituosis particulis miscetur, sublimat, qui aliàs per se solus non sublimaret.

Vasa, quibus ad sublimandum utimur, debent esse, vel vitrea, vel terrea vitreata secundum sublimandi corporis exigentiam, ut sunt matulæ, matracia, bociæ, & similia, quibus adaptantur pilea, vel rostrata, vel non rostrata, vel nullo modo adaptantur, ut cum aludele, vel retortâ utimur, &c. quibus nullus adaptatur pileorum usus. Vasorum figuræ, vel debent esse oblongæ, vel teretes, ut clariùs in praxi observatur, eo tamen, ut ab ignis calore capitellum, aut superior vasis pars minimè incalescat. Vasa vitrea debent esse lutata, sive luto sapientiæ munita, nè dissileant.

Ignis debet administrari, ac graduari secundum corporis sublimandi exigentiam; alia enim corpora exigunt fortem ignitionem, ut marchasita, tutia, antimonium, & similia; alia mediocrem, ut mercurius, realgar, &c. alia ignem remissum, ut sulphur.

Gradus autem ignis in sublimatione rectè sunt observandi, aliàs operatio malè se habebit; primò n. ignis lentus est exhibendus, & talis, qui valeat humiditatem tantùm, si adsit in materiâ sublimandâ, ab illa separare, elevare, & per rostrum, vel aliter foras expellere, deinde pedetentim debet augeri, & intendi ad ultimum usque gradum à materiâ sublimandâ exigitum, ut clariùs in praxi liquet.

Ad sublimationem reduci etiam possunt exaltatio, elevatio, & fixatio, ut rectè fatetur *Paracelf. cit. loco*, nàm multa mediis iteratis sublimationibus fixantur, & constantes fiunt, &c. ut fusius infra.

Art. Tertius.

De Solutione.

Solutione etiam utitur Chymia, ad corporum naturalium resecandas cortices, inutilesque segregandas

gandas quiſquilias ab eorum puriori, atque ſubtiliore parte, ut ſcilicèt meliùs poſſit ex eis medicamentoſas elicere virtutes: ſic docente natura, quæ in animalium corporibus, ut congruum è cibariis præpararet, educatque nutrimentum, illa priùs dentibus ontrita me lio excitativo calore digerit, reſolvit, undè purum recipit, rejectis inutilibus eorum impuritatibus.

Solutio igitur diverſimodè, ut ſic accipi ſolet. Et quidem apud Grammaticos idem eſt, ac à vinculis liberare, ut *in noſtrâ Grammaticâ Speculativâ* diximus. Apud Philoſophos idem ſignificat, ac rem patefacere. Apud Medicos idem, ac liquare, & mollifacere. Apud Chymicos verò idem denotat, ac in minimas partes comminuere, ſeu in aquam convertere. Undè multoties metallorum calcinatio, ſive per ſalia corroſiva, ſive per aquas fortes, dicitur etiam ſolutio. Propriè tamen in ſtrictâ ſignificatione ſolutio à Chymicis accipitur pro corporum recluſione, ſeu reſolutione in ſua principia. Undè definiri ſolet, quod ſit operatio, quâ corpora naturalia miſta in ſua principia, ex quibus à naturâ ſunt compoſita, reſolvuntur. In quo ſenſu ſumitur pro prima, & principaliori ignis operatione, cum Chymia omnes alias ignis operationes eò dirigat, ut perfectam principiorum analyſim perficiat, ut ſcilicèt ea peracta meliùs poſſit utile, homogeneum, eſſentiale ens, ſive ſpiritum purum è materiæ clauſtris abſque impuritatibus elicere, atque ad medicinæ uſum adducere. Verùm ſumitur hic ſolutio tanquàm particularis ſpagyricæ operatio, ſeù ut inquit *Paracelſ. ſup. cit. lib. de tranſm. rerum natur.* Tanquàm tertius gradus, quo itur ad naturalium rerum tranſmutationem; nàm ſæpeſæpiùs poſt calcinationem, vel ſublimationem, vel deſtillationem, ſequitur, ut ſolvas materiam, quæ in fundo remanet, ut purum ens eſſentiale inde educas.

In quo ſenſu ſumpta ſolutio duplex eſt. Una ſ. quæ fit à frigore, & humiditate, quæ dicitur etiam reſolutio. Altera vero caloris, quæ ſolet quandoque appellitari diſſolutio. Solutio frigoris fit in humidâ, & frigidâ cellâ, aut aliàs in aëre, in marmore, vel vitro, quæ fit beneficio vaporum aqueorum in atmoſphærâ exiſtentium, quæ ſolvunt omnia ſalia, omnia corroſiva, omnia calcinata in liquorem, in aquam, in oleum. Omne nàmque quod in frigore ſolvitur, eſt de natura ſalis alkali, quod omni humido radicali ab ignis activitate utpotè privatum ſicciſſimum eſt, unde novi humidi vapore tenus in atmoſpherâ contenti imbitione ſolvitur, ac liquoris formam induit; undè omne quod in frigore, & humido aëre ſolvitur, iterum ignis calore per humidi extranei exhalationem coagulatur in pulverem, vel ſalem. Solutio verò caloris ſolvit omnia pinguia, & omnia ſulphurea, quæ ignis medio fit. Nàm quidquid ignis calor ſolvit, hoc coagulat frigus in maſſam, & quidquid calor coagulat (præſertim ſaliformæ,) hoc ſolvit rurſus aër, & frigus.

Hic differendum eſſet de mineralium per aquas fortes ſolutione, de

quâ quoniam satis supra diximus, cum de calcinatione egimus, ideò meritò hic eandem repetere omittimus.

Hæc operatio ministrari solet omnibus solidis materiis, quæ ad alias ignis operationes constantes resistunt, ac consequenter non adeò facilem admittunt volatilis earum substantiæ separationem, ut sunt omnia salia alkalia, & mineralia fixa, quæ volatilizari exigunt, ac ob anaticam unionem spiritus cum materia; ab una, vel altera ignis operatione non solvuntur in sua principia. Hinc semivolatilia sunt separata volatili eorum parte, solvitur fixa, ut similiter volatilizetur, ut in operatione spiritus vitrioli rectificati, sulphuris metallorum, & similibus accidit operationibus. Solvuntur n. hæc dum eorum partes, vel novi humidi haustu, ut alkalia, vel novi spiritus volatilis admistione, atque actione discontinuantur, ac iterata veluti comminutione eò subtiliantur, ut veluti novam naturam nanciscantur, ac in nova entia transmutentur; Undè illud spagyricorum oritur theorema, quod *si corpora eò subtiliantur, ut amplius subtiliari non possint, transmutantur; Id namque quod fixum est*, ut inquit *Paracelſ.* cit. loco, *ignem habet absconditum valdè corrosivum, ac summis virtutibus praditum, qui solutis corporum vinculis, subtiliatisque fixæ materiæ partibus, à corporibus educitur, novasque acquirit vires sub nova forma ludens.*

ART. QUARTUS.

De Putrefactione.

ABominabile nomen putrefactionis apud vulgum, sed Chymicis grata; ea n. utuntur, ut puram, putamque partem essentialem è corporibus putrescentibus educere possint. Non n. Chymicum opus perfici potest, quandiù constitutiva corporum essentia sub materiæ larua corpori componendo vacat; Hinc putrefactione utuntur spagyrici, quâ corporum compagem destruentes, faciliùs spirituosam eorum partem essentialem ex eis elicere possint, ac in eorum usus disponere: sic edocti ab ipsâ naturâ, quæ etiam putrefactione utitur, ut in terræ sinubus animalia, mineralia, & vegetabilia in sua solvat initia, hac educta homogenea spirituali eorum parte ab impuris eorum ætherogeneitatibus meliùs possit illam, vel in vegetabile *Leffas* vel in minerale *Bur* pro seminum exigentiâ convertere.

Leffas autem, & *Bur* sunt duæ voces, quæ à *Paracelso, & Helmontio* usurpari solent ad significandos duos liquores terræ diversos pro seminum exigentiâ per localia fermenta transmutatos. Nam liquor ille aliàs simplex, & homogeneus, qui per terræ viscera fertur, ut in vegetabilium, vel mineralium cedat alimentum, si in vegetabilium radice, ceu in culinâ haustus fuerit, ubi media coctione, seu peculiari seminis fermentatione vegetabilem dispositionem induit, *Leffas* dicitur; Si autem

rem fermentalem mineralium odorem subibit, indolemque mineralem assumpserit, dici solet *Bur.*

Putrefactione utitur igitur natura, ut vicissitudinales rerum naturalium compleat periodos; corpora n. quæcumque ætherogenea media putrefactione in sua principia, ex quibus primò componuntur, resolvuntur, ac sub ea seminum specificorum amittunt virtutes, ac facultates, ut rursus novam seminum specificorum quorumcumque corporum, quæ producuntur, indolem acquirant, novoque hausto fermento in eorum alimentum cedant, undè novas formas, novasque induant operandi facultates. Id quod forsan inspiciens *Aristot. 1. de generat. cap. 3. tex. 17.* inquit: *Non nisi ex corruptione unius generari alterum, & è contra.* Ità, & in animalium ventriculis non nisi putrescentibus priùs sub digestione cibariis, educitur purus nutrititius pro animalis alimento succus.

Naturæ igitur pedissequa spagyrica facultas, cùm purum, homogeneum, & essentialem corporum succum educere intendit, ea prius media putrefactione destruit, ut solutis eorum principiis, melius possit purum ab impuro segregare. Undè non immeritò *Paracelf. cit. loco* asserit *hanc operationem esse primum, ac principalem gradum Chymiæ, & consequenter ut plurimum primum omnium debere administrari.*

Definiri igitur poterit, quòd sit partium ætherogenearum digestivi, seu fermentalis caloris ope corruptio per spiritus essentialis separationem à radicali corporum humido, seu materia. Quod præcipuè cum intendant acutiores spagyrici, & advertentes id perfici optimè per putrefactionem, eam ideò veluti cujuscumque Chymicæ operationis fundamentum, ac principium, commendarunt artis filiis.

Compræhenduntur sub putrefactione digestio, & circulatio, quibus mediis purum ab impuro à corporibus separatur. Multa renovantur, & in aliam formam traducuntur. Corrosiva quæcumque acrimoniam deponunt, atque lenia, & dulcia evadunt. Quæque sua exotica qualitate in nostram vitam immaniter furerent, assumpta, cicurantur. Per hanc operationem rerum mutantur sapores, odores, colores, & alia mirabilia, tùm in arte spagyricâ, quàm in naturâ perficiuntur.

ART. QUINTUS.

De Destillatione.

SÆpesæpiùs ad corporum superficies evocato spiritu, sive essentia, media digestione, sive putrefactione, destillatione utimur ad eundem è materiæ impuritatibus extrahendum; post putrefactionis igitur notionem, destillationis naturam perquirere necessarium ducimus.

Definitur autem destillatio à *Beguino*: *Quòd sit partium humidarum, in halitus à calore attenuatarum, atque elevatarum, & halituum ab ambiente frigido in liquorem coactorum, per alembici rostrum, in excipulum subjectum extractio.* Eò enim est directa à Chymicis destillatio, ut purum, & essentiale rerum omnium humidum volatile è reliqua impura materiæ parte se-

paretur, atque ea utuntur, præsertim quando volatilis essentia rerum sub humida larua ludit. Sic docente natura, quæ postquam in terræ thecis corporum principia per putrefactionem separavit, ea in vaporosos halitus resolvit medio solari igne, ut illis in media aëris regione evectis, ejus frigiditate repercussis in varia facessunt metheora, undè aquea pars in rorem, pluviam, grandinem, nivem, &c. decidet, tanquàm corporum, quæ in terræ sinubus, generantur, alimentum; Ignea verò, sive ætherea inibi in fulmina, tonitrua, ignes cadentes, & similia.

Per destillationem namque à Chymicis omnes aquæ, liquores, & olea subtiliantur; ex omnibus pinguibus sulphureus, oleosus spiritus elicitur, &c. Ulteriùs multæ res in destillatione fixantur per cohobationem; multa fixa volatilizantur, &c.

Reducuntur ad destillationem rectificatio, & cohobatio. Rectificatio est repetita liquorum destillatio ad eorum spirituosas partes magis purificandas, & è parte materiali separandas. Cohobatio verò est destillationis reiteratio, qua liquor destillatus rursus fæcibus affunditur, & denuò destillatur, quæ fieri debet fæcibus priùs tritis, & humore paulatim imbutis, ut macerentur.

Rursus destillatio alia est calida, alia frigida. Calida est, qua partes spirituosæ, & subtiles à materialibus, & crassis, mediante igne, separantur. Frigida verò, qua per descensum absque igne partium subtilium à crassioribus fit separatio. Quæ etiam dicitur filtratio, vel deliquium ob diversos modos, quibus hæc operatio fit, & quidem filtratio, vel fit per chartam emporeticam, aut manicam Hippocratis, laciniam mucronatam, aut simile aliud instrumentum. Deliquium verò dicitur, cum immundæ calces, salia, & similia aëreæ humiditatis haustu liquabilia, vel per se inclinatæ tabulæ marmoreæ, aut vitreæ imponuntur, vel sacculo inclusa suspenduntur, ut in aëre vaporoso liquescentia purum sal ab aliquâ resolutum emittant, ut in tartari oleo fabrefaciendo accidit.

Aliæ etiam destillationis differentiæ à variis modis, & vasis cum quibus ea fieri solet, à Chymiæ professoribus desumptæ, huc adduci possent, ut sunt, quæ fiunt, vel per ascensum, aut per descensum. A vasis verò alia dicitur recta, ut per Bociam, Matracium, Urinalia, &c. Alia dicitur obliqua, seu per Retortam, &c.

Sed cum hæ, & similes destillationis differentiæ, vel parui, vel nullius sint momenti, ac faciliùs si quæ sunt, percipi possunt in praxi, & penes artifices, eas ideò hic meritò percensere omittimus.

Art. Sextus.

De Coagulatione, & Fixione.

Hucusque eas percensuimus ignis operationes, quæ ad extrahendum è corporibus purum essentialem spiritum ab impurâ materiali eorum fæculentiâ, diriguntur; nunc de coagulatione, seu fixio-

fixione agimus, quâ scilicet possimus eundem spiritum; sive essentiam adeò tenuem, atque volatilem, nè statim aufugiat in auras, tùm fixare, tùm etiam, ut valeamus res sua volatilitate nimis vitæ nostræ infensas, cicurare, ac corrigere, media coagulatione, seu fixione.

Coagulationem, & fixionem simul hic examinamus, quia hæ operationes, adeò sunt affines, ut aliqui unam cum alterâ indifferenter confundant, ac utramque pro eodem usurpent.

Nos verò remur aliquo modo inter se differre has operationes tantùm secundùm magis, & minus; nàm fixa ea sunt quæ humidum radicale adeò permanens habent, ut nullis agentium viribus volatilizari sinant (præterquàm ab Alkahest, ut ab cultioribus Chymiæ professoribus circumfertur) ut aurum, vitrum, salia alkalia, & similia, quæ ob anaticam unionem essentiæ cum materiali eorum parte, nullis ignis viribus volatilizari sinunt, sed fixa permanent. Coagulata verò ea dicuntur, quæ concreta quidem sunt, sed facilè ab igne volatilizari possunt, & ulteriorem fixionem quandoque recipere possunt, ut metalla imperfecta, & alia mineralia, ut vitriolum, alumen, arsenicum, salnitrum, armoniacum, gemmeum, commune, & similia, quæ partim volatilizationis, partim ulterius fixionis sunt capacia. Itáque patet quòd sit aliquod magis latè patens coagulatio, quàm fixio, quia multa sunt coagulata, non fixa, ut aqua, quæ in nivem, grandines, &c. coagulatur quidem, sed non fixatur. Sic mercurius sublimatus, aut vulgari modo præcipitatus coagulatur quidem, sed non fixatur; è contra verò nihil est fixum, quin etiam sit coagulatum, ut discurrenti patet. Sed quidquid sit de hac differentiâ, solent esse aliqui, & unam pro alterâ accipere. Undè

Definitur primò à *Gebro* coagulatio, *quòd sit rei liquidæ reductio ad solidam substantiam per humidi privationem.*

Quæ definitio non omni competere videtur coagulationi, nàm multa coagulantur absque humidi privatione, sed tamen ipsum corpus humidum, sive volatile coagulatur multoties, & fixatur absque humiditatis separatione, sed ipsa humiditas volatilis coagulatur, & fixatur, ut passim in praxi observatur.

Secundò, *Faber in suo Palladio Spagyrico* eam definit, *quòd sit humidi radicalis puri volatilis in permanentem substantiam radicalem unctuosam permutatio, quod idem sonat, ac mollis induratio, & humoris occultatio.*

Multipliciter autem fieri hanc operationem communiter asserunt Spagyrici. Et quidem primò per exaltationem, quando scilicèt humor ignis vi attenuatus, ac in vapores coactus evolat, remante essentiali humido, vel sub saliformi substantia, vel aliter coagulato, ac fixato. Sic omnia salia in aqua soluta per humidi exhalationem coagulantur. Secundò coctione, seu digestione, qua spiritus volatiles quandoque fixantur, & metalla omnia, & reliqua mineralia, & cœtera in terræ visceribus coctione indurantur. Tertiò conjunctione, seù unione, quæ fit, quando volatile purum,

& nitidum cum fixo itidem puro unitur in cujus contactu fixatur, sic spiritus omnes volatiles attactu salis fixi alkalizati, vel alterius similis corporis etiam fixantur aliquo modo, sicut etiam suo attactu quandoque volatilizare valent corpus fixum, quod solvunt, dùm tangunt. Qui præcipuus est fixionis, seu coagulationis modus, quo utuntur passim Spagyrici, nâm sal essentiale sub formâ volatilis spiritus ludens tactu salis fixi ejusdem naturæ magis essentificatur, ac simul cum fixo ambo coalescunt in quintam essentiam.

Aliqui omnes modos, quibus coagulatio fieri potest ad duos tantùm præcipuè reducunt, ad separationem, & comprehensionem.

Coagulatio per separationem illis est quando humoris separatione, sive illius, quod fluit, durum mistum evadit, & hanc volunt esse coagulationem Chymicam, cujus usus frequens est in corporum depuratione.

Coagulatio per comprehensionem est, quando res humida solida fit absque ulla ipsius diminutione, ut cum salia, vel aqua coagulantur, quam coagulationis speciem ad generationem spectare fatentur.

Atque hæc satis sint de igne, & variis ejus operationibus; nàm si alias forsan apud varios auctores reperietis commentas ignis operationes, facilè ad supra à nobis adductas reducuntur, cum omninò cum prædictis conveniant, præter quàm quòd siquæ excogitabiles ab aliquibus, sunt eæ in praxi observabiles, minimè erunt tanquàm diversæ à nobis suprà allatis.

Quibus mediis operationibus elicit Chymia è naturæ corporibus essentiam, (quam *Paracelsus* appellat tincturam) undè varia præparat medicamina; hinc ab operationum ignis examine expediti, medicaminum edissertationem aggrediamur, oportet, Sic igitur

D. CA-

D. CAROLI
MUSITANI
IATRIAS PROFESSORIS,
PYROTECHNIÆ SOPHICÆ
LIBER TERTIUS.

De Secretioribus Medicamentorum Chymicis Præparationibus in communi; & præsertim

De eis quæ ex Vegetabilibus educuntur.

QUIDQUID ad mortalium lamentabiles reparandas calamitates, alterabilemque vitam in suo sanitatis tono conservandam, aut in atoniam lapsam, ad naturalem armoniam restituendam sagax natura dixerit, nunc aggredimur examinandum; morti namque per vetiti esi ligni venenum, dum facta est obnoxia humana natura, morbis quoque tanquàm dispositionibus ad mortem se subjecit: semel nàmque maligno Satanæ suasu obsequens, deturpata prima ejus simplicitate, defædata ejus puritate, corruptibilis dùm evasit, mille morbosarum ærumnarum sustulit quoque sagittas, à quibus non nunquàm confossa languet, sæpè vulnerata fatiscit. Hinc omnipotens ille rerum parens, talem humanæ naturæ statum clemente com-

commiseratus, creavit de terrâ medicinam, ut tantoperè ab eo dilecti hominis vita, ab irruentibus in dies morborum flagitiis vindicaretur, quàm ut è naturæ sinu depromeret, Chymiâ utitur homo, quâ scilicèt posset in proprij vultus sudoribus industri laborum artificio, bonum, & purum rerum naturalium à malo, & impuro, quod terra sub spinarum, & tribulorum misterio offert, vindicare, segregare, & uti; Undè igne naturalia tractans corpora possit pura medicamina ab impuris venenis secreta, non autem illis immista languentibus propinare. Sit ergò

Caput I.

Quid sit Medicamentum, in quo consistat ejus vis curativa, & per quid differat ab Alimento, & Veneno.

Ne in tenebris versemur in particularium corporum perficienda anatome, nescientes, quid ex illis sit eliciendum, ut medicamina fabricare possimus; videndum priùs in communi est, quid sit medicamentum, & in quo nàm consistat ejus vis morborum curativa, ut meliùs cognoscamus eorum naturam in particulari, ac in ægrorum solamen dirigere.

Medicamentum igitur definivit *Galenus* 1. *de simpl. medic. facult. cap.* 1. *quòd sit omne id, quod naturam nostram alterare potest.* Verùm pace *Galeni* manca videtur hæc sua definitio, cùm non solùm medicamento, verùm etiam Veneno, & morbis ipsis competere videatur, à quibus etiam natura nostra alteratur. Prætерquàm quòd omnis realis definitio fieri debet per demonstrationem essentialis constitutivi, sive per explicationem causarum, à quibus ens, quod definitur in suo esse constituitur; *Galeni* autem adducta definitio in hoc deficere videtur.

Definiri igitur potest aliquantò meliùs medicamentum cum *Fabro lib.* 1. *Myrothecij Spagyrici cap.* 3. *Medicamentum est purum naturæ, quod naturam nostram læsam, & morbo afflictam alterando succurrit, & juvat*; per quam definitionem medicamenti natura sat patere potest: Nàm dicitur, purum naturæ, ut pateat essentiale constitutivum medicamenti, sicut & omnium aliorum corporum naturalium operativum initium, à quo unaquæque res primò constituitur in suo esse, & ab eo omnis corporum pendet operatio. Dicitur verò, quòd naturam nostram læsam, &c. per quod patet differentia medicamenti ab omni eo, quod non est ipsum; nàm tantùm medicamenti proprium est naturam nostram eo modo alterare, ut illam læsam juvet, restituat, &c.

In quo autem consistat vis omnis cura-

curativa medicamenti, per quam noſtram alterare valet vitam, ac à morbis vindicare, incompeſcibili jurgio controvertitur inter ſcholaſticos Galeniſtas, & Paracelſiſtas, adeò ut ambæ hæ ſectatorum phalanges magno logiſmorum apparatu munitæ invicem pugnent, unaquæque tamen pro propriâ ſuadendâ, ac tuendâ, ſententiâ: Galeniſtæ enim ſicuti omnia corpora naturalia ex quatuor elementorum connubio prodire affirmant, itâ eorundem omnes activitates primis elementalibus qualitatibus refundunt, quas ſicuti contrarias invicem aſſignant, omniumque corporum activitatem vi contrarietatis ſuſtentare putant, itâ etiam omnia medicamenta vi ejuſdem contrarietatis agere, morborumque curationes perficere ſuadentur.

Paracelſus autem *Galenum* Helvetico veluti cachinno irridens, licèt quandoque ſibi ipſi incoſtans, atque diſſimilis ad ſæpè ſæpè exploſa elementalium qualitatum theoremata recurrit; tamen negat medicamina vi contrarietatis morbos curare, & fatetur omnem medicaminum activitatem, ac, ſanationes omnes vi ſimilitudinis perfici, à quo etiam ſeducta Paracelſiſtarum turba, pro hac aſtruenda ſententiâ acriter contendit.

Sed haſce facilè conpeſcere poteritis lites, ſi lumine naturæ, primò cognoveritis omnem vim, ſive virtutem medicamentoſam, per quam medicamenta morbos curare valent, conſiſtere in pura, ætherea, ſpirituoſa, eſſentiali rerum ſubſtantia (competente tamen, non autem exuberante) *in quâ Archeus vitalis ſuas reperit delicias*, atque pacem, undè natura à ſuo caſu veluti reſurgit, atque ex jacente fit ſedens.

Secundò, ſi animadvertatis ambas has ſectatorum phalanges lumine tantùm phantaſiæ ductas, ac ſeductas in varietate ſuppoſiti verſari, ſub æquivocis tamen, nec de eodem termino diſputare. Nàm Galeniſtæ ſuum dùm aſtruunt axioma: *contraria contrariis curantur*, loqui videntur de eâ contrarietate, quæ refertur ad morbum, quia dùm ex propriis conſtat cauſis, quæ ſua activitate vitam peſſumdantes, in ejus deſtructionem terminantur; hinc medicamentum quatenus morbo reſiſtit, eumque expellit, rectè dici poterit in hoc ſenſu: contraria contrariis curari, cùm contraria ea ſint in naturâ, quæ ſe mutuò expellunt. Paracelſiſtæ autem conſiderantes omne malum, & defectuoſum, ſeu morboſum non in poſitivo, ſed in negatione integritatis vitæ conſiſtere, quatenus omnis morbus conſiſtit in integritatis vitæ privatione; hinc conſiderans purum medicamentorum ens vitæ applicatum, (quæ ſecundum *Hippocr. eſt vera morborum medicatrix*) ob maximam, quam habet cum illâ ſimilitudinem, illam reſtaurare, reparare, munire, atque à defectuoſo ſtatu ad integrum reducere, atque adeò ſanum reddere; aſſeruit: *ſimilia ſimilibus curari*. Non tamen vi contrarietatis, ſed vitam reſtaurando, quæ dùm reſtauratur, ipſa dein inſurgit ad morboſorum entium à ſuo limine proſcriptionem. Atque adeò cum non loquantur de eodem termino hi diſputantes,

tes, nulla ampliùs supererit de hac re inter eos lis.

Ex quibus colligere etiam poteritis differentiam medicamenti ab alimento, & veneno; nàm alimentum etiam est pura ciborum substantia, quæ nostrum vitæ spiritum substentat, non secus ac oleum totum inflammabile, purum, ac æthereum, in ellycnio accensam sustentat lucem, ac in ejus alimentum cedit. Venenum verò est omne id, quod, sive natura sua exoticum, sive exuberans intra vitæ nostræ limina receptum, vitam diversimodè agitat, quatit, atque suâ præsentiâ in varios impellit motus præternaturales, ut in furorem, iram, pavorem, &c. à quibus agitatus vitæ spiritus, sicuti ægrotat, ità demùm ni deficiant tales motus, fatiscit, atque extinguitur. Non secus ac v. g. si puro oleo aquam, quæ minimè inflammabilis est, atque aliud simile misceas, quod deindè, si diù perseverabit, flammam reddit aliquantò infirmam, ac demùm extinguit in ejus radice receptum; idque quia id non est exigitum, neque in lucis nutrimentum cedere valet.

Colliges hinc differentiam medicamenti à veneno, & alimento, quia alimentum tantùm habet vitam sustentare, atque in eodem tenore conservare. Venenum verò habet eam pessumdare, destruere, attenuare, ac in pejus alterare, ac demùm extinguere. Medicamentum verò eò illam alterare valeat, ut à statu morboso ad sanum suâ vi restituere valeat, causas omnes occasionales vitæ nostræ infensas proscribendo, abstergendo, atque diversimodè agitatam pacando, è præternaturali statu morboso, ad naturalem statum reducere, ac restituere valet.

CAP. II.

Quotuplex sit Medicamentum in Communi.

TOt debent esse medicaminum species, quot sunt modi, & viæ, quibus natura (*quæ est vera morborum medicatrix*) sanationes morborum perficere valet; Nàm cum omnis morborum curatio consistat in ablatione causarum morbosarum, à quibus fiunt, & conservantur in vitâ entia morbosa; quot igitur erunt causæ morbificæ, & viæ, quibus earum expulsio perfici potest, tot debent quoque esse medicaminum species, sive facultates, & energiæ, pro cujus rei clariori intelligentiâ

Supponendum, omne ens morbosum à duplici causâ constitui in suo esse, & operari. Prima, & principalis est efficiens Idea in Archeo, seu vitæ spiritu ad noxij præsentiam parta, in cujus obsequium semel redacta vita, ab eaque impulsa, ei servit, à quâ impellitur. Secundò est occasionalis, quæ est veluti occasio, ad cujus præsentiam, talis suscitatur Idea in vitâ, non secus ac ex ictu chalybis, & silicis excutitur ignis, ut est omne id, quod vitæ nostræ extraneum in suâ quadrâ introductum, suâ præsentiâ, totam Archei, sive vitæ spiritus. Economiam turbat, ac quietem invertit. Sive id sit deforis receptum, sive susceptum, ut venenum, vel omne aliud

aliud naturæ noſtræ exoticum ſimul cum potu, cibo, vel pharmaco in noſtrum corpus furtivè introdu-ctum, ſive inſpiratum Gas, aut minerale, aut quomodocumque putridum, ſive Epidemicum, ſivè Endemicum, & ſimilia, quæ deforis introducta valent ſui præſentia Ideam morboſam in vità ſuſcitare, ſive vitæ integritatem intercipere. His etiam addere poteritis injecta à Sagis, quæ ſimili modo operantur, Archeum commovendo, ac in varios furores impellendo, &c. Sive fuerint retenta noſtrarum facultatum vitio, errore, vel defectu, ut ſunt recrementa vel poſt celebratas alimenti coctiones reſidua, vel ex alimentorum tranſmutatione penes nos prognata: quæ tanquàm ex noſtræ vitæ republicâ expulſi cives, utpotè unitatis, & concordiæ hoſtes conturbantes, quandiù intra ejus limina manent. Cujus rei ſit in exemplum ſpina digito infixa, ſola præſentia inſitum illius partis turbans ſpiritum, qui ad noxiæ præſentiam iratus, noxij concepta Idea, tumultuatur, ac influo veluti evocato ſpiritu, ut noxium, ſibique peregrinum expellat hoſtem, ac à vitæ limine proſcribat, furit, impellit, ac furioſè movetur, undè pulſus ingens, calor adauctus, dolor, & cœtera in digito excitantur, ità imperante concepta in inſito ſpiritu digiti furoris Idea occaſiona iter ibi ſuſcitata à ſolâ ſpinæ præſentiâ. Undè curatio ibi perficitur, vel ablatâ ſpinâ, à quâ occaſionaliter fovebatur ibi furoris Idea, vel illinctu leporini adipis à canibus prædati, vel linteoli etiam à leporino ſanguine madefacti, aut alterius ejuſdem animalis partis vitæ participis applicatione, ubi pavoris Idea jàm ſigillata, ceu in vitæ ſede ob violentæ mortis timorem, perſeverat in animali aliàs timidiſſimo. Sic hac eâdem ſuppoſitâ theoriâ compertum habemus, Dyſenteriam, quæ etiam ſubſtentatur à furoris Ideâ in inteſtinis concepta, exhibita etiam leporini ſanguinis à canibus mactati drachma una confeſtim curatam, &c.

In quâ re animadvertendum etiam ſæpè ſæpiùs ex ſolâ Ideà in Archeo concepta abſque extraneæ materiæ occaſionalis in viſceribus præſentia veluti ſeminaliter naſci, ac ſubſtentari morbos aliàs contumaciſſimos, quos archeales appellat *Helmontius*. Sic in mulieribus hyſtericæ affectiones ex ſolâ furoris, timoris, pavoris, vel ſimili Ideâ uteri naſcuntur, & quandoque ad ultimam uſque earum tragædiæ ſcenam complendam ſuſtentantur. Pari etiam modo Idea in ſemine podagrici, vel aliter morboſi patris ſemine concepta ſeminaliter, veluti jure hæreditario filium podagricum, vel aliter morboſum generat, &c. ſed his breviter ſuppoſitis tanquàm ad remediorum cognitionem perneceſſariis.

Dico primò, quòd ſicut ex ſuperiùs dictis morbus in ſuo eſſe duo dicit, ſcilicet Ideam in Archeo conceptam, à quo efficienter, & impuritatum vitæ extranearum præſentia, à quibus occaſionaliter morbus ſuſcitatur; ità proportionaliter omne medicamentum (morbo ex Diametro aliàs oppoſitum) in ſuâ eſſentiâ duo perficere debet ſcilicèt impuritatum omnium proſcriptionem,

è vitæ limine, undè Archei pacatio, atque sui naturalis toni reductio resultat; & prognatæ Ideæ morbificæ extintionem.

Dico secundò duplicis generis medicamenta ab arte spagyricâ parari possunt. Aliud est universale, aliud verò particulare. Universale est illud, quod, ob maximam puritatem, perfectionisque entelechiam, ac summam cum vitæ nostræ spiritu analogiam, quam habet, valet quomodocumque morbosam vitam sanare, seu quoslibet morbos curare. Cujusmodi sunt singula *Paracelsi* arcana, ut liquor Alkaheſt, tinctura lili, lapis philosophorum, mercurius corallatus, Diaphoreticus, seu aurum obrizontale, & similia, quæ unius dissolventis spiritus consanguinitate conspirant in unisonum. Valent enim hæc maxima spirituosa suæ substantiæ puritate vitalem archeum ab omnibus sordibus extraneis, illique exoticis mundare, ac vitam in summam suæ perfectionis, & sanitatis formam tingere, atque exaltare. Particulare verò medicamentum illud est, quod particulari modo, & viâ, particularem morbum curare valet.

Particulare verò medicamentum rursus dividitur (universale enim, quoniam in unitate consistit, non est divisibile in alias species) & aliud est purgans, aliud verò anodynum, seu confortans. Purgans medicamentum illud est, per quod excrementorum omnium retentorum, vel aliarum impuritatum evacuationes perficiuntur. Anodynum autem, seu confortans illud est, quod ob maximam genialem similitudinem, quàm habet cum nostro vitæ spiritu, atque balsamicam virtutem archeum theticâ idearum cohorte tumultuantem, atque temulenter furentem solatur, pacat, ac penè fatiscentem confirmat. Non secus ac qui operoso labore lassatus dies, ac noctes transegit, totus tàm corpore, quàm mente fatigatus, atque adeò deficeret, nisi refectus grato colloquio sociali, ac amœna conversatione, atque cibo, & potu meraciori, tristes, defessas, oppressas, exhaustasque reparando vires, ad pristinum reducatur naturalem tenorem.

Rursus purgans medicamentum quatenus quatuor diversis modis, ac viis excrementorum, & aliarum impuritatum ablationem, resolutionem, ac consumptionem, moliri potest, etiam quadruplex est, scilicèt Emeticum, Catharticum, Diureticum, & Diaphoreticum. Emeticum, sive vomitivum purgat per vomitum. Catharticum per inferiora. Diureticum per urinarum vias excrementa resoluit. Diaphoreticum demùm per sudores, seu per diaphoresim evacuat.

Anodynum verò, sive confortans, vel per odorem, vel per radium, veluti spirituale operatur.

Primi generis sunt suffitus, & odores omnes, qui balsamicâ, quâ pollent vi naturale nostrum radicale humidum (Balsamum vitale à *Paracelso* appellatum) corroborando, archeales morbos curare valent. Secundi generis sunt Periapta omnia, & Amuleta, ut Alcis unguis contra Epilepsiam, & magnetis emplastrum, ut inquiunt aliqui, pro abortu præcavendo, &c.

H's

His addunt aliqui remedia dicta ſpecifica, quatenus, vel ſunt tantùm alicui noſtri corporis parti appropriata, eamque peculiari modo reſpiciunt, ut inquiunt aliqui, ſic capitale, opthalmicum, odontalgicum, cordiale, ſtomachicum, uterinum, &c. vel alicui morbo ſpecialiter curando idonea, ut epilecticum, apoplecticum, podagricum, febrile, peſtilentiale, venereum, vulnerarium, puſtuloſum, ulceroſum, &c. medicamentum denominatur. Quæ medicamina etiam præfatis modis, vel ſcilicèt ſedando archeum, vel abſtergendo impuritates à particularibus viſceribus, operantur, quamquàm in ſpecie unum quodque peculiare membrum, ſeu morbum reſpiciat.

Ulteriùs ſumpta differentia medicamentorum à formâ, aliud dicitur aqua, aliud ſpiritus, aliud oleum, quinta eſſentia, tinctura, extractum, flos, magiſterium, balſamum, clyſſus, fæcula, elixir, ſal, vitriolum, &c. quæ juxtà corporum tractandorum differentiam educuntur, ut infrà patebit. Nos ergò ea quæ practicâ operatione, & obſervatione comperta habemus, quò uſque vires ſufficient, demonſtrabimus.

CAP. III.

De Materiâ circa quam verſatur Chymia, ut medicamina educat.

EXpoſuimus huc uſque omnium inſtrumentorum ſupellectilem, & operationes recenſuimus Chymico miniſterio perneceſſarias. Nunc præponamus, oportet materiam circa quam Chymia verſatur, à quâ ſcilicèt mediis tàm inſtrumentis, quàm operationibus ſuos producit effectus, & præcipuè medicamina, de quibus propriè hic agimus.

Corpora igitur naturalia, quæ in terræ ſinu ſucceſſivis generationum periodis obnoxia ſunt materiam eſſe à ſpagyricâ facultate tractabilem, nemo eſt qui ambigit. Conſtat nàmque ex ſacris *creaſſe Altiſſimum de Terrâ medicinam*; non igitur niſi in terrâ ea inquirenda erit. Præterquàm quòd omnia quæ ad alterabilis hujuſce vitæ ſuſtentamentum neceſſaria ſunt, non niſi è terrâ prodeunt; è terrâ etiam quidquid valet contra morboſum, petendum.

Triplici autem differentia diſtinguimus omnia naturæ corpora à Chymicâ facultate tractabilia. Alia n. ſunt vegetabilia, alia mineralia, alia verò animalia; à quibus veluti à triplici regno univerſa generabilium, & corruptibilium corporum monarchiâ comprehenditur.

Et quidem ſub vegetabilium Regno continentur omnia, quæ vel vegetabilia ſunt, vel à vegetabilibus producuntur, ut herbæ, arbores, ligna, fungi, cortices, aromata, gummata, flores, fructus, &c.

Sub mineralium verò Regno ſubduntur metalla omnia, ſive perfecta, ſive imperfecta, & ea, quæ ex metallis dependent, ſeu cum metallis generantur in mineris, ut antimonium, marchaſita, litharg; rium, auripigmentum, arſenicum, ſulphur, tutia, vitriolum, alumen, & ſimilia. Lapides etiam, & omnes eorum ſpecies, ut gemmæ, uniones, corallia, &c.

etiam,

etiam sub mineralium Regno continentur.

Sub animalium demùm Regno subjiciuntur animalia tàm perfecta, quàm imperfecta, & quæ ad eorum partes tàm fluidas, quàm solidas attinent, ut carnes, ossa, membranæ, sanguis, excrementa, &c.

Nos igitur juxta hanc corporum naturalium divisionem, & medicaminum tractationem proportionaliter dividemus. Agentes in præsenti libro de iis medicamentis, quæ ex vegetabilibus educi possunt. In sequenti verò de iis, quæ ex mineralibus parantur. In ultimo demùm de iis, quæ ex animalibus, & eorum partibus dependent, agemus. Sit ergò

Cap. IV.

De Medicaminibus, quæ ex Vegetabilibus educuntur.

PRimò morbis accommodata remedia è vegetabilium Regno eductibilia pertractamus, non ut vulgò solent seplasiæ ea simul miscere, atque offam conflando ex pluribus simplicibus, ut in formâ syrupi, confectionis, pulveris, vel pilularum, aut simili alia larua languentibus exhibeant; sed tantùm delicatiori modo ea tractantes, ex illis puram, homogeneam, spirituosam substantiam, essentialem ab impura fæculentia, materiali, inutili, ut s. puriora, gratiora, atque efficaciora parare valeamus medicamina.

Purior autem, atque defæcatior vegetabilium pars, dùm è materiali impura separata in medicamen transit, secundum variam mistorum, è quibus educitur, naturam, variam quoque inducit formam, ut salis, spiritus, olei, clyssi, magisterij, &c.

Art. Primus.

De modo extrahendi essentiam volatilem è vegetabilibus.

LAtitare in omnibus vegetabilibus sicut & in aliis naturæ corporibus, substantiam quandam ætheream, spirituosam facultatum omnium, & operationum causam, luculenter lumine naturæ satis, superque demonstravimus; nunc quomodò è corporibus extrahi possit, videndum. Tali nàmque substantiâ turgente, vegetant plantæ omnes, germinant, florent, fructusque edunt, ea verò fatiscente, & hæc fatiscunt, ac corrumpuntur, eò quia talis substantia est ipsissima plantarum vita.

At quoniam talis essentialis substantia, dùm per ignem è corporibus educitur sub triplici formâ præcipuè, ut plurimùm ludit, scilicèt sub formâ spiritus volatilis, salis volatilis, & salis fixi. Hinc primò agendum de modo extrahendi eam sub formâ spiritus volatilis manentem; ac infrà quomodò sub formâ salis, sive fixi, sive volatilis ludens educatur, videndum. Ea namque in hominum usum cedit, tàm in alimoniam, quàm in medicamentum.

Quam substantiam inspicientes Medici, ac Philosophi omnes variis conati sunt decorare speciosis nominibus, ut illam demonstrare, ac significare possent. Aliqui enim spiritum

citum, alij humidum primigenium, alij calidum innnatum, ignem cælestem, balsamum, sulphur, mumiam, Cœlum Philosophorum, & similibus nominibus appellavêre; alij quintam essentiam, alij rorem cælestem. Nos verò qui parùm de nominibus solliciti sumus, talem entitatem dicimus esse vegetabilium, sicut etiam omnium corporum vitam, essentiam, seu essentiale constitutivum rerum naturalium.

Volatilis igitur hujusce essentiæ extractio è vegetabilibus variè à pluribus traditur. Alij enim extrahunt succos è vegetabilibus, ac fermentare sinunt. Alij ipsa contusa vegetabilia absque succi è fæcibus separatione fermentant. Rursus alij per mensem, alij hebdomadam volunt fermentari debere. Nos verò compertum habemus non ex omnibus vegetabilibus indifferenter eodem modo, nec eodem tempore fermentationis essentiam volatilem extrahi posse; Sed pro corporum diversitate diversos servari extrahendi modos, nàm aliqua essentiam habent in superficie, & levi, vel nullâ indigent fermentatione. Quædam in centro, & magnam requirunt. Sicut, & aliqua sunt tenuia, quædam verò densa, & compacta; quamobrem non analogâ operatione, ac modo ex omnibus extrahi potest essentia volatilis. Sic alio modo ex floribus, alio ex herbis, & fructibus, alio ex lignis, alio ex aromatibus, alio ex gummatibus, &c. extrahitur.

Et quidem *ex floribus, fructibus, & herbis* sequenti methodo *volatilis essentia* educi potest, nàm in his modus extrahendi est idem, solùm verò tempus fermentationis variatur, prout scilicèt longo, vel brevi temporis intervallo fermentari exigunt; Flores enim vel nullam, vel minorem fermentationem, quàm fructus, vel herbæ expôscunt. Signum verò jàm peractæ fermentationis est sapor acidulus, & odor vinosus.

℞. *Flores, herbas, vel fructus ad libitum, contundantur, si virides fuerint, si verò siccæ aqua, vel ex eisdem floribus, herbis, vel fructibus destillata, vel defectu hujus, communi madefac ad proportionem viridium. Sine per mensem, vel minus pro rei exigentiâ in ventre equino fermentari, ac torculari exprime omnem succum, cui novos flores, vel herbas reaffunde, & iterùm per mensem fermenta, ac deindè destilla calore B. nàm reddent primò spiritus volatiles, inflammabiles, redolentes naturam ejus, à quo sunt educti, quos si vis rectifica, & usui serva.*

Alij cum *Paracelso lib. 4. Archidox.* ità procedunt in extractione quintæ essentiæ ex herbis, & similibus quæ crescentia *Paracelsus* appellat.

℞. *Crescentia contusa perquàm optimè, quæ ponas in vas aliquod aptum, & hoc in ventrem equinum septimanis quatuor collocetur. Posteà destilla per B. Iterùm ponantur in fimum equinum diebus octo, & rursus per M. B. destillentur. Ità ascendit essentia quinta per alembicum, corpus verò manebit in fundo. Si quid essentiæ quintæ restitisset in fundo, putrefiat ulteriùs, & fac ut priùs. Accipe tandèm aquam destillatam hanc, eamque ad crescens hoc iterùm adde, ac ità per pellicanum digerantur simul diebus sex, indè color spissus fiet quem per M. B. abstrahes, & recedet corpus in fundo, quinta essentia remanente in superficie. Hanc separa juxta retortivum processum, aliàs Pressorium à*

facibus, & finito quintam essentiam hanc digeri diebus quatuor.

Alij demùm hoc alio modo procedunt.

℞. *Herbam succulentam, & recenter è terrâ evulsam cum foliis, & radice, tere, & prælo exprime succum ejus, & phialæ impone ad defervendum, ut suprà, donec vini saporem; & odorem acquisierit. Destilla lento calore, ut spiritus ascendat per modum aquæ vitæ strias facientis, quæ striæ quandiù perdurant, tamdiù continuanda est destillatio, evanescentibus autem striis, cessandum est ignis, nè phlegma spiritui misceatur. Qui si forsitan phlegmatis aliquam portionem secum habet, rectificandus est lentissimo igne, donec à phlegmate purus sit, quem cognosces gustu, quia talis spiritus sapit omninò aquam ardentem, & ardet sicut vini spiritus alkoholizatus.*

Qui ultimus processus extrahendi essentiam volatilem è vegetabilibus non absimilis videtur, ei quo vinum fit vulgari modo, ac destillatio ferè analoga ei est, quâ fieri solet spiritus vini rectificatus, quinta essentia vini ab aliquibus appellatus, ubi reperies in infimis dolij partibus, ubi talium succorum fermentatio celebrata est, adhærentes fæces, seu tartarum, à quo sal etiam vegetabile, tàm volatile, quàm fixum admirandis etiam virtutibus præditum, extrahi potest, ut infrà dicemus.

Qui tres modi extrahendi essentiam volatilem è vegetabilibus in unum coire videntur, quòd scilicet mediâ fermentatione æstuans spiritus ad materiæ superficiem evocatus mediâ destillatione extrahatur, sive id fiat contusis vegetabilibus, confusisque simul succo, & fæcibus, sive expresso priùs, ac à fæcibus separato succo, quæ opus non variant.

Usus autem hujusce volatilis essentiæ est in febribus, præsertim malignis, & omnibus morbis per diaphoresim solubilibus; cùm nàmque sit summè diaphoretica talis essentia, & vitæ nostræ balsamum, omnibus consequenter morbis accomodari felici cum successu potest, cùm tantùm naturam suâ puritate, ac balsamicâ vi confortando, ac sublevando juvet. Est etiam vulnerum balsamum, tàm interiùs assumpta, quàm exteriùs applicata, omnem nàmque inhibet corruptionem.

In quâ renotandum non totius corporis essentiæ extractionem haberi per spiritus volatilis separationem tantùm; sed quandoque in fæcibus, quæ post destillationem remanent, latitat etiam sal essentiale, in quo pars quoque essentiæ totius mixti conditur: undè non nunquàm fæces, quæ remanent, debent comburi, & sal extrahi, modo infrà dicendo, ad totalem essentiæ extractionem ex corporibus.

Alia autem corpora ad vegetabilium regnum attinentia, ut aromata, gummata, ligna, & cœtera siccæ naturæ cum essentiam volatilem præfata extrahendi methodo non reddant, sed alia longè diversa, ac sub diversa etiam forma, scilicet sub formâ tincturæ, magisterij, clyssi, &c. Hinc omisso eorum examine, in genere ubi de magisteriis tincturis, &c. agemus, eam expendemus, nunc verò sit

ART. SECUNDUS.

De Sale volatili, sive essentiali è vegetabilibus parando.

LUdit etiam in naturâ sub saliformâ quædam substantia rerum essentialis spiritus, qui tàm in natura, quàm in medicinâ mirabilium effectuum est patrator. In naturâ nàmque est veluti seminum omnium, plantarum, mineralium, & animalium essentiæ, & vitæ fomes, & proximum, purumque alimentum. Nàm quò magis terra hujusmodi sale abundat, eò fœcundiori generatione in eâ luxuriant generabilia quæcumque corpora, atque feracior redditur. Imò compertum habemus, quòd si terra omni sale aliquo medio artificio privetur, adeò sterilescit, ut semina, & plantæ minimè in ejus sinu germinent, crescantque. Secùs verò quò abundantior est sal in ea, eò fertilior redditur. Sic salis beneficio ex fimo vegetabilium corruptione tenus resultantis saginantur arua, dùm fimo stercorantur. Est nàmque volatilis, sive seminalis spiritus sedes; undè, qui nimiâ ad Venerem propensione, & libidine pruriunt, salaces dicuntur. Repit namque in terræ visceribus hujusmodi sal, ac aquâ solutus, hùc illùc dùm fertur, varia generare corpora, ac diversimodè transmutari experientia dictat; dùm juxta insitorum fermentorum naturam in terrâ varias subit formas. Sic ut alibi diximus in vegetabilium radicibus haustus peculiari plantæ fermento in succum *Leffas* proximum inchoato plantæ nutrimentum transmutatur. In minerale verò succum proximum mineralium (*Bur ab Helmontio* appellatum) alimentum, sive incrementum transmutatur, semel minerali odore tenus fermentatus, ut suo loco uberiùs diximus. Hæc, & alia in naturâ operatur sal essentiale, quæ ulteriùs medicina demonstrat, dùm salem istum mirandis virtutibus refertum in morbis depellendis observat, ut in sequentibus patebit.

Undè non immeritò has, & alias intuentes salis operationes Hermetici, & Paracelsistæ, eò ducuntur, ut illum tanquàm tertium rerum naturalium principium asserant, ut suprà innuimus. Quid ni & ipsam non admirabimur antiquitatem, quæ salis excelsas admirata virtutes, summis laudibus, eum decorare conatur? Nàm *Homerus divinum* appellat, & *Plato in Timeo amicum Dei corpus* nuncupat.

Est autem sal in naturâ in duplici præcipuè differentia, quatenus duplici methodo è naturæ corporibus elici potest, licèt unica, & homogenea essentia sit utriusque constitutiva. Alius enim est volatilis, alius verò fixus. Et quidem demonstrata in præsenti articulo salis essentialis, & volatilis extrahendi methodo, in sequenti, quomodo fixum educatur, agemus.

In quâ re advertendum, quòd ea vegetabilia, quæ succo magis abundant, majorem salis volatilis copiam reddant, quæ autem locciora, ac solidiora sunt, salis fixi abundantiora, ac uberiùs fixum salem, quam volatilem reddunt. Hinc quoniam

ex succo prædictis vegetabilibus major, ac uberior volatilis salis copia elicitur, ut ex herbis, fructibus, &c. Hinc sequenti methodo ex hujuscemodi vegetabilibus *volatilem salem* extrahes.

♃. Herbas, ex quibus extrahes omnem succum, quem putrefac cum fæcibus in vase amplo, & oblongi colli, vel in furno igne digestionis vel etiam in ventre equino per quindecim, aut viginti dies, pro ut major, vel minor herbæ durities exegerit. Deinde destilla per MB. quidquid poterit destillare: humiditas destillata iterùm infunditur fæcibus, & calidè permiscentur, & filtrantur simul, dùm calent, ut quidquid est salis simul cum humiditate per filtrum transeat. Depura aquam à subsidentibus fæcibus, & ad consumptionem tertiæ partis deindè calore B. evapora: Quod superest dein in loco frigido collocandum est, ut sal essentiale in crystallos coëat, quas collige, & serva. Aquam remanentem iterùm bullire finas ad consumptionem tertiæ partis, & eodem modo pone in loco frigido, ut crystallizetur sal, sicque procede usque ad omnimodam salis ab ea extractionem, quod conjicitur sapore; nàm quandoque extrahitur ad ultimam usque aquæ evaporationem, ut clariùs in praxi patet.

Usus hujusmodi salium est quasi in omnibus morbis, ac præsertim in febribus sunt veluti universale præsidium secundum *Helmontij* sententiam, & ipsam experientiam. De quibus salibus *Joan. Petrus Faber lib. 2. Myrothecij spagyrici cap. 2.* inquit: *Pollent enim summis virtutibus, & in medicinâ faciendâ, beatus est Medicus, qui tales crystallos habet, ut medeatur morbis.*

ART. TERTIUS.

Quâ methodo Sal fixum è vegetabilibus extrahatur.

Educitur etiam vi ignis è vegetantibus fixum sal; seu Alkali, ut aiunt Chymici, quia per alkoholizationem ex eis paratur. Est namque hoc sal summarum virtutum plenum, quia in se continet fixum vegetabilium spiritum, sive essentiam, estque corporum tanquàm fixa eorum essentiæ sedes, ac fundamentum, sive generati corporis conservatio, & fulcrum. In misto autem sal non est, sed fixa, & stabilis ejus essentia, fit verò sal mediâ incineratione, dùm tantùm in cineribus residuus reperitur. Fit autem hoc modo.

♃. Vegetabilium siccorum q. v. combure, & reduc in cineres albissimos, è quibus cum maximâ quantitate aquæ vel ex eisdem vegetabilibus destillatæ, vel etiam communis, extrahe sal, faciendo lixivium ex cineribus, & aqua, quæ cum hypostasim deposuerit, per inclinationem separetur lixivium clarum à subsidentibus cineribus, lixivium si opus fuerit, depura pluribus filtrationibus mediis; dein aquam lento igne evapora, & reperies in fundo vasis sal, quod serva ad usus varios ut infrà.

Verùm hujusmodi salis extractio tunc fit, præcipuè quando simul cum eo conjungenda est etiam volatilis vegetabilium essentia, ut infrà; nàm si absolutum ægris propinare volveris; saporem lixivij habet, licet etiam aptum sit medicamentum, ità præparatum.

Hinc alij, ut saporem lixivialem ab eo adimant, recipiunt cineres modo suprà dicto factos, ac iterùm cum sulphuris æquali parte calcinationi exponunt ad totalem usque incinerationem, dein etiam suprà allato modo sal extrahunt, ac usui servant, sic enim saporem lixivialem non habet.

Habent hujusmodi salia vim laxativam, nàm humores quoscumque compactos à ventriculo, & intestinis abstergunt, incidunt, resolvunt; undè omnibus ferè ventriculi, & intestinorum morbis sunt accommodata remedia, ut choleræ, dysenteriæ, colicæ, sed præcipuè obstructionibus omnibus hypochondriacis curandis summâ cum utilitate, & lenitate valent. Omnibus ventriculi indigestionibus præsertim acidis, nec non fami præternaturali ex acido humore ibi stagnante oriundæ præsentaneum habemus expertum medicamentum; undè prægnantibus, quibus periculosa est aliorum medicamentorum administratio ob abortus periculum summâ cum securitate administrari hujusmodi salia poterunt, dùm a ventriculi variis tentantur affectionibus, aliàs clamosissimis.

Possunt exhiberi, vel cum aliquo jusculo, vel absolutè. Dosi à gr. x. ad ʒj. ß, magis, vel minus juxta corporis habitum.

Adverte tamen, quòd cum jusculo aliquo sal alkali exhibetur; oportet abstinere hujusmodi sales, cum jusculis, sive vehiculis acidis misceri; nàm hujusmodi salium proprium est acidos præcipitare succos, eorumque acores corrigere, à quibus omnium fermentorum morbosorum fomes pendet: hinc alkali dum cum acido jusculo suas eferunt actiones, redduntur deinde inefficaces, ac nullius activitatis participes. Id mihi apud Galenistam videre contigit, qui ægroto ictericiâ laboranti per plures auroras salis absynth. fixi ʒj. in limonum succo absque languentis levamine exhibuit. Hinc præsentaneum ervitur medicamentum ad dentium stupiditatem ex acido provenientem, ut alkali perfricentur dentes.

ART. QUARTUS.

De Essentia Menthæ.

EGimus suprà quomodò vegetabilium essentia aliàs homogenea vi ignis sub triplici diversâ substantiâ, spiritus scilicèt, & salis, tùm fixi, tùm volatilis ludens extrahatur; Nunc pro completâ rei notione videndum, quomodò ex illorum mutuâ unione unica præparetur, velut totalis vegetabilium essentia.

Verùm quoniam varia est essentiarum extrahendi methodus pro diversitate corporum, ex quibus extrahitur; nàm alia sunt succolenta, alia sicca, alia gummosa, alia lignosa, &c. Hinc in primis ex succolentis totalis essentiæ extractio fieri nùm possit videndum, inferiùs agentes de aliis; Et primò quidem exordium sumimus ab essentiâ menthæ, quæ sequenti methodo fit.

℞. *Menthæ mense Julij collectæ quantum vis, ex quâ per expressionem extrahe succum in maximâ copiâ, fermenta per xx. dies in ventre equino. Deindè destilla len-*

to igne cinerum, donec stria cessent, hoc enim est signum, quo cognosci potest spiritum ascendisse omnem, quem ter vel quater lentissimo ignis calore rectifica, donec ab omni phlegmate vindicetur. Dein ex magmate residuo per fermentationem salem volatilem extrahe, ut suprà diximus, ac demum ex subsidentibus fecibus, & alia mentha priùs sicca per combustionem salem extrahe fixum conjunge omnia simul, & serva.

Alij alio modo ex menthâ sicut etiam ex similibus aliis herbis odoriferis extrahunt essentiam, ut.

♃. *Mentha q. v. putrefac per* xx. *dies, priùs tamen optimè contusa, ut suprà, destilla, ut spiritum supra dicto modo extrahas, quem rectificatum residuo magmati pluries affusum digere, & destilla. Poteris loco spiritus menthæ, etiam uti spiritu vini rectificato ad supereminentiam* iv. *vel* v. *digitorum magmati imposito. Digere per* iv. *aut* v. *dies in cineribus, aut B. tepido, deinde destilla, donec stria cessent: separa phlegma, rectificando spiritum, quem iterum magmati residuo reaffunde, & digere per* ij. *aut* iij *alios dies, & destillabis supra dicto modo, quam digestionem, & destillationem multoties reiterabis, separato phlegmate in singulis destillationibus, donec sal volatilis ascendat, quem serva, ut cum spiritu conjungas.*

Deindè *oleum per descensum* ex aliâ *mentha* copiâ extrahe ità.

♃. *Mentham siccam in maximâ quantitate, quam immitte in vas terreum, aut in vesicam cupream ad collum usque & comprimes, ut majorem copiam vas capiat, quantum fieri poteris: tùm demùm linteo madido collum vasis cooperies, aliudque vas fictile vitreatum vacuum, sed solùm aqua fontana perlimpida semiplenum submittes, & conjunges alterum alteri, ità ut os vasis pleni mentha subintret os alterius vasis aquâ fontanâ semipleni, & sic unita vasa, juncturis peroptimè lutatis, in terram sepelias, facta fovea, donec vas aquâ semiplenum totum cooperiatur, & plenum mentha usque ad medietatem etiam sepeliatur, terra, vel arena undequaque supposita. Deindè coronam lapidum fac instar putei osculi circa vas mentha plenum, donec vas aquent altitudine, in medio coronæ stans: hanc coronam carbonibus ardentibus reple, ac etiam lignis impositis, ignem per* v. *aut* vj. *horas continuando. Urge dein ulteriùs ignem quò ad fieri poterit per* iij. *aut* iv. *alias horas. Demùm frigefactis vasis, & sejunctis separabis oleum ab aquâ per infundibulum. Hoc oleum deinde rectifica in retortâ, cum pauco vitriolo ad rubedinem calcinato, ter, vel quater, singulis vicibus mutato vitriolo. Deindè huic oleo rectificato, & ab omni empyreumate vindicato, immitte nova folia menthæ, & expone insolationi per aliquot dies; vase opt. obturato deindè his expressis foliis, & oleo omni opt. emunctis, nova folia oleo immitte, & iterùm insolationi expone, ac exprime præfato modo, iterando immissionem, & expressionem ter, vel quater, donec oleum fragrantissimum menthæ odorem acquisiverit. Huic oleo deinde immitte spiritum, & sal tàm volatile, quàm fixum extractum, tàm ab omni residuo magmate, quàm ab aliâ novâ menthâ. Digere per* iij. *dies, & serva in phiolis per quàm optimè clausis.* Vires, & usus hujus arcani

Primò enim hoc menthæ arcanum mirabiliter omnibus ventriculi affectibus resistit, eò quòd eum roboret, & ab omnibus vindicet excrementis, quæ ipsum turbare possint. Sic statim singultus, vomitiones, choleras, Bandephsiam, Apephsiam, &c. tollit efficaciter. Secundò,

lum-

lumbricos omnes, & ventris tineas teretes enecat, tàm assumptum, quàm externa ventris perunctione. Tertiò, capitis dolores ferè omnes, qui per consensum à ventriculo foventur, mulcet, & curat. Quartò rabidorum canum morsibus tuto succurrit, si recens vulnus eo arcano lavetur, & imposito gossipio eo arcano madido per aliquod tempus madefiat. Quintò, pestiferis omnibus, & malignis morbis resistit. Demùm, tumores omnes duros discutit, & dissoluit, & phlegmones ad suppurationem deducit, atque suo spiritu balsamico pestilens virus in bubone soluit, ac tumorem ad coctionem perducit.

Dosis est, dum interiùs sumitur à ℈÷ ad j. in aquâ cinnam. anis. fænic. & similibus.

Non hic prætereundum, quòd non tantùm in essentiam redacta mentha multis medetur morbis; verùm etiam lac coire, densarique in caseum non patitur, si folia lactis potionibus immergantur: at si in coagulatum lac ejus succi aliquot guttas instilles, statim solvitur, & in pristinam reddit formam. Ex hoc experimento habetur, quòd quoties lac in mammis caseosam nanciscatur coagulationem, corrumpitur, ac inflammationem accersit, tumorem, & apostemationem indubiè parit; aptissimum, & præsentaneum remedium est, si menthæ succo mammæ foveantur. Itèm si in infantium ventriculis lac casescat, quòd ex adstrictâ alvo, inappetentiâ, & vomitionibus conjectari oportet; eodem menthæ succo, vel ejus syrupo succurres. Si verò febres, in somno pavores, vigiliæ, ventris tormina, alui fluxus (præterquam dentionis tempore) patiantur infantes; à corrupto lacte ortum ducant, oportet: tunc omnibus his morbosis affectionibus rosaceo saccharo felici cum successu succurrendum est.

ART. QUINTUS.

De Essentiâ Tithymalorum, sive Esula.

Omnia tithymalorum genera, esulam indifferenter aromatarij appellant, quæque maximam purgandi vim obtinent ob maximum virus laxativum, quo scatent; verùm propter crudum lacticinium succum, quem continent, inter venena censentur, qui tamen, si mediâ coctione in essentiam redigatur, in mira transit medicamenta cathartica perfectioribus donata dotibus, eorum quæ magno sumptu ab Oriente, Arabia, aliisque longis terræ plagis in nostras asportant regiones mercatores; non eò enim injuria nobis erit natura ut non nisi è dissitis regionibus petitis remediis morbi nostrates curarentur: latitant etiam in nostratibus herbis adhuc summæ virtutis arcana, ac præ cœteris in Tithymalis conditur essentia omnium ferè vulgò incurabilium morborum curativa, quæ sequenti modo extrahitur.

℞. *Tithymalorum maximam quantitatem, sicca, & combure, ac præfata methodo generali salem extrahe ex cineribus, quem serva. Deindè ex alia tithymalorum quantitate exprime succum, qui dividendus est in duas partes, ex quarum una prædicta etiam aliâ methodo extrahe sal* vola-

volatile, ex alterâ verè elice spiritum volatilem, ut supra etiam diximus; In hoc spiritu dein è solue, & septies destilla invicem. Cui destillato conjungendum est purum sal illud fixum, quod reservasti ex cineribus tithymalorum extractum, & omnia simul miscendo vase vitreo reserva, optimè clauso, cui si vis, adde parum spiritus rosarum gut. ij. vel iij.

Usus hujus arcani est in omnibus morbis, qui purgatione indigent; nam corpus in summam puritatis entelechiam restituit, sanguinem mundificando, atque essentiam humani corporis in vigore suo, & virtute mirificè conservando.

Dosis hujus medicamenti est à ℈ß. usque ad ʒß. in jusculis, aq. cinnam. & similibus.

Tithymali succum absque præviâ præparatione in aridas ficos ad ternas, quaternasve guttas instillant aliqui, ut cum his inarescant, quas ad usus recondunt binas tamen, quaternasve ficos purgationis gratia sumpsisse satis est, cum validissimè, indiscriminatimque dejiciant. Undè rusticorum medicamenti meritò nomen sibi ascivit.

Art. Sextus.

De Essentiâ Sambuci, & Ebuli.

Duplex parari potest arcanum ex Sambucis, unum quidem ex fructibus, alterum verò ex totâ plantâ.

Et quidem ex fructibus sambuci perfectè maturis parari potest medicamen specificum uterinum secundum *Quercetani, & Fabri* sententiam hoc pacto.

℞. Granor. sambuci q. v. contunde, & prelo exprime succum, quem in vasis vitreis mundis repone, aut ad siccandum in calore solis, vel in B. vel simile calore tepido pone ad leniter destillandum, ut quidquid est humiditatis superfluæ inde exhalet. Servetur magma, ex quo parari possunt pilulæ gr. xv. vel xx. ad usum, quæ dosis, si exhibetur suffocatione matricis laboranti, illicò sublevatur.

Ex totâ autem plantâ non absimili modo, ac suprà diximus de extractione aliarum essentiarum etiam parari potest essentia, cum hac tamen animadversione, quod sal fixum extrahi potest tàm ex foliis, quam etiam ex lignosâ parte sambuci; sal verò essentiale volatile, & spiritus ex floribus, sive fructibus, & foliis simul contusis, & expressis, ut in generali methodo diximus.

Cujus essentiæ vires, & usus valent præcipuè ad calorem nativum fovendum, ac ad augendum, undè mirificè à morbis præservat.

Febres omnes, & præcipuè intermittentes curat, eò quia corpus ad quartam usque digestionem è sordibus purgat, mundat, abstergit, tam per diaphæresim, quàm per vias urinæ, & sanguinem suo sale purgat, vivificat, ac à corruptione præservat.

Podagram etiam, & chiragram, & omnem articulorum dolorem solatur, eò quòd fluentes humores soluit, fluxiones corrigit, ac ampliùs fluere non permittit.

Suffocationem, & omnes uteri affectiones efficaciter curat, purgatq; omnem humorum extraneorum, seu retentorum excrementorum illuviem à stomacho, intestinis, & utero. Hy-

Hydropicos, præsertim leucophlegmaticos, leprosósque perquàm optimè evacuat; salem enim omnem excrementosum, corruptumque corrigit, atque foras expellit.

Acuit omnes sensus, ac præsertim visus imbecillitati succurrit, quia vitæ spiritum, cujus hæ sunt functiones, detrusis foras serosis, aliisque excrementosis humoribus, ad suam summam puritatis formam restituit.

Sumitur in Jusculis mane jejuno stomacho ad quantitatem ʒj. vel ij. salubri tamen servato victus regimine, per tres auroras continuando, & deindè intermittendo, & iterùm repetendo, post decem, aut quindecim dies, si infirmitas non adhuc perfectè fuerit curata.

Ebuli autem essentia eâdem methodo etiam fit, ac sambuci, ac aliorum vegetabilium succulentorum essentia extrahitur. Illud advertendo quòd ex fructibus Ebuli, & foliis extrahitur spiritus, & sal volatilis, ex reliquâ autem plantâ, sal alkali, quæ præfata superiùs methodo invicem miscentur.

Ex fructibus ebuli paratur etiam tinctura, quæ dicitur *essentia granorum chamæactes*, idest ebuli, paratur autem sequenti modo.

℞. Magnam copiam granorum actes, exsiccentur in umbrâ, ponantur in matratio colli longi usque ad medium, superinfunde aquam vitæ, ut per quatuor digitos supernat, adde spiritus vitrioli aliquot guttas, & vase benè obturato fiat digestio in M.B. per v. aut vj. dies, quò usque aqua tincturam instar rubini acquirat, separa illam per inclinationem, & in vase vitreo optimè clauso serva.

Est præstantissimum in uteri suffocatione remedium, nàm intrò sumptum paulatim erumpentibus sudoribus, & quiescente corpore paroxismum sistit, & vapores ex ipso corpore per diaphœresim resolutos expellit, & illicò excitabitur. Dosis cochl. ß usque ad j.

Colligi autem debet hoc vegetabile autumni tempore; tunc enim majori essentiæ quantitate scatet, sicut, & omnes aliæ plantæ, quæ tunc temporis ultimum suscepêre incrementum, ac perfectionem: exceptis tamen iis, quæ æstate, vel veris tempore perfectè adultæ sunt, quæque neque ad autumni usque tempus pertingunt, eæ enim eo tempore, quo ultimum perfectionis terminum suscepêre, colligi debent pro essentiæ extractione.

Usus autem essentiæ ebuli est ad omnem Hydropem, sicut Sambuci; nàm sæpiùs per intervalla iterando dosim, eam curat, nàm omne fermentum corruptivum sanguinis extinguit; corruptum enim degeneratumque alimentum, sicut, & omne aliud excrementum foras pellit. Sumitur etiam per intervalla, nè vires, quæ mediocres, & lenes sunt, pereant. Adaptari etiam potest eâdem methodo hypochondriacis, & similibus chronicis affectibus.

Quartanam, & ferè omnes intermittentes febres curat, ità ut vi sua resolutiva tàm per diaphæresim, quàm per vias urinæ, sicut etiam per alias vias excrementa nostri corporis, à quibus hæc mala foventur, deturbet, expellatque.

Demùm est summum arcanum in arthritide; nam omnes ejus dolores citissimè sedat, si cum gossipio eo ar-

arcano madido, partes dolentes tepidè foveantur, nàm suâ vi, & balsamico sale, tàm insitos articulorum spiritus recreat, quàm excrementa resolvit.

Dosis est à ℥ß. usque ad j. in robustioribus naturis; sumitur similiter in jusculis, ovis sorbilibus, aquâ cinnam. vel formatur in pillulas, vel in tabellas, &c.

ART. SEPTIMUS.

De aliis vegetabilium succolentorum Essentiis.

PRolixum nimis esset per vegetabilium succulentorum essentias hìc sigillatim excurrere, vanusque esset omnis laborum sumptus, cùm analoga extrahendi methodus omnibus ferè succolentis vegetabilibus competat, atque adeò ex unius descriptione facilè cæterarum præparationes addisci possunt, magis verò nobiles, & præcipuas nostratium plantarum describam essentias, ut pateat non minùs è dissitis regionibus adductis simplicibus, quàm nostratibus morbos curari posse.

Et quidem primò *ex Cucumere agresti, & Bryonia summum purgans medicamentum* præstantioribus donatum viribus scammonio, cæterisque aromatariæ purgantibus, paratur & quidem scholæ Sectariorum *Galeni* succum cucumeris agrestis, (quem Elaterium vocant) tanquam venenum esibilant, quo deinde utuntur tanquam in desperatis morbis, & præcipuè cum eo hydropicos à serosis humoribus sæpesæpius purgant; nam violenta actione educendi hujusmodi serosos humores, pollet, à quibus hydrops occasionaliter fovetur.

Verùm si arte spagyricâ tractetur hoc vegetabile & ex eo essentia educatur, in summum transit arcanum, methodus tamen ex eo essentiam extrahendi non absimilis est supra allatis; extrahitur nàmque ex hujus succo sal, & spiritus volatilis; ex tota autem plantâ optimè calcinatâ, sal fixum, & purissimum, quæ simul uniuntur, & habebis summum arcanum.

Cujus præcipuè vires, & usus, sunt ad crudos serosos humores ex visceribus educendos, ideòque ad hydropicos curandos præcipuè commendatur. Quartanam febrem quarta potione curat cum occasionalis ejus causæ ablatione, seu evacuatione.

Fœdos virginum colores, præsertim ex abolitis, vel diminutis menstruis ortis, curat, ac sanguinem ab omni labe purificat, menstruasque purgationes cit hoc medicamen.

Anhelosis, & asthmati humido summo cum juvamine subvenit, eò quòd catarrhosas omnes materias educat, & siccat tumentia serosis humoribus pulmonum bronchia.

Omnibus demùm morbis ex degeneratis, aut crudis nutrimentis, sive retentis excrementis subvenit, unde tumoribus omnibus duris illinctu succurrit, eosque discutit, podagram omnem, & quemcumque arthridis dolorem etiam curat, tùm interiùs, tùm exteriùs administratum.

Sumitur à quantitate ℥ß.ad ℥j. in jusculis, &c. exteriùs autem dùm applicatur, cave ut id, & similia alia

Chy-

Chymica magisteria, nè excalefacias, nàm leniusculo quocumque tempore subtilissima ejus pars summè efficax evolat, sed frigida uti sunt, applica.

Ex *Bryoniâ* etiam *essentia* simili modo extrahi potest, quæ valet ad eosdem ferè affectus, ad quod valet cucumer agrestis.

Vulgò autem ex ejus radice *faecula* præparatur, quæ in singulare transit uteri mundificativum, undè omnibus ferè uterinis affectibus, præsertim ex retentis menstruis mirificè succurrit. Modus autem *faeculam* parandi talis est.

♃. *Rasuram radicum Bryoniæ minutim incisa & contusæ, pone in sacculo lineo, & omnem succum extrahe prælo, quem pone in vase, ut deponat faeces, quæ spatio duorum dierum fundum vasis petent, decanta aquam ad instar seri lactis supernatantem, fæx ponatur in vasis vitreis, ut veluti clyssi ad instar in umbra siccetur.*

Dosis est gr.x. cum pauco *castoreo*, vel *assafætida* exhibita. Valet ad omnes uteri suffocationes, ut suprà diximus.

Præsentaneum etiam remedium ex *rasura radicu Bryoniæ* habemus ad omnes tumores occasione contusionis ortos; nàm omnes *livores*, *& sugillationes*, ex coagulato sanguine ortas infra 24. horarum spatium curat, resolvendo sanguinem in aqueum humorem, eumque ità resolutum per poros educendo.

Non absimili modo *Bryoniæ succus varices* curat, experimentum feci in Illustri Equite N.N. viro incomparabili, qui varicem in crure patiebatur, & per nimium dolorem partem cruciantem ei domo non licebat exire, undè vocati, primò Chirurgus, dein Physicus ordinarius, primus *gallinæ axungiam*, secundus *amygdalar. dulc. ol.* tanquàm arcana ut, parti imponeret, ei præceperunt: Sed cautus Eques perpendens se potiùs noxam, quàm juvamen ex relaxantibus percepturum, utrumque Galenistarum ludificavit medicamen. Meum accersivit consilium, ut ejus morbo aliquod medicamentum melioris notæ, axungia, & oleo, succurreret. Post varicum assignatas causas, signa, & prognosim, ad curam deveni, ad quam necessarium erat medicamen, quod sanguinem nimis crassum in venæ corpore, quasi in gurgite stagnantem, fluxilem redderet, dein venam dilatatam corrugaret, pristinoque restitueret statui. Præscripsi *Bryoniæ succum*, (ad acutiem infrigendam) cum *terra sigillata*, *& fænugræco* ad mollem consistentiam, ut parti imponeret, & intra paucas horas sanitatis statu potitus, domo exilivit.

Decoctum ejus ischiadicum dolorem solatur per chlysteres injectum, terna, vel quaterna vice usque quò in evacuatione sanguinis aliqualis appareat tinctura.

Dosis radicis pro infusione sit ℥ij ß. & sensim crescat pro ægri sufferentia. Tempus infusionis sit 24. horarum.

Simili etiam methodo ex *Brassicâ marinâ*, *Helleboro*, *Colocynthide*, aliisque similibus vegetabilibus parari possunt essentiæ, quæ similibus pollent purgandi viribus, ac *Bryonia*, *& cucumer agrestis*.

ART. OCTAVUS.

De Essentiis ex siccis vegetabilibus extrahendis, sive de Extractis.

SIccorum vegetabilium essentiæ, extracta communiter vocantur, quæ non nisi convenienti prægnata liquore, longa quæ ac iterata media maceratione essentiam sub extracti forma exhibent; educitur namque ex hujusmodi siccis corporibus tantùm tinctura spirituosa cum sale fixo mediis iteratis liquoris imprægnationibus, macerationibus, decantationibus, & destillationibus: quod autem in fundo remanet, est extractum, sive siccorum vegetabilium essentia.

Diversus autem debet esse liquor, quo fit extractum pro diversitate corporis, à quo parari debet essentia; alia enim aqua communi vini spiritu imprægnata, sive ex eisdem vegetabilibus destillata, alia vino, alia vini spiritu, alia majali rore etiam destillato, imprægnantur, macerantur, &c. ut essentiam reddant in forma extracti.

Rursus extracta alia formæ sunt liquidæ, alia duræ; liquida extracta sunt, quæ mellis, vel syrupi adinstar, quæque non omni humiditate privantur media destillatione, quia scilicet magnam essentialis spiritus partem amitterent, si usque ad eorum substantiæ exsiccationem destillarentur, dura verò sunt, quæ prorsus omni humiditate privata in duram usque formam rediguntur. Ad liquidam formam reducuntur ea extracta, quæ à benignis, atque balsamicis eliciuntur simplicibus, quæque assumpta suo volatili spiritu vitam recreant, ac solantur. Ad duram verò formam ea rediguntur, quæ naturæ nostræ nimis infensa, atque deleteria sunt, quæque suo spiritu abundantia, vitam nimia agitatione turbarent, fatigarentque. Primi generis extracta ab omnibus confortantibus vegetabilibus educuntur, ut è cinnamomo, caryophyllis, rore marino, santalis, aloë, & similibus benignis purgantibus, ut rhabarbaro, agarico, rosis, sena, & similibus. Secundi generis extracta parari debent ex omnibus vegetabilibus, sive nimis narcoticis, ut opio, hyoscyamo. &c. vel ex purgantibus, quæ sua volatilis spiritus nimietate vitam insolenti motu agitarent, perturbarentque, adeoque ut aliquo modo cicurentur, eorum extracta media exsiccatione nimio volatili spiritu privantur, sic durum ex *Helleboro*, *elaterio*, *esulâ*, *Bryoniâ*, & similibus educitur extractum.

Demùm alia extracta simplicia sunt, quæ ex uno simplici vegetabili educuntur, alia composita, quæ ex pluribus simul vegetabilibus parantur, eodem tamen servato extrahendi modo in compositis, ac in simplicibus, ut infrà.

Mihi autem usitata magis extracta, longiorique usu comprobata tandèm huc adducere placet, alia tùm per analogiam cum adducendis, tùm apud varios auctores, qui vult adducere poterit. Sit igitur primo

Extracti Rhabarbari descriptio.

SI *Rabarbarum*, sicut, & alia vegetabilia, viride, & succiplenum ha-

haberi posset in nostris hisce regionibus, non absimili methodo, ac suprà de extractione essentiæ ex viridibus vegetabilibus, extrahi posset præstantissimum medicamen, sed cum non nisi siccum, & omni succulentâ substantiâ emunctum in nostras regiones asportetur, mutanda consequenter erit ejus essentiæ extrahendi methodus, ut

♃. Rhab. opt. q. v. tere & immitte in aquam rore majalu destillatitær, vel quater, ad supereminentiam quatuor digitorum. Pone in digestione cinerum tepidorum per IV. aut V. dies, donec tota aqua opt. in colorem rubicundum tingatur: separa tincturam hanc aquam per decantationem, cavendo, nè ejus limpiditas perturbetur. Iterùm aliam aquam novam infunde, digere, & decanta, ut supra, donec non ampliùs tingatur aqua à magmate rhabarbari residuo. Deinde magma omni tinctura privatum combure, & in cineres albos redue, ex quibus salem extrahe fixum, quem tincturæ misce. Deinde destilla lentissimo igne, donec omne humidum ascendat, & magma residuum maneat liquidum veluti mel, vel Butyrum, in quo gradu desistendum est à destillatione, advertendo, nè inter destillandum magma, sive extractum, quod in fundo alembici residet nimia humoris inopia, & violentia ignis comburatur, & empyreuma redoleat, & habebis extractum, cui si vis, addere poteris gr. aliquot summo aij, spiritus vitrioli dissoluti.

Vires hujus extracti multæ sunt, nam in primis innocens est medicamentum purgans, in obstructionibus efficax, omnesque affectus ab obstructione factos curat. Hinc aquam intercutem, regium morbum, lienis, vel hepatis tumores, diuturnasque febres per intervalla assumptum sanat.

Vermes infantium enecat, unde propter ejus benignitatem pueris etiam propinari potest.

Dysenteriæ, choleræ, aliisque alui fluxibus etiam offerri potest, si cum *croco Martis, aut terra examinata vitrioli* exhibeatur.

Datur etiàm ab alto devolutis, ruptisque tàm internè, quàm externè, quibus, ut majori cum juvamento offeratur, *essentia mumiæ* addi potest. Ad hunc effectum vulgares Medici utuntur *Mesues pulveribus* absque ulla præparatione, qui ex *rhabarbari* ℥j. *boli armeni Orientalis* ℈j. *rubiæ tinctorum* gr. xv. constant.

Dosis est ʒj. usque ad ij. in pueris, verò à ℈j. ad ij. cum *syr.* aquis stillatitiis, Juribusque morbo convenientibus.

Advertendum tamen in harum essentiarum, sive extractorum præparatione, quòd quandoque dum destillatur aqua, quâ mediante extracta est è vegetabilibus tinctura, destillat oleosa quædam substantia, simul cum aquâ, quæ cum tritorio, etiam separari debet, & cum tincturâ, sive extracto misceri.

Extracti Agarici descriptio.

AGaricum fungus arboreus est, adeoque exuccum etiàm convegetabili vivens vita, succo & succo nutritur arboris, cui adhæret, compactioris naturæ habens essentiam, ac rharbarbarum; exposcit ideoque aliam methodum parandi extractum, ac supra diximus, ut

♃. Agarici q. v. tere, & diff. in spir.

rof. pallid. vel hujus defectu, rore majali spiritu vini alkoholizato ad medietatem impregnato, & in vitro opt. clauso, vel in cineribus tepidis, vel in ventre equino pone ad digerendum per mensem, quo transacto tempore, per decantationem spiritum clarum, ac limpidum à faculenta agarici materia elice, quem custodi in vitro opt. clauso, magmati verò residuo alium affunde spiritum, & eodem modo per viij. dies digere, decanta, & serva. Ex residuo deinde magmate per combustionem salem extrahe fixum, & cum servato spiritu conjunge, & sensim lento B. calore destilla, donec, vel syr. non benè cocti, vel mellis consistentiam habeat, cui adde ol. cinnam. vel caryophyll. ad saporis conciliationem.

Poteris etiam servare aquam, vel spiritum inde destillatum ad similes extrahendas essentias ex catharticis aliis medicamentis siccis, ut è senâ, scam. &c.

Usus hujus extracti est ad omnes crassos, lentos, & quoscumque alios humores evacuandos ab omnibus nostri corporis partibus. Datur etiam summo cum juvamine omnibus quibuscumque pectoris affectibus, præsertim asthmaticis humidis, & sanguinem extussientibus.

Urinam quoque pellit, & menses commodè promovet, ventris tineas enecat, &c.

Dosis est ʒj. usque ad ij. in jusculis, syr. & similibus.

Extractum Senæ.

IN Hetruriâ, quia *sena* recens, & succolenta habetur, servanda est methodus eadem, ac supra diximus de extractione vegetabilium succulentorum scilicet ut extrahatur spiritus, sal volatile, & fixum; at quia ad nostram regionem ut plurimùm sicca, & arida ejus asportantur folia, ejus extractum non absimili modo ac rhabarbari extractum per infusionem f. senæ in rore majali destillato, ut suprà diximus, parabimus: Unum advertendo, quòd digestionis tempus debet esse longius, ut in rhabarbaro diximus ad xv. vel xx. dies, sena enim non tàm facilè tincturam reddit, ac rhabarbarum, indiget ergò majoris digestionis tempore, ut eam reddat.

Cui extracto ad mellis consistentiam redacto *oleum per descensum* ex eadem senâ extractum, & sal fixum m. *Oleum* enim *per descensum* eodem modo, ac diximus de extractione essentiæ menthæ eliciendum est, ut ♃. *Fol. sen. lib.* IV. *vel.* V. *& elambico terreo descensorio impone s. a. & destilla fortissimo igne. Ex hac destillatione separabis aquam, quæ nullius momenti est, ab oleo, quod binâ, vel ternâ destillatione à vitriolo ad rubedinem calcinato, ab empyreumate vindicandum erit, quod adde priori extracto. Ex omni verò magmate residuo, cineribus factis, sal fixum purum est extrahendum, & similiter extracto addendum, cui adde parum olei cinnam. vel caryophyll. & sic evadet purgans medicamentum gratissimi odoris.*

Adverte hic, quòd etiam poteris observare hanc eandem methodum destillationis per descensum in extractione essentiarum ab aliis siccis purgantibus medicamentis, & potentiora evadent.

Pollet iisdem ferè viribus, ac cætera extracta purgantia. Exhibetur à ʒj. ad ʒß. similiter in jusculis, syr. in formâ pilul.

Ex

Ex quibus extracta parandi modis colligere poteritis similium siccorum vegetabilium (ut sunt ligna, cortices, fungi, fructus, &c.) extrahendi essentias ut ex *myrobolanu, colocynthide, turbith. &c.*

ART. NONUS.

De Scammonij, Aloës, Guttagambæ, & aliorum concretorum succorum extractu.

HÆc tria vegetabilia succi arborei concreti sunt, purganti energia præditi, qui ità crudi sicuti vulgò exhibentur, parum, vel nihil boni per se operantur; ex iis tamen efficaciores, & benigniores essentiæ arte spagyrica ità parari possunt, & quidem primò ex *Scammonio* ità parari potest extractum.

♃. *Scammonij lib.* j. *quam succo limonum destillato solue, addendo spiritus Vitrioli* ℥ j. *vase opt. clauso digere per mensem. Destilla levissimo igne, donec magma residuum ad Syr. consistentiam perveniat, cui destillatam aquam iterùm affunde, & digere iterùm per* viij. *dies, filtra, ut à faculentis materiis, quibus scatet scammonium vindicetur, & iterùm destilla, donec syr. consistentiam acquirat. Deinde ex novo scammonio ol. per descensoriam destillationem extrahe, separa ab aqua, quam projice, quia nullius est usus, ol. autem ei supernatans ab empyreumate ter, vel quater à vitriolo ad rubedinem calcinato, destillando vindica, & ab residua omni faculentia per incinerationem sal alkali extrahe, quod conjunge cum ol. & extracto superiùs magmate, & serva ad usus.*

Potest exhiberi tanquàm tutum, & blande purgans medicamentum; nam ventriculum, & intestina non ita urit sicut scammonium non ita præparatum.

Tumores omnes duros exteriùs applicatum, discutit, ac dissoluit; unde secundum *Fabri* sententiam Cancros, tàm exteriùs applicatum, quàm interiùs assumptum curat, sicut etiam lepram, si bis in mense eo utatur æger.

Dosis est à ℈ß. usque ad j. in formâ pilulari, cum jusculis, syrup. & similibus.

Aloës autem essentia simili modo extrahitur, *destillando scilicet lib.* ij. *ejus per descensum, ut supra diximus, oleumque destillatum rectificando per destillationem à vitriolo ter, vel quater. Ex cineribus residuis sal extrahendo, & invicem miscendo. Deinde solue aliam aloës lib. in spiritu Vini opt. alkoholizato, digere per* xv. *dies, vase opt. clauso filtra, & serva. Iterùm affunde novum spiritum, & similiter digere per* 3. *vel,* 4. *dies, filtra, & serva. Deinde lento B. calore destilla vini spiritum, donec magma mellis consistentiam acquirat, cui conjunge sal. & ol. digere per aliquot dies, & serva, vase opt. clauso, ad usus.*

Vires hujus arcani multæ sunt. Et quidem 1. est summum ulcerum, & vulnerum balsamum. 2. tineas, vermesque omnes infantium enecat, omnemque corruptelam in internis visceribus impedit, & humores p. n. evacuat. 3. est summum febrifugum. 4. Regium morbum curat, &c.

Dosis est à ʒj. ad ij. jejuno stomacho in formâ pilularum, cum jusculis, syrup. &c.

Guttæ gambæ autem extractum similiter paratur *destillando lib.* j. *per descensum, ut suprà diximus de aloë, & sal*

sal fixum ex communi residua fæce extrahendo, & cum ol. conjungendo. Deinde ex lib. ß. dissoluta in phiala vitrea cum spiritu vini, vel spiritu vitrioli ana, solutum succum digero per xv. dies, decanta, & serva. Iterùm affunde novum spiritum, & digere per iij. vel iv. alios dies, decanta, & serva, quod itera donec ampliùs spiritus non tingatur. Deinde lento B. calore destilla spiritum, donec magma relinquatur in consistentiam mellis, quod conjunge cum ol. & sale fixa, & serva.

Viribus ferè similibus pollet, ac cætera purgantia medicamenta, curat nàmque quartanam, subvenit hydropicis, præsertim leucophegmaticis, pallidisque virginum coloribus, arthriticis, membrorum tremoribus. Cutanea etiam omnia vitia, sivè exteriùs applicatum, sive interiùs sumptum curat.

Dosis est gr. v. viij. aut xvj. similiter cum syr. &c. ante auroram jejuno stomacho.

Ex quibus colligere poteritis modum, quo ex similibus siccis, concretisque vegetabilium succis extrahi potest essentia, in quibus sigillatim describendis hic non moror, cum facilè ex suprà allatis modis id pateat. Colligere item poteritis methodum parandi extracta composita, quæ non absimilis est prædictis; simplicium nàmque pluralitas non variat extrahendi modum.

ART. DECIMUS.

De Extractionibus essentiæ ex Floribus, sive De Tincturis.

Tincturæ ab aliquibus appellantur florum essentiæ; an quia flores omnes quicquid essentialis spiritus habeant in tinctura conditur; an verò quia in extima eorum superficie, eorum essentia ludat, ita ut si nimis tales flores inter digitos versentur, statim eorum essentia evolat, remanentque exanimata corpora, omni odore destituta, ut in *Gelsimino* patet. Mirum tamen in natura est, quòd arte spagyrica omnium florum tinctura auferri possit, absque eo quod substantia corrumpatur, illud accidens ita proprium, & innatum floribus, adeoque substantiam penetrare videtur, ut nulla vi separari possit, quin eorum substantia corruptionem sortiatur: Nihilominus experientia docet hæc ita fieri, ut nullo modo florum substantia lædatur; odore enim solo, & vapore sulphuris, rosæ rubicundissimæ in albissimas statim trascunt, illæsis florum foliis. Rationem hujus spagyrici Philosophi ità tradunt: Rerum omnium colores à sulphure interno, & innato pendent, hoc enim cum sit caloris innati centrum, & fomes, coctiones, & digestiones omnes, humidi alimenti, & radicalis parit, ex coctione autem illa, & digestione varia, est etiam varia colorum diversitas, sulphuris autem interni rerum omnium, & mineralis summa est cognatio, & affinitas, ita ut unum sulphur sequatur alterius sulphuris substantiam, & magneticè ad invicem trahantur, hinc est, quòd dum substantia sulphuris mineralis liquata, seu in humidam, & aquosam substantiam arte spagyrica redacta, florum corpuscula tenuissima ingreditur, eaque penetrando, alimentitiam substantiam florum, quæ colorem

lorem continet, dissoluit, & secum unit, & sic permiscentur invicem, & color florum transit è corpore suo proprio, & nativo, in homogeneam sulphuris substantiam.

Methodus igitur extrahendi florum essentiam, sive tincturam, cum aliquo modo sit diversa à supradictis, hinc nos peculiari titulo de tincturis, sive florum essentiis extrahendis agimus.

In quâ re illud advertendum videtur, quòd in aliquibus floribus, præsertim purgantibus, purgans virtus non solùm manet in superficie, seu in tinctura, sed in spiritu aliquo intrinseco, seu humido radicali à tincturâ diverso, ideò adhuc è purganti energia præditis floribus alio modo, ac ab aliis confortantibus, vel anodynis floribus, paratur tinctura, ut si exempli gratiâ ex *rosis pallidis moschatis* essentiam parare, & elicere volueris non diversa à supradictis methodo servata elicies, ut

℞. *Ros. albarum moschatarum q. v., contunde, & exprime succum, quem fermenta, ut extrahas spiritum æthereum, cui parum ambræ gris. & moschi addere poteris ad odoris suavitatem conciliandam, & habebis summè balsamum cardiacum, medicamentum purgans, quod efficacioribus viribus erit donatum, si salem volatilem, & fixum ab eisdem rosis extractum habes. Vel in dicto spiritu alias rosas albas moschatas addas, iterata ter, vel quater novarum rosarum infusione, à quibus expressum spiritum usui serva.*

Est summum, & suave catharticum, quod etiam infantulis, mulierculis, aliisque delicatulis hominibus, & magnatibus conveniens. Nam omnibus animi deliquiis est præstantissimum medicamen; fatiscentes namque spiritus solo odore recreat, reficitque Uteri suffocationi etiam mirificè confert, tàm assumptum, quàm si uteri os perungatur. Hinc apoplecticis, ac vertiginosis summopere prodest.

Dosis est ab ℥ß. ad j. mane jejuno stomacho.

Hinc simili modo procedere poteris in extractione essentiarum ex aliis purgantibus floribus, ut ex rosis damascenis, floribus persici, & similibus purgante facultate præditis, ut non modò tincturam, verùm etiam succum essentialem extrahas, si purgantem eorum essentiam elicere volueris.

Ex aliis autem floribus tantùm confortanti, vel anodyna facultate præditis, tincturam tantum extrahere poteris, in quâ omnis saporis, & odoris grata latet energia. Confortantis tincturæ autem extrahendæ methodus erit, ut

℞. *Flor. ros. sicc. rubr. mundat. q. v. immitte in phialam vitream, cui infunde ol. seu acetum sulphuris per campanam factum q. s. ad madorum rosarum omnium cum aqua quantitate, ut sensibilis sit acoris olei sulphuris sapor; phialam probè obturatam, vel insolationi, vel lento simili calori expone per aliquot dies, & per aliquot vices agitabis, ut aqua probè tingatur, tinctam separabis, ac simili modo novum sulphuris ol. & aquam impone, digere, & decanta toties, donec omnem rosarum tincturam elicias, quòd fiet terna, vel quaterna infusione; nàm manebunt rosæ albæ omni rubro colore privatæ in fundo, extractam autem tincturam serva ab omni fæce residua liberam, ut probè limpida niteat, quam vitreo vasi clauso impone*

nes ad sequentes usus, imponendo aliquot uncias sacchari.

Et quidem 1. Efficax est ferè ad omnes ventriculi defectus, præsertim appetitus dejectioni succurrit, ad sitim præter naturam sedandam, &c. eo quia salsos, acresque omnes humores, à quibus talis fovetur sitis, solvit. Undè siticulosis omnibus, & ardentibus febribus summum est solatium. 2. Capitis ferè omnes effectus curat, qui à ventriculo ortum habent. 3. Catarrhos omnes, destillationes, aliasque fluxiones mitigat. Demùm oris etiam ulcera, & aliarum partium curat, &c.

Dosis est ℥ ß. ad j. similiter in jusculis, syrup. &c. mane jejuno stomacho.

Hinc intelligite non absimili methodo esse procedendum in extractione tincturarum ex aliis floribus, unde *tincturam violarum* ita parabitis, at meliùs ex recentibus, quàm ex siccis, his priùs à virore quocumque liberatis, ut

℞. *flor. viol. q. v. contunde, & macera in propria aqua, exprime, & depura, affunde ol. sulph. per campanam eliciti, vel spiritum vitrioli ad gratam aciditatem, pone in calore leni, donec tinctura voto respondeat. & adde sacchari q. s.*

Efficacissimum est medicamentum ad omnes affectus thoracicos. Valet ad compescenda omnia interincendia, ad dolores omnes, & angores, & fluxiones compescendas.

Dosis est ℥ß. in jusculis, syr. &c.

Ex *floribus Paeoniæ* summum efficies medicamentum ad epilepsiam, si tincturam extrahes, præsertim cum vitrioli spiritu rectificato pro sulphuris oleo tantùm substituto; nam vitrioli essentia etiam est epilepsiæ remedium. Continuatur tamen per mensem integrum mane jejuno stomacho, cujus dosis erit à ℈. j. usque ad ʒß. in spiritu vini, syrup. jusculis, & similibus.

Poterit etiam hæc alia servari methodus parùm dictis dissimilis in extrahendis florum tincturis, quæ etiam apta est v. g. in *floribus serpentariæ.*

℞. *Serpentariæ majoris flores (qui sunt purpurei, & prægrandes) q. v. tunde, & succum elice in magnâ copiâ, quem vitreo vasi impone cum modico fermento, ut digeratur, deinde destilla calore B. & elicies spiritum æthereum, quem ter, aut quater rectifica lento ignis tepore, deinde hoc mediante spiritu impregnato cum aliquali ol. sulphuris portione, ut suprà diximus, elice tincturam ex aliis floribus serpentariæ methodo prædictâ, cui summè depuratæ addere poteris salem volatilem, & fixum ejusdem plantæ, & summum habebis arcanum ad magnos usus.*

Et quidem 1. Ad ophthalmiam, & nebulas omnes, tam interiùs, quàm exteriùs, applicatum. 2. Summum est balsamum ad vulnera, & ulcera omnia, tàm simplicia, quàm depascentia; tàm parti applicatum, quàm per os assumptum; sanguinem namque suo sale volatili balsamico purificat, & ab omni labe mundat. Unde ad cutis omnes scabrositates, serpigines, herpetes, psoras, &c. tàm parti illinctum, quam etiam per os assumptum, valet.

Dosis est à ʒß. ad j. in vehiculis jejuno stomacho continuando per mensem in morbis chronicis; Exteriùs verò applicatur per se solum illinendo linteis eo arcano madidis.

Non

Non eadem methodus in extrahendis florum tincturis semper servanda est, sed una quandoque dissimili modo ab alterâ extrahitur, hujusmodi est *papaveris erratici tinctura*, ut

℞. Conf. flor. papaveris erratici ℥j. flor. papaveris errat. spiritus vitrioli irrorati ʒj. misce, & cum aqua ex succo prædictorum florum destilla ℥. xxx. extrahatur tinctura rubicundissima, quam postea filtra, & adde syrup. è succo flor. papav. errat. parùm vitriolati ℥ viij. m. & ad usus serva.

Prodest defluxionibus calidis, tenuibus, & acribus asperam arteriam, & fauces exasperantibus, insomniaque facientibus: Tussim quoque inde natam; nec non catarrhum, & phthisin sedat, refrigerat, atque somnum conciliat. In pleuritide, & laterum puncturis ad dolorem mitigandum, inflammationem resolvendam, sudoremque eliciendum, est admirabile præsidium. Insuper ad alui profluvium, & dysenteriam excitatam ex affluxu materiæ acris, & biliosæ valdè prodest.

Dosis ab ℥j. ad ℥ij. per se, vel cum vehiculis idoneis.

Ad diversitatem vegetabilium pro eorum tinctura extrahenda, diversa menstrua requiruntur, unde alia quoque methodo, ut in *tinctura absynthij*, quæ tali pacto elicitur.

℞. Absynthij Romani probè exsiccati m. j. aquæ com. vel stillatitia ex eodem absynthio vulgari modo eluita lib. j. aq. ardentis ℥ ij. digere phiala opt. clausa in Sole per aliquot dies, decanta, & filtra, si vis, & si times à vini spiritu medea evaporatione tincturam ab illo libera.

Adverte, quòd si vis potentiorem tincturam, & non times à menstruo, adde ℈j. olei sulphuris. Si tinctura fuerit gustui ingrata, saccharo, vel alia aqua appropriata, vel syr. illam emenda.

Valet pro obstructionibus mirabiliter, ictero, &c. dosis est ℥j.

Diverso modo flores *hyperici* dant tincturam, nam respuunt aquam, ut

℞. Summitatum Hyperici florentis pulverizatarum q. v. Macera octiduum in spiritus vini rectificati suff. quantitate, stent in loco tepido, postea filtrentur, & habebis tincturam rubicundissimam Rubini instar, saccharo edulcorandam, & ad usus servandam.

Usus In contumacibus affectibus valdè utilis, imbecillitatem, hebetudinem, stupiditatem, torporemque mentis, quantùm per artem licet, corrigit, & emendat, omnesque imaginationum affectus feliciter tollit. Morbis etiam renum, & vesicæ prodest, urinam provocat, & menstrua pellit.

Dosis à cochl. iij. ad IV. bis in die, mane ante solis ortum, & vesperi eundo cubitum.

Ex bacc. non absimili modo paratur *tinctura*.

℞. Aq. vitæ q. suff. granorum Juniperi m. ij. contundantur, & macerentur in prædicta aqua diebus iij. coletur, & servetur ad usum.

Quod si efficaciorem, compositamque parare velis hoc modo procedere.

℞. Bacc. juniperi recent. & crassiusculè contunde lib. j. sem. anis. contus. ℥IV. radicis Angelicæ ℥j. lign. nephritici ℥ß. macis elect. ʒij. mista infundantur in vini malvatici lib. viij. stent in infus. per 14. dies, quotidie aliquoties movendo; Postea

in MB. destillentur, & cum hoc destillato liquore ex Bacc. Junip. tincturam extrahe, ut artis est, quæ deinde filtretur, & parùm edulcora, & servetur ad usum.

Usus. Excalefacit, aperit, attenuat, & discutit. Stomacho utilis. Contra pectoris vitia, tussim, inflationes, tormina, & serpentum ictus efficacissime bibitur. Venenis mirificè adversatur; quarè pestilentiam arcet hausta. Calculos quoque è renibus pellit, urinam ciet. Undè ruptis, convulsis, & vulvæ strangulatui subvenit.

Dosis à cochl. j. ad iij. manè jejuno stomacho.

Non prætereundum illud celebre medicamen, quod ex granis juniperi conficitur, quæ *Theriaca Germanorum* appellatur, fit enim tali pacto.

℞. *Gr. junip. recentia, & matura, in mortario marmoreo conterantur: quibus ad singulas libras aquæ pluvialis destillata lib. iv. superfundantur, & per triduum in loco calido digerantur: postea per pannum colentur, & fortiter exprimantur. Colatura filtretur, exhaletque ad extracti consistentiam; cui saccharum addere poteritis.*

Datur in colicâ, calculo, suffocatione matricis, mensium suppressioni, defluxionibus frigidis, hydrope. Est etiam præservativum specificum contra pestem, & omnem aërem contagiosum. Dosis ʒj.

Efficies elect. pro stomacho, quod *Paracelsus* proponit in consiliis Medicis consilio primo p. m. 742. si superioris præparationis ad lib. j. addas *pulveris zinzib.* ʒj. *macis, & calami aromat. an.* ʒij. *cubeb.* ʒj. & mista omnia excipies vitro, quod exquisitè obturatum in sole stet ad mensem unum. Hoc electuarium ad roborandum stomachum non parùm faciet, si sumatur à pastu.

Ex *corticibus* quoque extrahitur *tinctura*; *ex cortice Pruviano* ita.

℞. *Corticis Peruvian. sive chinachina* ℥j. *f. subtilissimus pulvis, quem injice in vas vitreum superaddendo spiritus vini dephlegmati lib.* ß. *Orificium vasis deinde exactissimè obturetur, & sepeliatur in ventre equino per xv. dies, aperiatur tunc vas, & vini spiritum pulcherrimè tinctum à fæcibus separa per inclinationem, quem serva in vase vitreo opt. clauso.*

Usus. Hac tincturâ tertiana, & quartana non solùm citò, tutè, & jucundè curantur; sed febres omnes, quæ à refrigeratione extremorum accessionum initium habent, licet ad perfectam infebricitationem non devenerint. Discant hinc juvenes quàm falsa sit humorum quaternarij doctrina, cum unum, idemque remedium infallibiliter curat quotidianam; tertianam, & quartanam, quas ab humoribus inter se contrariis pendere mendaciter insinuant sectariorum medicorum Grex. Hujusmodi remedia si cognovisset, *Galenus* quia vir erat ingenuus, certè libros suos igni cremandos tradidisset.

Dosis ʒj. in vini generosi ℥ij. exhibetur, incipiente paroxysmo. Extincta cum hac tincturâ febre per inferiora purgandum est corpus, adhoc ut ejus recidiva vitetur.

Medicorum vulgus ad intermittentes febres ità parat hoc specificum per infusionem.

℞. *Corticis Peruvian.* ʒij ß. *f. subtilissimus pulv. qui infundatur per 12. horas ante accessionem in* ℥. iij. *vini albi generosi, & in accessionis initio cum jam exire-*

extrema frigent, exhibent infirmo vinum simul cum pulvere.

Dignum est admiratione quòd licet post horæ quadrantem hoc medicamen ob ventriculi nauseam vomitu ejiciatur, non propterea infirmus morbi curatione defraudabitur, quòd non accideret vomitus, si sub tincturæ forma ægris propinarent.

Ex *lignis* quoque sua *tinctura* extrahi potest, *ex sassafras* ità concinnabis.

℞. *Aq. font. benè coct. & adhuc summè calida lib. viij. lign. sassafras in taleolas tenues incis.* ℥ij. *stent in infus. per noctem in olla nova vitreata, & benè cooperta; donec per se refrigescant: manè per chartam filtrentur, & colatura clara cum tinctura cassiæ ligneæ parum aromatizetur, & ad usum pro potu quotidiano servetur.*

Usus. Catarrhosis, & Arthriticis nectar est: ob ingentem enim siccitatem, & moderatum calorem est remedium excellens ad omnis generis defluxiones, quas radicitùs absumit, nec non calculum ejicit. Flatus discutit. Uterum ad conceptionem preparat. Menses provocat. Coctionem juvat. Vomitus cohibet; & alvum subducit. Sed iis qui extenuati sunt, & imbecillibus non convenit.

Dosis propriè non observatur, sed patiens ad libitum bibat, continuando per aliquot septimanas.

Ex *radicibus* tandem ità paratur *tinctura*.

℞. *Rhabarbari drach. unam pulveriza, & pone in phiala vitrea cum* ℥iv. *aq. stillatitiæ cichor vigorata cum aliquot guttulis ol. sulphuris, & vini spiritus, claude phialam, & digere in loco moderatè calido, decanta, & filtra.*

Valet non solùm ad vermes, sed etiam ad obstructiones tollendas. Poteris illam miscere cum syr. ros. pallidarum, vel cum aliquo alio convenienti. Si indiges adstrictione, in tincturam mollem redige, nam pars purgans exhalabit, vel saltim labefactabitur.

Dosis est; si contra vermes vis illam usurpare unum, vel alterum cochlear; Si ad pueros purgandos ℥ß. vel integra, habita ætatis ratione, & virium. Quòd si tempus suppetit, meliùs est purgationem instituere per epygrasim dictam, & sic ℥ß. sufficiet.

Atque ex his descriptis omnibus modis extrahendi tincturas, colligere poteritis methodum, qua aliæ similes in vegetabilium Regno extrahi debent; nam non solùm prolixum esset, verùm etiam tædiosum sigillatim omnes vegetabilium tincturas perquirere.

ART. UNDECIMUS.

De Extractione Essentiæ ex gummosis vegetabilibus.

GUmmi omnia genera arborum etiam sunt concreta humidi radicalis in arborum corticibus; nam sæpesæpiùs vulneratæ arbores gummi reddunt, ac summâ vi balsamicâ pollent, cum magnam essentialis oleosæ essentiæ in se coërceant quantitatem, idque patet, ex eo quia facillime ignem concipiunt, ac totæ inflammabiles. Hoc humidum radicale gummatum tribus constat principiis scil. sale, sulphure,

& mercurio, & sunt excrementa istorum trium principiorum, nihilominus alia dicuntur sulphurea excrementa, alia mercurialia, & alia salina, quòd aliis prædominetur sulphureum quid, aliis mercuriale, aliis verò salinum. Sulphurea ergò sunt excrementa omnia gummata, cum in his plus sulphuris reperiatur, quàm mercurii, & salis. Sed quia diversam nanciscuntur formam; ideò diversam quoque essentiam, & diversam extrahendi methodum involuere debent. Et quidem primò sit

Extractionis essentiæ Terebinthinæ descriptio.

℞. *Terebinthinæ Venetæ, & spiritus vini an. lib. j. misce simul. opt. & baculo agita, donec unita sint, deinde phialæ vitreæ satis amplæ impone, ut medietas, vel tertia saltem pars vacua sit, ubi tamdiù agitentur donec in albedinem summam redigantur, tunc repone in loco frigido, ut hypostases demittant, ubi supernatabit omnibus spiritus vini, deindè sequetur Terebinthina in ol. dissoluta flavi coloris. Ultimò sequetur sal Terebinthinæ albiss. coloris, qui separatus, & exsiccatus, cathartica est virtutis, purgatque absque ullo incommodo per inferiora. Spiritum deindè, & ol. post separationem salis m. & digere in B. tepenti vase opt. clauso, ne spiritus exhalet. Deinde destilla igne cinerum servatis gradibus, primò siluèt lentum administrando ignem, donec spiritus vini unà cum spiritu Terebinthinæ è phlegmate egressi sint. Tunc augendus est ignis, & mutandum recipiens, quia ol. Terebinthinæ egredietur flavi coloris, ubi ignem adaugendo, & continuando, aliud egreditur ol. rubri coloris, quæ duo olea simul mista rectificentur, ter vel quater per retortam, magma autem, quod remanet in fundo alembici exime, & contunde subtiliter, cui adde duplam quantitatem respectu ponderis sui, spiritus Terebinthinæ, qui in primâ destillatione egressus est simul cum vini spiritu, digere in B. tepenti per xv. dies, ut dissolvatur omninò magma, destilla, destillatum iterùm affunde, digere, & destilla, donec ascendat sal volatile Terebinthinæ, quod ultimò egredietur in formâ mellis coagulati, vel in capitello alembici coagulabitur, aut in fundo recipientis in forma ol. residebit. Ex magmate residuo, si vis sal extrahe fixum, nam minima erit quantitatis, poteritque etiam omitti ejus extractio, quoniam Terebinthina, sicut, & cætera gummata minimam fixi salis quantitatem habent, quia eorum substantia tota sulphurea est, & volatilium partium, ideoque inter comburendum tota ferè evanescit. Misce simul omnia, iterum digere per 3. dies. & si opus erit, rectifica, & serva in phialâ opt. clausa.*

Vires autem, & usus hujus arcani valent ad multos chronicos depellendos morbos, & quidem

Primò, Diureticum summum est, undè nephritico affectu laborantibus solatium est, nam arenulas, & calculos comminuit, detruditque ac suâ balsamicâ, quâ pollet virtute, renes, aliaque urinalia vasa carminat, solatur, demulcet.

Secundò, Ulceribus omnibus, tàm benignis quam malignis curandis, & glutinandis efficacissimum est balsamum.

Tertiò, In gonorrhæis gallicis percurandis nihil est potentius; suâ namque balsamicâ vi, renes, & omnia vasa à venenatâ luis labe affecta abstergit, purificatque.

Dosis

Dosis est ʒj. in vehiculis appropriatis. Exteriùs applicatur cum gossipio eo madido ad modum balsami.

Terebinthina, absque eo, quod per extractionem in essentiam arte spagiryca redacta sit, aliqui in gonorrhæâ Venereâ utuntur per os assumpta ad quantitatem ℥ß. quolibet mane jejuno stomacho per sex, vel octo dies, cum *pulv. glycyrrhizæ*, & *sacch.* ad formam boli. Alij lavant, sed inscitè faciunt, multum enim sui balsami per lotiones deperdit, fitque ferè inutilis. Latet in terebinthinâ mirabile balsamum, quod in vias urinarias specifica proprietate fertur, illisque balsamicam suam virtutem impertitur, prohibetque nè earum nutrimentum degeneret, corrumpatur, vel fixetur: Undè est quòd post assumptam terebinthinam urina, quæ ejicitur, violaceum odorem à longè sensibilem secum ferat. Nonnulli procedunt hoc modo: Terebinthinæ lib. j. concoquunt in aquæ lib. 24. donec odorem amittat, & inspissetur, adeò ut refrigerata digitis in pulv. verti queat, ac vitri modo dissiliat; Sed ineptè faciunt, cum tota pars essentialis in aquam transeat, remanetque tantùm pars inutilis vi balsamica spoliata. Aliqui tandèm medicastri propinant terebinthinam crudam in ovo sorbili, quod medicaminis genus ferculum nimis ingratum ob olei rosac. defectum à digestivo parum differt. Nos verò in gallicis gonorrhæis utimur terebinthinâ Venetâ illotâ ad quantitatem ʒijß. tertio quoque die intra hostiam convoluta aquâ madefactam cum mercurii dulcis gr. x. vel xv. in formâ pilulari, cui medicamini nulla gonorrhæa, quantùmvis virulenta, resistit, movetque duos, vel tres se essus, & urinæ quantitatem. Illicò urinæ acredinem, & in erigendo dolorem tollit, materiæ fluentis colorem immutat, omnia symptomata benigna reddit, & ad octo vices integrè curat fluxum.

Essentiæ Thuris Extractio.

℞. *Thuris lib. j. ab omni sorditie munda, media lotione, tunde, & diss. in alia lib. spiritus vini alkoholizati, aut Terebinthinæ supra descripti, in amplo vitreo vase opt. obturato digere in B. tepenti aut in fimo equino per* xv. *dies. Deindè destilla igne cinerum, ut separetur spiritus affusus, iterùm affunde digere per 4. dies, & destilla, ut priùs affusus spiritus vini, aut Terebinthinæ separetur. Deindè mutato recipiente continuabis ignem, & destillationem donec nihil aliud ascendat. Ex residuo magmate sal extrahe fixum, quod cum ol. m. & serva.*

Eosdem ferè habet usus, ac oleum, sive essentia Terebinthinæ, exhibeturque eadem dosi.

Hæc etiam servari poterit methodus extrahendi essentiam ex aliis gummosis vegetabilibus, tàm scilicèt ex uno simplici gummi, quàm ex pluribus simul mistis; ideòque in aliis hic sigillatim describendis non moror.

ART. DECIMUS SECUNDUS.

De Aromaticorum vegetabilium essentiis.

Si possent haberi virentia aromata, non absimili methodo ex eis essentia

essentia extraheretur, ac supra de viridibus aliis vegetabilibus diximus; At quoniam ut plurimùm sicca ad nostras evehuntur regiones, ideò hic methodum extrahendi essentiam ex eis siccis describimus.

Et quidèm aliqui olea essentialia appellant Chymicâ arte extractas aromatum essentias, in quarum extractione diversimodè procedunt.

Et quidèm primò aliqui utuntur iteratâ vini generosi, vel aquæ rosac. &c. spiritu vini impraegnati infusione, digestione, & destillatione. Alij tantùm descensoriâ destillatione, ut suprà diximus, ut v. g. si *ex cinnamomo essentiam* parare vis.

♃. Cinnam. elect. q. v. tunde grosso modo, & in suff. vini alb. generosi quantitate infunde, & digere per iij. *aut* iv. *dies, & destilla calore M B. aquam lacteam, quæ destillat, novo cinnam. reaffunde, digere, & destilla, quæ tertia vice reiterata, & in ultima destillatione habebis ol. essentiale cinnam. subalbidum, quod separa ab aqua, & vase clauso serva, residuum verò à destillatione cinnam. ure, ut sal fixum extrahas, quod misce cum dicto ol. ad usus.*

Alii autem hoc alio modo procedunt in extractione *olei essentialis à cinnamomo.* ut

♃. Cinnam. q. v. contunde grosso modo, & per descensoriam destillationem supra descriptam ol. elice magno igne, ut comburatur cinnam. oleum extractum rectificatur destillando illud à vitriolo ad rubedinem calcinato. Deinde affunde illud supra novum optimum cinnam. etiam leviter contusum cum aliquali portione aquæ cinnam. stillatitia optima, & per retortam destilla in MB. donec totum ol. ascendat, quod cinnam. odorem fragantissimum recuperabit cui adde sal extractum èx combusto residuo capite mortuo, & ad usus reserva.

Aliqui tandèm in ejusmodi aromaticis essentiis extrahendis, amygdalas, tartarum, aut alia addunt, ut indè majorem olei copiam proliciant, quæ fraus omninò rejicienda est.

At hi duo modi supra dicti essentiam â cinnamomo extrahendi, ambo benè procedunt. Poteris autem aquam servare, quæ etiam eosdem fere habet usus, ac essentia, licet sit aliquantò debilior essentia, sive oleo cinnamomi.

Hoc verò cinnam. oleum magnos habet usus, & primò quidem Summum est vitæ nostræ balsamum, tàm interiùs, quàm exteriùs applicatum. Menses namque mulierum potenter provocat, partum facilitat, cor exhilarat, memoriæ imbecillitati confert. Ventriculum roborat, venerem stimulat, &c. 2. Etiam exteriùs applicatum est summum vulnerum, ac ulcerum Balsamum. 3. In animi deliquiis singulare est solatium. 4. Virginum pallidos corrigit colores. Demùm, summùm est sudorificum, unde in febribus ad sudores provocandos tutò potest exhiberi.

Dosis est gut. iij. vel iv. similiter in aqua cinnam syrup. ovis sorbilibus, &c. exterius autem applicatur cum gossipio dicto arcano madido.

Atque ex his collige. 1. Non absimili methodo esse procedendum in extractione essentiarum ex aliis aromatibus, ut ex *nuce myristicâ, caryophyllis, pipere*, & similibus aromatibus, nam omnia analogis pollent viribus balsamicis, atque confortantibus.

Collige

Collige 3. Benè posse eandem methodum in quibuscumque aliis, tàm simplicibus, quàm compositis vegetabilium magisteriis separandis servari, ac in superioribus titulis diximus, ut facilè cuique sanæ mentis patere potest in praxi, & apud auctores, qui alia describunt vegetabilium arcana quisque videre potest. Verùm pro hujus rei coronide sit

ART. DECIMUS TERTIUS.

De Elixiribus.

MUltæ aliæ supereffent vegetabilium magisteriorum descriptiones, quæ ex multis simul vegetabilibus parari solent à variis auctoribus, ut sunt Elixiria, Balsama, &c. quorum præcipua describam, quibus cœtera addisci possunt.

Et quidèm primò Elixiria, ea magisteria appellat *Paracelsus lib. 8. Archidox.* quæ corporis nostri præservativa, seu balsama sunt vitalium omnium viscerum, quæque sunt essentiæ puritate, calorem vitalem adaugent, fovent, conservant.

Varias autem elixiriorum adducit cit. *Paracels.* descriptiones, ut salium, balsami, dulcedinis, quintarum essentiarum, subtilitatis, &c. quorum descriptiones vix intelligibiles videntur. Illud tamen præ cœteris varij auctores diversimodè describunt, quod *Proprietatis* dicitur, hujus descriptio *Paracelsica* sequens est.

♃. Aloës hepat. myrrhæ, croci an. ℥ ij ß. *quæ simul in Pellicanum, & in arenam posita mensibus duobus ascendant levissimè. Separa tandèm per alembicum ol. à facibus præter adustionem. Ol. hoc unà cum circulato per mensem digeri permitte, pondere quidem æquali, post serva.* Hæc illæ.

Verùm hujus elixiris vires summæ sunt, ac penè incomparabiles, tamen propter circulati defectum non omnibus licet, sed tantùm filiis artis, arcanum hoc præparare.

Alij *elixir proprietatis Paracelf.* hoc modo, quem nunquàm, sicut, & cœteras descriptiones, quæ circumferuntur, somniavit auctor, parant, ut

♃. Aloës, myrrh. & croc. an. p. æ. ponantur in vase vitreo cum pauco spiritu sulphur. pone in ventre equino spatio xx. *dierum, & posteà adde q. s. aq. cinnam. & aq. vitæ, & destilla per retortam.*

Tamen aliam descriptionem defectu præfati elixiris, mediocrem tamen, ità tradit *Helmontius.*

♃. Aloës lucidæ, myrrh. opt. & croci opt. an. ℥ j. *si n. plus sumpseris, frustra id factum reperies. Duo priora terantur accuratè; crocus verò quia non teritur nisi exsiccatus, potiùs conglobetur tundendo. Ponantur in vitro capacissimo, & forti, sigilleturque liquato collo vitri. Et circuletur moderato calore, ne vas dissiliat, donec videris totam offam in fundo coaluisse, & circulari ol. clarum cum aqua in parietibus vitri. Tùm aperiatur collum vitri, & infunde lib. aq. cinnamomi, & destilla per arenam madidam, cui sensim aqua bulliens affundatur. Donec non amplijs è rostro alembici quidquam stillet.*

Quo medicamine tàm quartanam, quàm continuam statim curasse fatetur; adeò ut qui noctu susceperat Sacrosanctum Viaticum, & olei extremam unctionem, eum convivam in prandio circa lectum habuisse fertur.

Crollius, & alii aliter ejus præparationem describunt, ut

℞. Myrrha, Aloës epat. & croci Orient. an. ℥iv. pulverisentur omnia diligenter, & in vitrum indantur, humectando opt. spiritu vini alkoholizato, posteà affunditur rectificatum ol. sulph. per campanam factum ad eminentiam 4. digitorum, ponatur in digestione, & circulatione per duos menses, tandem quod tinctum, & extractum fuit per inclinationem separa, materia in fundo restanti bonum spiritum vini affunde, & circulando per menses 2. iterùm coloratum extrahe separa, ac priori liquori colorato m. Faces in fundo lentè destillentur, quod primùm egreditur, addatur superiori tincturæ, & ità per mensem adhuc sine destillatione circulentur. Nam ità paratum elixir saporis erit non admodum ingrati.

In quâ re illud diligenter esse observandum idem fatetur *Crollius*, materiam sc. primo esse irrorandam spiritu vini, ut fiat quasi pasta, & deinde ol. sulph. affundendo, alioquin totam materiam in nigredinem à spiritu sulph. in myrrham, & aloëm propter pinguedines suas agente, veluti combustione tingi asserit cit. auctor.

Verumtamen, quamquam non adeò perfectum sit hoc elixir, etiam summis pollet virtutibus, & quidem 1. Est summum vitæ nostræ balsamum, eam à putrefactione præservans, præcipuè in senibus. 2. Miranda in affectionibus pectoris, & thoracis præstat. 3. Adversus pestifera contagia populatim grassantia. 4. Viscera omnia nostri corporis ab omni labe mundat, unde ventriculi defectibus, catarrhosis, & tussientibus, hemicraniæ, vertigini, & oculorum caligini succurrit. 5. Ob hanc eandem rationem cor, & memoriam, sensusque omnes acuit, confortatque. 6. Febrem quartanam curat. Demùm omnium vulnerum, & ulcerum etiam interiorum viscerum summum est balsamum.

Dosis est à vj ad x. & xij. guttas in vino, vel aquâ conveniente specificâ.

Alij verò breviori, & faciliori modo hoc idem elixir præparant, cujusmodi præparatum apud plerosque in usu est.

℞. Aloës epat. myrrh. & croci opt. an. ℥j. contund. opt. myrrh. & aloëm, deindè crocum cum eis contundendo, congloba, ut supra diximus. Deinde indantur vitro cum lib. j. spiritus vini opt. & digerantur per dies 8. clauso vase deinde destilla lento igne, donec nil amplius per alembici rostrum ascendat, & serva. Caput mortuum potest etiam comburi, si vis, & sal extrahi, ut cum supra dicto elixire misceri, quòd meliùs est.

Quod elixir ità præparatum licet non adeò perfectis virtutibus præditum, compertum habuerimus, ac supradictum tamen illud idem perficit, sed debiliori modo. Sunt nonnulli, qui hoc idem elixir per infusionem, & digestionem tantùm parant & mirificè præstat interiùs, & exteriùs.

Crollius elixir pestilentiale describit, non tàm pestis præservativum, quam curativum, ut

℞. Flor. sulph. ℥iij. affunde ol. juniperini è baccis rectificati ad eminentiam, 3. vel 4. digitorum, ol. succini ab odoris vehementia liberati, quartam partem ad ol. juniperi, stent in arenâ sæpiùs movendo, ut flores lentè sine adustione solvantur. Postea ℞. Theriacæ electæ lib. j. extrahe cum spiritu vini opt. tincturam, quam à spiritu-

spiritu vini separatam, seorsim serva. Rad. Elenij, angelicæ, bacc. juniperi contus. an. ℥ iij. *cum eodem spiritu vini extrahe tincturam, quam in B. separatam m. cum tinctura Theriacæ, ac affunde ol. juniperi, & succini floribus sulph. impregnatum, & per papyrum bibulam priùs filtratum, omniaque circula lenissimo calore per dies* 14.

Habebis secretum, quod in peste, & morbis epidemicis ex Dei benignitate ad miraculum operari solet.

Dosis j. vel ij. guttæ in vino, vel aceto quotidiè manè. Vel singulis septimanis semel viij. vel x. gutt. jejuno ventriculo expectato sudore assumantur. Præservat à putredine, & nil impuri relinquit in corpore. Correptus statim ab initio accipiat à ʒj. ad ij. in vino, aceto rutaceo, vel alio liquore appropriato, & sudet, potenter venenum è corpore pellit.

Idem præfatus auctor *elixir uterinum* magnæ efficaciæ describit ità.

℞. *Castorei lib.* ß. *croci* ℥ ij. *extrahe tincturam cujusque seorsim cum spiritu vini, & separa spiritum ad remanentiam extractorum; quibus mistis adde extracti Artemisiæ* ℥ iv. *salis matris perlarum* ℥ j. *ol. destill. anisi, angelicæ, succini an.* ʒ ij. *digerantur mista omnia per* 8. *dies.*

Dosis hujus elixiris ʒj. vel ij. ingruente paroxysmo hysterico qualicumque tunc illicò sanantur. Quòd si singulis mensibus appetentibus menstruis æquali dosi utantur, non revertetur morbus hystericus; corrigit enim, & emendat menstruorum vitia.

Qui plures elixiriorum descriptiones cupit addiscere, legat varios auctores, & inveniet elixir epilecticum, apoplecticum, stomachum, nephriticum &c.

Describunt alij alia *elixiria*, quæ *vitæ*, appellant, quæ nihil aliud sunt nisi multorum aromaticorum vegetabilium volatiles spiritus maceratione, & destillatione media in vino, vel vini spiritu peracta, & destillatione ejusdem vini spiritus imprægnati talibus spiritibus aromaticis, ut

℞. *Caryophyll. nucis mosc. macis, zedor, galang. piper. long. pyrethri, cort. citr. majoranæ, salviæ, ammi, nardi indici, cubebar. xylaloës, cardamomi, cinnam. menth. lavendulæ, costi, pulegij, calaminth. calami aromatici, stæchadis, chamædryos, chamæpityos an. p. æ. & in pulv. redacta vino opt. macerentur, inde levissimo igne destilletur aqua perspicua, & odorata, cui adde moschi gr. j. vel. ij. & serva.*

Dosis cochlear. j. jejuno stomacho calorem naturalem vivificat, canitiem retardat, &c.

Hac etiam eadem methodo varii varias parant aquas diaphoreticas, cujusmodi præ cæteris est *aqua Theriacalis Quercet.* cujus sequens est descriptio.

℞. *Theriacæ opt.* ℥ iij. *Myrrh. elect.* ℥ ß. *croci* ʒ ij. *spiritus vini* ℔. ß. *Misceantur omnia, digere, ac per cineres in alembico vitreo lentissimo igne destillentur, destillata circulentur in fimo equino per* 8. *dies, iterùm destilla, & serva.*

Usus hujus aquæ est in sudoribus provocandis in febribus præsertim malignis, pestiferis, &c.

Dosis ʒ ij. usque ad ℥ ß. in aq. card. benedicti, julepis, &c. jejuno stomacho.

Sunt aliqui, qui è theriacâ efficaciam extrahunt succo limonum, M 2 aliis-

aliisque aquis, ut aufugiant vini spiritum propter ejus caliditatem, sed frustrà laborant, nam sine vini spiritu nulla fit extractio, & succus limonum est improportionatum menstruum ad talem operationem. Quòd si quis vini spiritum timet in hujusmodi febribus, in parvâ dosi utatur ad ℈j. vel ℈ij.

Balsami autem vocantur à spagyricis, qui vulnerum, vel ulcerum omnium remedia sunt, quique solo illinctu omnem putredinem abigunt. Nil n. aliud sunt nisi olea essentialia; sive simplicia, sive composita. Simplicia ex vegetabilibus educi possunt, supra retulimus, ubi egimus de gummosis, & aromaticis vegetabilium essentiis, quæ omnes vi balsamica pollent. Composita autem balsama nil aliud sunt, nisi dictorum vegetabilium essentiæ commistæ cum aliquali ceræ, vel olei portione, ut ad instar unguenti, vel olei adaptentur. Quorum plures descriptiones reperietis apud diversos auctores, ut v. g. si vis *caryophyllorum balsamum* conficere.

℞. *Ol. caryoph. methodo supradicta preparati* ℥ iiß. *ol. amygdal. dulc.* ℨiij. *ceræ* ℥ij. *funde prius ceram simul cum oleo amygdal. deinde adde ol. caryophyll. & baculo ligneo diligenter agita igne levissimo, donec unguenti consistentiam acquirat, & serva, potest misceri ol. cinnam. simoto prius sigillo ab igne.*

Erit summum ulcerum, & vulnerum balsamum, si applicetur cum linteis eo madidis, vel simili alio modo.

Sic etiam conficere poteritis balsamum compositum cinnam. amb[illegible]or. aloës, &c. si horum essentiam similiter prępares.

Sed præ cæteris extat *balsami vitæ* descriptio apud varios auctores tanquàm magnum arcanum celebrati, quæ sequens est.

℞. *Myrrh. Aloës ep. thuris, balsami peruviani, bdelij, gummi ammoniaci, sarcocollæ, mastichis, gummi arabici, styracis, laudani, bacc. lauri, & assungiæ castorei an.* ℨvj. *croci* ℨjß. *nucis myristicæ, cinnam. caryophyll, gumm. anime, Zedoariæ, galang, spicæ romanæ, cardamomi, & cubebarum an.* ℨij. *pulveriza omnia, & digere cum vini spiritu defæcatissimo, qui emineat digito uno, 24. horarum spatio, vase opt. clauso. Deindè destilla in cineribus per retortam vitream igne lentissimo, liquori extracto add. ol. sampf. camomill. puleg. hyssop. salviæ, rutha, spicæ, & lavendulæ an.* ℨj. *thymi, satureiæ, cubebar. Zedoariæ, nucis myristicæ per express. fact. an.* ℨß. *cinnam. caryophyll. rosi. citri, aurantior. fæniculi, anisor. & carvi an.* ℨij. *m. & digere vase opt. clauso, & serva.*

Verùm quamvis balsamum hoc sit insigne cordiale, & ad multos affectus cordis, capitis, ventriculi, & uteri commendetur, & illius usus sit tam internus, quàm externus; valdè tamen ejus est operosa compositio. Nos verò simplici aliquâ essentiâ suprà descripta utimur: nam non multiplicitas miscibilium, sed essentiarum simplicissima homogeneitas balsamicas, aliasque medicamentosas perficit virtutes.

Art. Decimus Quartus.

De Anodynis.

Anodyna ea appellantur pharmaca, quæ dolores, angores, aliosque

alioſque humanæ vitæ cruciatus ſedare, & pacare valent, idque non per moleſtantia cauſæ (ad cujus præſentiam vita p.n. tumultuatur) ablationem, ſed quia ſenſum velnti obſtupefaciunt, ſoporem inducendo, à quo mala ferè omnia ſedantur, juxta illud *Senecæ* in Hercule furente.

Tuque ò domitor
Somne malorum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ.

Pacamur nàmque quando in eo quod anxiæ multæ ſollicitudines, melancholiæ, aliæque animi paſſiones, dormitione tollantur. Proficuo nàmq; compertum habemus eventu morbos omnes ex Archeali idea partos in noſtrâ vitâ, ſedativis adminiſtratis tantùm medelis, curatos fuiſſe, ut præ cæteris uteri varios furores, aſthmaticos affectus, viſcerum dolores, aliaque alia ſimilia mala ab ideâ tantum in vitâ, conceptâ producta, conſopientis archeum medicamenti beneficio confeſtim profligatos ipſe docuit eventus.

Multæ autem adſunt apud diverſos auctores anodynorum deſcriptiones, & quidem primò *Paracelſ. lib. 7. Archidox.* ubi de ſpecificis agit, ita *ſpecificum anodynum* deſcribit.

♃. *Opij Thebaici* ℥j. *ſucci pomor. aurantiorum, cydoniorum, an.* ℥vj. *cinnam. caryophyll. an.* ℥ß *contuſa per quam opt. ſimul omnia, miſtaque ponantur in vitrum cum ſuo coopertorio cæco, digerantur in ſole, vel in fimo per menſem, poſtmodùm exprimantur, & imponantur iterum cum ſequentibus.* ♃. *Moſchi* ℈ß. *ambræ* ℈iv. *croci* ℥ß. *ſucci corall. & magiſterij perlarum an.* ℈j ß. *commiſce, poſtquam digeſtionem eorum menſe factam, adde quintæ eſſentiæ auri* ℈j ß. *quâ permixtâ cæteris anodynum ſpecificum erit ad auferendum quoſcumque dolores internos, & externos, ut nullum torqueatur, vel corripiatur membrum ulteriùs.*

Verùm licèt hoc ſpecificum anodynum ſit maximum medicamentum ſedativum, ſummiſque virtutibus, tamen valdè operoſa eſt ejus operatio, & admodum difficilis ob ſucci coralliorum, & quintæ eſſentiæ auri defectum, tamen extant aliæ anodynorum præparationes faciliore opere, & labore factibiles apud varios auctores, præſertim apud *Libavium, Crollium, Quercetanum, Beguinum, Poterium*, & alios; præ cœteris tamen celebratur ſequens *Laudani opiati*, ſeu *Nepenthes* deſcriptio.

♃. *Opij Thebaici q.v. ſcinde in particulas, ſeu bracteolas parvas, & tenues, & in patinâ vitreâ, vel argenteâ igne lento arenæ, vel cinerum exſicca tantiſper, donec ſponte ſuâ, & cum digitis in pulverem comminui poſſit. Nàm exhalabit ſenſim ſulphur quoddam vaporoſum, fœtidum, in quo omnis vis narcotica, & obſtupefactiva conſiſtit. In quo perficiendo, cave, nè vaporoſum illud opij gas inſpires, nam lædit cerebrum. Deindè extrahe cum aceto deſtillato, vel ſucco limon. depurato ab opio hoc ità correpto tincturam ſuperfundendo ad eminentiam v. vel vi. digitorum, digerendo mediocri calore, donec affuſus liquor tinctus ſit rubini, vel granati ad inſtar; ſepara tinctum liquorem per decantationem, & ſerva, & rurſus reſiduo magmati novum liquorem affunde, digere, decanta, & ſerva, iterando affuſionem, digeſtionem, & decantationem tincti liquoris clari ſupra reſiduas opij fæces toties, quoties acidus liquor tinctus apparebit rubeo colore, nam ſi croceus erit extractæ tincturæ color, quem*

post rubeæ separationem extrahes, ne misceas illam cum reliquâ tincturâ; quia crocea nullius est efficaciæ, tincturam verò rubicundam, & claram alembico vitreo imponas calore B. ad evaporationem aceti, donec residua tinctura mellis consistentiam acquirat. Deinde ℞. Hujus extracti opij ʒ ij. Magisterij, vel salis coralliorum, & perlarum an. ʒ j. extracti crocei cum spiritu vini facti ʒ iv. m. omnia diligenter, & serva. Cui addi possunt aliquot gut. ol. caryophyll. & cinnam., vel parum moschi, vel ambræ, &c.

Hoc laudanum est penè inculpabile, & multis virtutibus præditum, & quidem dolores omnes sedat, fluxiones ferè sistit, ardoremque consumit, somnum inducendo, naturam confortat, &c. unde in delirio, phrenitide, febribus, pleuritide, vomitu, arthritide, uteri suffocatione, &c. summo cum juvamine potest exhiberi. Dosis est à gr. ij. ad iij.

Advertendum tamen est in usu Nepenthes, aliorumque narcoticorum, quòd multa sunt quæ illa non admittunt, vires nempè infirmæ, corpus impurum, humorum crassities, & naturæ motus. Vires imbecilles semper prohibent, motus naturæ non semper, nam cum immodicus hic est, ità ut non possit coërceri nisi opiatis, tunc opiata sunt cautè, & in parva dosi offerenda. Nec solus naturæ motus præsens opiata prohibet, sed etiam imminens, quapropter cum dolor capitis signum sit immenentis crisis, tunc non debet opiatis tolli. Quòd si urgentissimus sit, ita ut syncopes inducat, nec alia remedia, vel, extra vel intra adhibita succurrant, tunc ad opiata necessariò recurrendum est, sed in pauca dosi sunt usurpanda in hoc casu, & admista aliis medicamentis, quæ quodammodò respiciant ad naturæ motum, & hoc non solum quia ad quod magis urget est respiciendum, sed etiam quia non semper immenentis crisis certi sumus.

Corporis impuritas, & humorum crassities, cum dolor maximè urget, opiatorum usum fortasse admittit, nam opium non tantùm coagulando operatur, subtiles partes incrassando, ac densando furentes, sed efferatos icores figit, refrigeratque, mordaces succos temperat, ac mitigat, partes etiam munit, præsertim præcipuas, poros illarum claudendo, & minus obvios reddendo causis dolorificis, spiritus vitales, & animales figit, nervos illis minus obvios reddit, & sensum minuit, ita ut impetum, & insultum vaporum malignorum, qui illis insidiantur, spernant.

Adde, quòd opiata cum sulphurea sint, pollent vi quadam Diaphoretica, & Sudorifica, qua humiditates morbificas expellere valent, unde ad causam doloris etiam respiciunt. Meritò igitur cardiacis, & præsertim theriacæ admiscentur narcotica, ut diaphoreticorum simplicium vim acuant, & non ut vulgò putatur tantùm, nè evanescere faciant illorum vires, quæ volatiles sunt, & facilè exhalabiles.

Ex his collige, quòd opiata prudenter administrata, non solùm dolorem, & doloris causam abscindunt, verùm etiam recreant, & tuentur omnes corporis partes præcipuas, præsertim cor, & uterum, & interdum

dum sulphureos spiritus fixando, & occasionalem materiam mitigando, febrium ardores solantur, unde epilepsiæ, melancholiæ, maniæ, vulvæ strangulationi, delirio, hæmorrhagiæ, fluoribus ventris dysentericis, hepaticis, lientericis, & similibus, colicæ, dolori nephritico, & innumeris aliis p. n. affectibus occurrunt. Quâ de re non mirum est, si apud Græcos, & Arabes innumeræ opiatorum descriptiones inveniantur speciosis decoratæ titulis, & prædicatas ferè adversari ipsas omnibus p. n. affectibus, & medicinæ Monarcha *Paracelsus*, qui meritò appellatur, opiatis pilul. nescio, an ex mineralibus, an verò ex vegetabilibus confectis, quæ secum semper ferre solebat, mira efficere valuit, ut ejus hostes etiam testantur. Sed quantùm opiata ritè adhibita prosunt, tantùm obsunt malè administrata, ut passim observare est in vulgaribus medicis, qui opiatis non paucos ægros jugulant. Non solùm medicus respicere debet in opiatis exhibendis, effectus, vires &c. sed quàm maximè advertere ad illorum reparationem, neque ipsis uti, nisi a semetipso, vel à perito artifice præparatis, neque fidem adhibere seplasiariis, maximè in Nepenthes confectione. Undè melius est, si Nepenthe legitimè administrato caret, ut confugiat ad philonium, requiem Nic. pilul. de cynoglos. & cæteras in officinis usitatas compositiones. Sint narcotica ritè correcta, & vetustatem sapiant; nihil enim tàm benè illa corrigit quàm vetustas. Nepenthes Hyoscyamo careat, & non veniat in usum, nisi transacto longo tempore à compositione; longo enim tempore opium cum adstringentibus probè miscetur, fermentatur, pravitatem amittit, compescuntur, & obtunduntur nimiùm subtiles illius spiritus, ligantur, coguntur, & exhalant, à quibus omnis noxa; hi enim intimiora viscerum penetralia mirùm in modum, & plùs justo invadunt. Spiritus, & sensus tenebricosa caligine obnebulant, obtenebrantque. Corrigentia posuimus in nepenthes descriptionibus. Hic tantùm sciatis nil tàm Opium posse corrigere, quam crocus; crocus enim facultate, qua ebrietati resistit, & crapulæ, opium etiam corrigit, & similitudine illius spiritibus unitur. Quæ adduntur pretiosa, ut Bezoar lapis, aurum, ambra, &c. ab aliquibus, partim superflua sunt, partim inutilia, & parùm fortasse noxia. Veteres etiam, & recentiores aliqui timentes opij frigiditatem ignea corrigentia adhibent, & sic opium, quod calidissimum ipsorummet regulis, calidissimis corrigunt. Nos, si simplicissimum laudanum parare velimus, illud efficere poterimus ex sola opij, & croci tinctura, corallino pulv. vel magisterio addito, & guttulis aliquot olei sulph. ad fermentationem juvandam, & opij spiritus nimiùm subtiles figendos.

Non leve litigium circa opij crasim intercedit. Alij sensuum externorum, gustus, & palati arbitrio ducti, calidum ob amaritudinem dixêre. Nonnulli ob stuporem, difficultatem anhelandi, ac nonnunquam suffocationes, quas spiritus densando invehit opium, frigidum

in summo dijudicavêre, & quasi cum cicuta symmetriam habere crediderunt ob stuporem, & animalis facultatis omnimodam interceptionem. Alij verò hinc inde aspicientes rationes utrique suffragantes, inter utramque mediam statuêre sententiam, neque calidum, neque frigidum pronunciaverunt, sed tanquam ad ignorantiæ asylum, ad qualitates occultas, & ad formas à tota substantia confugêre. Frigidum dixere, quia calidis corrigitur, ut croco, sed in hoc errant, non quia crocus est calidus opiatorum ingreditur confectionem, sed à facultate, qua ebrietati resistit, & crapulæ (ut diximus) corrigit opium. Calidum esse nemo sanæ mentis est, qui ambigat, nam opium quoddam sulphur inflammabile, indigestum, ac obstupefactivum, quod Narcoticum vocant spagyrici, habet, unde verum opium facilè concipit ignem.

Hinc habes somni naturalis, & p. n. causam, nàm sulphur est unum chymicorum principium, & hoc tàm in mineralibus, quàm in vegetantibus quibusdam reperitur, quod narcoticam habet virtutem, tale est in opio, in Hyoscyamo, & in aliis multis ex vegetabilibus; ex mineralibus verò in vitriolo, &c hoc in homine esse probant Chymici, primò ex constitutione, secundò ex mistione; ex constitutione quia extrahitur ab homine mortuo tale sulph. ex mistione, utitur rebus tale sulphur habentibus, alitur enim ex herbis, leguminibus, frumentis, in quibus, vel actu est, vel potentia hujusmodi sulphur, & animalibus, quæ illis vescuntur. Inesse in lactuca actu sulphur narcoticum patet; quia cum lactuca maturescit, ferè ut papaver somnum inducit, quod non facit cum tenera est, quod deberet ho: magis efficere, si humiditate, & frigiditate id perageret. Præterea ex frumentis, & leguminibus fermentatis liquor conficitur inebrians, & somnum inducens.

Cùm Narcoticum sulphur, vel in alimentis, vel in sanguine existens exaltatur, ac cerebrum invadit, tunc pori cerebri clauduntur, spiritus inepti ad motum necessarium redduntur ob fixationem, & somnus oritur: si non admodùm sulphur exaltatum est, vel somnus naturalis, vel qui parùm à naturali differt, generatur; Si exaltatur magis, & etiam incenditur, tunc lethargum efficit; Si ad ultimum ferè gradum exaltatio provenit, Carum gignit. Quòd si spiritus in partibus totius corporis existentes figit, catalepsim facit, & hinc facilè controversia tollitur, quæ agitat Medicos de somno præternaturali, qui aliquando febres acutas comitatur, nam cum febres fiant à sulphure, si sulphur illud de narcotico participat, necessario somni præter naturales generantur; aliquando figitur; vel mercurius, vel sal à narcotico sulphure, & tunc affectus insuperabiles ferè procreantur.

Inesse vim narcoticam in sulphure probant Chymici, primò, ex vino, cujus sulphurea pars narcotica est. Secundò, ex opio, cujus pars inflammabilis etiam est narcotica, qua separata ab opio, opium amplius narcoticum non est.

Hinc collige causam effectuum sopo-

soporosorum à vulgaribus Medicis assignatam, scilicet humorem pituitosum, vel aquosum in cerebro præternaturaliter contentum; qui si in copiâ non admodùm magnâ copuletur, & cerebri substantiam irroret, ac refrigeret, illiusque meatus insensibiles obturet, comatosum affectum generat, quòd si putredinem concipiat, sive in tumorem sit collectus, sive per totam cerebri substantiam dispergatur, lethargum efficit; si in magna copia, & imbibitur à tota cerebri substantia, carum producit, falsissimam, & alienam à veritate esse, probatur

Primò, Pituitosus humor in multis catarrhosis maximè abundat, qui tamen his affectibus non corripiuntur. 2. Quia hydrocephalo affecti, quorum cerebrum totum aqua aspersum est, neque comatosi, neque lethargici sunt. 3. Sectionibus compertum est quàm plurimorum cerebrum pituita, & aqua fuisse aspersum, qui tamen nunquam somnum præternaturalem habuerunt. 4. Quia multi incidunt in hos affectus ex vini generosi nimio potu, qui consequenter in cerebro vini vapores, calidos, & siccos habent. Præterea frigidæ regionis incolæ scatent excrementis pituitosis quamplurimis, & tamen in hos affectus incidunt, non aliter ac alij, qui in aliis regionibus habitant, cum deberent, vel perpetuò, vel sæpè hæc pati: igitur somnus præternaturalis, neque frigoris, neque humiditatis soboles est, quia multoties, quorum cerebrum summoperè calet, & lingua siccatur, hi observantur prædictis soporosis affectibus obnoxij.

ART. DECIMUS QUINTUS.

De Aceto Destillato.

MEnstruum multorum vegetabilium, sicut & mineralium est acetum destillatum, nam sæpè eo utimur præsertim ad extrahendas eorum tincturas, ut diximus supra cum de opij extracto egimus pro præparatione laudani superiùs descripti, quod itâ paramus.

℞. *Acetum generosum, imponas Alembico vitreo, (cave namque ab æneo, nam spiritus aceti, cum corrodat, mutatur attactu ejus) & destilla; nàm primò egreditur phlegma, quod separa, deindè mediocri igne prosequere destillationem usque ad ultimos spiritus, & serva.*

Parant etiam Chymici *acetum radicatum*, quod nihil aliud est, nisi acetum destillatum, & cum proprio suo sale in fæcibus residuo conjunctum, toties destillando illud à sale, donec sal simul cum spiritu volatilizetur, ita verò paratur.

Destillato aceti spiritus usque quò faces in fundo Alembici residuæ ad mellis consistentiam redigantur. Deinde extrahe sal superfundendo aquam communem fæcibus ad supereminentiam 4. digitorum, & digere per biduum in calore B. deinde filtra, & ad tertiam partem evapora, deinde pone in loco frigido, ut crystallos producat, quas recipe, & iterum evapora aquam residuam ad tertiam, ut crystallos iterum reddat usque ad ultimam aquæ evaporationem. Crystallos exsicca, deindè acetum pluries destillatum, & ab omni phlegmate liberatum crystallis superfunde, ità ut lib. j. crystallorum addantur iv. aceti. Deinde lento igne rectificetur acetum, & à phleg-

mate inutili liberetur; Urge posteà ignem, mutato recipiente, & toties acetum à sale fixo destilla, donec totum per Alembicum ascendat.

Hujusmodi radicatum acetum valet ad durissimos lapides, corallia, uniones, ac mineralia solvenda pro variis magisteriis conficiendis, ut sequenti libro dicemus.

Parant alij breviùs acetum radicatum, sive alkalizatum, sæpè cohobando acetum supra residuas suas fæces, & singulis vicibus urgendo ignem usque ad retortæ candorem. Cohobatio autem fieri potest usque ad quartam, vel quintam destillationem. Separandum est etiam phlegma, quod primò destillat.

ART. DECIMUS SEXTUS.

De Spiritu Vini.

DEstillatur etiam vinum non secus, ac etiam acetum solet destillari, cum hac tamen differentia, ut in destillatione vini, spiritus primò ascendit, deinde phlegma: in aceti verò destillatione è contra, phlegma priùs destillat, deinde spiritus, paratur autem sequenti methodo.

Digere vinum spirituosum in fimo per 8. dies, vase benè clauso, deinde illud affunde in cucurbitas altas, vel in matracium, quibus superpone alembicum rostratum, juncturis benè clausis, deindè lento igne destilla, ut artis est. Exibit primò spiritus nimis volatilis, æthereus, qui lentissimo igne erit destillandus, & refrigerando, sæpè imponendo petias aquâ frigidâ madidas supra alembicum. Nam subtilis hic spiritus est vini essentia, sapitque vini specificum saporem, & odorem.

Poteris etiam ad majorem vini spiritus perfectionem comparandam obstruere aliquantisper, molliter tamen, matracij os, ut scilicèt transeundo per gossipium spiritus, phlegma deponat in gossipio, undè purior evadat. Cum phlegma destillare incipit, amove recipiens, nàm est ignavum, & inutile. Urge phlegma usque ad mellis liquidi spissitudinem, dando ignem per gradus, & accipies oleum pingue. Ex capite mortuo sal elicies. Si præstantiorem vini spiritum desideras, rectifica cum sæpiùs, repetitis destillationibus, donec phlegma deponat, eritque totus cremabilis, sulphureus, & volatilis, sic habebis spiritum generosissimum, & verum alkohol, sine omni aquositate, tenue admodùm, & fugax, cujus guttula effusa, terram non attingit, sed evanescit in aërem. Sed dignum hic consideratione videtur, cur vini spiritus sit inflammabilis, aceti verò nequaquam? Ob id evenire liquet, quia vini spiritus abundat substantia ætherea, sulphurea, & sale volatili: aceti verò per secundam, & ulteriorem fermentationem in vino factam, sal volatilis, fixus evasit; unde clare conspicitur priùs phlegma ascendere, deinde spiritum, etenim si aceti sal volatilis esset, æthereæque substantiæ particeps, vel quolibet motu agitatus ab inutili phlegmate, intra quod cohibetur, statim liberaretur, ut in vini spiritu experimur; quòd cum non eveniat in aceto, manifestum erit salem fixum continere, substantiæ magis crassæ affinem, quod & multo indiget motu, ut ascendat, atque ut priùs phlegma sepa-

ſeparetur, intra quod tenaciùs hæreſcit, ejuſque aſcenſum impedit. Præterea vini ſpiritus nihil, vel parum tincturæ è mineralibus elicit, contra verò aceti: quod niſi ipſius ſal eſſet maximè fixum, ſicut in cæteris menſtruis, ut propterea poſſet in metallorum particulas potentiùs agere, & ſe intrudere, id non eveniret, ut diſcurrenti manifeſtum eſſe poteſt. Hunc vini ſpiritum variis ſpecioſis nominibus decoravere ſpagyrici, nam dicitur aqua vitæ, aqua ardens, ſulphur cæleſte, menſtruum cæleſte, cælum *Lullij*, claves Philoſophorum, &c.

Poteſt etiam deſtillari vinum abſque præcedenti digeſtione; adminiſtratur verò digeſtio, dum vinum eſt recens, & adhuc non benè fermentatum in doliis. Debetque ſpiritus elici à vino bono, odorato, meraco, non autem, ut vulgò ſolent, à vappâ, aut ab eo, quod jam corrumpi incipi (vulgò *sbulluto*) ſpiritum deſtillare mercatores, ut ſumptibus parcant; nam talis vini ſpiritus minimè debet tanquam vini eſſentia ægris interiùs propinari cum cordialibus confectionibus, ſyr. &c. ſed tantùm eo uti poterimus, tùm ad externas unctiones, tùm ad alios externos uſus, tùm etiam tanquam menſtruum ad varias tincturas, &c. è corporibus eliciendas.

Hic ſpiritus, ſive vini eſſentia eſt ſummè cordialis, unde cordis tremori, ſive palpitationi ex cauſa flatulenta confert, ſpiritus namque vitales recreat, ſtomachum roborat, cruditates digerit, flatus expellit, præſervat à putredine, acuit ſenſus: ſed obeſis, & illis qui frigidum nacti ſunt temperamentum, ut vulgò ajunt, propinandus eſt moderatè; nàm immoderatè multos pravos gignit affectus, inflammat enim ſpiritus, ignis ad inſtar corpora exſiccat, & ut uno abſolvam verbo: ab immoderato ſpiritus vini uſu multi interierunt, unde potiùs meretur dici aqua mortis, quàm vitæ. Nocet biliosis temperaturis, epati, & renibus. Hydropem gignit, & phthiſim. Obeſt apoplecticis, epilecticis, & pueris. Extrinſecè ad ophthalmiam, dolores ex causâ frigidâ, ad caſum, & percuſſionem valet.

Eryſipelatis ſummum eſt remedium; eryſipelate itàque incipiente, ter, vel quater in die, partem in quâ apparuerit, ſpiritu vini omni phlegmate privato, & omninò cremabili irrora, idque fiat per tres dies; nam ſi eryſipelatis materia fermentalis facta non eſt, eo ſpatio cura perfecta eſt, & quarta die æger erit immunis à febre. Vini enim ſpiritus partium ſpermaticarum, & continentium amiciſſimus eſt, earumque robur multùm adauget, profundiſſimè penetrat, poros aperit, & materiam eryſipelatis reſoluit. Si quis vini ſpiritum exhorreat, ex eo quia calidus exiſtimemur, hic ſciat, quòd tantùm abeſt, ut vini ſpiritus excalfaciat, ut intensè refrigere, quem experietur, ſi media æſtate vini ſpiritus totus cremabilis, ſine ullo phlegmate ſuper propriam carnem aſpergatur, frigidiorem enim illam ſentiet, quam ſi à glacie tangeretur.

Non ſolùm ex vino ſpiritus ardens elicitur, verum etiam ex *cera-ſis, fragis, bacc. Juniperi &c.* ardentes

spiritus mediante fermentatione, & reiterata rectificatione facilè parantur. Ut etiam ex rosis, aliisque herbis, & floribus per fermentationem, reiteratamque destillationem, & rectificationem ardentes spiritus elici possunt.

Non abs re nobis annectere videtur modum conficiendi medicamenta solutiva, quæ spagyrici clarificata vocant, vulgò *purgantia destillata*, & certum est, potiones clarificatas pulchrum nancisci colorem, & faciliori negotio ægrotis delicatulis, infantibus, & his quibus ventriculus nauseat premitur, & qui solo aspectu medicamentorum odorem perhorrescunt propinari, quàm amari calices, quos medicorum vulgus omnibus indifferenter languentibus propinant; nam clarificata purgantia, adeò gustui, palatovè grata redduntur, ut ipsis languentibus in deliciis sint, modus talis est pro *manna potabili* clarificata.

℞. *Tart. opt. pulver.* ℥vj. *bull. in aqua borag. lib.* j. *ad medietatis consumptionem coletur, & in colatura infunda per noctem fol. sen. or. s. s. mund.* ℥ß. *& mane facta levi ebullitione, coletur, & dissoluantur in ea manna elect. Calabrensis* ℥iv. *clarificetur cum albumine ovi, & trahiciatur per manicam Hippocratis. Si libet addatur aqua cinnam. vel flor. namph.*

Aliqui addunt succi limonum, vel citri portionem, ut potio acida reddatur ad gustatus oblectamentum; alij in odoratûs gratiam addunt aquam flor. citri, vel aurantiorum, &c.

Potio hæc actu etiam frigida dari potest, nec ob id ejus minuitur operatio. Potest loco aquæ Borag. quælibet alia aqua substitui, prout diversi exposcunt morbi. Potest etiam ex leniente fieri purgans, addita rhabarb. agarici, Jalap. aut alterius medicaminis infusione, nec non ingredientium omnium.

Hac methodo omnes potiones solutivæ parari possunt, & loco mannæ addere infus. rof. solut. syrapia solutiva confect. & electuaria solutiva, &c. conveniente dosi, clarificando cum ovi albumine, & trahiciendo per manicam Hippocratis.

Dosis pro varia ægrorum natura ad libitum variari potest.

Sed ad nostrum vini spiritum redeamus, ex quo recentiores varios concinnant julepos, ac sæpesæpius cordialibus remediis admistos ægris propinare solent.

Et quidem primò puru ex eo *Julepum vitalem*, tàm *simplicem*, quàm compositum parant. Et primò quidem vitalis simplicis descriptio hæc est.

℞. *Sacch. opt. ad syrup. consistentiam cocti lib* j. *aquæ vitæ, & rosaceæ an.* ℥viij. *m. amoto priùs ab igne sacch. & ut penè refrigerescere incipiat. Nàm si dum nimis calet saccharum, vini spiritum ei miscieas, abit caloris nimij impatiens in auras, & nullius, vel parvæ virtutis erit Julepus.*

Alij pro Julepo vitali simplici conficiendo, accipiunt sacch. clarificatum cum aq. rof. ad lib. j. cui miscent spiritus vini ℥ ij. vel etiam spiritus ardentis pomorum adoratorum.

Usus ejus est in tussi, catarrho, aliis pectoris, & capitis catarrhosis affectibus.

Conficiunt etiam alij. *Julepum vitalem compositum*, ut,

℞. Sacch.

℞. *Sacch. q. v. coque ad syrup. consistentiam, & in ipsius lib. j. adhuc calentem injice cinnam. pulverisati ℥j. santal. rubr. & citrin. an. ʒj. ligni aloës ℈j. ambræ grisæ gr. vj. spiritus vini opt. & aquæ pomorum redolentium an. ℥v. aufer vas statim ab igne, & opt. claude, & digere extra ignem, donec liquor spontè refrigescat, à facibus posteà illum libera, & serva.*

Paratur etiam aliquando solo cum cinnam. aliquando cum muscho, vel ambra, &c.

Dosis ℥j. vel ij. cum conveniente liquore, vel etiam absolutè.

Conficiunt etiam cum vini spiritu *oleum sacchari* vel simplex, vel compositum, ut,

℞. *Aq. ardentis ℥ iv. cinnam. contus. ℥ß. vase vitreo opt. clauso digere liquorem decanta, & pone in patina vitrea ampla, & adde sacch. albiss. pulver. ℥ ij. candela, vel charta spiritu vini madefacta, accende tincturam, & spatula lignea, vel argentea continuò materiam agita, donec ignis extinguatur.*

Poteris pari modo parare oleum ex santalis, caryophyll. ambra, moscho, &c. sicut etiam absque ulla tinctura solo vini spiritu sacchari ol. conficies. Pro saccharo poteris etiam uti melle.

Si cupis liquorem spirituosiorem, non sinas totum vini spiritum comburi, & exhalare, sed antequàm totus absumatur, flammam extingue.

Usus. Est suavissimi saporis, corroborat, & in tussi eliminanda, modò febris absit, egregiè prodest: Expectorationem promovet, & asthmaticos juvat. Raucedini confert, &c.

Alius etiam *sacchar liquor* absque vini spiritu elici potest.

℞. *Ovum j. vel plura, indura media elixatione, deinde à corticibus munda, ac in duas partes æquales divide, aufer vitellum, & vacuum imple sacch. candidissimo, filo circumligatum ovum claude, & pone inter duas patinas in cella vinaria, vel alio loco humido. Ovum posteà aperi, & liquorem in phialâ serva.*

Valet ad ophthalmiam, & multos alios oculi affectus, sicut etiam faucium, oris, &c.

ART. DECIMUS SEPTIMUS.

De variis Vegetabilium Decoctionibus.

SÆpè ad contumaciores morbos profligandos decoctis utimur, quorum usus apud omnes Medicos communis est, eò, ut multorum morborum curationes non nisi decoctis committant.

Communis verò sensus scholasticorum est, decocta habere vim exsiccantem, atque adeò ad exsiccandos multos ab eis fictos humores propinari asserunt. Verùm nos non adducimur, ut credamus unciam cujuscumq; exsiccantis vegetabilis, quinque, aut sex aliis aquæ unciis immistam, quæ valent ut quinque humectare, exsiccare posse, cum *siccitas ex Aristotele: nihil aliud sit, quam humidi defectus,* ac ipso naturæ lumine constat, exsiccationem perfici per humidi evaporationem à calore factam; non igitur video quomodò in quinque vel sex aquæ unciarum exhibitione siccatio fieri possit, quin potiùs contrarium, scilicet humectatio succedat.

Verùm pro hujus rei intelligentiâ juxta nostra principia dicendum, decocta propriè non exsiccare, cum

ficcitas non fit qualitas positiva, neque posito quòd haberent vim exsiccandi, ideo morbos curare valerent, cum non simplex humiditas, cui supponitur contraria siccitas, sed humorum degeneratio à naturali statu, ut plurimùm similes morbos gignit. Prӕterquamquòd semper cum ӕgri maximo propinarentur damno, quia non minùs excrementitium, quàm nutrimentitium humidum sua siccitate resolverent decocta; tùm quia non esset major ratio, cur unum potiùs, quàm alterum resolverent, exsiccarentque tùm etiam quia non adest in nostris visceribus sedulus separator aliquis, qui ad medicamenti exsiccantis nutum excrementitium à nutrimentitio sequestret, illudque subjiciat, exponatque medicamento, ut illud tantùm exsiccet, insonte remanente.

Meliùs inquam dicendum juxta nostra principia, & lumine naturӕ ducti, quòd sicuti omnis corporum actio pendet ab intrinseca eorum essentia, seu spiritu seminali constitutivo eorum, qui ludens in vegetabilibus, prӕsertim sub forma salis essentialis; ita decocta agere virtute hujus spiritus, sive salis essentialis soluti in aqua decoctionis. Undè decocta diureticam, vel diaphoreticam habent vim, quatenus sal illud essentiale, aliud excrementitium sanguini innatans, corrigit, resoluit, à quo ut plurimùm retento multi generantur morbi chronici, qui ut curentur, decocta exposcunt.

Quam sententiam confirmat primò eventus; nàm observabis decoctiones eandem vim retinere, quam ea simplicia, ex quibus parantur, habent, unde ex simplicibus purgantibus purgans, ex anodynis anodynum, ex aromaticis aromaticum decoctum paratur: Idque non ex aliâ ratione, nisi quia sal essentiale specificum simplicium migravit in aquam, media maceratione, digestione, & ebullitione, quam veluti seminali virtute illud idem operandi, ac simplicia perficiunt, imprӕgnavit. Argumentum est igitur evidens, non resollaceam vim, sed substantiales virtutes aquӕ transfusas à simplicibus in decoctis agere.

Secundò id confirmat, quia prӕter decocta purgantia, omnia ferè alia, vel per diapheresim, vel per urinӕ vias resolvunt: ergò quatenus habent sal essentiale, quod vel diaphoreticum, vel diureticum est. Idque non quia simplicem humorem per illas vias resoluit, sed quia sal omne excrementitium a sanguine, & visceribus deturbat, quod ut commodiùs expellat natura id simul cum humido, à quo resolvitur, ejicit, vel per sudores, vel per urinam.

Confirmatur igitur ex hoc: vim omnem, & facultatem decoctionum in tinctura, & sale essentiali consistere.

Undè habes primò, quӕ clauso vase, quӕvè aperto decoctiones fieri possunt; eӕ enim quӕ sal fixum habent, vel non adeo volatile, fieri possunt aperto vase: quӕ autem sale volatili abundant, sunt decoquendӕ clauso vase. Verùm nos semper laudamus decoctionibus faciendis vas clausum ad majorem cautelam. Vasa sint semper vitrea, vel horum defectu, sumantur terrea, sed vitreata.

Habes

Habes secundò, dura, & compacta vegetabilia longam sustinere coctionem; è contra verò rara, & humida, & aromata, quorum vis omnis, & facultas in superficie consistit, brevem, lentamque exigunt coctionem. Aliqua etiam solam macerationem expetunt. Nos verò plerumque utimur digestione per 24. horas, deinde ea ebullire sinimus. Ad commodiorem, & faciliorem salium essentialium, seu tincturæ extractionem in decoctis, præsertim vulnerariis pro qualibet aquæ communis librâ admiscemus ℥ß. spiritus vini alkoholizati; in nephriticis, aliisque diureticis admiscemus aliquantulum olei sulph. ut aqua parumper acescat: ità enim potentiùs aqua agit, resolvit, extrahitque tincturam à simplicibus.

Varias verò decoctionum species commenta est vulgarium Medicorum schola singulis partibus, & morbis accommodatas nostri corporis, hinc cardiaca, stomachica, hepatica, splenica, cephalica, gallica, epileptica, nephritica, vulneraria decocta excogitavit, quibus veluti possit singulas partes obsidentes morbos aggredi.

Singulas autem decoctionum species hic adducere omittimus, tùm quia nimis longum esset eas hic percensere; tùm etiam quia facile eas descriptas reperietis apud varios Auctores.

Ea verò decocta hic afferemus, quæ ob vim, & facultatem, quam habent curandi vulnera, & ulcera, tàm interna, quàm externa, vulnerariæ potiones appellantur, quarum usus consuetus est apud Germanos, aliosque recensiores Medicæ facultatis Professores, qui non solùm ad vulnera, & ulcera, verùm etiam ad compluresque alios ingruentes morbos percurandos felici cum successu utuntur; sunt enim aliqua simplicia, quæ ob balsamicam virtutem vitæ nostræ familiarem, quam habent, semel decocta, & epota valent ad præfata vitæ humanæ mala percuranda. Eorum multa dinumerat *Paracels. tract. 2. Chyrurgia magna cap. 2.* ex quorum sex, vel pluribus decoctiones parabis ad ulcera, & vulnera. Hæc verò vulneraria simplicia ibidem annumerantur: *Sanicula alba, Sanicula sylvestris, Alchimilla, Ophioglosson, Trifolium, Consolida media, Telephium, Limonium utrumque, Mumia, Sperma ceti, Terra sigillata vera, Rhabarbarum, Buxi folia, Aristolochia, Agrimonia, Symphytum, Persicaria, &c. quibus addo Rhaponticum, Santalum citrinum, & rubrum, Sampsucus, Betonica, Ebur, Cornu Cervi, & Balsamica ferè omnia vegetabilia, nec non gummosa omnia ligna, & gummata.*

Parari etiam possunt ex viridibus herbis (nam ut plurimùm siccis semper utimur) vulnerariæ potiones, si earum succus exprimatur, fermentetur, depuratusque ægris exhibeatur.

Ad saporem, & odorem in hujusmodi potionibus conciliandum poteris aromata etiam adjicere, & cum aliis vulnerariis herbis decoquere, vel etiam post factam decoctionem, aquæ, vel olei essentialis aromatici parum miscere ad saporis, & odoris usque gratiam.

Poteris etiam simul cum alimento decocta vulneraria parare, si carnes,

vel

vel pullos cum aquâ, vel vini ſpiritu quantùm ſufficit miſceas, & ebullire ſinas. Vel etiam gelatinas ex carnibus, cum quibus ſimplicia vulneraria decocta ſunt, conjicias. Hujuſmodi autem alimenta mirum eſt quantum ad glutinanda, & cicatrizanda vulnera valeant.

Demùm adeſt alius modus adductus ab eodem *Paracelſ. cit. loco*, quo parari poſſunt vulnerariæ potiones cum vino abſque coctura, ut ſi vindemiarum tempore ſufficientem quantitatem præfatarum herbarum in muſto ad defervendum indas, ac poſt tertium menſem ſupra aliam quantitatem herbarum in alio vaſe ponas, ut vinum omnem earum virtutem inducat, quo vino uti poteris potionum vulnerariarum loco.

Formulæ autem parandi eas variæ ſunt, & pro ægri viribus; & exigentia, ut

℞. Saniculæ, vinceperuincæ, centaureæ, betonicæ an. m. j. conſolidæ regalis m. ß. agrimoniæ m. ij. decoquantur in lib. j ß. vini opt. albi vaſe bene clauſo, vel in lib. j ß. aquæ fontis, cui adde ſpiritus vini alkoholizati ℥ ij. m. f. decoct. cui admiſcere poteris aquæ, vel ol. cinnam. parum ad odorem gratum, & ſaporem conciliandum, ſufficit per tres vices.

Vel ℞. *Ophiogloſſi m. iij. alchimillæ m. ij. vinceperuincæ minoris m. j. periclimeni m. j ß. Rhabarbari ℥ j. Rhapontici ℥ iij. cinnam. ℥ ß. contundantur groſſo modo contundenda, vel minutim incidantur, & f. decoct. in lib. iij. aquæ à ſpiritu vini impregnatæ, vel vino.*

Hæc decoctionis formula aliquantiſper ſoluit alvum, poteritque exhiberi pro qualibet doſi lib. ß.

Ex quibus colligere poteris proportionalem methodum, nè dùm vulneraria decocta, verùm etiam omnia alia, quæ excogitari poſſunt, ut Venerea, nephritica, &c.

Hæ potiones vulnerariæ vim, & facultatem habent curandi vulnera, & ulcera, tàm interna, quàm externa, ut fuſiùs de Vulneribus cap. de Potionibus vulnerariis egimus.

Potiones vulnerariæ naturale temperamentum conſervant, intemperiem corrigunt, radicalem balſamum ad ſuam temperiem reducunt, & reſtituunt, celerique motu tùm per univerſum, tùm ad partem vulneratam, & ulceratam deferuntur. Sicque meritò vim, & facultatem habent curandi vulnera, & ulcera.

Hujuſmodi potiones, ut diximus, debent fieri in vaſe aliquo, cui aliquid adæquatè ſuperimponi poſſit; nàm herbis in vinum, vel in aquam projectis aliud vas ſuperimponitur, & juncturas farina tritici cum ovi albumine ſubacta illine, ut vini ſpiritus, & herbarum volatilis eſſentia nullo modo aufugere poſſit, ſed ſi in vas ſuperius aſcendat, iterum decidat. Sicque illinitis, & exſiccatis vaſorum juncturis ſupponitur ignis, qui non ſit vehemens, ſit tamen æqualis per horæ ſpatium, poſt quod ignis à vaſe ſubtrahatur, & relinquatur, ut refrigeſcat: Cum frigidum eſt, aperiatur, & per linteum decoctum vulnerarium in aliquod vas mundum percola, leni tamen herbarum expreſſione, & benè concluſum ſervetur.

ART. ULTIMUS.

De Specificis quibusdam vegetabilium medicamentis.

EA vocant medicamenta specifica Hermetici, quæ ex natura sua alicui morbo curando tantùm sunt appropriata, sive alicui parti nostri corporis, ex innata proprietate suæ essentiæ juvare sunt dicata.

Multa autem Chymicâ arte parabilia specifica describit *Paracelſ. lib. 7. Archidox.* ut odorata, diaphoretica, anodyna, ſtictica, &c. quorum mentionem hinc, illinc sparsim nostro innixi ordine in præsenti nostro spagyrico labore nos facimus. Hic autem tantùm adducemus ea specifica, quæ Chymica præparatione minimè egent, quæque ex vegetabilium Regno desumuntur.

Et quidem primò à multis vegetabilium specificis remediis sedantur uterini motus, furores, &c. Et præ cæteris ad uteri suffocationem proficuum compertum habemus medicamen, quod describit *Paracelſ. cit. loco*, quod est fumus corticis ficus, qui dum per vulvam intrat, morbus curatur. Valet etiam ad menstrua provocanda absynthij, vel Artemisiæ succus exsiccatus, & in forma pilulari pluries exhibitus. Sunt etiam quàm plurima alia remedia, quæ tum ex mineralibus, tùm ex animalibus desumuntur, quæ suis locis describemus.

Sic etiam habebitis specificum nephriticum ex Dauci semine, si ʒj. vino opt. albo coctam exhibeatis, vel pulvere tenus.

Habebitis etiam aliud specificum ad pleuritidem ex vegetabilibus, si flores papaveris erratici pulvere tenus ʒj. pondere in aqua cardui benedicti exhibeatis. Id efficit syr. vel tinctura: *Pæonia radix* de collo suspensa epilepsiæ obnoxios liberat. Alia specifica passim reperietis, tùm apud varios auctores, tùm etiam ex mineralium, & animalium regnis, quæ suis locis dabimus.

Atque hæc satis sint adducta ad explendum quicquid adhunc librum spectat; nam ex his breviter adductis poterit unusquisque progredi ad aliorum medicaminum chymicorum è vegetabilibus præparationem. Omnes namque vegetantium essentias prosequi velle, non solum infinitum esset opus, verùm etiam tædij, & nullius utilitatis plenum. His igitur paucis contenti, finem huic libro imponimus. Nunc sit

D. CAROLI MUSITANI

IATRIAS PROFESSORIS,

PYROTECHNIÆ SOPHICÆ

LIBER QUARTUS.

De Chymicis Magisteriis ex mineralium Regno præparabilibus.

HUc usque igne exploratore vegetabilium Regnum percurrentes, eorum essentiæ medicamentosas virtutes, ac proprietates, quas pro humanæ naturæ reparandis morbis in eis condidit rerum ille parens ineffabilis, perquisivimus. Nunc quid in mineralibus clausit creatrix illa benignitas immensa inquirendum; ibi enim nèdum inexhausti thesauri, quibus inexplebilis humana ambitio suos expleat cupiditatis ardores; verùm etiam summa arcana à tot, tantisque sapientibus quæsita, & à paucis acquisita, nec non creata illa ab Altissimo, malorum omnium curatrix medicina conditur. Tota nàmque Philosophantium per ignem schola sedula in mineralium perquisitione versata est, aut auri sacra impellente fame, ut chrysopopæium scilicet lapidem inde peterent, aut humanæ vitæ mortiferis impellentibus ærumnis, ut reparatricem eorum medicinam

nam pararent. Mineralium igitur Regnum, & nos in hoc præsenti libro rimabimur, in eorum naturam, generationem, incrementum, & principium laborantes, & in eo quod ad medicaminum secretiorem spectat Chymicam præparationem juxta nostrum institutum, quibus scilicet Medicam facultatem decorare, ac perficere valeamus, ac quò ad fieri poterit ad eorum cognitionem progrediemur; non quidem per inania verbosa vulgarium scholasticorum jurgia, neque per phantasticas conjecturas; sed impetrato ab Altissimo sapientiæ lumine, qui est lumen luminum, & fons omnis cognitionis, & intelligentiæ, ut scilicet illuminemur in tenebris, in quibus universa naturalium rerum scientia jacet sepulta. Nil astruentes, quod vel experientia non edocuit, vel sensuum exacta autopsia non confirmavit.

CAPUT I.

De Magisteriis, quæ ex salibus, & saliformibus omnibus mineralibus educuntur.

MIneralium naturam, generationem, incrementum, ac processum ad varias metamorphoses in naturæ sinu, seu in terræ visceribus hic non tantùm, quoad fieri poterit, examinabimus; sed etiam, quod ad praxim spectat, seu ad medicaminum præparationem per ignem perficiemus.

Verùmtamen cum mineralium innumera fere sint genera; nam alia sunt salia, alia alumina, alia vitriola, alia metalla, & hæc sive perfecta, sive imperfecta, alia lapides, gemmæ, &c. Hinc nos nè in tanta rerum varietate confundamur absque ordine procedentes, agemus primò de magisteriis, quæ ex salibus, & saliformibus omnibus parantur, idque quia, cum alia mineralia diversam exigant spagyrici ignis administrationem, ac vegetabilia, & animalia, cum ut plurimùm nè dum igne actuali, verùm etiam potentiali, & fermentali indigeant, ut magisteria ex eis parari possint; & cum potentialis ignis, sive menstrualis, sive spiritus omnes fortes corrodentes ex salibus præcipuè educantur: hinc primò de salium magisteriis agendum, deinde ad alia mineralium genera tractanda gradum faciemus, sit igitur

ART. PRIMUS.

De Vitriolo.

ILlud minerale aggredimur examinandum, quod *Paracelf.* opinione, & suasu integra medicamen-

torum officina foret construenda. Dicitur *Vitriolum*, quia vitri ad instar lucidum est. Unde eò magis est perfectum, & nullius extranei mistione suspectum, quò magis purum, lucidum, ac de vitrea veluti diaphaneitate participat. Dicitur *Atramentum sutorium*, quòd in inficiendis pellibus sutores coriarij usurpant. Dicitur *Chalcanthum*, derivatum nomen à voce græca Χαλκός, quæ æs significat, nam optimum est, quod ex ære fit, cognosciturque quòd cultro affricatum rubeo colore tingit.

A quibusdam *sal mineralis & metallorum*, ait falsò, nuncupatur, cum sit corpus tribus constans principiis, sale, sulphure, & mercurio, & non uniforme, ut sal; Nàm si vitrioli naturam, substantiam, & proprietates contemplemur, invenimus illud ætherogeneum. Quòd ex tribus Chymicorum constet principiis, nulla indigemus demonstratione, cum sole id clarius sit; nam cuncta metalla in vitriolum resolvuntur, & iterum in metalla verti possunt, patet in vitriolo Lunæ, Jovis, Veneris, &c. juxtà illud commune axioma: *Unumquodque resolvitur in ea principia, ex quibus constat.* Unde sequitur omne vitriolum esse metallum solutum, sive ab uno, sive à pluribus spiritibus acidis, & omne metallum solutum à spiritibus acidis esse vitriolum.

Hinc variæ sunt species pro diversitate minerarum, & metallorum, è quibus originem ducunt, discrepantes, Cæruleum, saphyri instar, præsertim cyprium, cupri, & auri soboles est: Viride martis productum: album ex argenteis mineris ortum cognoscit; & intermista plura juxta metallorum species tincta, de quibus plusvè, minusvè participant.

Quid verò vitriolum sit, quantum ad practicæ cognitionis complementum spectat, ipsamet docet Chymica experientia, ex qua patet nil aliud esse, nisi sal sulphuris embrionati ab indole metallica. Sal namque sulphureus metalli venam lambendo, ipsum erodit, unde facessit vitriolum. Id docet manualis experientia in vitriolo Martis, Lunæ, Veneris, &c. Præterquàm quòd si optimum arte parare velis *vitriolum commune*, naturam imitando.

℞. *Æris q. v. funde, & ei sulphur injice, donec flamma absumpserit. Postquam ità erit fusum, & sulphur combustum, confestim aq. pluvia infunde, unde virescit: Idque toties repete, donec as totum in aquam migraverit. Exhala tandem aquam, & vitriolum optimum habebis.*

Unde habes, quòd id quòd ante cuprum erat, semel à sulphure corrosum, vitriolum producit, ex sulphure salem acquirens, & id quod sulphur erat, cupri erosione vitriolum fit.

Crescit etiam pari ratione vitriolum præstantissimum naturaliter in fodinis, in quibus natura sal acidum sulphuris, exurinum appellatum, producit, quod venam æris corrodens in vitriolum coagulatur. Dicitur hinc propterea cuperosum. Suam verò nanciscitur diversitatem, juxta diversitatem mineræ, quam erodit. Hinc omnium præstantissimum Cyprium esse fertur ob cupri, & auri mineram, sed plerumque solent mercatores vulgare vitriolum adul-

adulterare, & pro cyprio supponere, quod refert *Helmont.* destillavisse, nec nisi ignavum quendam spiritum ex eo elicuisse.

Adest vitriolum Hungaricum, Cyprium, Venetum, Romanum cognomento, &c. Nos Veneto plerumque utimur, quod debet esse lucidum, ad viridem tendens colorem, & extraneæ mistionis non suspectum; nam quandoque vena plumbi simul cum cupri vena miscetur, vel arsenicum, quod sæpe simul cum metallis obvium est in fodinis (dictum ob id fumus metallorum), hinc vitriolum, quod inde nascitur sæpè extraneæ malignitatis suspectum est, ac consequenter nocuum medendo; perfectio igitur vitrioli in puritate sulphuris consistit.

Plurimæ semper existimationis apud Philosophos extitit vitriolum, ceu nobile, inter cætera, minerale, quod miris Altissimus decoravit dotibus. Ejus arcanum variis figuris ænigmaticis adumbrarunt, ut illa est. *Visitabis Interiora Terræ, Rectificando Invenies Occultum Lapidem Veram Medicinam.* Primæ omnium literæ Vitriolum efficiunt simul collectæ vocum. Verumenimverò innumeris præditum est dotibus, ut non tantùm ex eo plurima magisteria Chymica parentur, eò ut *Paracel. lib. de naturalib. rebus cap.* 8. asserat, quòd quoties vitriolum in aliam formam, & essentiam reducitur, toties peculiare arcanum ex eo fiat; verùm etiam absque ulla præparatione spagyrica ad plurimos languentium affectus valet.

Ulcera sordida mundificat, & carneas excrescentias pulvere tenus absumit. Est præstans errhinum naribus inditum. Interiùs vomitiones movet. Adversus hausta fungorum venena ex aqua potum auxiliatur, & multis aliis succurrit morbis, jecoris potissimùm, & ventriculi.

Ex Veneris vitriolo, sola calcinatione, ejusdem fit pulvis Sympathicus, Sole Leonis signum percurrente, ad albedinem usque eoque in pollinem redacto, cujus usus est in sanguinis fluore, seu hæmorrhagia, & in sympatheticâ vulnerum sanatione.

Insigne medicamen ex vitriolo ad inflammationem paratur ante inceptam suppurationem, absque eo quod in abscessum degeneret; incepta enim suppuratione in abscessum abire necesse est: nam sanguis coagulatus, vel grumefactus in naturæ gratiam redire non potest, vel resolvi, sed dum in pus abiit neutrum potest. Ut

℞. *Vitrioli com.* ℥ j. *aq. ros. alb. vel com. lib.* ß. *fiat in ea vitrioli solutio, & madefactu in hac aqua vitriolata tepida linteu, inflammationem fove, nàm* 24. *hor. spatio inflammationem tollit.*

Est in vitriolo vis magna anodyna, spiritum sedans, non autem refrigerans materiam coagulatam, ut cap. de Inflammatione fusiùs dictum est.

Aliqui ex vitriolo concinnant *aquam arterialem* eximiis virtutibus prædicam tali modo.

℞. *Aq. Plantag.* ℥ij. *aq ros.* ℥ß. *alum. rocc. ust.* ℨiß. *sacch. cand. drach.* j. *vitrioli opt.* ℨiß. *Urina pueri sani* ℥j. *m. omnia simul, & filtra per chartam emporeticam, & serva in vase vitreo benè clauso, addendo spiritus vitrioli gutt.* iv.

Inservit ad hæmorrhagiam vulnerum, tàm ex arteriis, quàm ex venis, infundens in dicta aqua petias, vel filamenta, & miraculi adinstar sanguis fluens cohibetur. Sicut cuilibet sanguinis profluvio prodest, debito loco aquam applicando. Pro sanguinis expuitione, dosis ℥ß. pro vice, bis in die cum aqua appropriata, vel syr. convenienti.

Per spagyricam vitriolum excruciatum innumera exhibet medicaminum genera, præcipua sunt spiritus, oleum, magisterium, sal, &c. de quibus singulis vitrioli præparationibus nobis hic sigillatim agendum.

Et quidem primò *spiritum, & oleum vitrioli*, ità vulgò præparare solent.

℞. Vitrioli opt. q. v. ponatur in tigillo, vel olla terrea vitreata ad ignem, ut coquatur ad siccitatem usque, nam primò liquescit, deinde sensim ebullitionem concipit, deinde cessante ebullitione sensim instar lapidis induratur. Tere in pulverem, & retortæ amplæ impone ad medietatis repletionem. Retorta opt. Sapientiæ luto loricanda est, nè dehiscat, aut rimas contrahat, vel sponte decidat. Retortam in apto reverberij furno adapta. Eminens ejus collum amplo recipienti opt. connecte, ut nil expiret. Destilla tandem per gradus, & sensim urge ignem per horas 12. donec spiritus omnis destillabit, & fumi albi incipient in receptaculum transire. Tunc remove receptaculum, & aliud collo retortæ opt. adapta, & urge ignem, donec nil amplius destillet, & habebis ol.

Recipiens autem collocatur in arenâ madidâ, & sensim sacculum aquâ frigidâ madidum applica, quò recipientis convexa pars integatur, ut refrigescat, vel etiam id fieri poterit petiis aqua frigida madidis.

Alij vitriolum priùs in aquâ pluviâ solvunt, filtrant, & posteà ad calcinandum, seu rubificandum ollæ, vel tigillo imponunt, & deinde destillant præfato modo, tàm spiritum, quàm oleum.

At quoniam nimis difficile est vas recipiens sequestrare à collo retortæ, flagrante adhuc igne, atque adeò periculosum est, ne dehiscat, ut multoties me eventus edocuit; hinc faciliorem modum, nec non securiorem, adhibere soleo in destillatione tàm spiritus, quàm olei vitrioli, absque tamen vasis sequestratione, & mutatione, candente adhuc igne in medietate operationis: utor namque duplici vase recipiente, quorum unum in aliud expiret, quæ simul optimè committo, & collo retortæ applico. Ita enim in primo vase spiritus congelabitur, in secundo olei magnam quantitatem, in tertio demùm, vel nullum, vel paucissimum reperio; Atque adeò eandem prosequendo destillationem, habeo spiritum, & oleum vitrioli.

Usus hujus spiritûs est in febribus ardentibus, & malignis, præsertim siticulosis cum appropriatis syrup. aquis, & similibus vehiculis mistus, & haustus, ardorem nimium temperat, & sitim extinguit, quatenus sal, & excrementa febrifica abstergit, & consumit. Est diureticus, diaphoreticus, incidens, attenuans, & putredini resistens. Utilis est obstructionibus hepatis, lienis, & mesenterij, appetitui prostrato, &c. Nephriticis summoperè prodest expellendo calculos; arenas, & mucilagines è renibus. Tincturas è rosis, vio-

violis, & similibus extrahit. Cum aqua dilutus dentes dealbat. Aphtas curat, &c.

Dosis sunt gutt. vi. x. xii. &c. seu usque ad liquoris convenientem aciditatem.

Phlegma, quod elicitur in destillatione spiritus vitrioli ophthalmiæ succurrit, oris ulcusculis medetur, & fluxiones in fauces irruentes sistit. Inflammationi, & erysipelati tutò admovetur.

Helmontius aliam tradit *vitrioli spiritus* inusitatam destillationem, quæ *spiritus vitrioli essentificatus*, *sive tota essentia vitrioli volatilis est*, & summis virtutibus in medicinâ præditus, cujus processus talis est.

♃. *Vitriolum commune non suspectum malignitatis peregrina, bulliendo in olla liquefac, & coque ad siccitatem usque, fracta olla, vitriolum instar lapidis induratum tere in pulverem; fieri autem vult ipse destillationem sex retortis vitreis simul opt. tamen loricatis. Optimè collum retortæ recipienti vasi connectatur nè tantillum expiret. Destilla tamen præfato à nobis modo, ministrando priùs ignem per gradus, ac tandem urgeatur carbone, quantum possibile est furno venti, qui propria crate flatur. Cùm autem furnus venti cessaverit spiritum in vas recipiens dimittere, aperiatur à latere porticus, qua via reverberium flammæ lignorum subter retortam penetret, perseveretque per v. aut vi. noctes summo igne, naturæ possibili. Retorta videbitur tibi forsan liquari in tanta ignis procella, at nihilominus constans perseverabit: eò quod exterior lorica terrea vitrum detineat, combibatque atque ita invitrietur, quantum operi sat fuerit. Memineris tandem, vas recipiens à collo retortæ sequestrare, flagrantissimo adhuc igne. Alioqui videbis refrigeratis vasis, spiritus redire in facem, quæ illos expuit. Tùm demùm accipe colchotar, sive facem è destillatione residuam, quæ sulphuri commista comburatur usque in omnimodam sulphuris conflagrationem. Hanc autem dein irrorabis, & madefacies præfato spiritu. Qui uti statim imbibitur in cucurbita vitrea: ita inde repetitus, nil nisi phlegma aquosum, atque inutile reddit, remanso spiritu imbito in colchotare, idque repetitum renova sexies, aut septies, donec tamen spiritus affusus rubescat, qui supernatabit colchotari. Quod signum est, cessandum à saturitate imbibitionis. Adeoque dives colchotar, benè exsiccatum indatur retortæ, & destilletur usque in ultimos spiritus, jam flavescentes, olentes mellis grati odorem. Abstrahe vas recipiens à retorta adhuc candente ob supra dictam rationem, & serva in vase opt. clauso cum cera, vel similiter obstructo.*

In quâ re plura notanda occurrunt ad spagyricæ artis cognitionem conducentia, & quidem

Primò, essensificari vitrioli spiritum per iteratam imbitionem ejus suprà caput mortuum, & deponere inutile phlegma per attractum fixi colchotaris, & quò illud deponit, eò perfectior, blandior, puriorque evadit.

Secundò, pari ratione, medicamenta omnia Chymica suam nancisci perfectionem, dum ad summam essentiæ puritatem, & subtilitatem deveniunt; nam spiritus vitrioli hoc ultimo modo destillatus eò est purus, volatilis, atque essensificatus, ut si de uno vase in aliud transfundatur, ejus lib. j. ferè ℥j. deperdatur.

Tertiò, hunc vitrioli spiritum sua puri-

puritate, & subtilitate esse faciliùs permeabilem, ideoque multos morbos curare, & præsertim epilepsiam, quartanam, hydropem, aliosque contumaciores affectus.

Quartò, eò medicamenta esse activiora, quò sunt subtiliora, ac puriora; nam vulgaris vitrioli spiritus penè nullius est efficaciæ, eò quia multam impuri, & inutilis phlegmatis copiam secum admistam habet, adeoque veri spiritus minimè indolem retinet, sed est veluti minerale acetum; præfatus verò spiritus sua puritate, quatenus volatilis, ac salsus est, ita rectificatus pergere usque in quartam digestionem valet, resolvendo quæcumque excrementa morbosa in itinere obvia, & per consequens, quatenus tollit causas occasionales, plures morbos chronicos curabit, conveniente dosi in jusculis, julepis, &c.

Aliqui in vitrioli spiritu conficiendo, nullo adhibito delectu, sive purum, aut impurum sit vitriolum, homogeneum, an reliquis mineralibus inquinatum, destillationi subjiciunt, verùm totus rei cardo in eo consistit, ut levi pretio talia medicamenta divendi possint, & vitæ, ac sanitatis potiùs, quàm æris, fiat dispendium. Tacemus fraudes, quæ committuntur, dùm vitriolum adulterant, alumen, & nitrum illi subreptitiè admiscendo, quò majorem spiritus copiam eliciant, confusumque cahos divendant. Sed non tacebimus id, quod aliqui omni Dei timore, & proximi charitate exuti, patrant, aquæ fortis ℥j. aquæ fontis ℥ij. immiscendo, divenduntque pro vitrioli spiritu. Non interim considerant, an salubris, an corrosivus, & causticus sit spiritus. Si incurios Medicos decipere possint, judicet is, qui in Chymia expertus est. Nec mirum si promissis spagyrica medicamenta non respondeant, & nobilissima ars in dies vulgi ludibrio exponitur.

Ex capite mortuo paratur sal quod vocatur etiam *sal colchotaris*, & *sal vitrioli*. Dicitur namque caput mortuum residuum à destillatione spiritus, & olei vitrioli colchotar, cujus sal hoc pacto paratur.

♃. *Caput mortuum vitrioli, sive vitriolum ad rubedinem usque calcinatum, perfunde in aquam fontis calentem, digere per. 2. dies, deinde filtra, aqua adhuc calente, toties donec aqua limpida appareat. Filtratam aquam evapora ad medietatem, vel usque quò cuticula supra eam appareat. Remove ab igne, ut refrigescat, & crystallos dabit, quas collige, & aquam iterùm supra dicto modo evapora, ut crystallizetur sal, atque ita procede usque ad ultimam aquæ evaporationem, & crystallizationem salis.*

Potest etiam ex vitriolo crudo hoc eodem modo sal, sive vitriolum vomitivum confici, si in aqua calida solvatur, filtretur, &c. ut de colchotare diximus.

Tertiò *Angelus Sala* hoc alio modo parat *Vitriolum vomitivum.*

♃. *Vitriolum romanum cæruleum q.v. reduc in pulv. & supra chartam in loco calido, sive in radiis solaribus pone, ut probè exsiccetur. Solve illud postea in aqua communi, & mediis filtrationibus à fecibus libera. Solutionem evapora ad tertiam partis consumptionem. Vas in locum frigidum colloca, ut crescant crystalli: crystallos recipe, & solutionem iterùm evapora, idque*

ter,

ter, vel quater repete donec omnes cryſtallos deponat.

Has, & alias ſalis vitrioli præparationes adducunt varij auctores, quæ nihil aliud ſunt, niſi vitriolum vivificatum, & purificatum, quod minimè intra corpus aſſumendum eſt; habet namque indolem ſuffocantem. Interno uſui, *vitriolum album*, deſtinatur, priùs tamen repetitis ſolutionibus probè purificatum, ut

℞. *Vitriolum album, diſſolve in aqua pluviæ, filtra, evapora ad pelliculam, relinque in frigido per dies 4. fient cryſtalli; exime, iterùm evapora, ut antea: hic labor ter reiteretur coagulando, & diſſolvendo, ultimò ter eodem modo procede cum aqua roſ. cryſtallos in parvo calore exſicca, & ſponte in pulv. album redigentur.*

A Paracelſ. lib. de naturalibus rebus c. 8. Gryllus, ab aliis *Gilla* appellatur, eſtque lene vomitivum, quod ad multos morbos depellendos commodè uſurpatur, ut in initio febrium ferè omnium, cerebrum purgat, epilepſiæ medetur, vertigini ſuccurrit, aliiſque cerebri ſymptomatibus ex corruptis, & acribus ex ventriculo furſum actis vaporibus ortis. Item in pleuriſi, lipothimia à repletione humorum corruptorum, cardialgia; item in hepate, & liene obſtructis mirificè prodeſt. Lumbricos etiam enecat, proſtratumque appetitum conciliat. Purgat tàm per vomitum, quàm aliquando per inferiora.

Doſis Paracelſo eſt quantum ſex vicibus ſupra cuſpidem cultri comprehendi poteſt; aliis ℈j. nos verò uſque ad ʒj. perſpectâ ratione virium, & morbi, felici cum ſucceſſu exhibuimus.

Colchotar autem neque inutilis eſt, ſed in medicina adhuc aliquos habet uſus; pollet nàmque vi aſtringente ſticticâ, & emplaſticâ in ulceribus conſolidandis, & ſuâ vi ſticticâ adſtringente ſiſtere valet hæmorrhagiam ſanguinis, tàm in vulneribus, ſicut etiam ex naribus. Intùs verò minimè debet uſurpari, ut loco cit. inquit *Paracelſ.* nàm vomitiones movet ob vitriolicum ſal, quod in ſe continet. Quòd ſi interiùs uſurpare velis.

℞. *Caput mortuum vitrioli, vel vitriolum ipſum ad rubedinem calcinatum, & per ſolutiones varias aqua dulcis libera ab omni ſuo ſale, & exſicca.*

A *Fabro terra exanimata vitrioli*, & ab aliis *corpus examine* vocatur, cujus præſtans eſt uſus in Diarrhœâ, & Dyſenteriâ. Doſis ℈j. ad ʒß.

Vitriolum ſuum habet *ſulphur*, unum *dulce*, alterum verò *anodynum*, ſeu *narcoticum*. Sulphur dulce ita paratur.

℞. *Vitrioli puri q. v. ſolve in aqua calida, ſolutioni affunde guttatim ol. tartari (alij lixivium ex cineribus clavellatis), & præcipitabitur ſulphur vitrioli, quod edulcoratum ſerva.*

Confert pulmonum affectibus, mundificat ulcera putrida, cicatriceſque inducit.

Sulphur vitrioli anodynum, ſive narcoticum ita parabis.

℞. *Limaturæ martis puriſſimæ p. j: Vitrioli Hungarici cærulei, aut vitrioli Veneris p. ij. tere, & m. omnia, poſtea in cucurbita ſuperfunde acetum deſtillatum, ut ſupereemineat dimidium digitum tranſverſum, coque, & coagula lento igne arena ad ſiccitatem, quo facto, urge ignem, ut omnia rubeant. Vaſis refrigeratis, mace-*

rizam exime. tere, & affunde acetum destillatum, ut ad tres digitos supernatet. Quo facto: digere biduum, aut triduum; donec nempè acetum benè coloretur, quod postea decanta sine fæcum perturbatione. Rursus affunde aliud, donec omnis tinctura extracta sit. In hoc tincto aceto delitescit sulphur vitrioli combustibile. In acetum tinctum, & filtratum insperge guttas aliquot ol. tart. per deliquium facti, & sulphur narcoticum fundum petet, quod aqua commum sæpiùs ablue, donec aqua non ampliùs acredine, aut gustu vitrioli inficiatur, hoc n. nisi fiat propter salis vitrioli præsentiam nauseam, vel etiam vomitum efficiet; post ipsum siccandum, & ad usum servandum.

Anodynum est insigne, & reliquis omnibus meritò anteferendum: quodque *Paracels.* summoperè commendat, & magni æstimat. Narcoticis compositionibus admisceri potest.

Atque his principalibus, & magis comprobatis operationibus vitrioli, hunc complemus articulum.

Alias reperietis apud alios authores, vel arbitrio commentas potiùs, quàm experientia comprobatas; vel cum hisce à nobis adductis confundi comperietis; nunc sit

ART. SECUNDUS.

De Sale Communi.

SAl examinandum aggredimur, non tamen illud chymicorum principium, sed minerale, ex tribus conflatum, sulphure, quod ratione caliditatis, & igneæ substantiæ habet; mercurio, quem ratione humiditatis continet; Sale, de quo in summo participat, ratione siccitatis terrestris. Triplicem in naturâ cognoscimus salem, vegetantium, mineralium, & animalium, quatenus ex triplici regno elicitur. Sal commune; seu minerale triplicem in hoc orbe habet ortum, unum dicitur fontanum, aliud marinum, aliud uerò montanum, seu minerale; fontanum, & marinum arte excoquuntur, minerale verò à sola natura mediis in montibus coctum est.

Ipsa observatio varias salis communis pandit proprietates; nam talis est salis necessitas, ut absque sale naturali naturaliter homo vivere nequeat: proinde hoc opus habet in omnibus cibis. Etenim sal naturæ balsamum est, quòd corruptionem arcet calidi sulphuris cum humido mercurio, ex quibus homo naturaliter est compactus. Cum prima principia, & quodlibet sibi simili nutriri oporteat, sequitur hominem ad sui sulphuris interni sustentationem ardentibus uti cibariis, humidis ad mercurium tuendum, & salsis ad sal in condenti facultate conservandum. Ejus conservationis virtus in eo maximè conspicitur, dum carnes emortuas à putredine diutissime conservat, quantò magis vivas præservabit, judicare facile fuerit. Sal est ciborum correctio, nam si non intervenit, in his nulla est etiam correctio, quos quidem esto stomachus receperit, decoquere minimè potest; est enim in sale expulsiva virtus in secessum, vel in urinam, quæ duo nisi conserventur in suo cursu naturali, omnes vitæ facultates frustrantur viribus expulsionis. Sanguis natura propria salsus est, & insulsum

non

non recipit nutrimentum, quod si quandoque recipere coactus sit maxima quadem inedia, hoc in corruptionem abit. Ut igitur hoc vitetur vitium, ordinatum fuit alimentariis cibis sal addititium, nè meatus naturales obstruantur, membraque suis debitis fraudentur nutrimentis. Prætereà latet in sale facultas resolutiva oppilationes in poris accidentaliter contingentes aperiendi, ac per resolutionem in urinam expellendi; Nàm urina cum sit sal cruoris tantum id est, sal dumtaxat ex sale naturali, quod naturale cum sale microcosmico associatum per conjunctionem, simul ambo maximè faciunt ad excrementorum expulsionem: hinc sudor, lacrymæ, saliva, & quidquid ex humano corpore expulsionem recipit, salinam indolem redolet. Sal venerem stimulat, prolificumque semen reddit, ob id Ægyptij canes inertes ad coitum salsamentis, carnibusque sale maceratis ad Venerem alacriores reddebant, hinc Veneri dediti salaces dicuntur; propterea Venerem è sale natam finxerunt Poëtæ. Balsamicam salis vim perpendens *Paracels. lib. 1. de naturalib. reb. cap. 4.* docet in aquâ solutum vulnerum esse balsamum, ulcerum vermes enecare, atque à corruptione præservare asserit, ac à scabie mundare, si in balneo conjiciatur scabiosus, eo lavetur, &c.

Sal ubique locorum secundum magis, & minus reperitur, & hoc ex provido naturæ consilio; nam ex sale, quem in se terra habet, ejus fertilitatem, & fœcunditatem pendere: quo orbata statim sterilescere iat, superque diximus.

Sed hæc positio videtur potiùs experientia, rationi contraria: siquidem loca ubi sal scinditur, vel effoditur, cœteræque salinæ sterilissima sunt, quippè sal exùrenti sua acredine fæcunditati prorsùs resistit. Imò quia sterilitatis hyeroglyphicum, ideò Principes solo æquatis civitatibus, quas sæpiùs rebellatas sub imperij ditione continere, nec poterant, nec expediebat, aratro superinducto, sale aspergant, ut vel ipsa tellus improborum, & facinorosorum mater sterilescat, justæque ultionis pœnas experiatur; Itidem quemadmodum speciali gratia obsecundante omni abundantia loca complentur, ità flagitiis irritata omnia calamitatibus & infortuniis agitata, tandem perpetuò concidere necesse erit.

Attamen huic objectioni facillimè occurrimus. Certum est salina loca infæcunda esse, sed hoc quia sal cum plusquam nullibi copiosiùs abundet, ideò sua præpotenti vi attractiva, qua refertus magis, magisque pollet, germinantem, & fæcundum terræ salem totum in se attragit, & imbibit, quo orbata, sterilescit. Similiter Principes salem imitati rebellis civitatis cuncta ad se convertentes infæcundam, omnique ubertate denudatam derelinquunt.

Nos verò existimamus experientiæ, & rationi magis consonum videri illud nempè: salem esse principium omnis fixionis, & soliditatis, unde fit salem communem, tàm in fodinis progenitum, quàm industria factitium (qui mineralis etiam dici potest, cum aqua maritima à fodinis in ipsa stantibus, salsa reddatur)

quò plus elaboratur, eò particulis magis solidis, & compactis constare: Sal verò terræ fæcunditatem continens est magis fusum, & tenuibus partibus componitur, ita ut quolibet fermentitio motu exaltetur, & in plantam germinescat, nam alkalium indolem retinet; ideoque terra alkalibus respersa uberior fit. Clarum redditur hoc, nam si sales alkali in retorta positi tenui ab igne agitentur, illicò in aquam ascendunt, quod idem accidit in sale à terra arte Chymica separato, quo deinde orbata, sterilescit: Unde patet de alkalium specie esse. Contrà verò sal commune in igne perpetuò fusum persistit, non secus ac aurum, quòd si spiritum ex ipso elicere velimus, non nisi aliquo menstruo intermisto, quod cuneum appellamus, assequemur. Illud ex hac salium anatome oritur, salem communem fixare suprà se salis germinantis terræ partes, & tenaciter intra se cohibere, quippè volatile supra fixum agens fixari apud omnes est inconfessò, unde fit illas ineptas esse ad plantæ ortum.

Ex sale communi multa concinnantur medicamina, & quidem primo chymicorum vulgus diversimodè ex eo parat spiritum valdè acrem, *Beguinus* in suo tyrocinio refert; nos verò omissis aliorum erroneis parandi *spiritum salis* modis, breviter nostrum ex propria industria comprobatum dabimus, ut

℞. Salis communis opt. depurati, & decrepitati p. j. boli com. p. ij. tere omnia subtiliter, & m. per minima invicem, & ampla retorta, & firmè luto munita impone, ut tertia ad minimum pars remaneat vacua. Et in furno reverberij juxta processum de destillatione spiritus vitrioli dictum, destilla usque ad ultimos spiritus, amove recipiens, calente adhuc igne, & spiritum serva.

Hic est modus destillandi salis communis spiritum, cui destillationi adjicitur bolus communis, vel terra figulina, vel etiam laterum farina, ut salis partes per minima ad invicem discontinuentur, ut faciliùs ignis activitate possit cogi in spiritum; nam sal semel fusum omnem eludit ignis activitatem, atque diù in igne perseverat absque eo quod in spiritum resolvatur: boli autem partes per minima inter salis particulas interjectæ, fusionem inhibent, atque adeò sal faciliùs in spiritus cogitur. Quod omittentes, vel non videntes plures spagyrici in salium destillatione, omnem laborem, atque operam frustra terentes, vix ignavum phlegma è salium destillatione elicuere.

Quæ boli, vel terræ figulinæ mistio, observanda est, nè dum in salis communis destillatione, verùm etiam nitri, & omnis alterius fusibilis salis spiritus extractione; prætorquàm in destillatione vitrioli, aluminis, & similium, quæ terram mineralem secum admistam habent, quæ boli munere fungitur; adeoque dum destillantur, boli admistione non egent.

Cujus spiritus vires potenter usurpantur, tum interiùs, tùm exteriùs; optimum namque est præsidium urinæ ardoribus, ac renum præsertim dysurias solatur, calculos, & mucilagines renum per urinas resolvit, ac exturbat, sitim extinguit, putredini resi-

resistit, hydropicos juvat, nec non lumbricos, & ascharides enecat. Exteriùs verò inunctus sanat membra luxata, contracta, paralytica, apostemata, dolores, ac tophos podagricos mitigat, & discutit, si cum ol. terebinth. vel ceræ misceatur. Dentes dealbat, &c.

Dosis est gutt. i. ij. vel iij. usque ad ℈ß. in jusculis, syrup. &c.

Lapides, corallia, uniones, durioraque corpora solvit, ritè præparatus aurum ipsum aperit.

Parant etiam *crystallos* aliqui post supra dicti spiritus extractionem, dissolvendo massam in fundo retortæ residuam, filtrando, & ad tertiam evaporando, ac in frigido aëre asservando, ut crystallos producat, quas si dulciores desideras, iterum solve, & coagula, & quò pluries id efficies, eò dulciores habebis; quarum usum commendant in apepsia, inappetentia, nausea, & alia pleraque præstant miranda in ventriculi morbis.

Jactabunda nimis apud Chymicos est ostentatio de *spiritu salis dulci*; sed hæc nunquam demonstrari potest, cum dulcedo non proveniat ab ipso sale, sed à spiritu vini, quem admiscent; unde ita parant.

℞. *Spiritus salis opt. dephlegmati, & spiritus vini an. destilla ter, vel quater, ut inseparabiliter uniantur sic subtiliatur, & dulcescit.*

Est egregium in peste præservativum, arcet n. omnem putredinem. Ventriculum cum reliquis visceribus in optima conservat dispositione.

Emunctiores verò spagyricæ artis Professores altiùs per ignem salis com. naturam trutinantes, potiora, & nobiliora ex eo parant arcana.

Et quidem *Theophrast. Paracels.* varias parandi arcani salis vias describit in Archidox. tamen in una spiritus ejus essensificatione per depurationem ab inutili, ignava phlegmatis parte, nec non infixi volatilizationem conspirant.

Essensificatio spiritus salium, per depurationem ab inutilis phlegmatis portione traditur lib. 4. Archidox. sequenti modo.

℞. *Salia, quæ calcinabis opt. si volatilia sunt adures, postmodum resolvantur in tenuitatem, & in aquam destillentur. Aquam hanc in putrefactionem ponito per mensem, & per B. destillato, & ascendet aqua dulcis, quam abjice. Quod ascendere noluerit, iterum in digestionem ponas per mensem alium, & destilla sicut priùs, ac toties, donec ampliùs dulcedo nulla percipiatur.*

Qua via parari inquit essentiam quintam salis, ea proportione ut ex calcinata lib.j. salis, vix ℥ ij. essentiæ quintæ habeantur.

Essensificationem verò salis spiritus per fixi volatilizationem tradit lib. 8. sub nomine salium elixiris, ubi eam describit, ac demùm lib. x. eandem magis declarare videtur, ita verò in hac operatione procedi potest.

℞. *Sal opt. præparatum albiss. & mundiss. hoc in pellicanum ponatur cum aqua solventis, sive spiritu salis destillati tanta quantitate, ut sexies pondus illius superet. Digerantur in fimo equino simul uno mense: postea destilla calore balnei, ut phlegma egrediatur. Deinde igne potentiori destilla ad ultimos usque spiritus, iterùm affunde, ac eodem modo destilla usque ad omnimodam salis volatilizationem.*

Demùm *Joan. Petrus Faber lib. 3. Myrothecij spagyrici cap. 11.* ita procedere videtur in extractione *quintæ essentiæ salis communis.*

℞. Sal com. decrepitatum, postquam decrepuerit, solve in aqua fontana limpida septies destillata. Hanc solutionem filtra, ut opt. depuretur, & evaporabis ad siccitatem, quod toties itera donec solutio sit opt. depurata, & sal opt. exsiccatum, tùnc imponere retortæ opt. luto munitæ, ut spiritum extrahas modo quo supra diximus, destillatum spiritum rectifica, & à phlemate quantum fieri poterit liberetur, & conjunge cum pari pondere salis ex residuo magmate in fundo retortæ remanso, modo quo supra diximus. Sal verò sit opt. depuratum, donec levissimo solvatur igne, ut cera, vel ut butyrum, & rubeum acquirat colorem, & dulcedinem summam, & sic ambo conjuncta digere in B. per mensem unum in retortâ obturato ejus osculo, donec spiritus colorem acquirat rubeum, & extrahit salis sui tincturam, & solvat cum solutione firma, & physica; tùm demùm destillabis, & omne volatile facies, & rectificabis ter, aut quater, & recondes ad usum. Deinde totam hanc operationem veluti resumens, inquit: *Ut habeas absolutam salis essentiam, dissolve salem tuum opt. depuratum in spiritu salis rectificati, & hoc omne conjunge cum pari quantitate spiritus vini alkoholizati, putrefac, & destilla, & purifica, & purum, & homogeneum conjunge simul, & serva.*

Usus hujus arcani, & vires omnium ferè morborum sunt curativæ; primò enim præservat ab omni corruptione corpora omnia, tùm viva, tum mortua, adeòque est balsamum vulnerum omnium, & ulcerum. 2. Arcanum est summum in expellendo vesicæ, & renum calculo, & agglutinandis colli vesicæ, & renum ulceribus 3. Est omnium viscerum obstructionum aperitivum, & curativum. 4. Purificat omninò sanguinem ab omnib. sordibus extraneis; unde in curandis febrib. nihil est efficacius: tollitque ideò lepram, scabiem, impetigines; lentines, ignem sacrum, herpetem, aliosque sanguinis, & cutis affectus, Hinc eadem vi omnium coagulatorum humorum resolutiva p. n. tumores omnes externos, tùm frigidos, tùm calidos curat, frigidos sola perunctione discutit, calidos autem ad maturationem, & suppurationem brevissimo tempore perducit. Arthritidi, & ejus dolorib. prodest, tophos, & nodos dissolvit; nervos fovet, calorem naturalem adauget, ac demùm cum sit mirum præservativum suâ vi vitæ longæ est arcanum.

Dosis est drach. j. usque ad ij. in aquis cinnam. jusculis, & similibus vehiculis quacunque hora secundum necessitatem, pro reparanda autem juventute mane jejuno stomacho secundum *Fabri* sententiam. Nos remur minori dosi primis vicibus usurpandam esse, deinde vero potest sensim augeri dosis, prout observatio demonstrat.

Datur sal gemmæ, quod est genus salis communis, & in fodinis lapidum frangitur, specieque crystallorum splendens eruitur, unde gemmeum à gemmis ob colorem nuncupatur; alias dicitur sal fossile. Easdem, & si hoc habeat vires cum sale communi, substituique eidem possit, rarioris tamen usus est in praxi Medicâ; crebioris in Chymiâ, ubi

ubi solutionibus metallorum sale communi antecellit. Eo utuntur medici vulgares ad stercora dura eliquanda, adeòque ad colicam, & tormina arcenda.

ART. TERTIUS.

De Sale Nitro.

EST, & aliud salis genus, quod nitrum dicitur, & à spagyricis variis insignitum fuit nominibus. A quibusdam *Cerberus Chymicus* vocitatur, quia triplici modo præbet universale menstruum, quo vegetabilia, mineralia, & animalia resolvi, meliorari, & exaltari queunt. Dicitur *serpens terrenus*, quia in terra vivit, & esto è terra elicitus, & veluti deposuerit spolia, post aliquod tempus terra affluenter illud reproducit, ut antea, ob insitum principium. Vocatur *sal petræ*, propriè autem sal terræ magis dici meretur, cum ex terra immediatè decoquatur. Dicitur tandem *sal infernalis*, quia totus inflammabilis, & igni immediatè injectus, in ignem veluti conversus, totus avolat.

Tanta oritur ex nitri cum sulphure compositione violentia, ut qui ex eorum miscela concinnatur *pulvis pyrius*, *seu bombardicus* (execrandum venenum omnium venenorum violentissimum[1]) non tantùm extemplo viventia sternit, verùm etiam eorum vis unita tanta est, ut horrendæ tempestates, ac urbium, montiumque summersiones iis adscribantur.

Unde tanta sulphuris cum nitro violentia progignatur demonstrare operæ pretium ducimus, tùm ut eorum naturam noscere, & contemplari possimus, tùm etiam ut pyrij pulveris portentosi effectus, quo pacto oriantur, ostendamus.

Nitratum pulverem ex sulphure, nitro, & carbone componi cuilibet notum jam est.

Sulphur præcipuè constat substantia quadam ætherea non difficilè mobili, & inflammabili, itemque oleaginosa, nec sale, (vitriolicum est, ut in ejus oleo experimur) omnis fixionis principio, terraque abundat; unde fit, æthercam substantiam, seu sulphuream nimis exaltatam intra salis, terræque particulas subsidere; ac proinde igni admotum, vel quolibet motu in flammam faciè prorumpit, ut in superioribus adnotavimus.

Nitrum verò sale sulphureo abundat, attamen sal præcipuum est: etenim diù fusum igni resistit, ejusque spiritus non ascendit, nisi bolus intermisceatur, nec per se accenditur, nisi carbonem injicias, aut sulphuri commisceas; quod subita cum flammæ eruptione, & sonanti strepitu circumjectum æthera propellit, illudque veluti magnus follis abigit, explodítque unde ventus, sonitusque progignitur: ejus impetus sæpissimè fusum salem extra vasis crepidinem ejicit. Hoc ideò evenire docemur, quia sal utpotè fixionis omnis causa, sulphur intra se tenacissimè velut in vinculis cohibet, ut propterea adventitio sulphure nitri sulphur adjutum, viribusque validius factum, vincula, & ergastula disrumpat, suisque implexibus liberatum, ampliorem locum appetat; Etenim salis parti-

particulæ ex se sulphuris, & spiritus particulis uniri expetunt, magnamque cum illis affinitatem habent: Unde videmus salem volatilizari, cum sulphuris, & spiritus major pars in salis composito permanet, hoc non eveniret, nisi salis particulæ ascensioni alioquin ineptæ sulphuris, & spiritus particulis statim unirentur, & ab illis ad capillum unà traherentur.

Carbo tandem multos meatus antequam incenderetur, habebat, quos postea magis latos multa crassarum partium evolatione acquisivit, intensior quippè fumus vaporibus immistus exhalavit, itidem carbo multum ignitorum seminum, seu sulphuris intra suos poros claudit, quippè ex abundantiori fumo, & vaporibus priùs exhalatis arguitur reliquas carbonis partes majori, & puriori sulphure exaltato abundare, nam fumus rarissimus conspicitur, qui potiùs halitus dici debet, ut in papyro carbonizata experimur serpenti, & celeri motu excurrentes ignis particulas, donec sulphur residuum absumatur, & cineritius quidam color in materia relinquatur, & rustici linteo carbonizato pro somite utuntur, Sal quoque inest, Alkali nempè, & terrestris pars, unde ex his.

Facilè pyrij pulveris subita accensio cum horrendo fragoris impetu clara reddetur. Quippe medio aquæ vehiculo per minima hæc tria cohærent. Sulphuris communis particulæ, quia magnam affinitatem habent cum illis sulphuris nitri, atque sal nitri ex se petat uniri cum sulphure, ut diximus, fit inde benè invicem cohærere. Carbonis permistio sua semina ignifica huic misto largitur, unde fortior vis sulphuris redditur, subitæque accensioni apta: Sal illud carbonis cum sit alkali pronior est ad motum, quàm illud nitri. Subeunt hæc omnia nimis latos carbonis poros (utuntur carbone nucis avellanæ, qui laxior est) inque sua terrestri parte continentur. Cum autem ignis pyrio pulveri admovetur carbonis sulphur, quod veluti fomes est, illicò inceditur, sulphur commune, & nitri è vinculis salis intra quæ cohibebantur, totum simul liberat, illisque disruptis, liberiorem petunt locum, unde circumjecta corpora magno cum impulsu prosiliunt, & propelluntur, ideò ingenti cum aëris circumstantis sonitu, & violento flatu effugiunt.

Talis pulvis in exiguas pilulas debet formari, ut sulphuris particulæ omnes illicò incendantur, quod si crassior esset massa, priùs in superficiem, deinde ad interiora penetraret, quòd multum exigeret temporis, ut in fulgure crassa, & durata pyrij pulveris massa confecto experimur; non enim per aliquod temporis spatium per liberum aëra excurrens accensum perduraret, si in granulos pulvis permaneret. Tota hujus pulveris materia evolat in auras, nec quid fixum relinquit, etenim salis particulæ ex se uniri cum sulphure postulant, & secum unitæ cum illo impetu rapiuntur.

Nitrum nihil aliud est nisi pinguedo terrestris, saliformis, quæ trans poros terræ permeans, est veluti plantarum, lapidum, aliorumque corporum materia proxima, fæcundi-

cunditatis terræ etiam causa. Nam in id fatiscentia, media putrefactione, corpora resolvuntur, & ex eo cuncta, quæ in terræ græmio generantur, producuntur tanquam ex materia. Ea enim telluris pars ubi multa vegetabilia, vel animalia putrescunt, est nitro feracior, & abundantiùs ex ea elicitur. Unde solent nitri collectores ex ea terræ parte illud elicere, ubi jumentorum, ovium præsertim stabula fuêre, eam aqua elementari lavando, aquam filtrando, & exhalando, donec in superficie pelliculam producat, & tunc talem aquam injiciendo in vasta vasa lignea, ubi talis aqua, dum refrigeratur, congelatur in ea salnitrum in strias glaciei adinstar. Terra tamen est ejus matrix salsedinem urinosam jumentorum sibi similem reddens vi fermenti sui proprij nitrosi, terræ insiti. Nec nisi nitri beneficio saginantur arva, dum fimo stercorantur. Nec Neapolitanorum horti tot redderent olera ad habitantium epulas propria, nisi perquamoptimè stercorarentur.

Distingunt aliqui salnitrum à sale petræ, quatenus salem, qui purior est, & mundior ab omni re aliena, vocant ipsi nitrum, qui verò mistus est cum copia salis communis appellant sal petræ, quæ differentia non est essentialis, sed accidentalis secundum magis, & minus. Undè probatio nitri ità peragitur: projice sal nitrum in carbonem ignitum, si omne avolaverit, purum judicatur; è contrà verò si aliquid remanserit, quantum remansit, tantum de sale communi participare existimatur.

Alij aliam assignant nitri differentiam, aliud fossile, seu minerale esse inquiunt, & hoc etiam diversum est pro diversitate loci, ubi colligitur, nam aliud ex Nili inundationibus, & fluctuum exsiccationibus in Ægypto sponte nascitur, ubi magna nitri copia accipitur, undè dicitur nitrum à Nitriâ Ægypti regione in quâ copiosissimè elicitur. Aliud verò in multis mineris sponte enascens colligitur, quod etiam *Borax*, & *Chrysocolla* dicitur. Alia verò nitri species factitia est ex terræ lotionibus excerpta, ut suprà diximus, & hujusmodi nitrum dicitur etiam quandoque ab aliquibus *Aphronitrum*, quod est summè purificatum. Aliud tandèm est nitrum naturale quod spontè in parietibus, & antiquis ruderibus nascitur, quod est perfectissimum, & in ignem injectum totum in flammam evolat, perfectionis signum, quod de sale communi non participat; tali nitro naturali nostra Calabria est uberrima. Verùm in usu Medico, quia caremus hic naturali, venit tantùm factitium nitrum; fossile autem ab aurifabris potissimùm tractatur. Nos verò dum de ejus variis operationibus hic agimus, tantum factitio utemur.

De Nitri qualitatibus haud parùm convertitur: sunt enim qui frigidum existimant, quia in corpore humano frigidas edit operationes, calorem scilicet fugando, vel alliciendo: Sunt, & qui calidum dijudicant, quia reverà est sal sulphureum, inflammabile, nam non solùm operationes edit igneas in Chymiâ, sed omnes commotiones, & meteorologicas impressiones, tùm sub-

subtus terram, tùm supra aërem gignit.

Ex nitro, non secus ac de sale communi, ut suprà diximus, spiritus elicitur valdè acer, & mordax, basis aquarum fortium, quibus auri fabri in auri, & argenti separatione utuntur. Is vehementissimus est, & totus igneus metalla, & corpora quæque dura penetrans, vim habet ea calcinandi. Illud tantùm animadvertendo, quod nitrum non decrepitatur, sicut sal commune, sed usque ad summam siccitatem, & quandoque ad proximam fusionem est exsiccandum, & deinde retortæ indendum, & destillandum juxta methodum in destillatione salis communis descriptam.

Usus ejus quoque est analogus spiritui salis communis; valet namq; in colicâ cum æquali spiritus vini parte, febribus omnibus siticulosis, pleuritide, angina, & prunella cum convenientibus jusculis, syrup. &c.

Dosis est ℈ j. usque ad ʒ j. prius tamen purgato corpore, & observatis virium robore, & natura morbi; attamen nisi in pauca quantitate propinabis, ventriculum corrodere solet.

Possunt quoque ex capite mortuo elici crystalli eodem modo, quo supra diximus de sale communi; attamen si ritè operatus fueris, nihil extrahes, quia nitri lib.j. spiritus tantundem reddit. Eosdem ferè habent usus, ac crystalli salis communis.

Fit ex nitro magisterium, quod *sal prunellæ* dicitur, eò quod prunellæ est veluti anditotus. Vocatur *lapis prunellæ, anodynum minerale,* sequenti conficitur modo.

℞. Salis nitri opt. depurati lib.j. funde in crucibulo, & dum est opt. fusum, projice in eodem crucibulo sensim floris sulphuris ℥ j. in plures vices, agitando cum spatula ferrea, usque quò sulphur totum combustum fuerit. Projice deinde supra marmor, ut concrescat in crystallos, & serva.

Usus ejus præcipuè est in prunella, angina, & faucium omni inflammatione, in laxitate, putredine, & exesione gingivarum. (Ubi in gargarismis solui debet). Præstat in febribus ardentibus, putridis, & malignis, phlogosin viscerum naturalium, tùm, & cordis contemperat, & à putredine præservat,& sitim mirificè extinguit. Nos experti sumus in pleuritide, & peripneumoniâ, dolore nephritico, & gonorrhœâ.

Dosis est ʒ ß. usque ad ʒj. in syrup. Julep. jusculis,& aquis appropriatis.

Externè in topicis anodynis, ac refrigerantibus, ubi præcipuè solvitur in liquore appropriato, cum linteo. Nos experti sumus ad morphæam nitrum dissolutum cum succo limonum.

Verùmenimverò nitrum hoc sicco modo, & igne, purificatum, sal prunellæ dictum, officinis usitatissimum est, & igneum, & mordax est; præstat igitur illud quod solvitur in aqua communi, pluviali stillatitia, vel aliqua alia destillata refrigerante, & odore fragrante, ut ros. viol. lilior. convall. &c. copia aquarum debet esse ad solam nitri dissolutionem, & cum prædictis aquis nitrum est solvendum, per filtrum, purificandum, & aliquali aquositatis exhalatione denuo chrystallizandum, in

in leni calore, ne fragrantia, & magis spirituosæ aquarum partes in diutina coctione exhalent, sed potiùs cum nitro unitæ permaneant, illudque in virtutibus suis nobilitent, & intendant,

Hinc pari ratione ac diximus suprà, parari potest ex eo arcanum per essensificationem ejus, &c.

ART. QUARTUS.

De Sale Armoniaco.

EST quoddam salis genus, qui armoniacus, & armeniacus dicitur, quia ex Armeniâ asportari creditur, vel ammoniacus à græcâ voce Αμμ☉, quæ arenam significat, quia sub arenis Lybicis concrescit. Cœterùm armoniacus sal, qui naturalis, & legitimus sit, ad nos convehi desiit, quippè factitius, adulterinusque est, qui passim in seplasiariorum officinis venditur, fit ex urinâ humanâ, sale communi, & fuligine. Volatilis est admodùm, & fugax, mercuriali natura præditus; abundat sulphure, quod facilè sublimatur; estque radix saporis acidi, quo fit, ut densissima, & tenacissima corpora dissolvat; constatque triplici sale, vegetabili, minerali, & animali.

Dicitur sal armoniacum, sal solare, aquila cælestis, alba mercurialis fuligo, sal mercurialis Philosophorum.

Habet vim diaphoreticam, præcipuè in febribus, maximè in quartana, resistit putredini, &c. Externè verò in gangræna, carne putrida absumenda, in angina curanda (in gargarismis). Quinimmò *aquam ceruleam*, seu *saphiream* ad tollendam oculorum albuginem inde circumforanei tali pacto conficiunt. *Recipiunt aquam calcis vivæ, in quâ dissolvunt salis armoniaci convenientem portionem, permanere sinunt in pelui ænea aliquot horarum spatio, quò usque cerulei coloris aqua evadat, filtrant per chartam emporeticam, & in vase vitreo asservant.* Non tantùm oculorum albuginibus medetur, verùm etiam ulcera mundificat, & sanat.

Salis armoniaci in medicinâ paucæ sunt operationes, & præcipuè sublimatio; quo modo tanquam insigne diaphoreticum in febribus commendatur, ut

℞. *Salis armoniaci lib.* j. *squamarum ferri* ℥x. *m. & sublima in aludele forti igne, vase refrigerato, separa, quod sublimatum est, & m. cum* v. *aut* vj. ℥. *salis com. præp. & iterùm sublima sexies, novum salem semper addendo, collige sublimatum, & serva.*

Dosis est xij. vel xv. gr. in omnibus febribus, quod pluries pro ægri exigentiâ repetendum.

Circumfertur hujusmodi sublimatum aptum esse ad metalla in fluidum mercurium reducenda. Nec potest componi aqua regia absque sale armoniaco, ut infra dicemus. Valet etiam (quoniam est summè volatile) ad sublimanda multa metalla, aliaque fixa corpora mineralia, eaque transmutanda. Undè *Paracelſ. lib. 7. de transmutatione rerum naturalium* inquit: *Notandum hic est, quòd quodlibet metallum, quod in sublimationem per sal armoniacum perducitur, postea in frigore, vel in aëre solvatur in oleum, & contra in igne coagulatur in*

lapidem. Quæ quidem una eſt ex maximis, & ſummis tranſmutationibus in omnibus rebus naturalibus, nempè metallum in lapidem tranſmutare.

Eſtò armoniacus ſal, propter naturam nimis fugacem, ſit ſummè volatilis; non per hoc tamen ſpagyricorum induſtria *ſpiritum* non elicit tali methodo.

℞. Salis armoniaci, q. v. m. cum argilla humida, ac exinde fac globulos. Deſtilla per retortam ſ. a.

Uſus hujus ſpiritus eſt in quartanâ, & obſtructionibus, eſt ſummè inciſivus, & diureticus, ſoluit itidem calculum. Doſis à gutt. iij. ad vi. vel x.

Affuſus ſolutionibus metallicis cum aqua forti factis, indeque per alembicum abſtractus, ſecum alias corroſivas aquas tranſportat. Extrinſecùs anaticè cum ſpiritu vini miſtus, & plumaceolo loco dolenti podagrico aliquoties illinctus, dolores ad miraculum reſtinguit, præcipuè ſi in eo tantillum camphoræ fuerit ſolutum.

ART. QUINTUS.

De Alumine.

ALumen nihil aliud eſt, quàm ſalſugo terræ mineralis naturæ ſaturninæ, conſtans ex ſpiritu acido, & ſale terreſtri cauſtico. Triplicem cognoſcit ortum, vel per ſe in venis ſuis invenitur, vel ex aquis mineralibus excoquitur, vel ex terrâ & lapidibus, aliiſve mineralibus extrahitur.

Aluminum genera ſunt multa. Alumen *capillare*, quod in capillamenta dividitur, in officinis autem vulgò *fior di pietra*, unde dicitur alumen plumeum, & lapis amiantus. Ex eo ſunt qui telas conficiunt, quæ ignibus injectæ ardent quidem, ſed flammis invictæ ſplendidiores exeunt, undè quoque *ellychnia* ex eodem *incombuſtibilia* fiunt. Undè minerale iſtud eſt natura ſua fixiſſimum, adeò quidem, ut omnem reverberij ignem eludat. Differt ab alumine ſciſſili, quòd hoc combuſtibile ſit, ſaporiſque adſtringentis, illud non item.

Alumen *ſaccharinum*, quod ex alumine rupeo crudo, ovorum albumine, & ſtillatitiâ roſarum aquâ paratur.

Alumen *catinum*, propriè aluminis genus non eſt, ſed ſal ex cinere cujuſdam plantæ à Mauritanis *Kali* vocatæ, vulgò *ſoda*, cujus cinere fabri vitriarij ad vitrum conficiendum utuntur; Alumine vero catino ad vitra in fornacibus expurganda. Huc referri poteſt fæcum alumen, quod ex vini fæce paratur, fit conformatis è fæce panibus, deinde ſole ſiccatis, & igne tandiù peruſtis, quouſque candorem conceperint.

Alumen *ſquamoſum*, ſive ſciſſile, quod ſpeculum aſininum dicitur, fit ex ſquamoſo quodam lapide, & vitri modo pellucido. Hunc itaque in ignem conjiciunt, & incenſus illico claritatem amittit, diſſilitque in tenuiſſimas laminas, & gypſi modo albeſcit, ejuſque induit ſpeciem.

Alumen *rupeum* dicitur illud, quod conficitur ex rupe, ſeu ſaxis.

Ferè nullus eſt uſus aluminis communis ſpagyricæ præparati in medicina; Nam eruditiores ſpagyrici

vix

vix circa ejus præparationes laboravere, an quia parum, vel nihil habet esse; an verò quia adsunt nobiliora in mineralium Regno remedia; an demùm, quia, potiora remedia ex vitriolo (quod aluminis vices ferè supplet) educunt, cui cum affinis sit alumen minerale eadem methodo, qua ex vitriolo parantur medicamenta, parari possunt ex alumine. Et quidèm *Paracel. lib. 4. Archidox.* eandem tradit methodum parandi essentiam ex alumine, ac ex vitriolo.

Crudum (quod alumen rupeum intelligimus) diversimodè in medicina usurpamus. Et quidem ex eo dissoluto in aqua stiticum ad oris ulcera, laxitatem, & putredinem gingivarum, anginam, columellam laxatam, & ad tumores pedum ædematosos paramus medicamen. Internè ab empiricis pro febrifugo exhiberi solet. Sunt qui in dysenteriâ exhibent.

Non tantùm alumine *crudo*, verùm etiam *adusto* utimur, quod tali modo paratur.

℞. Aluminis q. v. ponatur in fictile novum, & tamdiu uratur, donec totum alumen efferbuerit, nec ulterius spumam emittat, refrigeratum servetur ad usum.

Aluminis usti usus est ad vulnerum, & ulcerum excrescentias, & callositates, carnosas exedendas, & ad putredinem arcendam, &c. apud Chirurgos.

Ex alumine *Fallop.* parat *aquam aluminosam*, quæ ulcera mundificat, exeditque carneas excrescentias ità.

℞. Aq. Plantag. & rosar. an. lib. j. aluminis rupei, & mercurij sublimati an. ℥ij. *f. f. a.*

Ex alumine usto, & pulvere sabinæ ana, fit infallibile medicamen à nobis felici eventu centies expertum ad mora, cristas, verrucas, condylomata, mariscas, & cœteras excrescentias.

Miscetur autem cum salibus, quibus aquas fortes paramus, excoquiturque igne aperto in vase terreo, donec omni exhalata humiditate, probè fuerit exsiccatum, sua namque siccitate cohibet, nè salia fusa suos spiritus retineant, exhibetque etiam suos spiritus acres, & mordaces, unde fit, ut dictæ aquæ fortiores reddantur.

ART. SEXTUS.

De Tartaro.

TArtarus est spiritus vini aciditas, agens in vini fæce, & doliorum lateribus undique sese apponens; lapillorum crystallinorum duritiem referens, mox obscuro colore, mox candido magis, juxta vinorum differentiam se in conspectum pandit. Non paucam portionem tartari in fæcibus reperies, quæ ob copiam, & pondus fæcum, quasi motu violento in vini fermentatione, à crystallizatione tractam non potuit doliorum lateribus apponi, in compagem crystallizari, & adhærere. Probat hoc alumen ex vini fæce, quod nihil aliud est, quàm quædam species tartari calcinati cum fæce. Est igitur tartarus vini sal, tamen aciditatem conspicuam, & prævalentem habet, gustum, & saporem gratum vinosum referens. Ad cujus confirmationem dicimus, quòd no-

vimus quendam hominem, qui ex suff. aquæ quantitate, & tartari portione cum passulis, mediante coctione, & clarificatione cum succo limonum, & ovi albumine, vinum concinnabat, quod non vili aliis venditabat, quam imposturam detegere non erat facile, cum referret omnes boni vini notas.

Quanquam tartarus ad vegetabilium Regnum spectet; tamen una cum mineralibus de eo agimus, cum sit corpus salinum fixum, quod duritie sua lapidi non cedit, & omnes ejus præparationes ferè analogæ sunt eis, quæ pro mineralibus parandis instituuntur.

Quò perfectiora, & salutaria sunt vina, eò præstantiorem etiam tartarum producunt; hinc boni tartari notæ sunt, ut continua serie sit dolij lateribus coagulatus, & in longitudinem protensus adhærescat, ut sit ponderosus, & sua duritie lapidi non cedat, & ab ea parte, qua vinum tangit, plurimis apicibus adamantis instar acuminatus splendeat, & quòd confractus non appareat spongiæ instar, porosus, aut terra refertus, sed substantia sua sit solidissimus.

Hoc tartaro non solum aurifabri, vitriarij, serici infectores, aliique artifices mechanici pro eorum artificio diversimodè utuntur; verùm etiam ejusdem maximam in medicinâ utilitatem experimur: Salutaria enim medicamina ex eo conficiuntur, ad quæ tanquam ad sacram anchoram in plurimis morborum monstris tutò confugere possimus.

Tartarus substantiam subtilem, acidiusculam, & penetrativam habet, qua ratione sitim à causa calida excitatam extinguit, bilis fervorem reprimit, appetentiam excitat, ventriculi dolores sedat, viscidos, tenaces, tartareos, mucilaginosos humores attenuat, & resoluit, & interiorum viscerum obstructiones reserat. Deinde ratione salis, qui cum aciditate est junctus, flatus à causa frigida exortos non tantùm discutit, sed etiam omnis generis crudos, tartareosque humores incidit, & blandè educit, & hac ratione non dantur solutivæ potiones, quæ tartarum in decoctione non admittant.

Ex tartaro crudo multa vulgaria præparantur medicamina, & primò *Petrus Castelli in forma electuarij diatartarum* ita parat.

℞. Tart. vin. alb. subtiliter pulverizati, fol. senæ elect. an. ʒ i ß. *mannæ elect. & sacch. rubr. an.* ℥j. *zinzib. anis. cinnam. galang. min. an.* ʒj. *syr. ros. sol.* ℥ v. *f. elect. s. a.*

Alij *Diatartarum in forma pulv.* hoc modo parant.

℞. Tart. vin. alb. ʒij. *fol. sen. or.* ʒj. *cinnam.* ℈j. *f. omnium pulvis subtiliss. & adde sacch. ad pondus omnium. Sumitur in jure.*

Ex eodem tartaro alij *aquam solutivam communem* parant ita.

℞. Tart. vin. alb. subtiliter pulverizati ℥iij. *aq. fontis lib.* ij. *bull. ad solut. tart. adde sen. or.* ℥ij. *cinnam. grosso modo contusi* ʒ ij. *bulliant parum, post refrigerationem coletur,* & ad *usum servetur.*

Sed celeberrimus Medicus *Paulus Æmilius Ferrillo* ex propria inventione *aquam solutivam magistralem* ita descriptam posteritati consignavit.

℞. Sals.

℞. Salsaparillæ scissæ, minutim incis. & benè lotæ, polip. querc. contus. tart. alb. pulverizati, uvarum corinthiacarum an. ℥ ij. santal. rubr. contus. ℥ j. limaturæ ligni sancti, rasuræ eboris, & c. c. non calcinati an. ℥ j. Ponantur hæc ultima tria in pupatella, & simul cum aliis projiciantur in lib. xx. aq. fontis ferventis, ac deinde aperto vase detineantur in loco tepido per 24. horas, ebulliant postea ad consumpt. 3. partis aq. & tunc adde fol. sen. or. ℥ iij. cinnam. elect. contus. ℥ j. bull. par. & auferatur vas ab igne, ac benè coopertum frigescat. Aqua per inclinationem à materialibus pura separetur absque express. & post separationem in ea exprimatur fortiter pupatella, & servetur.

Dosis à lib. j. usque ad ij. pro patientis dispositione. Exhibeatur frigida post anisorum conditorum comestionem jejuno stomacho per v. aut vj. dies. Leniter solvit corpus septies, vel octies in dies. Lauto indiget prandio, & ex carne, cruda omnia interdicuntur.

Spagyrica ex tartaro multa parantur medicamina, & primò *sal essentialis*, dictus *cremor tartari*, sequenti methodo.

℞. Tart. opt. loti q. v. reduc in pulv. subtilem, affunde aq. ferventis bonam quantitatem in vase figulino vitreato, vel vitreo, (nam in hac, sicut, & in similibus operationibus oportet à metallicis vasis abstinere, acida enim in vasa metallica suo acore agunt, ac transmutantur) fac ebullire, & spatula lignea agita, ut solvatur. Cola per manicam Hippocratis dum adhuc calet. Residuo tartaro affunde aliam aquam ferventem, agita, & cola, idque reitera, donec nil nisi arena irresolubilis, restet. Has aquas tart. impregnatas repone, ut refrigescant, & sal concrescat; quo pacto aquam per inclinationem effunde, & sal quod parietibus vasis adhæret, collige. Aquam iterùm fac ebullire, donec cuticulam in superficie contrahat, & iterum refrigescat ut sal reddat, ac ita procede usque ad ultimam aq. evaporationem. Si depuratus, non satis candidus sit, solve iterum in aqua ferventi filtra, & repone, ut ante ad coagulandum.

Not. hic quòd unica tartari dissolutio sufficit, licet inde non evadat adeò candidus; nam quò frequentius ipsum coxeris, eò plus de virtute ipsi detrahes: Hinc non semper ad medicamenti pulchritudinem, sed potiùs ad ejusdem efficaciam respiciendum est. Multoties enim nimiùm curiosis, & artificiosis nostris laboribus rem destruimus, potiùs, quam quod boni aliquid exinde efficiamus.

Usus cremoris tartari est crassos, viscidos, & tenacesque humores, præcipuè autem in primâ ventris regione stabulantes incidere, attenuare, & detergere: commodè igitur adhibetur in obstructione epatis, lienis, mesenterij, in melancholiâ hypochondriacâ, &c. si quotidiè exhibeatur ejus ʒ ß. vel etiam integra. Nos exhibuimus eum usque ad ℥ j. in robustioribus tanquàm nobile purgans citra omnem nauseam. Solet etiam exhiberi ejus ℥ ß. cum extracto scammonij à gr. viij. tanquàm opt. purgans. Exhibetur verò in jusculis.

Circa tartari cremorem monendi sunt Medici de fraude, quæ in hoc conficiendo committitur; nam pharmacopæorum talis est incuria, ut propriâ manu parare nolint, quia ab impostoribus, & pseudochymicis

libram

libram septem, vel octo assibus emunt. Fraus in hoc consistit, quòd impostores, ut solutionum, filtrationum, & crystallizationum laboribus parcant, semel soluto tartaro aluminis quantitatem admiscent, ut in crystallos abeat. Hinc Medici suo defraudantur fine, cum adstringendi, & non aperiendi qualitate alumen præditum sit.

Potest tartarus solutus, & crystallizatus peregrinis virtutibus imbui, eidem vis, vel cathartica, vel diuretica imprimi mediantibus decoctis rerum, vel catharticarum, ut *Jalappa, mechoacanna, hellebori, fol. sen. &c. vel aperientium ut rad. cichor. oculorum cancrorum, chalybis, &c.* unà cum iisdem tartarum dissolvendo, coquendo, & iterùm crystallizando, qui licet alieno colore inficiatur, nihilominus si in porphyrite teratur, iterùm albescit, atque tali modo paratus cremor tartari feliciter in medicina usurpari potest.

Secundò elicitur ex tartaro *spiritus* sequenti modo

℞. *Tart. vin. alb. puri, vel etiam cremoris tart. lib. v. pone in retortam capacem, & in furno adapta modo quo supra in destillatione spiritus vitrioli diximus. Da ignem per gradus, ut primus gradus sit cinerum, vel arena adinstar, & egredietur spiritus cum fumu albis, postea ol. ascendet, & ignis parum intendi debet sensim, donec totum ol. quod fætidum est, ascendat, advertendo ne ignis nimium invalescat. Oleum, & spiritum rectifica, destillando à sale extracto ex capite mortuo, dein digere cum ana spiritus vini per mensem, & odor gratiosior erit, & serva.*

Sunt etiam qui supra caryophill. rectificant, ut ejus fætorem corrigant.

Usus hujus spiritus multiplex est. Primò in febribus malignis, & pestilentibus, est namque optimum diaphoreticum. 2. Est summum deobstruens, ac putrefactiones omnes tollit. 3. Si ter quotidiè sumatur, paralyticis succurrit, totum corpus penetrando, & roborando. 4. In Hydrope etiam feliciter administratur, præsertim si cum ol. vitrioli parùm immistus exhibeatur. 5. Vitia menstruorum retentorum corrigit, ea provocando, ac demùm tanquam universale mundificativum in omnibus ferè morbis administrari potest, ut in Erysipelate, Ictericia, lue venereâ, scabie, serpigine, lentigine, pleuritide, in contracturis, & similibus morbis. Dosis gutt. ij. & vj. usque ad x.

Parant tertiò *oleum tartari per deliquium*, ità.

℞. *Tart. ad albedinem calcinati, ponatur in cella vinaria, vel alio loco humido, donec resolvatur in oleum, quod postea filtrandum.*

Qui liquor revera oleum non est, sed propter suam unctuositatem, hoc nomen saltim adeptus est: In se ipso autem nihil aliud est, quàm sal tartari humiditate aëris in cella impregnatum, ac in liquorem solutum.

Ejus usus est, in omnibus serpiginibus, præsertim autem venereis, tinea, scabie, verrucis, faciem erugat, & cutim reddit teneram.

Parari etiam potest quartò ex tart. aliud magisterium, ex ejus scilicet oleo per deliquium, & spiritu vel oleo vitrioli invicem mistis, quod

quod ideò dicitur *Tartarus Vitriolatus*, ut

℞. *Ol. tart. per deliquium* ℥ iv. *spiritus vitrioli* ℥ ij. *affunde guttatim spiritum vitrioli supra tartari oleum in vitrum capax, quæ duo in mutuo attactu magnam concipiunt ebullitionem. Deindè instillato vitrioli oleo, & omni cessante ebullitione, fiet ex ambobus unitis coagulum albissimum. Evoca humiditatem supernatantem, evaporando lento igne ad siccitatem salis, & hoc quod remanet, erit tartarus, quem ut elegantiorem facias, super eo destilla ter, vel quater spiritum vini.* Dosis ℈j. ad ʒj.

Conficiunt alij *tartarum vitriolatum crystallizatum* hoc modo.

℞. *Cremoris tart.* ℥iv. *spiritus vitrioli* ℥ij. *Digerendo solvantur. Hinc affunde aquam calidam, ut penitus solutio fiat, abstrahe aliquantulum, & repone ad crystallizandum. Dosis* ʒj.

Digestivum est præstantissimum, tartarum in corpore humo efficacissimè resolvens. Hinc utilissimè exhibetur in viscerum obstructionibus, nephritico, ictero, mensium retentionibus, melancholia hypochondriaca, splenis duritie, hydrope, in omnibus febribus, præcipuè in quartana, &c. pluries dosis iterari debet.

Hadrianus à Mynsicht in suo Armentario parat *tartarum nitratum* ità.

℞. *Sal tart. & nitri prap. an. p. æ. solvantur in aquâ ros. calidâ; posteà filtrentur, & super ignem incoquendo mediocriter, donec quasi crustam acquirat, reliquum in frigido concrescat: sic habebis crystallos, quas serva.*

Præstantissimum est medicamentum; singularem n. incidendi, & detergendi humores crassos, & tartareos, nec non meatus obstructos aperiendi vim habet. Insuper in febribus putridis, Hungaricis, ac malignis experimentum est. Putredini resistit. In inflammatione gutturis, quam prunellam vocant, præsentissimè juvat. Calculum renum, & vesicæ impuritates expellit, urinamque movet. Dosis à ℈j. ad ʒß. in vehiculis appropriatis.

Parant etiam quintò *ex tartaro sulphur*, vel *tincturam*, (ut aiunt) sequenti modo.

℞. *Salis tart. defæcatissimi q. v. & in crucibulo igne valido funde, & in fluxu tandiù serva, donec ex viridi colore in cæruleum transierit, & tunc erit tantæ acrimoniæ, & erosionis, ut ad gustum linguæ ad motum, instar ignis urat. Extrahe per spiritum vini superfundendo ad supereminentiam trium digitorum, & relinquendo, aliquantulùm in frigido, postea in cineribus leniter excalfaciendo; quam extractionem toties repete, quoties possibile fuerit. Separa dein per destillationem spiritum vini, & manebit in fundo retortæ liquor rubeus instar sanguinis, odoris fragrantissimi, qui denique cum recenti spiritu vini ad eminentiam unius digiti conjunctus, & in phiala lento calore digestus, partim in formâ liquidâ rubet.*

Ejus gutt. iv. ad viij. in vino generoso exhibitæ urinas vehementer promovent, ac resolutos pellendo humores, præstans est præsidium in hydrope, melancholiâ hypochondriacâ, cachexiâ, obstructionibus omnibus, & similibus aliis morbis, ac etiam renum, & vesicæ calculum comminuit.

Alij tandèm spiritum vini sali tartari affusum ex retorta lenissimo igne destillant, ut *spiritum vini tartarizatum* eliciant: sed in magno

errore versantur; nam spiritus vini dephlegmatus supra salem tartari sibi cognatum pro XVI. parte mutatur in salem, & totum reliquum fit aqua simplex elementalis.

ART. ULTIMUS.

De Aquis Fortibus.

NOn solùm actuali utimur igne in mineralium parandis magisteriis, verùm etiam menstruali, seu potentiali, qui aquarum fortium beneficio administratur, quæ potentiùs, ac efficaciùs agunt igne ipso flammifero; Nam metalla omnem spernunt ignis actualis activitatem, ac fusa diu in eo perseverant, ab aquis verò fortibus in aqueum solvuntur humorem, aliamque veluti subeundo larvam, suas exhibent virtutes. Hinc postquam salia, & saliformia sub ignis examine adduximus, de fortium aquarum fabrefactione, quæ ex salibus etiam plerumque prodeunt, agendum.

Variis verò appellantur nominibus aquæ fortes, ut Chrysulcæ, Causticæ, Separatoriæ, Ignis Gehennæ, Ignis Infernalis, Aquæ Stygiæ, &c. maximè corrosivæ sunt, omniaque metalla, & mineralia, præter aurum, solvunt. *Regia* verò illa dicitur, quæ aurum tantùm solvit. Conficiuntur verò ex pluribus simul mistis salibus, ut sale nitro, vitriolo, alumine, sale communi, sale armoniaco, stibio, &c. simul destillatis.

Pluribus autem modis hæ parari solent *fortes aquæ* à variis authoribus. Et quidem primò *Paracels. lib.* 1. *Archidox.* ità aquæ fortis præparationem describit.

♃. *Sal nitrum, vitriol. & alumen æqualibus partibus, quæ destillabis in aquam fortem. Hanc rursus ad suas faces affundes, iteratòque in vitro destillabis. In hac aquâ forti clarifica argentum, & postea in ipsa sal ammoniacum solve.*

Alii hoc pacto *aquam fortem communem parant.*

♃. *Vitrioli exsiccati lib.* IV. *salis petræ repurgati lib.* ij. *tere, & simul m. deinde impone retortæ opt. luto munitæ in furno reverberij, & modo quo diximus in destillatione spiritus vitrioli, destilla, donec spiritus rubri, & nebulosi in receptaculo dissipentur, & habebis optimam aquam fortem, quam exime, & clarifica hoc pacto.* ♃. ℥j. *vel* ij. *hujusmodi aquæ, injice puri argenti* ʒj. *& solve, solutionem deinde infunde aliis tribus partibus, & albæ evadent, sine residere, & purum affunde, & serva.*

Nos vero paravimus optimam aquam fortem juxta præscriptionem *Paracels.* hoc modo.

♃. *Vitrioli opt. exsiccati per ebull. in igne, aluminis eodem modo exsiccati per ebull. nam fit veluti calx, & nitri exsiccati lento calore p. æ. tere opt. & m. simul omnia, & retortæ luto munitæ modo, quo diximus supra, destilla, clarifica, & serva.*

Si vis illam fortiorem parare, poteris fæcibus affundere, & iterùm destillare.

Hoc etiam modo nos paravimus aliam aquam fortem ex nitro probè exsiccato, & alumine calcinato.

♃. *Aluminis, pone in tigillo ad ignem, ut liquefiat, & ignem continua donec omnis cessaverit ebullitio, & adinstar calcis siccetur, & nitri opt. exsiccati ad mediocritatem caloris, vel solis, vel ignis, an. lib.* iij. *tere subtiliter, & opt. invicem m. & retortæ opt. loricatæ impone, &*

modo

modo quo supra diximus, distilla, & serva. Erit aqua fortis potentissima.

Hoc enim pacto parabitis aquam fortem communem, quæ omnibus hisce modis fit elegans, & potens ad metalla omnia (excepto tamen auro) solvenda.

Si verò aquam Regiam cupis, quæ aurum solvere valeat, disolve ℥j. salis armoniaci probè exsiccati in ℥iv. aquæ fortis communis, & ea aurum solvet.

Aliqui verò præcipiunt aquas Regias esse fabricandas destillando sal ammoniacum simul cum aliis materialibus, sed hi allucinantur; nam sal ammoniacum cum sit volatile in forma salis volatilis, non autem attenuabilis in forma spiritus, potiùs in collo retortæ sublimando affigitur, ibique spiritibus aliis egredientibus, remanet, adeoque aqua Regia commodius fieri poterit solvendo sal ammoniacum in ipsâ aquâ forti communi, ut diximus, & erit efficacior. Verumenimverò utique sal ammoniacum in destillatione aquæ Regiæ, absque eo quod sublimet, cum aliis materialibus misceri potest, si eâ cautelâ adhibeatur, quam posuimus proprio *art. de salis ammoniaci præparatione.*

Describunt alii alias aquarum fortium, seu *Stygiarum* species, quas diversimodè componunt, miscendo cynnabarim, antimonium, mercurium sublimatum cum dictis materialibus, ex quibus aquæ fortes communes destillantur, &c. Itèm varia cæmenta, quibus metalla solvere, ac diversimodè graduare nituntur, quorum descriptiones extant apud *Paracels. lib. de cæmentis, & graduationibus,* Nos verò eas omittimus, tùm quia potiùs ad Alchymistas, quàm ad Spagyricos spectare videntur; tùm quia allatæ à nobis aquarum stygiarum descriptiones sufficiunt, supplentque in spagyrica omnes aliorum cæmentorum, aliarumque aquarum fortium vices.

Advertendum etiam, quòd spiritus salis communis, vitrioli, nitri, &c. singuli per se soli mineralia, & etiam metalla solvere valent, ceu aquæ fortes, quibus etiam plerique loco aquarum fortium utuntur.

Quibus breviter de salibus, & saliformibus omnibus mineralibus adductis pro virium sufficientia completum nunc volumus hoc caput de salium præparatione. Si verò alia occurrent salia vobis præparanda, simili methodo tractare poteritis. Nunc sit

---

CAP. II.

De Magisteriis Lapidum, Gemmarum, Corallorum, Unionum, & similium.

LApides pretiosi, Gemmæ dicti, Margaritæ, coralla, & similia non minus suo splendore, colorum varietate, atque decore humana quævis valent allicere desideria; verùm etiam magnas in medicâ facultate exhibent virtutes: Siquidem vulgus medicorum, utut in eorum naturæ cognitione cæcutientes, tamen ab eis occultas qualitates ad magnos servant, & propinant ægrotorum usus, & magna, in eo quod nesciunt, concepta spe, credunt, dum magni pretij medicamina ægris

ministrant; Magia quoque profligare humanæ vitæ mala, ac dum lapides hosce pretiosos diversimodè in pulverem tenuissimum contritos devorandos ægris exhibent, non minus crumenæ, quàm morbo imponunt, dum ob spagyricæ facultatis ignorantiam eorum nesciunt proportionatam præparationem; Unde sicuti per triturationem non desinunt esse lapides, ità exhibiti omnem eludunt, tàm ægrorum, quàm medicorum, sicut, & adstantium spem.

Dubia hinc eorum manet apud omnes ferè philosophos cognitio, ac quò varij variatim de eorum ortu, ac componentibus principiis sentiunt, eò incertitudinem augent. Hinc aliqui ex purissimâ elementorum parte à mutuâ qualitatum colluctatione invicem coagulatâ. Alij insufficientem videntes elementorum doctrinam, & inspicientes in hujusmodi lapidibus veluti astrale lumen, hæc inferiora deferentes ad cælestia recurrunt, ac singulis Planetis, eorum generationem dicare nituntur. Alii videntes aquam à nimiâ frigoris activitate in glaciem densatam, gemmeam veluti formam induere; hinc ab analogismo ducti, rati sunt pari ratione gemmarum generationem fieri in terræ visceribus, ex glaciata scilicet aqua ex intentiore frigore ita densata. Alij videntes vitri duritiem, ad diaphaneitatem caloris beneficio prodire, hinc asseruêre pari ratione gemmas ex genere metallico per nimium calorem, vel simili aliâ materiâ produci. Alij ex crystallino sale, sulphure, & mercurio suâ invicem activitate coagulari gemmàs ex aquâ, & mucilaginoso mercurio, sale, & sulphure alios lapides prodire asserunt. Alij ex spiritu universali Mundi, & humido radicali, sive ex elementis diversimodè destillatis, sive sublimatis in terræ visceribus coagulatis generari asserunt. Alij ex spiritu quodam lapidifico. Alij demùm ex semine, sive fermento, & aquâ fieri dixerunt. Nos verò in tanto opinionum conflictu omisso in præsenti illarum examine (quippe longæ tractationis res esset) ad id quod, praxis demonstrat, & parat, accidemus.

Et quidem vulgò gemmas, corallia, margaritas, &c. in subtilissimum pollinem contritas diversis immiscent compositionibus, quam consuetudinem servant usque ad præsentem diem, sic julepum gemmatum, Hyacinthinam confectionem, Alchermes magno vendunt pretio Aromatarij ob gemmarum pulverem, quem admistum habent; at durissima illa corpuscula, etsi tenuissima à nostro calore atteri, atque in actum deduci haud posse satis liquet, nec nostri corporis meatus subire valent.

Gemmæ, & lapides pretiosi durissimi pluribus compositionibus additi, quantum detrimentum humanæ vitæ inferunt, patefaciam. Notum est Adamas, durissima gemma, quàm subtilissimè etiam teratur, & lævigetur, pro ut, & vitrum, nihilominus ventriculum, & intestina (quibus tenaciter adhærent, & in eorundem mucorem tenuissimis suis aculeis se se insinuant) successu temporis terebrare, aut ad minimum

expl-

exulcerare, connatumque eorum mucorem abradere, & consequenter, vel mortem ipsam vel saltim malum corporis habitum, ob vitiatam exinde ventriculi coctionem, inducere possint: At non igitur quid simile ab aliis quibusdam gemmis, & pretiosis lapidibus durioribus, nimirùm Chrystallo, Smaragdo, Saphyro, Rubino, &c. quæ digestioni penitus subjecta non sunt, & caloris nostri nativi imperium omnimodè respuunt, metuendum an sit, cuivis prudenti diligentius expendendum relinquo.

Illud unum verò juvamen hujusmodi contritos lapides inferre spagyrica edocet facultas, & ipsa experientia demonstrat, quòd dum quandoque intensa aciditas ventriculum obsidet, ut plerumque in malignis febribus, aliisque similibus morbis occurrit, exhibito gemmarum pulvere, nimia illa aciditas corrigitur, dum agit in hujusmodi pulveres, unde dulcescit, non secus ac limonum succus, vel acetum destillatum, aut similes acidi succi, dum lapides solvunt, eadem actione, quâ solvunt, dulcescunt.

Hinc conjicere poteritis rationem, cur, ipsâ naturâ dictante, fœminæ præcipuè testas, lapides, carbones, calcem, & similia appetant, & aliquando ad hujusmodi depravatum appetitum explendum avidè devorent? Nàm fit hujusmodi appetitus ex nimio acore stomachi, qui ex eorum esu, sicuti corrigitur ácor ille, ita talis sedari solet appetitus.

Atque ex hac eâdem doctrinâ conjicere poteritis, cur pleræque aves lapides, vitrum, ferrum, &c. devorent, ac comminuant? Nàm tales aves magnam habent in ventriculo aciditatem, cujus ope illa devorant, ac resolvunt.

Non tamen ob id existimo, quòd prædicti lapides in medicinâ prorsus inutiles sint, nec eximiis suis viribus polleant, præsertim si ritè, & debito suo menstruo in liquorem, salem, magisterium, &c. soluti ægris propinentur. Hinc spagyrici, ut ex eis medicamentosas eliciant virtutes diversis artificiis solvunt, calcinant, &c. de quibus operationibus infrà in singulorum lapidum, vel gemmarum præparationibus agemus. Sit nunc

ART. PRIMUS.

De Coralliorum Præparationibus.

CORallia miro naturæ artificio in maris imo producuntur, ceu arbuscula crescentia, & vegetabili veluti vita viventia.

Magna verò lis est inter authores, qui de eorum piscatione agunt, an corallia sint corpora dura, sicuti extra aquas maris observantur, an mollia, dum in imo maris manent? Et quidem ferè omnium opinio est corallia sub undis molles esse herbas, extra verò aquas lapideam induere formam: *Beguinus* autem id negat, ac corallia eandem duritiem retinere sub undis, ac extra illas habent, inquit, ab experientiâ ductus; nam *lib. 2. Tyrocinij Chymici cap. x.* fatetur multos amicos ei confirmasse corallia sub undis dura esse, sicuti extra illas observantur, eò

quia illa exploranda dimiserunt sub undas, ubi duriora observavêre.

Verùm quidquid sit de hac controversiâ, cujus veritatem scire parum est emolumenti, ignorare parum detrimenti; Sat est scire tres coralliorum esse species, *rubrum, album, & nigrum.* Rubrum corallium omnium censetur optimum, album peculiares habet facultates; nigrum verò rarissimum est, & ferè nullius usus. Nobis verò de rubris tantùm agendum tanquam cœteris perfectioribus, per quorum analogiam alia etiam corallia tractari poterunt.

Quorum primus usus apud plures nationes est tanquam amuletum, & periapton, unde gestantur à pueris, & à fœminis, ut vi influentiæ eorum vitam præservent ab epilepsiâ, cordis palpitatione, febribus, uteri strangulationibus, &c. 2. In usus Medicos vulgaris Medicorum schola direxit in pollinem redacta, vel in porphyrite lapide terendo, vel calcinando. 3. Spagyrici ulteriùs eorum naturam trutinantes, duo præcipuè ex coralliis parant, magisterium, sal scilicet, & tincturam, ex quibus deinde in gustus gratiam varios componunt syrupos, aliosque liquores.

Et quidem *coralliorum sal* fit eodem modo, ac salia ex aliis mineralibus parari solent.

℞. Coralliorum q. v. ac per plures ablutiones à sale marino, & omni extraneâ feculentiâ libera, donec nitida, & pulchrum colorem rubrum acquisiverint, tere minutim, & in aceto ter destillato vel succo limonum depurato dissolve, & digere per ij. dies, vel etiam unum, solutum separa, & corallia, quæ adhuc integra perseverant, denuò diss. & decanta, & ita procede, donec omnia corallia dissoluta fuerint, solutiones omnes filtra, & in urinali ad siccitatem usque destilla, & sal coralliorum manebit in fundo vasis, quod ut pulchrius evadat dissolvi poterit in aquâ purâ, filtrari, & iterum coagulari.

Usus coralliorum sicuti multos, eosque magnos prædicat *Paracels.* ita quoque conjiciendum est sal eorum easdem retinere vires. Illud verò secundum *Paracelsi* sententiam est animadvertendum, quòd corallia debent esse lucida, & opt. rubra, nam quò magis de rubore, & lumine participant, eò perfectiores habent virtutes. Si autem obscura sint, & non ita nitida, potiùs lædunt, quàm prosunt.

Solvunt inquam primò phantasmata, spectra, fascinationes, terriculamenta, melancholiam, uteri furores, epilepsiam, &c. 2. Eorum sal sanguinem in universo corpore mundificando, ferè omnibus humanæ vitæ affectionibus confert; hinc sistit fluxus omnes immodicos, ut muliebres, fluxus ventris, & tam diarrhœæ, quàm dysenteriæ; tàm fluxui hepatico, quàm tenesmo mirificè prodest, sanguinis rejectiones per hæmorrhoides eadem ratione corrigit. Menstruis superfluis, & fluxui uteri albo summopere succurrit, Hinc cum sit summè confortativum, & deobstruens remedium, poterit ferè omnibus morbis administrari, ut hydropi, spasmo, epilepsiæ, calculo, suffocationi matricis, &c.

Dosis est gr. x. xx. usque ad ℨj. ratione habita ætatis, & vehementiæ morbi. In vehiculis appropriatis.

Ma-

Magisterium coralliorum paratur hoc modo.

℞. *Coralliorum suff. quant. aceti vini opt. destillati ad suff. eminentiam, stent per noctem in calore, ut f. solutio, decanta, & filtra per chartam. Mox reliquis adde aliud acetum ad solvendum, eò usque illud repetendo, donec penitùs, quod reliquum est, non nisi facibus remanentibus, solvatur: Colatura instilla ol. tart. p. d. parati, ut pulvis dejiciatur. Hunc seorsum positum ablue aquâ fontanâ aliquoties, postmodum exsicca, & ad usum serva.*

Eosdem habet usus, ac coralliorum sal, sed efficaciùs.

Aliqui *oleum coralliorum* parant hoc modo.

℞. *Sal coralliorum, pone in cellâ supra marmor mensibus Junio, Julio, & Augusto, & in liquorem solvetur, quem, addito rosarum spiritu optimo, aliquandiù circulare, & ad usus necessarios servare poteris.*

Sed oleum coralliorum propriè oleum non est, sed liquor per deliquium factus.

Tincturam verò coralliorum varij variis describunt modis, qui an veri sint ambigo; adducam ergò præcipuos singulorum authorum, ut meliorem deinde eligere possitis.

Et quidem primò *Beguinus lib. 2. sui Tyrocinij Chymici cap.* x. multos tradit modos extrahendi *coralliorum tincturam*, præcipuus verò hic est, ut

℞. *Coralli, tere, & cum ana salis petræ per integrum diem igne moderato calcinentur, ut simul cum nitro fusa maneant, deinde mediis ablutionibus coralliorum pollinem à nitro vindica, & ex pulvere coralliorum siccato tincturam extrahe cum spiritu vini digerendo per 24. horas toties, donec nullus color ei transfundatur. Quæ remanet coralliorum materia cum alio nitro, ut diximus, iterùm calcinetur, & eodem modo separato nitro, tincturam extrahe, ac ita procede calcinando, lavando, & spiritum vini affundendo, atque digerendo, & decantando, & iterùm reaffundendo, donec omnem coralliorum tincturam extraxeris.*

Hunc etiam modum describit *Paracelf. lib. 6. Archidox.* sub nomine magisterij coralliorum, quo etiam modo parat ipse magisteria ex gemmis, aliisque lapidibus, sed in eo à præfato *Beguini* modo differre videtur, quòd *Paracelf.* ea in calcem resolui vult simul cum nitro, non autem simpliciter colliquari.

Secundò *Poterius* postquam aliorum modos extrahendi *tincturam ex corallijs* improbasset, hunc tanquam aliis meliorem ex Quercet. adducit.

℞. *Salis corall. modo, quo diximus, extracti variis solutionibus, filtrationibus, & coagulationibus, depurati lib. j. retortæ luto munitæ inde, atque blando igne, primùm phlegma, seu aquam insipidam produce, auge deinde ignem, & mutato recipiente, spiritum æthereum flagrantem elice, cum exiguâ portiunculâ olei veri etiam flagrantissima, & rubicundissima.*

Tertio *Crollius* in suâ Basilicâ etiam multos tradit modos extrahendi *coralliorum tincturam*, præcipuus verò sequens est.

℞. *Corallia integra, priùs tamen opt. lota, calcina igne reverberij, primùm lento, ut saltem vivâ flammâ corallia in testis, sive tigillis terreis in furno reverberij posita, superficie tenus tangat. Corallia hoc modo primo gradu albescunt, coloremque nativum abscondunt. Tandiù verò gradibus ignis invicem succedentibus coralliorum corpus est fatigandum, donec ex albedine* in-

in flavedinem, & ex flavedine in rubedinem summam reducantur, corpore toto reddito spongioso, & levi, id quod plerumque biduo, vel triduo absolvitur. Hoc igitur signum dum in promptu fuerit, tunc demùm corallia beneficio graduum ignis facta sunt habilia ad propriam tincturam in aliud menstruum deponendam. Sic itaque præparata corallia si in spiritum vini, vel in alkohol spiritus roris majalis injiciantur, paulò post sponte suâ in id idem alkohol tincturam deponunt, facibus illis sine ulla virtute in fundo remanentibus. Tinctura igitur hæc, aliquantulum menstruo vini per destillationem inde ablato, fit rubicundissima cum quadam dulcedine.

Hæc ille, ac ejus vires, & usum deindè describens inquit: *Est tantarum virium, ut post ejus usum aliquoties repetitum impossibile sit ullam impuritatem in sanguinem totius corporis humani superstitem esse posse.*

Exhibetur in vehiculis convenientibus à gutt. iij. ad vj. & x. Hæc sanè tinctura coralliorum Medico commendatissima esse debet ob stupendas ejus vires, ut quæ cum spiritibus hominum magnam convenientiam habet.

Hæ sunt præcipuæ coralliorum tincturæ descriptiones, si plures optas, apud varios authores innumeras invenies, quæ an veræ tincturæ sint, an potiùs imposturæ, manualis experientia te certiorem reddet. Miror sanè eruditissimos, & de arte spagyricâ benè meritos viros de eâ præparanda tàm falsò scripsisse; Nam sunt meræ solutiones, & calcinationes, & facili negotio, salium, vel spirituum acidorum beneficio in pulverem album præcipitantur: abstratione dein menstrui, destillando, vel evaporando, similiter in salinum pulverem album rediguntur. Genuina coralliorum tinctura non oritur ex tàm ingentibus torturis, tàm diuturnis laboribus, & tàm variis, & violentis calcinationibus, quibus potiùs ea destruimus, quàm aliquid boni ex ipsis elicimus. Oritur quandòque non ex coralliis, sed potius, vel ex affuso menstruo, vel ex digestione affusi liquoris, & sic inefficaces, nec examina sustinent, nec voto respondent putatitiæ illæ coralliorum tincturæ. Quidam impostores, & pseudochymici, qui vix chymiam à primo limine salutaverunt, gloriantur, & se jactitant de singulari aliqua coralliorum tincturæ præparatione, & circumferunt aliquas solutiones subrubras, easque falsò pro prædicta tinctura pharmacopolis venditant, sed subrubras infusione granorum Kermes, vel santali rubri reddunt. Hoc idem in syrup. coralliorum confectione efficiunt. Dantur equidem quædam menstrua, quæ ex coralliis genuinam extrahunt tincturam, sed non omnibus dantur.

Adsunt etiam aliæ coralliorum præparationes, ut Butyrum, flores, spiritus, &c. in quarum descriptione non moror, cum ad has relatas, si quæ aliæ sunt, reducantur.

Habent verò genuinæ coralliorum tincturæ easdem vires, ac supra diximus de eorum sale, sed excellentiores, & efficaciores, unde perfectiùs, & celeriùs operantur, quàm sal.

ART. SECUNDUS.

De Margaritis.

Margaritæ nobilium mulierum delitiæ, & oblectamentum, nec non ornamentum, uniones etiam appellantur, cum hac tamen differentia, quòd parvæ margaritæ perlæ appellantur, majores verò uniones dicuntur.

Earum productio è conchis esse creditur, quasi illarum in imo pelagi existentium partus, ac genitura, unde, & semini adaugendo, nec non vitæ spiritui vivificando plurimùm conferre compertum habemus.

Nobis ex Indiâ Orientali, & Occidentali asportantur, quibus in locis arte perforantur omnes; Dos omnis earum in magnitudine, lævore, pondere, & præcipuè in candore, & splendore latet, quales esse circumfertur, quæ in Orientali mare piscantur. Nàm quæ nascuntur in Oceano Occidentali, præsertim in Scoto, & Anglico sinu parvæ sunt, non adeo pellucidæ, ut Orientalibus comparari possint.

Fertur eas primùm Arabes medicamentis cardiacis immiscuisse, quos secuti Græci, eas porphyrite lapide tritas exhibuisse. Demùm Hermetici eas dissolutas, & in liquorem versas, ut faciliùs permeare, atque à calore nostro subjici possint, ægris propinavêre.

Haud verò dissimili modo, ac de coralliis diximus, parantur & margaritæ, tàm scilicet sal, solvendo eas paratur, quàm etiam earundem sal destillando, ut diximus supra in secundo modo extrahendi coralliorum tincturam, paratur perlarum essentia. Parant etiam alio modo *perlarum essentiam* alij authores, quam etiam *perlarum oleum* appellant, ut

♃. Electam perlarum quantitatem, quam solve in aceto vini destillato. Remove deinde acetum per destillationem, & sal perlarum denuò in novo aceto destillato dissolve, abstrahe denuò per destillationem ad siccitatem usque, ac deinde dissolve aquâ communi destillata, & iterùm destilla toties, donec summam dulcedinem perlas acquisivisse conjicies. Et hoc etiam sal vocatur magisterium perlarum. Deinde huic sali perlarum defæcatissimo in phialâ affunde vini spiritum rectificatum ad 2. digitorum eminentiam, ac orificio vasis opt. clauso, illud ad digerendum pone in calore B. per viij. vel x. dies, quo tempore margarita essentiam suam olei ad instar spissi ad superficiem ipsius spiritus vini remittunt, quam cautè separa, & alio vini spiritu superaffuso, æquali operationis spatio, digestione adhibita, eam toties collige, quoties visum fuerit. Convertetur namque hoc modo totum sal, relictis paucissimis fæcibus, in essentiam, seu oleum. Quod denuò cum spiritu vini aliquandiù circula, postea leni destillatione B. spiritum vini separa, & serva. Eadem deinde perlarum essentia cum spiritu vini ex retortâ proportionato calore pluribus institutis cohobiis, tandem tota fit volatilis per retortam transiens.

Usus verò, & vires hujusmodi perlarum essentiæ magnæ sunt 1. Enim cardiacum est nobilissimum, vitæ spiritum confortando, unde corpus sanum conservat, læsumque pristinæ sanitati restituit. Lac muliebre emendat, utriusque sexus semen adauget, & corrigit. Cerebrum con-

confortat, unde & memoriæ conducit. 2. Summum est in omnibus ferè morbis præsidium, præsertim in contracturis, resolutione nervorum, phrenitide, apoplexiâ, tabe, paralysi ad gr. x. bis in septimanâ. In epilepsiâ, si per 6. septimanas mane, & vesperi jejuno stomacho eâ utatur æger. Ac demùm ferè omnium morborum singulare est medicamentum, tàm curativum, quàm præservativum. Dosis gr. v. x. usque ad xv. in aquis confortantibus, ut cinnam. caryophyll. &c.

Ex quibus etiam conjicere poteritis salis, sive magisterij perlarum usus, & vires, licet aliquantò inferiores. Dosis verò salis, sive magisterij perlarum est à gr. x. xxv. usque ad ʒj. in aquis convenientibus, vel in opt. vino dulci, vel etiam in ovo sorbili, &c.

ART. TERTIUS.

De Gemmis.

INter mineralium divitias potissimum locum obtinent gemmæ, seu lapides pretiosi; Si quidem ob eorum varios colores, formositatem, atque splendores, nescio an terrena sydera, an sydereos lapides è cælestibus hausto semine in terris generatos superbo naturæ conatu observes. Ecquis non miratur in hujusmodi gemmis astralem veluti virtutem radio tenus in nobis operantem?

Varij autem sunt hujusmodi lapides pretiosi, colore, & splendore invicem distincti, ut *Smaragdus, Adamas, Hyacinthus, Saphyrus, Rubinus, Carbunculus, Topatius, Chrysolitus, Amethistus, Crystallus, &c.* de eorum verò virtutibus parùm, aut nihil cognitum fuisse patet, quia quotquot de eis scripsère tantùm circa eorum cortices, colores, [illegible], splendores, & cætera versantur; de nucleo, aut parum, vel nihil certi, sed solùm solâ opinione ducti citra ullam experientiam pauca commentati sunt.

Modicæ autem gemmarum præparationes, quæ vulgò extant, utut extollantur à Medicorum vulgarium cohorte, varias prædicando de gemmatis confectionibus dotes in roborandis viribus, morborum maligna pernice propulsanda, &c. Nos semper parare fecimus; Nàm licet auro, argento, & gemmarum pulvere refertæ sint tales compositiones, tamen longè à medicamenti naturâ, & conditionibus alienæ sunt, quandiù in suo esse immutatæ manent.

Remur autem cum communi Chymicorum scholâ, quòd si hujusmodi lapides proportionali solutione, ut eorum exposcit natura, præparentur, suas non secus ac metalla exhibere virtutes. Verùm circa gemmarum præparationem parùm, vel nihil insudasse majoris notæ spagyricos reperimus, an quia rara est earum copia, aut quia majora exhibent medicamina alia mineralia, minoris quidem pretij, facilioris præparationis, & efficacioribus prædita dotibus, ut infrà dicemus.

Paracels. verò non secus ac è coralliis, duo parat medicamina è gemmis, *magisterium,* seu, *sal*, & *essentiam,* seu *tincturam*, & quidem primò ità describit *lib. 6. Archidox.*

℞. Gemmas primò contritas, & calcinatas juxta reverberatoriam conditionem,

num, & sal nitrum commune ... quidem æquali, nempè lib. ... simul in calcem opt. comburantur, & postmodum abluantur ardenti vino tamdiù, donec ampliùs materia nulla superflua sit reperta. Post ablutionem rursus hanc materiam calcina, & per omnia fac, ut priùs, & sic totum in vinum ardens transit. Hoc per ebullitionem evaporare finito, sic habebis alkali, quod resolutum in aquam servato.

Usum, & dosim hujus magisterij describens, inquit: *hujus administratur, usum non est cur abhorreas, licet utcumque sit acutum, & calcinatum, cum eâ quidem acuitate solùm id operetur, quod sibi reluctatur: estque tàm subtile, ut gutta unica sola totum corpus tingat in singularem virtutem.*

In x. *Archidox. cap.* 3. hæc habet de de gemmarum magisterij præparatione: *Magisterium verò est, ut illas primùm cum sulphure calcines per 4. horas, reverberes, ac postea cum nitro combura, demùm cum aquâ simplici coquas horis 8. filtres coagules, cum vini spiritu extrahas.*

Ex quibus *Paracelsi* verbis hunc poteris collire modum parandi *magisterium gemmarum*, juxta cujus tenorem procedere clariùs poteris.

℞. *Gemmarum, & sulphuris opt. an. lib. j. calcina in igne reverberij per horas 4. deinde iterùm calcina cum lib. nitri, & opt. reverbera, ut quoad fieri poterit partes earum discontinuentur, deinde fac ebullire hanc calcem cum aquâ communi per horas 8. ut media ebullitione gemmarum sal aquâ solvatur, aquam filtra, & si aliquid calcis indissolutum perseverabit, iterùm ut suprà cum nitri ana calcina, & in aquâ fac ebullire toties, donec tota calx in aquâ solvatur, aquam deinde filtratam fac evaporare, & in fundo vasis alkali gemmarum reperies. Extrahe iterùm cum spiritu vini donec tota massa in spiritum vini transeat, coagula si vis, & serva.*

Essentiam verò, sive *tincturam gemmarum*, sic lib. *Archidox.* 4. *describit idem Paracelsus.*

℞. *Gemmas, aut margaritas, vel uniones, contundas in fragmenta crassiuscula, non in pulverem, & in vitrum positis acetum radicis affunde,* ut IV. *aut* V. *digitis latis supereemineat, & integro mense digerantur in ventre equino, quo peracto, materia tota liquida apparebit. Hanc alio radicato lavabis aceto, concutiendoque simul permisceto: Sic recipit acetum in se lapidis colorem. Coloratum in vitrum aliud effundes, acetum rursus affunde, prout antea, toties donec ampliùs non coloretur. In isto colore continetur essentia quinta, residuum est corpus. Accipe deinde colores, & in siccitatem lentè coqui finito, postmodùm aqua destillata sæpiùs abluito, quò usque dulce fiat, ut supra, &c. Tandem hunc pulverem super marmor solui permitte: gemmarum, & unionum ad hunc modum habebis essentiam quintam.*

Aliam verò gemmarum descriptionem in x. *Archidox. lib.* tradere videtur, ubi primùm gemmas per sulphur calcinari, ac postea in radicato aceto dissolvi, putrefieri, ac dein essentiam in spiritu vini separari vult. Poterit etiam *gemmarum essentia* hunc in modum parari secundum *Fabri descriptionem lib.* 3. *Myrothecij spagyrici cap.* 18.

℞. *Gemmarum frustula, & ter, vel quater cum pari quantitate sulphuris, & salis petræ in tigillo ignies, & calcinabis, repetitis ignitionibus, seu calcinationibus, donec pulvis albissimus sit: tunc lavabis hunc pulverem aquâ tepidâ, & à sale*

vindicabis: & desiccatum ignies per ij. dies, ac deinde ita candentem si fieri potest, injice in vitrum spiritu salis rect ficato plenum, pedetentim injiciendo, nè nimis ebulliendo salis spiritus effundatur: cessata ebullitione, injice ambo in matracium, & clauso orificio vasis in B. bulliente digere per xv. dies; donec solvatur pulvis, qui si in primâ digestione totus non solvatur, effuso per inclinationem primo spiritu, affunde novum salis spiritum, & digere, ut prius, toties, quoties omnis pulvis solutus fuerit. Has omnes solutiones vitro claude, & digere in B. tepenti per mensem, ut meliùs solvatur, & in aquam transeat quidquid tempore breviori solui non potuit. Deinde per retortam destillanda est aqua spirituosa salis: ultimò augendo ignem, mutato vase recipiente, colligenda est gemma tinctura, quæ si ex smaragdo fuerit, erit viridis, si ex rubino rubicundissima, &c. quæ si tota non ascendit, sed maneat aliquid in fundo retortæ, quod habeat aliquid consistentiæ, iterùm id omne dissolvendum est cum egresso spiritu salis, & per aliquot dies digerendum, & destillandum per retortam, donec tota substantia gemmæ ascendat, quæ si opt. non colorata erit essentia, connectenda erit, & digerenda cum novis gemmis ejusdem speciei, & servanda ad magnos usus Medicos.

Est nàmque hujusmodi tinctura summè confortans, medicamentum cardiacum, ideò tanquam arcanum magnum in omnibus ferè morbis, renum, vesicæ, & calculis, nec non ulcerum, & vulnerum ferè omnium balsamum exteriùs appositum erit.

Dosis est ℈j. ad ʒj. quacumque hora secundum morbi conditionem, si autem tempus eligi poterit; exhiberi debet manè jejuno stomacho, [illegible] confortantibus, &c. Exteri[illegible] cum gossipio applicatur.

Atque ex his conjicere poteritis cæterorum lapidum, tàm prætiosorum, quàm quorumcumque aliorum præparationes. Hic autem non moror in adducendis aliorum lapidum virtutibus, ac peculiaribus præparationibus, tùm quia illæ possunt videri apud varios authores, tùm quià per tempus non licet, nisi in magis necessariis, & utilibus commorari; ideò sit

---

CAP. III.

De Sulphuris, Antimonij, Mercurij, & similium hujusmodi fossilium præparationibus.

NOn minorem occupant locum in spagyricâ facultate hujusmodi mineralia; nam nobiliora parant ex his medicamina, quàm ex perfectis quibuscumque metallis, & nobilissimis mineralibus spagyrici, ut infra patebit. Imò omnium Chymicorum opera magis in his perficiendis, ac præparandis, quàm tota versatur. Circa horum igitur anatomen, & nos omni quo poterimus studio, laborabimus: Sit igitur

ART. PRIMUS.

De Sulphure.

SUlphur resinosum, ac pingue minerale mirandis virtutibus, & energiis in operando ita præditum est, ut ejus activitatem nihil remoretur, tellus repentino concutiatur

fra-

ſtagore, ſubterraneique Orbis tenet ſceptra. Eſt nàmque veluti terræ pinguedo quædam combuſtibilis jugi fermentatione in terræ viſceribus gliſcens, in flavam, & ſubviridem veluti formam concreſcens; ex cujus quandoque æſtubus ſubterraneus producitur ignis, ac portentoſo naturæ prodigio æſtuans, impatienſque æthera petens, prodigioſos Orbis tremores patrat, montiumque hiatus; unde innumera oppida, & civitates, nè dicam regiones, hujus Vulcani eruptione ſubverſæ, abolitæ, & quaſi telluris barathro ad univerſitatis centrum hiante, abſortæ, in favillas, & cineres redactæ in fumum abiere. Fumum eructant etiamnùm funeſti Ætnæ in Trinacriâ, fori Vulcani in Puteolano, ac flammivomi Veſevi in Campaniâ, montana cacumina, ſubjectiſque accolis climactericos minitantur annos, periodicas eruptiones, ſulphureoſque torrentes latè omnia devaſtantes. Undè, etſi natura ignitis terriculamentis ſubjectas in Urbes incendia minitari videtur, ſuos tamen terrores in languentium ſolamen, & medelam contorquet, dum thermæ ſulphureæ, quæ omnes pro maxima ſui parte, ex ſulphure ſubterraneo accenſo conſtant, & ortum ducunt, vel calentibus antris, vel mineralibus aquis in morborum perniciem, montium viſcera pandunt, & languentes gratioſè admittunt, fovent, & ſanant.

Duplex autem ſulphur à ſpagyricis aſſignatur, aliud tanquam vitæ principium in rerum omnium compoſitione, utque cauſa conſtitutiva ingreditur, quòd à quàmplurimis ſpagyricis ſulphuris nomine inſignitur cum *Paracelſo*. Sic omnia metalla ex mercurio, ſale, & ſulphure, velut ex conſtitutivis principiis componi, & in eadem reſolvi aſſerunt; Aliud vero ſulphur minerale dicitur.

Rurſus minerale hoc ſulphur duplex eſt, unum, quod quia ignem non adhuc expertum eſt, ſed ſpontè in minerâ naſcitur, dicitur hoc ſulphur vivum, quia nitedulæ adinſtar lucidum eſt; alterum verò ſulphur ignem expertum flavi, vel ſubviridis coloris eſt, probaturque quia pingue admodum ſpectatur.

Minerale igitur hoc ſulphur multipliciter ab arte ſpagyricâ præparatum multa nobis exhibet remedia, crudum namque ſecundum *Paracelſi* ſententiam in *lib. de natural. reb. cap. 7.* minimè uſurpari debet; ſed tantùm à ſuis fæcibus liberatum; diverſimodè igitur per ignem excruciatum, diverſa præbet medicamina, ut flores, balſamum, tincturam, lac, butyrum, acidum liquorem, vulgò ſulphuris oleum dictum, & ſimilia.

Et quidem primò per ſublimationem ſæpiùs repetitam aliqui *ſulphuris flores*, parant vulgari chymicorum more, nihil cum ipſo ſulphure admiſcendo, ut ipſum ſulphur purius, & ſubtilius reddant, purgando illud à terreſtribus ſuis recrementis, quæ in ſublimatione non aſcendunt. Alij admiſcent eidem talia, quæ ejus liquefactionem impediunt. Inter quæ aliqui colchotar, ſeu caput mortuum vitrioli adjungunt. Totus ſublimationis cardo in eo conſiſtit, ut tale, quid ſulphuri commiſceamus, pro ejus ſublimatione, quod illi de virtutibus ſuis, ne quidquam detrahe-

re, vel ex parte destruere valeat: Nec etiam tale subjectum in quod sulphur ipsum suo spiritu acido agere, adeoque vi adjecti dissipari vel in aliud transmutari possit. Hoc colchotar, seu vitriolum calcinatum facit, ubi sulphur in sublimatione suo spiritu acido agit in illa metalla calcinata, & mineralia, quæ occultè in colchotare adhuc latent, pro ut sulphur accensum quædam metalla dissolvere, solet, & *in agendo patitur, & patiendo debilitatur, & ex parte destruitur.* Igitur ea sulphuri ad misceri debent, in quæ sulphur non agere, nec admistorum reactione pati, nè majori ex parte dissipari, & destrui possit. Talia erunt sal communis, vel gemmæ decrepitatus, item alumen opt. calcinatum, quorum salium admistione plus duplo florum sulphuris adipiscemur. Sal decrepitatus, vel alumen calcinatum igitur in florum sulphuris præparatione admisceatur, à cujus spiritibus sulphur ipsum in suis virtutibus magis intenditur, ideò

℞. Sulph. lib. j. salis decrepitati lib. ij. pulverizentur, & misceantur, & imponantur cucurbitæ vitreæ, cui superponatur alembicus altus, & capax, cui vas recipiens adapta. Collocetur cucurbita in cinerib. vel arenâ, dando lentum nimis ignem, nam post 2. vel 3. horas phlegmatis aliquid destillabit, & durabit per 4. vel 5. horas. Auge sensim ignem, ac tandem ultimum carbonum gradum, ut tigill. in quo est arena, rubeat, nec tantus sit ita excedens ignis, quia non flavo sed nigro ascendent colore flores; sed sit tantus, ut detineatur ipsum in fluxu in cucurbitâ. Flores elevatos exime à capitello, & si sublimatio non adhuc fuerit completa, & cucurbita adhuc calens erit, citò orificium ejus tege, ne sulphur ab aëre aperto accendatur (ut sæpe eventus me docuit). A notis floribus, iterùm citò repone capitellum, & ignem continua ad 10. horas, refrigeratis, post absolutam sublimationem, vasis, & omnibus collectis floribus, caput mortuum remanet friabile, & porosum, ac prunis aspersum non ampliùs ardet, quod est signum privationis omnis substantiæ sulphureæ. Rursus hos flores misce cum novo sale com. decrepitato, sublima, & habebis sulphuris flores tenuissimos, & purissimos, & pro qualibet lib. sulph. ℥ iij. circiter florum.

Vires, & hujusmodi florum usus sulphuris plures sunt, & primò sunt multorum morborum prophilacticon, seu præservativum, quàm curativum medicamen, præservant namque à peste, febribus, &c. & curare valent omnem tussim, sive ea recens sit, sive antiqua, pro quâ sic ex eis solent tabellas conficere.

℞. Flor. sulph. ʒ j. *pulu. ireos* ʒ ij. *sacch. alb. in aq. ros. solut.* ℥ iij. *f. tabellulæ, vel rotulæ, ut artis est.*

Quarum usus est in tussi, & similibus etiam pectoris affectibus, eas in die frequenter in ore habendo.

Similiter poterit in omnibus ferè pectoris, & pulmonum affectibus tanquam specificum medicamentum propinari, ut asthamate, phthisi, tussi, pectoralibusque omnibus catarrhis, &c.

Est etiam diaphoreticum, si cum convenienti vehiculo exhibeantur, unde cum sit nostri corporis impuritatum correctivum, ac abstersivum, poterit summo cum juvamine exhiberi in omnibus illis morbis, qui (ut vulgò ajunt) exsiccatione indigent.

Dosis

Dosis à ℥ß. ad j. habitâ ratione ætatis, & virium in curatione, in præservatione autem gr. viij. vel x.

Paracelſ. verò hanc eandem operationem etiam perficit elevando sulphur ab aloë epaticâ, & myrrhâ secundâ, vel tertiâ vice, ut supra diximus, quo modo præservativum summum est in peste, pleuritide, omnibus apostematibus, & putredinibus corporis, si sumatur manè jejuno stomacho, conficitque flores hujusmodi suphuris sequenti modo.

℞. Sulph. purgati, seu flor. sulph. ita præparat. ℥ x. *Myrrh. rubr.* ℥ i ß. *Aloës epat.* ℥j. *Croci Orient.* ℥ß. *M. f. pulvis.*

Dosis poterit exhiberi similiter à ℥ß. ad ℥j. in aquâ cinnam. caryophyll. &c.

Secundò paratur ex sulphure aliud magisterium, quod dicitur *lac, cremor*, sive *butyrum sulphuris*, sequenti modo.

℞. Flor. sulph. ℥j. *salis tart.* ℥iij. *m. & superfunde aquæ communis lib. IV. digere in arenâ per diem naturalem, ità ut sub finem aqua ferè bulliat, & sulph. penè omne solutum fuerit, postea filtra calidè per chartam emporeticam, & superaffunde aceti destillati q. s. sic cremor lacteus sulphuris paulatim præcipitabitur. Separa dissolvens per inclinationem, & iteratis ablutionibus, materiam edulcora. Ultimò digere cum spiritu vini, & exsicca, & sic habebis lac, seu butyrum, vel cremorem sulphuris albissimum.*

Usus hujus magisterij est in confortando vitæ spiritum, seu vires naturales: sanguinem purificat, morbos pectoris, & pulmonum, ut tussim, asthma, destillationes, phthisim curat. In exficcandis catarrhis, ventositatibus stomachi, &c. Est etiam pestis, phthisis, ischiadis, podagræ, & similium morborum præservativum.

Dosis ejus est, quantum ad vehiculum albo colore tingendum sufficit, exhibetur mane, & vesperi cochlear. j. misceetur cum aquâ cinnam. caryophyll. spiritu vini, &c.

Tertiò, paratur ex *sulph. oleum, seu liquor*, non secus ac vitrioli spiritus acescens.

℞. Sulph. triti lib. j. vel etiam plus, pone in vase terreo sub campanâ vitreâ, & adaptetur vas terreum sub campanâ, ita ut dum accenditur sulphur, fumi egredientes flammam non suffocent, sed ut liberè in illam evecti in liquorem densentur, qui in vase supposito destillet, ac dein accensa, ac combusta priori portione sulphuris, alia apponatur, & simili modo accendatur, & habebis ol. sulph. acidissimum, ita ut si benè operatus fueris, ex lib. j. sulph. habebis ℥j. *olei.*

Usus hujus liquoris est ferè idem, ac vitrioli ol. commisceri namque potest cum syrup. aquis, &c. ad febrium immoderatam sitim tollendam, &c. ut de vitrioli spiritu suprà diximus, eadem dosi.

Sulphuris spiritus, ut diximus, peculiarem modum destillandi expetit diversum ab omnibus aliis, nempè per campanam vitream, unde licet artificiosè operatus fueris, tamen ex sulphuris ℔.j. vix ℥ß. aut j. excipies, restantibus paucis, & exiguis recrementis, è quibus, si in magnâ copiâ colligantur, parum salis sulphuris elixiviatur. Reliquæ sulphuris partes integrantes, & substantificæ in auras evanuerunt, quas posse revocare, & coartare impossibile est. Quidam Chymici alios modos ejusdem spiritum destillandi ten-

tentârunt, ne omnes ſulphuris ſpiritus ſubtiliores, qui in deſtillatione per campanam maxima ex parte in auras abeunt, ſtrictiùs conſervarent; verùm oleum, & operam perdiderunt. Requiritur igitur ad ſulphuris oleum eliciendum per communem deſtillationem, aliquod, quod ſulphuri per minima immiſtum ſit veluti vinculum, quod ſulphur à ſublimatione impediat, (neſcio tamen an ſublimet in igne ſuppreſſionis) ſed liquatum permaneat, & ejus acidos ſpiritus edere ſinat. Quod nam ſit hoc, Chymicis ingenij ſagacioribus adinveniendum relinquo.

Quartò ex ſulphure *balſamum* ſequenti modo cum Terebinthinæ ſpiritu conficitur, ut

♃. Flor. ſulph. ℥ij. *ſpiritus terebinth.* ℥iv. *m. & vitrum in arena colloca, ut ſpatio* 8. *hor. lentè bulliat, & inſtar ſanguinis coloretur. Deinde ſpiritum tinctum decanta, & alium rurſum affunde, & eodem modo procede toties, quoties ſpiritus ab his tinctus prodierit. Spiritum hunc tinctum deinde deſtilla, & per deſtillationem ſpiritum prolicies, remanente tincturâ in fundo alembici in formam extracti, quam tincturam, ut priorem reddas, iterùm per vini ſpiritum extrahe, poteris & coagulare.*

Quod magiſterium appellatur, & ab aliquibus *rubinus ſulphuris*, cujus uſus eſt contra phthiſim, quippè valet ad ulcera pulmonum conſolidanda, præſervat à peſte, aliiſque morbis contagioſis. Hoc balſamum utiliſſimum eſt ad ulcera ſananda, etſi maligna, & peſſimi moris. Valet etiam veſicæ excoriationi, & urinæ ſuppreſſioni ſuccurrere.

Ejus etiam tinctura cum ſpiritu vini extracta valet ad tuſſim, alioſque pectoris affectus curandos.

Paratur etiam alio modo *balſamum* per deſtillationem hoc pacto, quod ad extrinſecos uſus optimum eſt.

♃. Flor. ſulph. lib. ß. *olei lini, vel etiam com. lib.* jß. *coquantur parùm ſimul in vaſe terreo vitreato, ſpatulâ ferreâ ſemper movendo, igne leni, ad mellis ſpiſſitudinem coque. Poſt ſuper marmor affundatur, ut refrigeſcat, quo in tenues partes ſciſſo, per retortam deſtilla, & habebis ol. ſubnigrum, fetidum, & gravè olens. Si verò volueris graveolentiam corrigere, poteris per aliquot vices ſupra caput mortuum cohobare.*

Plures ſunt hujuſmodi ol. uſus, præſertim in nervorum convulſionibus, aliiſque affectibus, ut doloribus, frigidis tumoribus, &c. Valet ad vulnera, vel ſe ſolo, vel etiam in aliis unguentis adhibitum.

Parant denique *tincturam ſulphuris tartarizatam*, pro quâ primò *hepar ſulphuris* paratur, ut

♃. Sulphuris crudi, aut ejuſdem florum, & ſalis tartari puri partes æquales, leniter ſimul liquando in patellâ terreâ, cavendo tamen nè flammam ſulphur concipiat. Ex hoc hepate, vel maſsâ, in pulverem redacta, extrahatur, beneficio ſpiritus vini rectificati, repetitis vicibus, affuſi ſulphuris rubedo, & eſſentia, quæ peracta extractione à copiâ ſpiritus vini per abſtractionem in MB. liberanda, & uſui Medico aſſervanda eſt.

Præſtat in morbis contagioſis, ac peſte ipsâ, à qua præſervat: obſtructiones viſcerum naturalium reſerat, ac morbis etiam pectoris medetur.

Atque hæc de ſulphuris præparationibus breviter ſatis ſint dicta. Aliæ 🜍 forſan ſunt apud alios autho-

res ex tum explicatis à nobis coincidunt. Nunc verò fit

ART. SECUNDUS.

De Antimonio.

ILlius quidem mineralis examen aggredimur, quod tantoperè garrula, & inexperta vulgarium medicorum caterva, tanquàm detestabile, & exitiale venenum blaterant, allatrant, divulgant, quibus imperita, & stolida plæbeculæ pars adulatur; Chymicosque detestantes, eò quia hoc minerale tractant, eo errore perculsi, ac si mortiferum aliquod monstrum tale minerale esset. Non Antimonium, sed *Anti*, & *Dæmonium* i. æquale Dæmonio appellitant. Relegent, proscribant, contemnantque antimonium, & cum reliquis venenis repudient hi, quorum rerum naturalium scientia scrutinium obiter, & saltim tumultuariè comprehendit; at non mirum, si extra limites non prosiliunt, cum eorum judicium sit limitatum. Hos excuso blaterones, qui ab antimonio abhorrent, illudque pro deleterio dijudicant, & hortor, nè ignito pharmaco se concredant, cujus virtus, & energia adhuc desideratur. Qui hujus mineralis indolem, dotes, & vires intimè non penetravit, potiùs fuga sibi consulat, quàm ut temerè illud aliis consulat. Est enim antimonium dextrè à spagyricis paratum tàm auxiliare medicamen, ut chronicos deploratosque morbos profliget; at non ritè præparatum, tanquàm culter in pusionis manu, aut tanquàm ensis bifidus in stulti dextrâ. Verumenimverò proscriptionis, & querelarum super antimonium causa, est vulgarium Medicorum temeritas, & audacia, qui sine discrimine, & cognitione, tùm ægri, & morbi, tùm remedij, interno destinant usui, undè non pauci funesti, & tragici casus subsequuntur. Nonnè Carocciolorum inclyta familia adhuc obortis lacrymis *D. Ottavium* per antimonij regulum acerbo funere extinctum lugent? Alios omitto, quos impunè cum magna fortunarum, & æris jactura ad Acherontis Cymbam in dies demittunt. Hujus mineralis principia, qualitates, vires, multiplices præparationes, usum, & dosim discant priùs, & vituperent, infament, despiciant, & à Medica supellectili postea proscribant, si deleterium, noxium, infestum, reum agnoscent, & sic non ex acceptæ injuriæ præsumptione, sed ex judicio damnare viderentur; si alexipharmacum, innocens, salutare, cum famæ restitutione palinodiam canere tenerentur. Ast isti Psyttachi quod nesciunt, damnant, & forsan quod nunquàm aspexere. Hujus veritatis comprobationem expertus sum elapsis annis cum essem in illius ingenui viri *Nicolai Salsano* officinâ aromatariâ, in loco ubi vulgò dicitur *la Loggia*, ut ad magisterium concinnadum pyritem emerem: Quidam venerabilis senex, Medicus Galenista, benè Barbatus, vulgò *Barbagiano* illuc adventavit, qui contortis luminibus in pyritem illicò exclamare cæpit: Hoc est antimonium, & ac si humani generis hostis rictum aspexisset, se crucis signo munivit, fugamque arripuit;

puit; At illius boni viri *Nicolai* magno conatu, & blandis precibus, jurejurando testantis non antimonium, sed pyritem esse, rediit, & aversâ facie acriter obstinatus antimonium esse contendebat. Hinc conjectari licet Psyttacorum, more conviciari. Sinite vos hosce stolidiusculos phormiones suâ dicacitate latrare, ac circa incognita delirare; & interim tanti mineralis per ignem inquirite dotes, quas in proximorum charitatem dirigite, ad eas quidem præsentaneas gravissimorum morborum medelas, & salutares effectus, tanquam à divina auxiliatrici manu promanasset, quos loquax ista Medicorum grex tanquàm incurabiles desirit, ut confundantur, & sileant.

Antimonium tàm à piscis, quàm à recensioribus Chymicis variis condecoratur nominibus. Latinè dicitur *Stibium*, græcè Στίμμι. Ænigmaticè, *Lupus* à devorando, quòd cuncta metalla devoret, præter aurum. *Proteus*, quòd in varias figuras, & colores diversos se transmutari sinat Vulcani beneficio. *Radix metallorum*, quia omnibus metallis adjacet, vel quia à nonnullis metallorum minera statuatur. *Saturnus Philosophorum*, & *Magnesia saturnina*, à devorando, tùm quòd saturni i. plumbi naturam redoleat; tùm quoque quòd lapidem indè parare somnient. *Idolum Chymicorum*, quia inde ad operis majoris perfectionem pervenire exoptant. *Auri balneum*, quia poëtæ in isto lavacro Vulcanum lavisse Phœbum, & ab omnibus sordibus, imperfectionibusque repurgasse fabulantur. *Aries*, quod sicut Sol cœlestis in ariete constitutus fulgentissimis radiis nostrum clima ferit, ità etiam aurum, quod solem cœlestem nunc pant, ab antimonio purgatum fulgentissimo colore, & ab omni sorditie purgatum splendet. Tandèm *Paracelf. Leonem rubrum*, & *Basilius Orientalem leonem* appellitare solebant.

Antimonium est corpus semi-minerale, metallis cognatum, & proximè adnascens, eò quia ex iisdem principiis, quibus, & metalla in terræ visceribus, conflatum est. Constat ex sulphure, mercurio, & sale. Sulphure pro majori sui parte purissimo, solari, partim inflammabili, & partim fixo, impuro, & fœtido, non aliter, ac commune sulphur; Mercurio metallico, sulphure minus copioso, Saturni naturam participante, indigesto, attamen coagulato, magisque coacto, quàm ipse mercurius; Et sale pro minimâ sui parte cum aliquâ terrestreitate, vitriolatam indolem participante.

Quod ad antimonij delectum spectat: Illud est expetendum, quod ex auri, argentique fodinis eruitur, adeoque Hungaricum, & Transylvanum omnibus palmam præripit, ex eo quia principiis purioribus, sulphure, & mercurio, à spiritu, & semine auri, & argenti, imprægnatis, imbutum est. Striis id splendentibus, scintillantibus, & longioribus, obscuraque rubedine (quæ ejus bonitatem arguit ob sulphuris abundantiam) præditum est, & hoc quando igne fusum, & in conicam massam effusum est. Hujus *Paracel.* sub nomine rubentis leonis, & *Basilius* Monachus sub titulo Orientalis leonis meminit.

An-

Antimonij usus vetustissimus fuit ad venustatem mulieribus conciliandam, præsertim secundum oculos; aufert enim ex eis sordes, & supercilia denigrat, ut habet in *Sacris lib. 4. Reg. cap. 9. Porrò Iezabel, introitu ejus audito, depinxit oculos suos stibio, &c.* Jerem. 4. *Cum vestieris te coccino, cùm ornata fueris monili tuo, & pinxeris stibio oculos tuos, &c.* Ezech. cap. 23. *quibus te lavisti, & circumlinisti stibio oculos tuos, &c.*

Vires autem, & proprietates planè variæ, & præstantes sunt, non tantùm in usu Medico, ac etiam multis artibus inservit mechanicis, unde artifices, qui campanas conflant, aiunt, has edere sonitum magis concinnum, magisque auribus gratum, ac sonorum, si stibij non nihil cœteris admisceatur metallis, dum unà in fornace liquantur. Iis etiam expetitur, qui vasa è stamno conficiunt. Item iis, qui metalla faciunt, & poliunt specula. Iis præterea qui calchographis characteres, & typos effingunt. Stibium cum quolibet metallo, sive ferrum sit, sive chalybs, in fictili fusorio permistum ea celeriùs liquandi præbet materiam. Quam ob causam, qui ferreos, sphericosque globos bombardis immittendos è fuso ferro conformant, nisi stibium admiscerent, nunquam sanè (ut pro certo affirmant) id fluxum facerent. In auro purgando ab aliorum metallorum admistione adhibetur.

In usu Medico non modò cognovit *Gal. qui lib. 9. simpl. medic.* sic inquit: *Stimmi ad facultatem desiccantem adjunctam habet hoc medicamen adstrictionem: quamobrem, & ocularibus medicinis commiscetur, & illis scilicet, quæ conformantur in colliria, quæ vocant, & siccis, quæ utique sicca collyria cognominant.* Verùm etiam *Dioscorid.* & multi alij antiquiores. Crudum intra corpus ad gr. iij. iv. vel v. exhiberi potest, ut videre est apud *Matthiolum*, sed magis tutum est præparatum propinari.

Ex Antimonio crudo paramus *aquam Anti-Veneream*, ità

℞. Salsæparillæ minutim incis. ℥ iv. *ligni visci querc. rasuræ c.c. an.* ℥ j. *rasuræ eboris* ℥ ß. *Antimonij crudi minutim incis. petræ pumicis an. lib.* ß. *hæc duo ligentur in petia linea, & simul cum rebus in lib.* xx. *aq. font. per* 24. *hor. stent in infus. demum bull. lento igne ad consumptionem medietatis, in fine adde cinnam.* ℥ ß. *cola, & ad usum servetur.*

Bibitur pro potu ordinario. Usus ejus est in doloribus ex morbo Gallico, quos statim post 12. dies sedat, debet continuari per 40. dies. Bubones tàm legitimos, quàm spurios resolvit, sic quoque gummata. Cibus debet esse ex carne assata, & vitentur cruda. Corpus debet esse purgatum. Operatur per diaphoresim, & sudores, per secessum leniter, & urinam.

Hac aquâ plures curavi languentes desperatos, & deploratos, quos vulgares post decocta, suffumigia, & extremam hydrargiri inunctionem, omni sanitatis spe destitutos deseruerant.

Post *Basilium Valentinum Paracels.* post quem innumeri ferè recentiores authores spagyricè præparatum in medicinam internè assumendum introduxêre antimonium, cujus præcipua medicamina nos adducemus.

Et quidem 1. Ex eo paratur magisterium dictum *Hepar antimonij* ob similitudinem coloris hepatis, quem refert. Dicitur etiam *Crocus metallorũ*, quia etiam croci colorem quoquo pacto repræsentat, fit sequenti modo.

℞. *Antimonij crudi, & salis petræ an. lib. j. m. & opt. trita impone in crucibulo, vel alio vase. Deinde adhibito carbone vivo hunc pulverem accende, & mutua conflagratione figetur antimonium, & arsenicali suo sulphure spoliabitur, & instar croci redigitur. Edulcora aqua calida, & ad usus serva.*

Si aquæ, in quâ crocus metallorum edulcoratus fuerit, acetum instillabis, præcipitem dabis crocum subtiliorem, seu ut aliis placet, *sulphur auratum.*

Ex aquâ, edulcorationibus illis impraegnata, si aliquantulum evaporaveris, cryſtallos nitri, vel lapidem prunellæ antimonialem colligere potes, cujus usus idem, qui prunellæ dicti: exhibet itidem insigne causticum.

Martinus Rulandus ad sydera extollit *crocum metallorum*, sed quis nam sit, & quomodò conficiatur, variè agitatur; *Quercetanus* enim opinatur illum crocum *Rulandi* non esse diversum à croco metall. vulgari: *Hartmanus* ab hoc non nisi levi discrimine distat, quod in præparatione situm est, nempè nitro fluenti, & ab igne remoto, sine inflammatione admiscet antimonium, spatulâ ferreâ continuò agitando, donec omnia probè sint mista, quæ tandem accendit. Verumenimverò sequens præparatio est *crocus metallorum Martini Rulandi*, quo desperatos profligavit morbos, ut.

℞. *Antimonij electi, salis communis, nitri ana p. æ. minutissimè trita, & mista in catino, luto probe munito, foramine tamen parvulo in medio superficiei spirituum arsenicalium exhalandorum gratia relicto, in furnum anemium collocentur, igne follium adhibito, donec omnia sufficienter fluant, tamdiù hoc continuando, quandiù fumus per foramen illud perrumpere non desinit. Quando verò desinit, ignem probè ad hora quadrantem adauge, deinde exime, ubi vase infrigidato, antimonium infundo à salibus supereminentibus instar reguli à scotiis sequestratum se se per malleum detruncandum, atque in pulverem terendum facilè dabit. Tritus pulvis instar cinnabaris rubicundissimus erit.*

Croci metallorum usus est in vomitu ciendo efficacissimus, unde cum omnia ventriculi excrementa exturbet, multis morbis inde prodeuntibus confert, Et 1. In capitis doloribus, qui ut plurimum ventriculi impuritatibus foventur, sicut, & vertigine summo cum juvamine datur, imò etiam solâ ejus exhibitione quandoque radicitùs hi, & similes affectus curantur. 2. In melancholiâ hypochondriacâ, & omnibus ventriculi affectibus propinatur. 3. In pleuritide, tam nothâ, quàm exquisitâ, tussi tàm recenti, quàm inveteratâ, & omnibus ferè affectibus pectoris. 3. In omnibus febribus, ac etiam in peste, ubi præsertim ab initio vomitus est consulendus. In febribus ex aëris mutatione est veluti alexipharmacum. 5. In præservatione ab arthritide, &c.

Dosis gr. xv. ad xx. observata tamen ægri temperie, ætate, & viribus. Poterit in debilioribus, & non tamen adhùc vomitiva medicamen-

ta expertis (in multis observavi tantùm sedes movisse, & non vomitiones) exhiberi tantùm infusio, quæ fieri solet in vino albo optimo, citrà residentiam pulveris. Exhibetur etiam in dolore colico (sed timendum est nè per clysterem affectus degeneret in ileum), vel etiam ischiado in clysteribus summo cum juvamine, si nimirùm dicti croci ʒß. vel j. maceretur, vel ebulliat in vino, & colatura deinde juri, vel decocto pro clystere parato indatur.

Paratur etiam ex croco *aqua ophthalmica à Quercetano*, hoc modo.

℞. *Croci metall.* ʒj. *infunde in aq. euphrag. fænic. vel aliâ simili ad pondus lib.* ß. *& digere per 2. dies agitando vas, filtra, & serva.*

Usus ejus est in visus imbecillitate, ac etiam in cataractâ oculorum, ac fere omnibus oculorum affectibus, si gutt. j. manè in oculo stilletur. Quo modo applicata etiam alvum solvere, inquit, idem *Quercet.* ex quo conjicere poteritis quantæ efficaciæ sit hujusmodi aqua in detergendis oculi maculis, aliisque defectibus.

Hujus croci etiam beneficio paratur *aqua benedicta Rulandi* tantopere ab eo decantata in suis centuriis Medicis, quæ ita fit.

℞. *Croci metall.* ℥j. *pulveriza, & in lib.* iij. *vini infunde, & vitro opt. clauso, ut nihil prorsus expiret, tamdiù ad solem, vel ad similem mediocrem calorem retine, donec vinum citrinum colorem acquirat, postea filtra, & in vitro benè clauso asservetur.*

Dosis est ℥ß. ad ij. ut videbitur, valet ad eosdem usus, ut supra diximus de croco.

Hinc illud de hoc medicamine, & aliis ex antimonio parabilibus notandum, quod eadem dosis valet pluribus infusionibus æqualiter virtutem emeticam communicare absque suæ substantiæ deperditione; unde constat medicaminum virtutes potissimum in spirituosâ eorum parte latere, ut supra diximus.

Hartman. etiam conficit *syrup.* ex dictâ aquâ benedictâ *emeticum*, ut

℞. *Aq. benedict.* ℥vj. *aq. rosˎ odorat.* ℥ß. *pulv. cinnam.* ʒij. *digere per hor.* 24. *in loco calido, postea cola, & in colat. diss. sacch. albiss.* ℥viij. *coque ad syrup. mediocrem consistentiam.*

Dosis, & usus, ut de aquâ benedictâ diximus.

Secundò parant *antimonium Diaphoreticum*, ità.

℞. *Antimonij, & salis petræ an. lib.* j. *pulveriza, simul m. & pone in crucibulum, vel tigillum inter accensas prunas, ut candeat, tùm injice* ℥ij. *aut circiter hujus mixtionis, & statim detonabit. Postea novos pulveres injice ita ad finem continuando. Vase refrigerato, materiam exime, ablue, & rursum tere, miscendo ut supra, cum ana salis petræ, eodem modo calcinando, & elaborando, tertiâ etiam vice similiter peragendo. Tandem da ignem liquefactionis mediocre, ad horæ spatium. Ultimò totam illud, quod remansit tritum coquatur in aq. font. per aliquot h. postea calens decoctum per filtrum transmittatur, & loco frigido relinquitur: Sic nimirùm per ebullitionem id quod subtilius in aqua solvitur, & tandem præcipitatur in pulverem admodum albicantem, & tenuem, sæpius abluendum, & exsiccandum. Quod si acetum destillatum immittatur in idem decoctum filtratum faciliùs, & celeriùs pulvis iste cadet majorum virtutum.*

Usus, & vires hujus antimonij,

 dia-

diaphoretici sunt, quòd resistit putredini, mundificat sanguinem, conducit adversus omnes obstructiones, licet inveteratas, hepatis, lienis, mesenterij, aliarumque partium internarum, adversus retentionem mensium, cachexiam virginum, hydropem, melanchol. hypocondriacam, luem Veneream, ulcera tàm interna, quàm externa, scabiem: præsertim confert in tertianâ, quartanâ, & febribus malignis, exanthematibus, variolis, & pleuritide, rumpit interna apostemata, sine ullâ molestiâ sudorem movet, &c.

Dosis à gr. x. ad xx. in conveniente vehiculo.

Marcus Cornacchinus Medicus Pisanus antimonij pulverem describit sub Comitis de Warvick nomine, compositum ex *antimonio, cremore tart. & Scammonio sulphurato*, quorum trium ratione *Cerberum* appellavit, ità.

℞. *Antimonij* ℥j. *salis nitri* ℥ij. *simul negligenter triturantur: mox in vase testaceo supra carbones ignitos collocato, ad comburendum, seu ut dicunt, ad calcinandum. Sed notandum, ne talis calcinatio fiat igne admodùm vehementi. Hoc facto iterùm tantundem salis nitri ponitur, & denuò comburuntur. Tertiò denique rursus tantundem salis nitri superadditur, & comburuntur. Quoniam verò secunda, ac tertia vice difficulter admodum calcinatio sequitur; ea propter, ut vis ignis quoquò versus penetrare possit, ferro, seu carbone ignito continuò res dicta sunt versandæ, donec ex æquo undequaque penitùs combusta sint.*

Scammonium sulphuratum ità paratur.

Accipitur scammonij electissimi certa quædam quantitas, eaque crassiusculè trita; super chartam exugentem appellatam, extenditur: mox sulphure super ignitas prunas injecto, super fumum, qui ex sulphure attollitur, charta jam dicta eò usque detinetur, quousque scammonium liquari, & chartæ adhærere incipiat.

Cremoris tart. præparatio est eadem, quàm nos descripsimus *art. de Tartaro.*

Vires. Tantum pulveri huic attribuit author, ut peculiarem de eo conscripserit librum, commendatque ad omnes ferè morbos, qui purgatione opus habent.

Dosis scammonij à gr. vi. ad xvi. Antimonij gr. iv. xii. ad xx. Cremoris tartari ad antimonij proportionem.

Advertendum 1. quòd semper scammonium sulphuratum, seu diagridium in pulvere Cornacchino superare debet duo reliqua ingredientia in pondere, adeòque etiam in virtute operandi, ut omnes ejusdem operatioees diagridio, nequaquàm verò antimonio adscribendæ, aut tartaro; Antimonium enim ad pulverem paratum non differt ab antimonio diaphoretico: Sufficient ergò duæ detonationes.

Advertendum 2. quòd antimonium diaphoreticum, & ad pulverem paratum, non est diù asservandum; nam per repetitam nitri admistionem, antimonij sulphur crudum, & emeticum violentum pro majori parte figitur, redit tamen hoc antimonium ad genium, ac feroces magis induit qualitates, ubì aëri expositum fuerit, ac diù asservatum, & parvâ dosi exhibitum cor potiùs afficiat, cardialgias, vomitus excessivos, ac immites accersit, præsertim

ſertim in malignis febribus, quorum non paucæ extant tragædiæ.

Tertiò *ex antimonio* paratur *Regulus* ſine additione, ſive ſimplex hoc pacto.

℞. Antimonij Hungarici lib. j. contunde particulatim, quæ crucibulo immiſſa, ſupra pulverem carbonum, ad IV. *vel* V. *digitorum craſſitiem, tegatur, & igni fuſorio forti, ad dimidiam horam, vel ultra tradatur. Poſtea remove ab igne, ut frigeſiant omnia, & fracto crucibulo, in medio ſcoriarum regulus comparebit, qui à ſcoriis ſeparandus. Scoria verò relicta, & eodem modo, quo ſupra, crucibulo novo injecta, tectæque carbonum pulvere ad horæ quadrantem, igne forti fundenda ſunt. Quibus iterùm frigefactis, regulus qui apparebit, ſeparandus. Scoriæ porrò tertiâ, & quartâ vice, eademque viâ, quâ ſupra, pulvere carbonum ſuperaſperſo, fundendæ ſunt, & regulus ſemper ſeparandus.*

Ex antimonij lib. j. tres ferè partes (ſi benè operatus fueris) reguli puri habebis, qui poſthac ſimul in unam maſſam fundendus.

Parant alij *antimonij regulum compoſitum* hac methodo.

℞. Antim. nitri, & tart. an. lib. j. tere, & miſce. Deinde colloca crucibulum inter prunas accenſas, & cum canduerit, injice in ipſum cochlear. j. pulverum, & ſtatim cooperi crucibulum, donec ſumus ceſſet. Tunc amove cooperculum, & novos injice pulveres, & iterùm claude, operationem reitera uſque ad totalem pulverum conſumptionem. Urge ultimò ignem ad fuſionem uſque crucibulum move, ut regulus fundum petat. Crucibulo frigefacto, regulum à fæcibus ſepara, & ſerva.

Formatur ex regulo vas, qui dicitur *calix Chymicus*, in quo ſi vinum ad ℥iv. infundatur, & per noctem relinquatur, præbet vinum ſuaviſſimum per ſuperiora, & inferiora ſuaviter purgans.

Ex fæcibus reguli paratur aliud magiſterium, quod dicitur *ſulphur auratum diaphoreticum.*

℞. Feces reguli, ut ſupra præparati, eaſque per digeſtionem, & ebullitionem reduc in lixivium. Lixivium calidum per chartam emporeticam trajice, cui frigefacto adde parum aceti deſtillati, & paulatim fundum petet ſulphur. Lixivium per inclinationem ſepara, & croceum ſulphur multis ablutionibus edulcoratum, & ſiccatum ſeorſim collige, & ſerva.

Uſus. Inſigne eſt ſudorificum, & ſanguinis mundificativum. Unde omnibus morbis ex humorum mala qualitate oriundis aptiſſimum erit remedium, præſertim epidemiis.

Doſis à ℈ß. ad j. in convenienti vehiculo.

Valet etiam lixivium à fæcibus reguli, vel etiam fæces ipſæ reguli, ſi ſupra accenſas prunas ponantur, ſuo vapore menſtruas purgationes, & lochia retenta promovere, ſi per infundibulum in utero vapor exci-piatur. Inquit namque *Beguinus: Sæpe enim fit, ut ab ejus uſu, antequam hora effluat dimidia, menſes proritari.* Curat etiam herpetes, & ulcera ſerpentia, ſi eo inungantur,

Ex Antimonij regulo *Faber in Chirurgia ſpagyrica cap.* 17. de cancro, *antimonium ſudorificum* parat ſequenti methodo.

℞. Reguli antimonij q. v. reduc in pulv. & m. cum pari quant. ſalis petræ, & calcina ambo in tigillo forti per 3. *horas in mediocri igne. Deinde iterùm reduc in pulv. & iterùm permiſce nova quantitati ſalis petræ & calcina iterùm, & hoc itera donec*

donec regulus antimonij in pulv. albissimum convertatur, quem ablue aqua dulci tepida, donec tota salis substantia pereat, & habeas pulv. albissimum, quem igne desiccabis, & ad usus miros conservabis.

Dosis ejus erit ℈ß. aut j. cum aquâ cardui benedicti, aut ulmariæ.

Conficiunt alij *Regulum Martis stellatum*, cujus usus est in medicinâ, & alchymiâ; Alij verò *regulum Solarem, Lunarem, Iovialem*, quos apud varios authores videre poteritis.

Quartò parant ex antimonio *Vitrum*, hoc modo *Hyacinthinum*.

℞. *Antimonij q. v. tere, & calcinetur in vase figulino amplo, & lato, non vitreato supra ignem lentum, ut incipiat fumigare, continuò materiam movendo (cave à rudiculâ ferreâ, ferreum enim antimonium devorat, sicut & cætera metalla), nè concrescat, quòd si evenerit, denuò pulverizare oportet, & ad ignem denuò colloca, procedendo ut priùs, donec fumum sulphureum (à quo cave) non ampliùs evomat, nec in nodos concrescat, sed maneat in formâ pulveris grysei, qui tamen non diù, post peractam calcinationem, asservandus est, nè ab aëre attracto alteretur, ac agrè postea diaphaneitatem nanciscatur. Propterea illicò absoluta calcinatione, legitima crucibulo immissus igni fusorio tradendus est: Sic spatio quadrantis, aut dimidiæ horæ perspicuitatem (quam immisso stylo ferreo, non autem diù intus relinquendo experiri licet) mutuabit; quâ apparente, statim effundatur in tabulam lapideam, vel pulvim æneam, ut in vitrum pulcherrimum repræsentans rubinum, abeat. Vitrum si adhuc opacum fuerit, reiteranda est fusio donec hyacinthinum colorem nanciscatur. Aliqui dùm est in fusione nonnihil sulph. com. frustulatim injiciunt, quod illicò antimonium depurabit. Matthiolus aliquid antimonij crudi admiscet, sed depravat pelluciditatem.*

Matthiolus antimonij ut suprà calcinati ad lib. j. addit Boracis ℥ß. & crucibulo fundendum tradit, efficitque vitrum, quod colore, & nitore chrysopatios, atque etiam nonnunquam granatos refert.

Usus vitri antimonij est humores crassos, viscidosque ejicere, in ventriculo, vicinisque locis superfluos, idque per vomitum, ac per aluum. Resistit venenis, in peste præcipuè, si cum aceto propinetur, quippè hac ratione, & sudorem ciet: utile quoque est in febribus putridis ac malignis, hydrope, &c.

Dosis à gr. ij. ad iv. In infus. à gr. iij. ad vj. in vini ℥ij. vel iij.

Solent nonnulli ex hoc vitro pocula conficere, in quibus vinum per aliquot horas infusum steterit, ac postmodùm potetur, potenter operari deprehenditur.

Quintò paratur, ex antimonio aliud magisterium emeticum, sed elegantius, & perfectius croco metall. regulo, & vitro, quod appellatur à *Beguino mercurius vitæ*, sive *pulvis emeticus*, à *Crollio* dicitur *flos butyri antimonij*, ab aliis *pulvis Angelicus*. Quo præsertim utebatur tanquàm peculiari arcano in multis profligandis morbis *Victorius Algorethus* Medicus Veronensis, qui per totam ferè Italiam illud venale mittebat, magnas sibi comparavit opes, vnde nomen desumpsit pulvis Algorethi, vulgò dictus *Algoreth*. Appellatur, & ab aliis *Aquila alba*, paratur sequenti modo.

℞. *Antimonij Hungarici, & mercurij subli-*

sublimati an. lib. j. subtiliter pulverizentur, invicem misceantur opt. in mortario vitreo, ac in aëre, vel aprico aliquandiù relinquantur, quoad ab aëre attracto nonnihil humectentur, indantur postmodum retortæ vitreæ lutatæ, cui recipiens adapta, vel ex arenâ, vel potiùs igne aperto (ut ultimò urgentiori igne cinnabaris sublimatio promoveatur) per gradus destillentur, prodeunte ol. crassi butyri instar, quod si forsan concrescit in collo retortæ, ut sæpè fieri solet, tunc admoto carbone candente externe ad collum retortæ, fac ut liquefcat, ne obstructo collo, impediatur destillatio. Auge parumper ignem per gradus donec totus liquor destillet, intende deinde, finita liquoris destillatione, ignem ultimò per unam, atque alteram horam, ut retorta candeat: & sublimabitur ad collum retortæ (quod largum sit) cinnabaris rubicunda, firmiter illi adhærens, unà cum mercurio vivo. Cinnabaris, fracta retorta, separatim colligatur. Iste liquor est valdè corrosivus, dicitur antimonij butyrum, seù oleum, liquor gummosus, seu spuma venenata duorum Draconum.

Si oleum magis clarum, ut & cinnabaris magis pura desideratur, loco crudi antimonij regulus ejus, pro eorum destillatione est substituendus. Prætereà & oleum, seu butyrum, semel destillatum, denuò vel per se, ut purius, vel etiam addita cinnabari propria, ut rubicundius, & præstantius à sulphure antimonij reddatur, rectificari potest.

Hujusmodi verò butyrum, seu ol. usus est tantùm externus in gangrænâ, & sphacelo; nam tanquàm causticum medicamentum putridam destruit carnem usque ad sanam, hanc deinde ab ulteriori putredine præservat solâ, & iteratâ hujusmodi liquoris illinctione tantùm supra partem putridam, quæ fieri debet, donec omnis putredo destruatur. Sic etiam circa carbunculum pestilentialem, hoc oleo circulus fiat, vel carbunculum etiam parumper dicto madefacias oleo, paulatim emoriendo excutitur, ac deinceps convenientibus balsamicis emplastris sanabitur. In apoplexiâ liquor duorum draconum linguæ aspersus prodesse poterit.

Ut autem dictum *emeticum pulverem*, ex hoc liquore gummoso facias.

℞. Ol. seu butyri prædicti antimonij corrosivi q. v. cui aq. simpl. suff. quant. & quidem largiter, superaffusa, præcipitatur pulvis albicans; Qui ab aquâ acidâ per filtrum, & decantationem separandus, ac repetitâ effusione aquæ, probè edulcorandus est, siccandus, & servandus.

Pulvis hic *mercurius Vitæ* dicitur, & iisdem ferè virtutibus cum antimonii floribus præditus est, quemadmodùm ex solo antimonio, non verò ex mercurio, ut vulgi opinio est, ortum ducit: Quod ipsa mechanica, & experientia probari potest. Etenim si is simpliciter igni fusorio in crucibulo committatur, illicò in *Vitrum albescens* abit; Evidentissimo signo ab antimonio ejus esse originem.

Hujus emetici pulveris usus plerique sunt, omnes febres intermittentes domat, pestem, luem veneream, lepram, hydropem. Valet etiam ad omnes illos effectus quos de croco, regulo, & vitro supra diximus, sed efficaciùs. Quapropter cautè cum hoc mercurio vitæ, non dum cor-

recto procedendum, isque non, nisi natura robustioribus, propinandus: ne mercurius vitæ mortis evadat.

Dosis est à gr. iij. usque ad vi. Si autem ejus exhibitio erit per infus. infundere poteris ad pondus gr. vi. usque ad viii. & per horas 12. in vino albo generoso digere, & infusionem tantùm citrà pulverem propina.

Valet autem idem pulvis pluries vinum emeticâ virtute tingere, &c. ratio est: quia summa est cognatio sulphuris interni rerum omnium, & mineralis, & unum sulphur alterius sulphuris substantiam sequitur, & vi quasi magnetica invicem trahuntur; Hinc est quòd dum substantia volatilis sulphuris vini ingreditur, & penetrat substantiam sulphuris mineralis antimonii, invicem uniuntur, & in unum permiscentur: Attamen vegetabile, & volatile vini sulphur agens supra sulphur fixum, fixatur, & ipsum, eadem actione, qua agit, indolemque emeticam acquirit, idque toties quoties infusio repetitur. Hoc in aqua; ex eo quia sulphure caret, non accidit.

Potest à dicto pulvere adimi vis emetica, & fieri ut paulò mitiùs per inferiora tantùm operetur, sequentibus modis.

Et quidem 1. si in vitro igne arenæ foveatur, donec rubere parumper incipiat, & postea abstrahatur, parumper priùs digerendo per iv. vel v. vices spiritu vini alkoholizato, tunc enim per alvum tantùm purgabit.

Secundò, si cum sale communi tosto pro dupla quantitate diù, multumque super porphyrite teratur, & lævigetur; sal verò aquâ simplici sæpiùs affusâ totaliter abluitur, & pulvis remanens probè edulcoratus, exsiccetur.

Tertiò, fundendo salis nitri ℥ iij. in crucibulo, in igne aperto, sed moderato, & pedetentim addendo mercurii vitæ ℥ ij. & agitando, ac parum in igne detineantur, refrigegerato crucibulo, cum in fundo reguli adinstar invenies: hinc elixiviato sale nitri per repetitam aquæ simplicis affusionem, probè edulcoratus, & exsiccatus, asservatur, diciturque *mercurius vitæ correctus*, qui ad gr. iij. iv. vel v. tantùm per secessum operabitur.

Ut autem diaphoreticus dictus pulvis fiat, adempta vi emeticâ, & catharticâ: extrahe ab eo acetum destillatum per aliquot vices; posteà ad pondus gr. ij. vel iij. sudores tantùm movet. Idem etiam præstabit spiritus salis, aut nitri, vel aq. fortis communis, si supra dictum pulverem ponatur, & deinde bis, vel ter cohobetur; nàm cum penè fixando, tàm emeticam, quàm catharticam etiam tollendo, virtutem diaphoreticam tantùm reddet, si deinde post omnimodam solventis aquæ destillationem, pulvis iterata aquæ communis ablutione, à corrosivis aquæ fortis salibus, liberabitur.

Aqua, quâ Butyrum antimonij edulcorasti, quoniam secum rapuit vim corrosivam salium vitriolatorum mercurij sublimati, si leni evaporatione ad aciditatis usque destillationem per retortam pellatur, transit in vitrioli spiritum elegantem, qui *spiritus vitrioli Philosophicus* dicitur, & egregias non solùm virtu-

tes

tes in medicinâ obtinet, utpotè in epilepsiâ infantium, & puerorum curanda, obstructionibus hypochondriorum reserandis, & febribus ardentibus extinguendis, à guttis IV. ad X. in convenienti vehiculo; verùm etiam ad alios labores, tanquam menstruum singulare, utiliter usurpari potest.

Cinnabarim antimonij à collo retortæ collectas unâ, & alterâ sublimatione purificare poteris. Medicamentum est diaphoreticum in lue Venereâ, leprâ, elephantiasi, aliisque similibus contumacioribus morbis. Est specificum in epilepsiâ cum æquali pondere magisterij perlarum, corall. & cranij humani.

Dosis à gr. x. ad xv. in liquore idoneo. Externè adhiberi potest ad luis Venereæ sanationem in suffumigiis.

Quidam medicus in suffumigiis ad luem veneream sanandam cinnabare antimonij tanquàm arcano utitur, dosim gr. iiij. cum pulv. mastiches præscribens, ad 30. dies, & ulteriùs usque ad luis curationem, quotidie ægrum suffumigando. Gloriatur iste hoc suffumigium ptyalismum, sudoresque non promovere nec diarrhœam, dysenteriam, & urinam provocare, sed insensibiliter operari. Putat iste cinnabarim antimonij diversam esse à factitiâ officinarum, quia factitia illa supra enarrata symptomata excitat, antimonialis verò non. Sed hallucinatur; Nam cinnabaris duplex est, una naturalis, seu nativa, altera artificialis, sive factitia. Naturalis est terra mineralis, lapidescens, rubicunda, constans ex sulphure, & mercurio vivo cum terrestri materia instar lapidis compactis. Artificialis paratur ex mercurio vivo, & sulphure communi, ac puro liquando nimirùm sulph. ℥iv. & immiscendo lili mercurij ℥viij. & ex hac mistura beneficio repetitæ sublimationis habetur cinnabaris artificialis officinarum. Cinnabaris antimonialis, quæ & artificialis est, constat ex sulphure antimonij, & mercurio, partim ex antimonio, & partim ex mercurio sublimato: Igitur utraque cinnabaris iisdem constare principiis compositione, & resolutione patet. Quod antimonialis non excitet symptomata supra enarrata, hoc ex parva dosi ortum habet; excitaret enim ea, si in illa dosi in suffumigiis adhiberetur, ac adhibemus vulgarem officinarum. Si artificiali in parva dosi, & diu uteremur, utique nulla symptomata enarrata promoveret.

Sextò *flores* per sublimationem *ex antimonio* eliciuntur, ut

℞. Antimonij subtiliter pulverizati q. v. pone in cucurbitam fictilem, cucurbitæ adapta alembicum cæcum, vel rostratum cum excipulo, aut si mavis, connecte ollas quinque vel sex, ità ut se se invicem gradatim excipiantur, ollæ sint perforatæ, excepta ultima, & prima: Ignem gradatim admove, nec si nimiùm fortis, nec debilis nimis. Si enim fortior sit, funditur antimonium, nec sublimatur. Sin verò debilior, non ascendunt flores. Si rectè ignem rexeris, colliges triplices flores, albos, flavos, & rubros.

Humidi spiritus in excipulo excepti ad gutt. iij. vel v. valent lumbricos expellere.

Verùm horum florum antimonij

in medicinâ nullus est ferè usus; quapropter soleat artifices illos corrigere longâ nimis, & operosâ operatione, in quâ describendâ non moror, tùm quia facilè alia antimonialia medicamina tutiora, florum loco substitui poterunt: tùm quia, si florum hanc correctionem quis desiderat, illam apud authores legere poterit.

Septimò, elicitur *ex antimonio tinctura*, quæ præstantissimum est medicamentum diaphoreticum, cujus descriptiones variæ sunt apud diversos authores, nos verò sequentibus duabus tanquam magis probatis cōtenti erimus,&quibus primò sequenti modo fit per stibii calcinationem.

℞. *Stibij electi q. v. pone in vase terreo lato plani fundi super fornacem reverberij, agitetur spatulâ ferreâ continuò movendo, donec fumus cesset, & stibium fiet album, vel subflavum (in qua operatione cavendum à liquefactione, & à fumo noxio stibij), tere deinde, & pone in aludele in reverberij igne, per mensis Physici spatium, benè occluso aludele, nam antimonium rubeum acquiret colorem, ex quo deinde extrahe tincturam cum spiritu vini sæpius affuso, donec rubini adinstar tingatur. Omni deinde extractâ tincturâ, vini spiritum destilla, & tincturam serva ad magnos usus*; Nam erit veluti summum omnium arcanum morborum, causas è corpore per sudorem extrahendo absque ullo vitæ incommodo, imo vitæ spiritum restaurando perficit.

Dosis est gr.ª ij. iij. usque ad viij. cum aquâ cinnam. caryophyll. &c. manè jejuno stomacho, si id morbi conditio permittet, sin minus quacumque hora.

Alii ita *antimonij tincturam* eliciunt.

℞. *Antimonij mineram, fundatur in crucibulo, igne forti, & in acetum spiritu nitri acutum infundendo, extinguatur: acetum sit in illâ satu largâ operculo superiùs clausa, foramine tamen pervio, per quod antimonium infundi possit. Atque hæc antimonij fusio, & extinctio in aceto sæpiùs repetatur, quousque acetum rubicundissimo colore tinctum sit. Hoc peracto, abstrahatur illud in alembico vitreo leniter destillando per cineres, donec ferè totum acetum transierit ad mellaginem. Huic massæ relictæ spiritu veneris, vel vini tincturam extrahe, ut artis est.*

Parant octavò ex *antimonio ol.* hoc pacto.

℞. *Antim.crudi, sacch.candi an.* ℥iv. *alum. calcinati* ℥j. *simul tere, & m. destillaque per retortam, igne valdè moderato. Sic accipies ol. rubicundum.*

Valet ad fistulas, ulcera maligna, gangrænam, & sphacelum, ad separandam carnem mortuam à viva.

Paratur etiam alio modo *antimonij ol.* ex croco metall. ut

℞. *Croci metall. & sacch. albiss. an. q. v. tere, & irrora opt. spiritu vini, digere per aliquot dies. Lenissimo igne destilla, (alioquin vas, propter nitrum, & saccharum dissilit) donec omnis aquositas evocetur. Postea aucto igne ol. destillabit. Ex hoc oleo tincturam elicere poteris, si l. a. operatus fueris cum spiritu aceti, & vini.*

Laudatur tanquam Panacæa ad omnes morbos, nam partim per sedem movere circa vesperam, vel sequenti die, forte unam, vel alteram, ac blandè etiam per diaphoresim pravos humores expellere fertur.

Dosis est iv. usque ad viij. gutt. in convenienti liquore, vel conservâ.

Nonò

Nonò, ex *antimonio* elicitur *sal.*

℞. Massam, quæ à destillatione butyri antimonij in retortâ residuâ remansit, reduc in pulv. Bis, vel ter calcinetur cum sulph. admiscendo qualibet vice massa antim. lib. j. sulph. ℥ß. Hinc abstrahe aceto destillato, post extractionem salis, remanet materia salina subflava, quæ cum aquâ simplici denuò soluta, & filtrata, ad cuticulam iterùm solutione abstracta, concrescant in loco frigido, crystalli salini, qui diligenter asserventur.

Usus. Mundificat sanguinem, expurgat corpus ab omnibus impuritatibus, curat luem Veneream, & hydropem, prodest in podagrâ, rumpit apostemata, fugat febres. Extrinsecùs mundificat ulcera maligna. Dosis gr. iv.

Parant, decimò *ex antim. sulph.* multis modis, & primò, ex cinnabare, ut

℞. Cinnabaris antim. q. v. reduc. in pulv. coque cum lixivio forti, ex tartaro calcinato, & calce vivâ, in sartagine ferreâ, horis iij. quousque lixivium rubicundo colore tingatur: tinctum decanta, aliudque superaffundatur, & coquatur; quòd tamdiù continuandum, quousque lixivium non ampliùs rubro colore tingatur. Tincturas omnes calentes filtra, & in loco frigido relinque, donec pulvis rubicundus (qui est verum sulphur antimonij) fundum petierit, quod segregata aquositate, vel lixivio per decantationem, & filtrum, sæpiusque aquâ recenti affusâ, quousque omnis salsedo, ablata sit, sulphur asservetur. Mercurius vivus, qui in sartagine conspicietur, partim ex mercurio antimonij, partim ex mercurio sublimato originem trahens, seorsim custodiendus est.

Ex hoc genuino sulph. paratur *Panacea antimonij*, ita.

℞. Sulph. jam descripti, reguli antim. an. ℥j. ol. sulph. per campanam, vel ol. vitrioli rectificati ℥ iij. digere per 8. dies in loco calido, dein destilla ex arenâ per retortam vitream, ter cohobando, urge postremò ignem quarti gradus horis 12. & erit totaliter fixum, quod exime, & cum aq. rof. lava, & exsicca. deinde ℞. Hujus pulv. ℥j. Mag. st. vel salis corall. ℥ij. m. exactè.

Usus. Est instar panaceæ, habet in se vim diaphoreticam, ac sanguinem mundificandi, ideoque quibuslibet morbis per sudorem sanabilibus inservire potest, præcipuè lui Venereæ, fœditatique cutis. Repetenda est dosis sæpiùs in quibuslibet morbis, præsertim verò in epidemiis, & malignitatem secum vehentibus. Dosis à gr. x. ad xv. & xx.

Secundò alij ita *sulphur antimonij* parant.

℞. Antim. crudi, tere minutissimè, & superaffunde lixivium forte, digere per dies 7. ut fiat extractio, extractionem filtra, & leniter ebulliendo, reduc in pul. rub.

Inservit extrahendæ tincturæ, purgat per superiora, & inferiora. Dosis à gr. ij. ad. v.

Alij vero ita parant.

℞. Antim. pulv. q. v. coque in lixivio forti, & præcipita aq. pluv. imprægnata aceto destill. hinc edulcora.

Usus. Tutius agit per vomitum, quàm crocus metall. dosis à gr. iij. ad v.

Tandèm ex *antim. mercurius* elicitur tali pacto.

℞. Aq. pluviæ destillatæ cum sale armoniaco, affunde antimonio pulverizato, digere per dies 8. hinc decanta, & evapora, habebis pulv. albicantem dulcem,

qui ad ignem fusus Saturnum exhibet nobilissimum, nihilque aliud est, quàm mercurius antimonij.

Alii antimonium macerant aliquandiù in spiritu tartari impraegnato sal. armon. hinc sublimant, sublimatumque in sartagine agitant ad acquirendum mercurium.

Pro hujus art. coronide libet hic annectere antimonii vitrum flavum, succinum repraesentans, quod paratur.

℞. *Antim. striis splendentibus, scintillantibus & longioribus, obscuraque rubedine praditi q. v. pulveriza subtiliter, pone in vase terreo, non vitreato, amplo, plani, & lati fundi, calcinetur supra lentum ignem, quousque gryseum acquirat colorem, semper versando materiam, nè conrescat, quòd si accidat, denuò pulverizetur, & collocetur ad ignem, procedendo, ut priùs, donec sulphureum non eructet fumum (à quo cave,) & cum gryseum acquisierit colorem, tunc cum ana salu petra, & tart. opt. pulv. & mixt. m. cum sapone molli, ut f. pasta, ex quâ formentur pilula, & f. regulus s. a. in cujus confectione optimum tempus eligi debet, sole, & luna Piscis, & Aquarij signum percurrente; quem injice in crucibulum opt. ignitum, post cujus fusionem pedetentim pro qualibet libra, Boracis ℥ v. immitte, & amotum ab igne calcinabis, ut antea, quousque fumus cesset. Postea in ignito crucibulo immitte calcinatum regulum, in quo injice boracem (qua fit in paucâ dosi, aliter vitrum album efficies), & sulphur flavum maneatque in fusione per hora quadrantem, tunc experiri quandoque poteris, an versum sit in vitrum pellucidum, & flavum, stylo ferreo, in parva dosi, quòd si non eveniat, injice parum sulphuris flavi pluribus vicibus, quoad depuretur, & reddatur diaphanum, & flavum; tunc supra marmor projice, & habebis antim. Vitrum flavum.*

Adverte tamen 1. quod peractâ calcinatione, & fumigatione, exemplò fundendus est in crucibulo, aliter per aliquod temporis asservatus ab aëre attracto alteratur, redditque vitrum opacum. 2. Ne crucibulum, in quo funditur, ex ferri misturâ sit conflatum, quia vitrum redderetur obscurum. Idem accideret, si calcinaretur in vase ferreo, vel ferreo instrumento versaretur.

Ex hoc vitro possunt efformari calices Chymici emetica virtute vinum tingentes, cujus vires, usus, & dosis sunt, ut suprà diximus.

Ecce quomodò ab eodem stibio habes diversa medicamina juxta diversam ejus praeparationem; unde conjicies similium medicamentorum virtutes, potiùs ex diversa praeparatione, quàm ex innatâ proprietate habere.

Atque haec adduxisse sufficiant de antimonij operationibus, tanquàm selectiorib. & principalioribus, alias, si quae sunt praeparationes, si quis vult, legat apud varios authores.

ART. TERTIUS.

De Marchasitae, Arsenici, & Auripigmenti operationibus.

LApidem, quem Πυρίτην graeci appellant, Mauritani Marchasitam dicunt, & licet pyritae propriè dicantur lapides, a quibus chalybe excutitur ignis, tamen quia marchasita caeteris magis scintillat chalybe,

lybe; aut ferro repercussa, per antonomasiam ipsa sola pyrites appellatur, tanquam cœteris præstantior. Foditur hæc in omnium metallorum ferè fodinis, genere, & colore diversa, ut plurimùm aureis, vel argenteis scintillis respersa. Undè marchasitarum omnes species, nihil aliud sunt, quàm corpora mineralia, & diversitatem ex metallorum diversitate sortiuntur juxta eorum participationem. Aliæ enim dicuntur marchasitæ auri, aliæ argenti, ferri, plumbi, cupri, &c. omnes autem ex una, eademque materia sunt compositæ, differunt tamen in gradu coctionis: per quam coctionem mercurii illorum, & sulphura infecta, indigesta, ac corrupta, recipiunt aliquam differentiam, unde colores varii apparent, fiuntque flavos, albos, nigros, plumbeos, &c. componuntur ex plurimo sulphure albo, aut rubeo infecto, & corrupto, plurimo sale, & pauco mercurio. Reperiuntur ferè semper in montium cacuminibus, ubi auri, & argenti, minera in profundo delitescit; Ex mineris sulphur indigestum, impurum, ac corruptum, mistum plurimo sale, & pauco mercurio in telluris superficiem vi centralis caloris exhalat, & marchasita conflatur; quod si fuerit flavum, erit marchasita auri, si album, argenti, &c. Invenitur quandoque quæ aurum, argentum, vel æs intra se continet.

Plurimæ marchasitis sunt virtutes, quas Medicorum vulgus ignorat, dum dijudicant, sub istis duris cautibus metallicis nihil naturam collocasse, præter simplex esse; adhibentque tamen exteriùs in formam empl. ad duros concoquendos, discutiendosque tumores: tamen falluntur, si videant, quomodò in omnibus marchasitis, quæcumque tandem fuerint, lateant, potentissimæ virtutes purgandi, æquè fortes uti in antimonio, unde

Si ʒ j. marchasitæ infundatur in ℥ iv. aut v. vini albi, purgabit magna efficacia hydropicum, & prudens usus istius eum certissimè sanabit; Sic enim evacuantur potenter omnes serositates, aperiuntur omnes meatus interiores corporis, & præterea fortificatur hepar.

Aliqui *marchasitæ extractum* ità parant.

℞. *Marchasitas auri, pulveriza, & impone testæ vitreatæ, calcina vi ignis, & inde materiam rudicula ferrea agitando, donec non fumet ampliùs, & ejus sulphur impurum omninò combustum sit, tùm per secerniculum agatur, & inde tincturam cum aceto destillato, aut succo limonum, prolice, evapora menstruum ad extracti consistentiam.*

Usus hujus extracti est in febribus intermittentibus corpus purgare, & potenter omnia humorum genera; Serum potentissimè educere, ideòque hydropicos ad miraculum juvare.

Nonnuli ex marchasitâ conficiunt oleum, sal. flores, vitrum, præcipuè verò aquam, quam perhibent auri animam extrahere, relicto corpore albo.

Unum extat *marchasitæ* tantoperè à nostratibus mulieribus exoptatum *magisterium*, quod ita paratur.

℞. *Marchasitæ argenti q. v. contunde in pulverem, ejus nigredinem sæpè eluendo, auferes, donec aqua limpida, & clara; inde:*

inde fluat: postea sicca illam, & diss. in aquâ forti facta ex sale nitro, & alumine, cui vini spiritum affunde, & momento præcipitabitur in alkohol instar nivis candidissimum, quod ab omni acrimoniâ salium aquæ fortis sæpiùs abluendo aqua pura, & exsiccando, liberari debet.

Potest loco spiritus vini cum oleo tartari per deliquium facto, vel aqua marina præcipitari. Deinde rursus cum sale præparato per dimidiam horam teri, & lavari potest, & in umbrâ exsiccari debet super papyro.

Usus ejus est ad vitia cutis auferenda, lychenes scilicèt, impetigines, scabritiem manuum, & similia tollenda. Valet etiam ad fucum inducendum.

Arsenicum est fumus, seu fuligo metallorum, reperiturque in fodinis metallorum, scilicèt auri, argenti, stamni, plumbi, ferri, & cupri. Arsenicum ex terrâ, & aquâ compositum esse aliqui volunt; nonnulli ex sulphuris naturâ; plerique ex mercurio, & sulphure; Nos verò ex mercurio, sulphure, & sale constare dicimus: ex mercurio minimo inter principia; nimio sulphure inflammabili; plurimo sale caustico, & exurente. Ista tria principia sunt corrupta, & putrefacta, malè, & perperàm invicem unita; sine ulla proportione reciproca nectunt, & sine vinculo istam compositionem.

Dicitur & *auripigmentum*. Græcè Ἀρσενικὸν, ejus genera tria recensentur album, arsenicum in specie sic dictum, seu *arsenicum crystallinum*. Citrinum seu flavum, *realgar*, *risigallum*, *auripigmentum*. Et tertiò rubeum, *sandaracha*.

Arsenicum crystallinum i leò dicitur, quòd crystalli modo pelluceat, non fit per se, nec spontè nascitur in fodinis, sed factitium est, *fitque ex auripigmenti scobe, & pari salis pondere mistu, teruntur unà, & sublimantur, donec crescat in lapidem, idque toties repetitur, donec ad ò purum efficiatur, & crystallum referat.* In medicinâ præstantissimum est album, eligaturque crystallinum, ponderosum, durum, benè purum, ad lacteum colorem tendens.

Auripigmentum, & sandaracha nativa sunt, nec inter se in alio differunt, quàm quod alterum magis, alterum verò minus excoctum fuerit in terræ visceribus, ubi gignuntur. Unde colorum diversitas in coctione secundum plus, minusvè sulphuris putrefacti, & corrupti, quod in compositione reperitur.

Nonnulli chemistæ ictéritiâ idest auri cupiditate laborantes, in arsenico tincturam albam, & rubeam aspicientes, credidêre in istis verum arcanum lapidis contineri, album argentum, rubeum aurum existimaverunt, donec per examina oppositum experti fuere. Nec eo contenti, ulteriùs se obstinatissimè insinuarunt, ut ad fixationem pervenirent, ac tantisper, dum nulla domus, possessio nulla reliqua sibi manserit miseris, in se transmutationem potiùs quam in metallis experti; & hoc quia nullâ præviâ mineralium, & metallorum cognitione hoc opus aggressi sunt, quod, & hodiè maxima operantium pars, in hac arte facit. Aliqui in arsenico insudantes, eorum sententiam ad metallorum trasmutationem ex *Sybillinis versibus* vetu-

vetustissimis ad hunc modum se habentibus, comprobare videntur.

Novem literas habeo, quatuor Syllabarum sum intellige me.
Tres primæ duas literas habent singulæ,
Reliquæ reliquas, & sunt mutæ quinque;
Totius verò numeri centuriæ sunt duæ ello,
Et tres ter decades cum septem. Intelligens autem
quis sim,
Non rudis, vel ignarus eris ejus quæ in me est
Sapientia.

Hæc omnia conveniunt, in hac dictione græcâ græcè dinumerata *Αρσενικὸν*, quod ad albam tincturam attinet. Verum est tamen auripigmentum cum propria sua natura aurum continere, quod per industriam nonnunquàm separari potest in cæmento, vel projectione, vel aliàs in argentum, cuprum, vel plumbum attractione, non propterea sequitur hoc per suas operationes, atque tincturas productum esse, sed quod ante inerat, per separationem dumtaxat, veluti ex sua minera solet, ortum est. *Cujus* Princeps hujus excoqui jussit ingens pondus, & post postremas purificationes, multum auri invenit omni specillo probatissimum, ad pretium auripigmenti æquabile, non tamen ad operatorum labores. Est igitur auripigmentum auri vena, sed inops, & indiga.

Album in medicinâ usitatissimum est, fulvum, sicut rubeum nullius pretij. Album vim Medicam in se continet, ita ut tutò ei fidatur in omnibus morbis, ad quos paratum est: fulvum minoris efficaciæ, ferosum in se continet virus: Rubeum quoque minorem in medicina virtutem habet, pejusque venenum, cui nihil salutare.

Arsenici operatio in veneno consistit, ideòque Medicum singulariter doctum, prudentem, peritum, diligentem, & expertum requirit.

Arsenicum inter venena haud infimum locum tenet, estque venenorum maximum, nec immeritò, nam præter summam acrimoniam urentem, causticamque facultatem, tantâ quoque malignitate vitæ nostræ balsamo infestum est, ut non modò intùs assumptum, sed etiam extrinsecùs adhibitum horrenda symptomata introducat, ut sunt convulsiones, manuum, & pedum stupiditates, sudores frigidi, palpitationes, deliquia cordis, spirandi difficultas, tussis, vomitiones, vehementissimi ventriculi, & intestinorum cruciatus, erosiones, sitis inexplebilis, æstus, faucium, & gulæ asperitas, urinæ suppressio, dysenteria, &c. Et tamèn quidam nefarij aussi fuêre arsenicum laxativis jungere, cujus venenositatem, ut corrigerent, species de gemmis adjecerunt.

Verumtamen facultates quoque habet utiles intrinsecùs in curandâ peste, affectibusque venenatis, sed debito, & spagyrico modo paratum. Extrinsecùs utimur ad denudandam pilis quamvis partem, verùm si diutiùs adhæreat, nec cuti etiam ipsi parcet. Ad capitis pediculos enecandos cum lixivio. Aliquando cauteriis, & amuletis admiscetur.

Auripigmenti, & sandarachæ vires ferè eædem sunt, nisi in arsenico crystallino paululum sunt mitigatiores;

tiores, & id ob sal in ejus præparatione admistum.

Spagyrici variè ex arsenico parare nituntur medicamina, at præparationis scopus eò dirigendus est, ut acrimonia mitigata dulcescat, & aura venenata, & volatilis separetur, quæ omnia habentur per sublimationem, fixationem, & liquationem. *Beguinus* parat *rubinum diaphoreticum*, *Petrus Joannes Faber quintam essentiam describit*, & alij quàmplures, quorum præparationes prædicant ad internos usus nostri corporis; Nos verò cum *Paracelf. lib.* 1. *de reb. naturalib. cap.* 1. remur magisteria ex arsenico parabilia, quæcumque illa sint, minimè ad internos usûs esse administranda, sed tantum externè, eò, tamen, ut venenatam qualitatem mediâ præparatione deponat. Deponit verò venenum media fixatione, fixatur autem per calcinationem cum nitro, quo modo fit oleum ad magnos usus externos.

Et quidem 1. per sublimationem parant ex *arsenico rubinum diaphoreticum*, ita

♃. *Arsenici q. v. sublima bis, vel ter. in arenâ, semperque separa pulu. subtiliss. qui in aludele instar farinæ adhæret (est enim arsenici venenum,) partem crystallinam m. exactè cum flor. sulph. an. & sublima.*

Vires. Est specificum in affectibus pulmonum ex crassis catarrhis. Datur quoque sudorem ciendum in morbis malignis, & venenatis.

Dosis a gr. iij. ad v. in convenienti vehiculo.

Eodem modo potest parari, & rubinus ex auripigmento æquali dosi ad similes affectus adhibendus.

Secundò per fixationem, seu calcinationem *arsenici oleum* ita paratur à *Paracelso*.

♃. *Arsenici, & nitri p. e. tunde. Immitte in tigillum, prunisque impone, ut evaporare, ac bullire incipiant tantisper, donec fumus, ac bullitio cessaverit, hacque ad imum fundi adipis instar in sartagine fluentis se demiserint. Deinde per h. j. atque alteram (quò diutiùs, eò meliùs) sepone, ut quiescat, dehinc misturam hanc marmori super infunde, aureum acquiret colorem, & in loco humido si ponas, fluidum in adipem convertetur.*

Modò sciendum hoc ol. ad leniendum posse cum vino sublimato permisceri, vel cum aliâ quadam aquâ convenienti. Potest etiam tart. calcinatum eodem modo solui, & redigi in ol. majoresque acquiret virtutes.

Usus ejus est in mali moris ulceribus percurandis. Pustulas morbi gallici in naso, vel ore, alijsque in locis erumpentes curat sola dicti ol. inunctio. Curat præterea serpigines, tineam, lupum, cancrum, carcinomata, fistulas, &c.

Tertiò per destillationem *spiritum*, & *butyrum arsenici* parant, ut

♃. *Arsenici p. j. & mercurij sublimati p. ij. destilla per retortam, ut fieri solet in parando butyro antim. primò egreditur spiritus subtilissimus semper fumans, & sub finem liquor crassus, qui in aq. com. præcipitatur, vel in suo liquore servatur.*

Vires. Spiritus dicitur martem solvere radicaliter, tincturisque ingressum præbere in corpora metallica. Butyrum verò est septicum violentum, cancrorum ulceratorum eradicativum; debet autem ei par quantitas opij ad sensum doloris obtundendum

dendum permiſceri, & ex filo carpto circumcirca admoveri cum defenſivis convenientibus.

Verùm in his, & ſimilibus medicamentis Chymicis requiritur ſumma diligentia, & obſervatio artificis, tàm in præparatione, quàm in obſervatione, ut praxis clariùs docet, nunc ſit

Art. Quartus.

De Mercurio.

Abſolutis ſalibus, & ſulphuribus, ad mercurium gradum facimus, attamen hîc nos non loquimur de mercurio, qui unum eſt ex tribus principiis: nàm ſic mercurius eſt humidum radicale totius mundi, ex quo omnia fiunt, nutriuntur, foventur, & conſervantur; Sed de vulgi mercurio, quod dicitur *argentum vivum*, quia Lunæ inſtar eſt albus; vivum verò ratione mobilitatis, qua ſemper irrequietum agitatur, undè dicitur *animal currens ſine pedibus*. Dicitur Mercurius à notâ Mercurij cœleſtis velocitate, & inconſtantiâ, de quâ fabulati ſunt Poëtæ. Dicitur *Hydrargyrum*, quia aqueum videtur argentum, & reverà aquæformis eſt mercurius, non verò aqua madefaciens omne, quod tangit.

Conſtat argentum vivum, ut ſingula, ex ſulphure, ſale & mercurio. Sulphuris copiam habet, mercurium perquamoptimè miſtum cum ſale, ità ut mercurius ſuo ſale cohibeatur. Sulphur indè ità eſt anatizatum cum mercurio, & ſale, ut non faveat nec mercurio, nec ſali, ſed ambo æqualiter amet. Undè ob ſulphur perpetuò eſt fuſile, & currit in ſuperficie planâ abſque adhærentiâ ſuæ ſubſtantiæ; ob ejus copiam perpetuò eſt in motu, & non adhæret, & quia mercurius perquamoptimè miſtus eſt cum ſale, ità ut mercurius ſuo ſale cohibeatur, non madefit, nec madefacit.

Antiquiores Græci admodùm tenuem de hydrargyro habuêre notitiam, ut colligitur ex *Dioſcoride lib. 5. cap. 7. ex Oribaſio lib. 13. ex Actuario lib. 5. cap. 12. & ex Avicennâ lib. 2. tract. 2. Gal. lib. 9. ſimpl. medicament.* temerè pronunciavit: *Argentum vivum ex ſponte naſcentibus non eſſe, ſed ex iis, quæ parantur, velut ceruſſa, ærugo, pſoricum, lythargyros*: fateturque ſe nullum iſtius mineralis feciſſe periculum, ân interimat, ſi devoretur, vel ubi foris fuerit admotum.

Poſterioribus vero ſæculis in communem ferè uſum adſcitus eſt mercurius, & in contumaciſſimorum morborum curationem, undè non paucæ circa illius facultates exortæ ſunt inter Medicos recentiores controverſiæ, quidam naturæ eſſe calidæ pronunciârunt, alij verò frigidæ, alij temperatæ, quidam veluti toxicum, ac perniciosiſſimum venenum à communi hominum uſu, atque commercio proſcribendum docuerûnt. Demùm quidam adeò extulerunt, ac pro tàm admirabili remedio habuerunt, ut angelicum pronunciârint, cùm tàm admirabilis, & ſtupendæ naturæ ſit, ut quaſcumque formas, veluti novus Proteus ſibi induere videatur, & tamen propriam nunquàm amittit, nàm in altum in atomos elevatus, deorſum præcipitatus, mortificatus, fixus, aut quo-

modocumque mutatus, naturam ſemper ſuam, & eſſentiam ſervat, ut ad priſtinam ſuam facillimè redigatur formam. *Fallopius* inquit eſſe imaginem & ſpeciem reſurrectionis, miraculum Soli Deo reſervatum, & hoc exemplo apud incredulos confirmare poſſumus, ut verbo Dei ex noſtro cinere reſurgamus, cùm pulvis præcipitatus iterùm in argentum vivum reviviſcat. Semper quippè ſuum retinet corpus, nec ullam ſubit corruptionem, aut alterationem, eo quod in ſui corporis conſiſtentiâ homogeneus ſit, nec partium alteritatem habet, quam homogeneitatem etiam auro ejus filio præſtat, ideòque inter utrumque magna illa familiaritas, & neceſſitudo, illudque præ cœteris avidè amplectitur, protinùs cum illo congreditur, amalgamatur, & amicabiliter unitur, tanquàm verum, & homogeneum auri menſtruum, & ſicut facilius eſt aurum conſtruere, quàm deſtruere, ità facilius eſt naturæ mercurium conſtruere, quàm deſtruere.

Quantùm ad qualitates *Avicennas* dicit eſſe frigidum, & humidum in ſecundo gradu, cui conſentit *Averroës*, ut refert *Pandectarius*. *Fernelius* de abditis rerum cauſis frigidum, & humidum in quarto gradu dicit hydrargyrum, quod confirmat *Matthiolus*. Alij ſuſtinent calidum eſſe & ſiccum intenſiſſimè; pro primâ opinione militat *Fallopius de metallis, & foſſilibus cap.* 37. pro ſecundâ adducunt *Galenum* 4. *de ſimpl. cap.* 18. dicentem *Hydrargyrum eſſe cauſticum*, talia ſunt in quarto gradu calida, quanquàm ſcilicèt de ſimpl. 19. aſſerat: *Eſſe à totâ ſubſtantiâ contrarium humanæ, naturæ*, & in fine ejuſdem fateatur *ſe neſcire hujus mineralis uſum*, ut ſuprà. Aliqui eſſe calidum, & humidum in quarto gradu, *Amatus Luſitanus* dicit eſſe frigidum, & ſiccum. *Matthias Untzerus de anatome ſpagyricâ mercurij* ait eſſe temperatum, compoſitum ex partibus calidis, & frigidis, præparatum verò eſſe calidiſſimum. Idem ſentit *Saxonia de Lue Venereâ*, miſtum eſſe imperfectum, à quo per calcinationem frigidum evolat, & remanet calidiſſimum. Hos damnat *Sennertus cap.* 21. *de Lue Venereâ* prohibetque eſſe calidum, & ſiccum, quorum rationes omnes adducere, & repudiare ſatis prolixum eſſet ſcribere, eò magis quia ad nauſeam uſque apud *Fallopium*, & *Sennertum* diſcuſſæ inveniuntur.

Recitatas nugas, & allata fabulamenta hactenus de argento vivo protulère, qui horrore quodam perculſi, illud neque extremis digitis tetigère. Unde quid de hoc minerali docuerint, nunc videamus, qui à primis qualitatibus ejus virtutes non emendicârunt. Horùm aliqui dixerunt argentum vivum eſſe venenum, aliqui verò id negârunt. *Matthias Untzerus* prolixè probat non eſſe venenum adducendo *Avicennam lib.* 4. *fen.* 6. dicentem: *Argentum vivum potum non lædere, ſed egredi per alvum.* Idem *Haly Abbas lib.* 1. *Pract. cap.* 43. *& Rhaſis in* 9. *ad Manſorem* de potu argenti vivi ſtatuunt. *Braſſavolus* ſine ullâ noxâ intra corpus aſſumi aſſerit, cùm Veterenarij brutis vermibus ſcantentibus, quod ex anhelitu cognoſcunt, avellanæ nucis putamen dimidiatum argento vivo repletum; & faucibus injectum, qua-

tuor vicibus deglutiendum tribuant, nullo graviori morbo succedente, curant. Et pueris in extremo constitutis periculo, quibus cœtera nihil profuerant, duorum granorum milij quantitate felicissimo cum eventu *Brassavolus* exhibuisse testatur. Et nos absque ullâ noxâ plusquàm centies moribundis pueris mercurium vivum exhibuimus pondere unius scrupuli, & ab imminente morte fuerunt liberati, necatis illicò vermibus. In Galliâ verò propinatur pueris pro quotidiano remedio aqua mercurii hoc modo parata:

℞. *Mercurij vivi* ℥ j. *eam injice in aquæ ferventis lib.* 3. *Bulliat per spatium dimidij quadrantis, deindè aqua à mercurio decantetur, & sumetur pro quotidiano usu.* Nàm vermes non solùm illicò necat, sed eorum generationem prohibet, corporis temperamentum servat, & contagia arcet. Id quod mirum est, eadem mercurij uncia quantumvis aquæ quantitatem eâ imbuit virtute, ut paulopòst de hac veluti infinitâ mercurij virtute explicabimus.

Mulier cùm abortum tentasset diversis remediis, ad eundem obtinendum libram integram argenti vivi, eam ingurgitasse refert *Matthiolus*, & apud me constat pro eodem fine mulierem mediam libram mercurii ingessisse, sed ut abortum non obtinuit, ità illæsa à mercurij assumptione remansit. Verum est, quod obstretices laboriosè parientibus scrupulum unum mercurij exhibere solent pro partus acceleratione, & non frustrà. Imò observatum est quosdam sitibundos noctu in tenebris vasa argento vivo plena pro poculo arripuisse, & plenis faucibus argentum vivum magnâ quantitate exhausisse, id tamen sine damno per alvum rejecisse. Tentavêre adulteræ mulieres multoties argenti vivi exhibitione Zelotypos necare maritos, sed argentum vivum uxoribus humanius scelus non complevit, undè extat apud *Ausonium* epigramma:

Toxica Zelotypo dedit uxor mœcha marito,
Nec satu ad mortem credidit esse datum.
Miscuit argenti lethalia pondera vivi,
Cogeret ut celerem vis geminata necem.
Dividat hac siquis, faciunt discreta venenum.
Antidotum sumet, qui sociata bibet.
Ergò inter sese dùm noxia pocula certant,
Cessit lethalis noxa salutiferæ.
Protinùs ut vacuos alvi petiere recessus,
Lubrica dejectis qua via nota cibis.
Quàm pia cura Deum, prodest crudelior uxor,
Et cùm fata volunt, bina venena juvant.

Servi in mineris argentum vivum colligentes, ut dominos fraudent, argenti vivi aliqua pondera ebibunt, illudque deindè per secessum ejiciunt, & secretò venumdant.

Citati omnes authores, & decantatæ experientiæ dilucidè concludunt argentum vivum purum, crudum, & nullâ præparatione antedatum, non solùm esse venenum, sed innocuè intra corpus assumi posse.

Cóntrà non desunt, cùm argentum vivum non solum non tetigerint, sed neque viderint, qui illud

lethiferum toxicum esse crediderunt, credulis profesoribus eorum scriptis eundem metum impresserint, hujus farinæ homines fuêre *Galenus, Aëtius, Conciliator, Cardanus, Fernelius*, & alij, qui sine ullo fundamento argentum vivum stuporem, tremorem, convulsionem, paralysim, epilepsiam, apoplexiam, lipothymiam excitare, & interdum mortem afferre insinuant, sed horum hominum de hoc minerali ignorantiam diffusè demonstrat *Quercetanus in Alexicaco, & in consilio de Lue Venereâ*, & ab aliis plurimis præcipuè à *Sennerto, & Zacuto* controversia decisa est.

His de argento vivo traditis, quæ quicquid de eo vulgaria ingenia protulêre, continent, aliud superest examen faciendum, an scilicèt argentum vivum pro Luis Venereæ antidoto fuerit communiter receptum. Tale esse argentum vivum sustinet *Quercetanus* cit. suprà locis, *Epiphanius Ferdinandus Hist.* 17. jurejurando affirmat 150. gallicos curasse ætatis, sexûs, regionis, & temperamenti varios, & vario anni tempore; atque *Laurentium* memorat plusquàm 1000. sine recidivâ curasse, & hanc mercurij alexipharmacam vim ab occultis qualitatibus pendere, & à proprietate specificâ disputat *Felix Platerus*. Qui argentum vivum Luis Venereæ antidotum esse negant, ij sunt, qui ex ignorantiâ illud venenum esse existimant; cœterùm passim experientia docet, & hactenùs docuit, ex morbi Venerei species, quæ à vegetabilibus remediis, atque à provocatis sudoribus evinci non possunt, ab applicatione mercurij absque ullo periculo radicitùs curantur. Nunc nostras observationes, & de argento vivo fundamentalem doctrinam ingenuè communicabimus.

Sciendum itaque est primò, quòd argentum vivum est corpus metallicum, in cujus productione causa est naturæ industria, ut sub lege omnium corporum mistorum illud non posuerit; quippè omnia corpora mista corruptioni, alterationi, divisioni, & transmutationi experiuntur obnoxia, tantùm argentum vivum hoc gaudet privilegio, ut incorruptibile, inalterabile, indivisibile, & immutabile non solùm ab ordinariis naturæ, & naturalium agentium viribus, sed etiam à vehementissimis liquoribus, aliisque mediis, quæ humana industria hactenùs invenit, & imposterùm inveniet; ac propterea multùm à cognitione hujus mineralis absunt ij, qui illi primas tribuunt qualitates vel in excessu, vel in remisso, nàm qualitas à toto misto manat, suum corpus deserit, & in aliud imprimitur; argentum verò vivum, cùm sit corpus indivisibile, & inalterabile, nil sui alteri corpori conferre potest: nàm siquid ex sua substantia deperderet, illud non esset, quod antea erat, quod falsum est in hydrargyro innumeris experimentis.

Neque qui toxicum, & venenum argentum vivum esse credidêre, ob eandem rationem sua indivisibilitatis aliquid rationi consentaneum retulere, cùm id quod venenum est, aliquid à se, quod vitam adoriatur, & occidat, emittere necesse est, quod cum in argento vivo impossibile

bile est, impossibile quoque est, ut venenosum esse possit: Verum tamen est, quòd cùm argentum vivum neque venenum, neque cibus dici possit, medicamentum illud nobis suadere debemus; undè neque exteriùs applicandum, neque interiùs exhibendum esse præter necessitatem, & morbi urgentiam: quæ curare solet, existimamus, more aliorum medicamentorum, nàm præter necessitatem assumptum, si uti venenum non lædit vel ratione admirabilis suæ penetrationis, vel ratione excessûs ponderis (quod gravissimum præ omnibus metallis, excepto auro) lædere faciliter potest.

Secundò sciendum est, quod argentum vivum constantiam, indivisibilitatem, & inalterabilitatem, uti illud semper idem, in suo corpore conservat, ità quicquid quod acutum salinum, vel sulphureum est, quoties in argentum vivum agere conatur, supra illud emoritur, & in aliquid aliud à pristino omninò destinatum, transmutatur, argento vivo semper eodem perseverante, licet illud aliquâ larvâ mutatum appareat. Hinc discite, quàm sit innocens, & omnis venenositatis expers, dùm simplex, parum, & nulli alii corpori commistum erat argentum vivum: cùm deindè liquoribus acutis, salsis, sulphureisque commiscetur, tantam venenositatem acquirere potest, ut infra quadrantis horæ spatium hominem perimere possit, ut de ejus sublimato experimur.

Ubi est advertendum, quòd non est argentum vivum, quod in venenum convertitur, sed sunt salia acuta liquorum acrium, quæ dùm impenetrabile mercurij corpus strenuè adoriuntur, illudque corrodere præsumunt, quia debilia sunt ad tantam hujus corporis evincendam constantiam, ipsa super mercurij corpus transmutantur, exaltantur, & corrosivi veneni proprietates, acquirunt; itàque venena non ex mercurio, sed supra mercurij corpus producuntur, & coagulantur: nàm mercurij corpus post calcinationem venenosam, si à salibus calcinationis separetur, idem remanet mercurius, qui ante calcinationem erat, quod evenire non posset, si aliqua mercurij pars in venenum abiisset, nàm *de privatione ad habitum facilis non est regressus.* Dupliciter ergò argentum vivum adjuncta sibi in venenum transmutat, vel per sublimationem, vel per præcipitationem.

Primò per sublimationem sal vitrioli volatile in corrosivam, ac veluti igneam naturam mercurius convertit, nam vi ignis illud secum rapit, & suis partibus commistum illam acutiem sollicitat: fit autem argentum vivum sublimatum hoc modo.

℞. Mercurij purgati, vitrioli rubificati, salis præparati ana lib. j. salis nitri ℥ iv. Terantur, & misceantur simul in mortario lapideo cum modico aceti tamdiù, donec mercurius nullo pacto appareat vivus. Quæ omnia benè mista pone in cucurbitâ luto munitâ, cui superimpone alembicum rostratum: Da ignem per gradus s. a. per viij. vel x. horas, & excipe aquam fortem, quæ per alembici rostrum destillabis, & habebis mercurium sublimatum ad instar nivis album. Operam ut melius perficias, poteris iterùm sublimare, addendo pro qualibet librâ mercurij sublimati aliam libram salis,

præ-

præparati, & vitrioli unciis, quatuor, ac tertiò cum sale tantum sublimabis.

Asserimus mercurium sublimatum potentissimum esse, corrosivumque venenum, sequenti artificio omnem ejus corrosivam activitatem auferetis, & in suave medicamen transmutabitis, qui *Mercurius dulcis*, & ab aliquibus *Drago mitigatus* appellatur.

℞. *Merc. sublimati, & merc. vivi currentis an. lib.* ß. *ponantur ambo in mortario lapideo, & eò simul pistillo misceantur, ut vivi merc. nullum granulum appareat, sed in massam nigricantem ambo redigantur. Pone in aludele, & igne arenæ administrato per* v. *vel* vi. *hor. sublimabitur merc. Scinde deinde vas ferro ignito, & merc. dulcem recipies, remanentibus in fundo fæcibus, quas unà cum nigricante materia collo vasis adhærente rejice.*

Nota quòd eadem salia corrosiva, quæ cum sublimato perseverant novi vivi mercurij adjunctione, & actione mediâ iteratâ sublimatione dulcia fiant; nec adeo corrosivam vim retineant. In mercurio dulci conficiendo sufficiet una tantùm sublimatio, si purum, insipidumque obtinueris; iteratis n. sublimationibus infringitur vis purgatrix. Si verò sexies sublimabis, efficies *Calomelanos Turqueti*, insigne contra lumbricos medicamen, si diagridio immisceas.

Usus hujus magisterii est in lue gallicâ, gonorrhœâ recenti, &c. Bubones etiam incipientes resolvit per secessum evacuando, dissipat, expellitque omnis luis venereæ infectionem; priusquàm dolores, gummata, aliæque species his graviores non apparuerint, nam in his aliquod affert levamen, minimè quidem integram sanationem. Felici eventu ego utor in puerorum lumbricis enecandis. Ictericiam gallicam curat, & calculum renum expellit. Administratur à Quercet. in multis aliis morbis tanquam Panacæa.

Dosis est gr. xv. ad xxx. pro conditione personarum. Commisceri potest cum pil. solutivis, conservis catharticis, confectione hyacinth. & alkermes, aliisque similibus pro Medici cupidine, & infirmi exigentia.

Secundò per sublimationem paratur merc. sublimatus rubeus non corrosivus, *Arcanum corallinum* dictum, ita

℞. *Merc. opt. purgati lib.* j. *salis petræ opt. purificati, vitrioli ad rubedinem calcinat. an. lib.* ij. *Pulverizentur, & misceantur opt. subinde irrorando, & incorporando cum aceto destillato acerrimo, donec disppareat penitus merc. Hinc sublima ex arenâ in cucurbitâ lutatâ cum capitello, & exit primùm phlegma, dein auctiori igne per 24. hor. continuato, sublimabitur sublimatum proximè à materiâ rubeum, paulò altiùs flavum. Utrumque rubeum, ac flavum cum salis petræ lib.* j. *& alum. calcinati lib.* j. *m. impastaque cum phlegmate prioris aceti destillati, sublimaque denuò ut priùs hor. 12. & ascendet iterum sublimatum rubicundum, ac flavum, collige singula seorsim, rubicundum elue aquis cordialibus, ac ab eo effllagrare sine spiritum vini, flavum calcina igne mediocri, ut rubescat, hinc elue similiter, ac corrige cum spiritu vini desuper accenso. Fæces nigricantes cum merc. in capitellum ascendentes abjiciantur in singulis sublimationibus.*

Usus est in hydrope, morbo gallico, podagrâ, scabie, ulceribus, cancro, &c. Dosis à gr. iij. ad v. cum theriacâ,

theriacâ, succ. rof. pilulis catholicis. Purgat per inferiora præcipuè, est magnum Arcanum in deploratis morbis.

Mercurius non æquè bonus existit, sed variat. 1. Ratione matricis, seu loci naturalis, undè naturali loco censetur optimus, qui eruitur è mineris vicinis auro, vel argento, & hinc optimus censetur Hispanicus, & Hungaricus. 2. Ratione inquinamentorum, quibus nonnunquam per se in terra conspurcatus est; undè ut plurimùm scatet commistione arsenicali, antimoniali, saturnina cadmiosa, quibus nonnunquam in terræ cuniculis venenosus redditur. 3. Nonnunquam à malevolis adulteratus venditur; adeò enim exactè eum, adulterare norunt beneficio plumbi, ut quoque simul per corium transire queant, adeoque difficile sit fucum cognoscere. Quapropter nequis incautus decipiatur, non a re erit hæc bonitatis signa observare. Primò bonus censetur qui per retortam propulsus nihil recrementi relinquit. 2. Qui in cochleare argenteo evaporationi super prunis impositus maculam relinquit flavam, aut albicantem; qui nigram, aut fuscam relinquit purgari debet. 1. Expressione per corium, quâ fæcibus crassis in corio remanentibus, mercurius transit, sed hic modus non est tutus, ut diximus. 2. Lotione, lavetur autem vel per acetum simpliciter, aut cum sale mistus, vel per lixivium calcis vivæ, & cinerum clavellatorum, vel etiam per lixivium saponariorum, sæpiùs nimirum cum his agitando, & vicissim a sordibus eluendo. Purgatur quoque agitatione forti cum spiritu vini in vitro obturato, separatur enim nigredo ad latera. 3. Destillatione, destillatur nimirum in arenâ per retortam igne sat forti, idque per se, sine additione, vel addito sale tartari, calce vivâ, & similibus. Opt. verò purgatur amalgamando cum metallis perfectis, ac postmodùm per retortam, à corpore admisto separando. Opt. purgatus censetur mercurius ille redivivus, qui ex sublimato, præcipitato, & cinnabare elicitur, ut diximus.

Parant alii ex *merc. præcipitatum album*, quem nonnulli *mercurium cosmeticum* appellant, quo mulieres in perpoliendâ facie utuntur, more aliorum, & similium pulverem albicantium, qui fucata quadam albedine eandem imbuunt. Ast si frequenter adhibeatur, vereor ne poris se insinuet, & temporis tractu dentibus, aliisve partibus non leve damnum inferat, idcircò ejus usus inter cosmetica improbatur, prostant longè præstantiora cosmetica, quibus innocenter uti possumus.

℞. Merc. ℥ iv. diss. in aq. fortu suff. quantit. & affunde aquam salsam, præcipitabitur in pulv. alb. dissolvens per inclinationem effunde, & præcipitatum multis ablutionibus omni salsidine, & acrimonia priva. Tandem exsicca, aq. rof. ablue, & iterum exsicca.

Usus ejus est in morbis venereis, cujus dosis à gr. viij. ad x. xv. & xx. cum massa pilul.

Præcipitatur mercurius hoc alio modo.

℞. Merc. sublimati q. v. coque in aq. font. ebulliendo ad ignem lentum, deinde in hanc solutionem claram, & puram gutta-

tim instilla ol. tart. per d. facti, & statim præcipitabitur merc. instar pulv. lutei coloris. Decanta aquam, & pulv. aq. pura toties elue, donec aqua, quæ egreditur, nihil saporis acris retineat. Postmodum pulv. lento igne exsicca, & serva.

Hujusmodi præcipitatus merc. dicitur ab aliquibus. *Præcipitatus Luteus*, cujus gr. v. vel vi. in theriaca vel simili alio vehiculo exhibentur jejuno stomacho bis in hedomada, quo modo solvit quoscumque morbos chronicos, ut obstructiones, febres erraticas, icterum, &c. & secundum *Hartmanni* sententiam est etiam contra ipsa venena validius.

Simili modo præcipitatur *merc. ad ulcera* curanda aptus, sequenti modo.

℞. *Calcis vivæ lib. iij. & extingue in lib. xxiv. aq. com. quam filtratione redde limpidam. Dein lib. ejus iv. adde sublimati com. subtiliss. pulv. scrup. ij. & brevi temporis spatio, is se præcipitabit in pulv. citrinum, ulceribus malignis curandis appropriatum. Aqua inservire potest carnis luxuriantis consumptioni.*

Hic à *Lazaro Riverio* tàm decantatum in suis centuriis *febrifugum* detegamus, cum præcipitati species sit, cujus ipse subobscuram, & tenui velo obvolutam, fidelem tamen, & omni fraude vacuam descriptionem proponit, inquiens: *Componitur ergò pretiosum hoc medicamentum ex tripluci Hercule* xij. *laboribus ad summam nobilitatem evecto, quibus tandem quartus athleta additur operis complimentum efficiens.* Fit ex Sole, antim. & merc. 13. destillationibus. Quartus athleta, idest spiritus vini additur ad operis complementum. Clariùs ità paratur.

℞. *Auri purgati ℥ß. solve in aquâ Regiâ, item in eâdem aquâ regiâ solve ℥ß. vitri antim. seorsim, in aq. fort. autem solve merc. vivi purg. ℥ iij. solutiones omnes limpidissimas conjunge, & omnem humorem alinde destilla, quem iterùm affunde, & rursus abstrahe ad* xij. *usque cohobationem, tunc isti pulv. præcipitato vini spiritum affunde, quem sexies renovatum ab eo abstrahe, tandèm fixus, & insipidus pulvis sub tegula igniatur*, quem *Bovius* suum Herculem appellavit, omniumque aliorum catharticorum speciebus anteponendum judicavit tanquam domitorem luis veneræ, febrium petechialium, pestilentialium, vermium, & aliorum morborum incurabilium.

Notandum verò prædictam aq. regiam non esse conficiendam mediante sale armoniaco, quia nimium volatizat, & in sublimationem deducit merc. & vitrum antim. sed sale marino, vel gemmæ, quamvis & ejusmodi aq. regis valdè volatizet, & proinde singularis industria requiratur, si quis hujus Herculis familiaritatem exoptet.

Describuntur ulteriùs innumeratæ mercurij præcipitationes à variis authoribus, quæ non absimili à supra descriptis fiunt; ideò siquis eas desiderat apud eos videre poterit.

Nobiliora verò, & potentiora arcana, quæ ex mercurio parari possunt, ulteriori ejus fixione fieri, ac per dicta solventia vulgaria fiunt, certum est: Nàm *Paracels. & Helmont.* per liquorem immortalem *alkahest* dictum, corallatum, vel diaphoreticum parant mercurium, quæ sunt duo ex summis artis spagyricæ arcana, quorum singula valent ad omnes morbos curandos; tamen etiam deficiente liquore alkahest parari

potest

potest arcanum ex mercurio, media iterata ejus solutione in co n. aq. forti, quod dicitur *mercurius diaphoreticus.* Sic *Paracels. lib. de morte rerum* ejus descriptionem tradit inquiens: *Ut autem in præcipitatum redigatur merc. non alio modo procedendum est, quàm ut in opt. aq. forti calcinetur, postea graduata aq. fortis ab eo abstrahatur quinquies, plus, minusvè, donec præcipitatus pulchrum colorem rubeum acquirat. Hunc præcipitatum dulcifica quantum potes: ultimò quoque rectificatum vinum ardens ab eo destilla septies, vel novies, vel toties, donec in igne candescat, & non aufugiat: tunc habes merc. præcipitatum diaphoreticum.*

Helmont. mercurij diaphoretici tract. de febribus cap. 14. sequenti modo descriptionem tradit.

♃. Pul. Joan. de Vigo propriâ manu paratum, nam alioquin admisto minio, est adulteratus, prout qualecumque medicamen Chymicum, quod venale extat, fraude plenum est. Hic pulvis, affuso elemento ignis de vitriolo veneris extracti cum aqua regia cohobandus est quinquies, sub finem augendo ignem: nàm fixatur planè. Et est pulvis valdè corrosivus. Qui d. in cohobetur decies cum aq. vitæ opt. dephlegmata, & vicibus singulis renovata, donec omnem corrosionem secum abstulerit. Et tùm iste pulvis, instar sacchari, dulcis est.

Verùm hæc *Helmont.* mercurij diaphoretici descriptio non ità facilis erit, ut non erit, ut non requirat peritum artis spagyricæ, optimum artificem, exactumque Philosophum, qui nè dum rectè noscere sciat, verùm etiam separare essentias ex metallis, seu sulphur essentiale, elementum ignis ab *Helmont.* appellatum. Quod idem advertit idem *Helmont.* cit. loco, dum inquit: *In præparationem ejus ingentis operæ esse, nec solùm putantis, sed verè scientis, est sulphuris veneris, seu elementi ignis, ejus præparatio, ex quo summa diaphoretici mercurij perfectio pendet.*

Verumenimverò licèt *Helmont.* qui dùm margaritas porcis subtrahit, velum ante oculos adhuc perspicacissimis ponat; nos tamen ingenuè aperiamus quid sit elementum ignis ex vitriolo veneris.

Ignis iste, sive *sulphur veneris* aliud non est, nisi ea pars cupri, quæ per acrium contactum viridescit: pars hæc à cupro est ignis industria separanda, ita ut remaneat metallum album, quod Anonymum dicunt, & non sit ampliùs cuprum; major in hoc arcano comparando difficultas in separatione hujus ignis veneris, qui sine totali cupri destructione haberi non potest, consistit. Fit eâdem methodo, quâ quinta essentia ex metallis extrahitur, cujus descriptionem *Paracelsf. lib.* 4. *Archidox.* de extractione quintæ essentiæ ex metallis tradit sequenti modo.

Metallum in aqua solvatur, postmodùm hoc solutum per B. destilletur, & abstrahatur, putrificeturque tamdiù, donec in oleum reducatur, quod è phialis parvis, aut cucurbitulis per alembicum destilletur, & pars una metalli manebit in fundo, hoc iterùm in oleum ut priùs reducatur, ac destilletur tamdiù, donec omne metallum ascenderit: postea putrificetur iterum per mensem: lento demum igne rursus destilletur, & vapores primùm ascendent, atque defluent in receptaculum, quos amovebis. Tandèm ascendent obscuri duo colores, unus albus, alter verò juxta metalli naturam, & conditionem. Et cum ascenderint, omninò separantur in recipiente, sic ut essentia

quinta maneat in fundo, color autem albus corporis natet superiùs. Hæc duo separato per tritorium, ac phialâ aliâ excipe quintam essentiam, cui vinum ardens affunde purificatum, & maneat cum ea tamdiu, donec prorsus acuatur, postea coletur, vel separetur ab essentiâ quintâ, & recens iterùm affundatur: hoc toties feceris, donec acuitatem nullam percipias amplius. Tandem aquam bis destillatam affundas qua quidem abluatur, & ad suam dulcedinem perducatur; vitrò asservato. Hac viâ præparatur essentia quinta metallorum. Album verò si reduxeris, habebis inde malleabile corpus album, & metallicum, quod cognosci nequit, sub quâ specie contineatur. Plures aliæ viæ reperiuntur ad extractionem essentiæ quintæ, quas quidem subticemus, quod à nobis extractiones veræ quintarum essentiarum non existimentur, sed tantum transmutationes, in quibus extractio nulla fit; nec venit in usum.

Ignis, sive sulphur veneris dum dicto præcipitato affunditur, sulphuri mercurij extraverso inseparabili thoro conjungitur, efficitque ut nunquàm amplius in mercurij centrum se recipiat, luduntque tunc in pulveris superficie ambo sulphura, alterum mercurij, quod summum est resolutivum, & alterum Veneris, quod summum est anodynum, ex quorum reciproca virium consertione, in curando tot prodigia emergunt.

Hujus arcani energia, sive hoc medicamen præscripto jam instituto conflatum, sive aliud ex aliis mineralibus, alioque artificio confectum, dummodò diaphoreticam attigerit indolem, omnibus curandis morbis, qui curationem admittunt, erit efficacia præditum, eritque in arte medendi Catholicum quo complebitur quidquid Physicus, & Chirurgus optare possunt sanandò.

Hinc aliqui stante sulphuris veneris imperitia, adhuc absque eo *diaphoreticum mercurium* parare nituntur, qui non adeò perfectus, tamen omnia alia vulgaria mercurialia medicamenta sua activitate superat, ejus descriptio talis est.

℞. Pulv. Joan. de Vigo, qui fit ter præcipitando merc. per opt. aq. fort. & ad summam rubedinem redactum, adhibito igne forti in fine destillationis, cohoba, deinde quinquies cum opt. aq. regis, in fine cujuscumque destillationis augendo ignem, & erit pulvis valdè corrosivus, tunc cohoba decies cum spiritu vini opt. alkoholizato, vel toties donec dulcis f. ut saccharum.

Usus ejus est in lue venereâ hydrope, febribus, ulceribus, omnibus ferè aliis morbis, qui ex materiali aliqua causa producuntur, ac foventur; nàm corpus humanum quantùmvis sordidum purgat, ac abstergit, si prudenter tamen exhibeatur.

Dosis est gr. ij. iij. usque ad iv. in formâ pil. In febribus autem exhibetur ante paroxismum cum aliquo sedativo, ut Nepent. pil. de cynoglossâ. In lue autem gallicâ, ulceribus, aliisque affectibus poterit exhiberi cum pil. vel confect. solut. Theriacâ, &c. Vel mane jejuno stomacho, vel etiam quandoque vesperi ante cœnam, ut videbitur.

Summa mercurij homogeneitas, non patitur propriæ essentiæ separationem, sed aquæ elementaris adinstar ad ignem vel totus evolat, vel diù impermutatus in suâ essentiâ perseverat. Nàm si in vapores cogitur, ac subtiliatur, non mutatur.

tur in se, sed à frigore repercussus, in pristinum redit mercurium, non secus ac communis aqua, dum in vapores cogitur, non transmutatur substantialiter, sed tantùm accidentaliter, ideoque sub vaporum laruâ, impermutata perseverat aqua, non secus ac erat priùs. Patitur verò mercurius seminales impressiones sub seminum fermentali activitate, ac secundum se totum hoc, vel illud facessit metallum, vel semimineralé &c. Sicut & aqua, quæ etiam suâ homogeneitate summè gaudens, tantùm à seminibus subacta, non patitur propriæ essentiæ separationem à se ipsa, sed tota sub corporum genesi accretione materialiter perseverat.

Hæc verò non animadvertentes aliqui varia dum conati sunt è mercurio, sicut & ex aliis mineralibus, extrahere magisteria, ut salem, spiritum, oleum, &c. undè frustra tempus, operamque consumpsêre, ac si aliquid spiritus, vel salis è mercurio extraxisse jactent aliqui, præsertim Alchymiæ, & Crysopopæiæ operam dantes, vel in errore versantur, vel alios decipere conantur. Nisi velimus dicere, quod si spiritus, vel sales hujusmodi mediis corrosivis, dum è mercurio extrahere forsan tentarunt, ij nil aliud sunt, nisi fortium spirituum sales volatiles eadem activitate, qua solvunt, vel fixati, vel adhuc volatiles permanentes, non autem mercurij, undè.

Aliqui *spiritum mercurij album diaphoreticum* ità parant.

♃. Merc. sublim. tenuiter pulverizati p. j. argillæ rub. p. iij. m. & fac cum aq. com. globulos in umbrâ exsiccandos, destilla dein ex retortâ vitreâ per arenam igne suppressionis (gradatim tamen) horis 2. adhibito, prodit elegans spiritus, quem serva. Si quid mercurij sublimetur, cum recenti argilla m. & procede, ut antea. Dosis gr. j. ij. iij.

Spiritum verò mercurii rubrum hoc modo.

♃. Merc. sublim. tenuiter pulverizati, limatura martis an. m. & resolve per deliquium in ol. flavum, quod diligenter collige. Residuo (quod non solutum) affunde aq. com. ac extrahe sal: sal purificatum, & coagulatum denuò ol. conjunge, fietque aurei, vel crocei coloris. Destilla in arenâ ex cucurbitâ humili per alembicum brevis rostri, primò exibit phlegma, quod seorsim colligatur, auctiori deinde igne ascendit rubedo, quæ partim in excipulum (quod mutatum sit) destillabit, partim in alembico, & rostro, butyri instar, adhærescet: urge ignem, donec nihil ampliùs ascendat, tunc cessa. Phlegma destillatum unà cum rubedine ad spondilia cucurbitæ elevata, redde capiti suo mortuo, reitera; destillationem per alembicum eundem, vix incalescente alembico, liquescet rubedo in alembico adhærens, exstillabitque rubicundissimè in excipulum: postquàm rubedo hæc extillaverit, mutato excipulo, suscipe phlegma, subsequens, ac postea rubedinem aliquam igne auctiori, ut antea collige, idque repete, tot vicibus, quot opus fuerit.

Usus utriusque hujus spiritus magnus est, in primis verò rubri: expellunt per sudorem quodcumque in corpore noxium fuerit, aliisque medicamentis difficulter cedit. In lue gallicâ pustulæ hujus usu sponte cadunt, tubercula minuuntur, dolores sopiuntur, ulcera fœtida manantia exsiccantur, & consolidantur.

Dosis g. j. ij. &c. in aq. theriacali,

mistura simpl. spiritu guajaci, decocto, & similibus.

Oleum mercurij diaphoreticum dulce ità paratur.

℞. Merc. sublim. q. v. solve in aceto destillato, digere, & abstrahe acetum destillatum ad siccitatem, residuum in retorta digere cum spiritu vini rectificatissimi, donec fiat crassus liquor. Hinc destilla ex arenâ igne forti, & prodibit liquor instar lactis. Lacteum hunc liquorem reaffunde materiæ in fundo relictæ, & destilla denuò. Sic exstillat oleum album, ac fragans sine corrosione.

Curat ulcera maligna, cancerosa, præsertim renum, & vesicæ. Vsus tàm internus, quam externus.

Aliqui ex *mercurio* ità *sulphur* extrahunt.

℞. Merc. sublim. q. v. affunde acetum destillat. stent per septimanas aliquot, ut extrahatur flavedo s. a. Decantatos liquores destilla ad siccitatem, & habebis pulv. rubeum, qui est verum mercurij sulphur.

Vires. *Paracels.* maxima huic attribuit præconia, in curandâ podagrâ, epilepsiâ, morbo gallico, &c. quorum radicem per sudorem expellit. Dosis gr. iij. iv.

Cap. IV.

De Metallorum Preparationibus.

EXplicatis jàm in superioribus aliorum mineralium magisteriis, nunc ad ea enucleanda aggredimur, quæ ex metallis educuntur, singula in singulis articulis expendentes, circa quorum anatomen more nostro, quæ detegenda occurrunt, breviter aperiemus, initium facientes, ab auro, tanquam omnium perfectissimo.

Art. Primus.

De Auro.

AUrum *Sol* appellatur à Chymicis, quia Soli, tùm macrocosmico, seu cœlesti, tùm microcosmico idest cordi sympatheticè respondere creditur. Appellatur quoque *Rex metallorum*, quòd principatum inter metalla sibi vendicat. Græcè dicitur χρυσὸς. Est aurum corpus metallicum nobilissimum, solidissimum omnibus metallis natura, & perfectione superius, fixissimum, & incorruptibile.

Compactum est in terræ visceribus ex principiis perfectis, sulphure, mercurio, & sale summè coctis, digestis, & maturatis. Ex sulphure quod est ad summum à naturâ sublimatum, & ab omnibus fæcibus, nigredinibus, & spurcitiis depuratum, ut nullum uspiam ex omnibus metallis esse possit. Ex mercurio, qui secundum naturam metallicam ad summum separatus, ac ab omnibus terrestreitatibus, & accidentibus liber in purum mercuriale corpus ad summam perspicuitatem transmutatus est. Ex sale, quod est ad summum crystallizatum, tamque subtiliter sequestratum, & depuratum ab omnibus suis acrimoniis, acerbitatibus, aluminositatibus, & vitriolitatibus, &c. ut nihil adhærens jàm habeat, sed exquisitè in se ipso ad summum elucidatum, & ad diaphaneitatem evectum sit. Ex sulphure citri-

citrinum obtinet colorem; ex mercurio compacto pondus reliqua metalla excedens, & constantiam; ex sale solidissimum, fixissimum, & incorruptibile corpus habet. Malleo maximè dilatatur, cum mercurio vulgi facillimè præ reliquis metallis unitur.

Hæc tria principia purissima ità inseparabili thoro, & indissolubili nexu uniuntur, ut permanentia, & indissolubilia fiant, & *facilius est ex non auro aurum construere, quàm ipsum destruere.* Hoc ob ingentem unitatem, & optimam mistionem, adeò „ fixam nanciscitur naturam, quod „ non modò communem sequitur „ permansionem, verùm etiam in- „ corruptibilem ferè temperiem. „ Hinc est quod quanquàm longio- „ ribus sæculis aurum in terrâ, vel „ in aquâ sepultum maneat, nun- „ quàm rubiginem contrahit: Sicuti „ in igne diutissimè permanens, non „ modò aliqua ex parte comburitur, „ aut evolat, sed & depuratius, & „ splendidius efficitur. Ad hæc ob „ optimam sui unitatem, nullo phleg- „ mate, nulloque pingui redundat, „ ità ut perpetuo fulgeat, splendi- „ dissimumque perduret. Quin etiam „ tractantium manus nullo colore „ tingit, nempè crocco, aut nigro, „ quemadmodùm cœtera faciunt me- „ talla. Neque etiam aliquo odore, „ aut sapore gustantium, aut olfa- „ centium, tùm nares, tùm palatum „ inficit.

Nullum habebat olim usum in medicinâ, Arabes primi tanti metalli vires experti sunt, atque suis compositionibus immiscuerunt, limatum, aut in foliola redactum, quam quidem crassam, rudemque ejus præparationem nostri pharmacopolæ adhuc retinent, à vulgaribus Medicis persuasi, qui aurum lima comminutum, aut foliatum languentibus propinant, quasi verò struthionum stomachos, ferrum digerentes habeant. Medicorum vulgus magnâ simplicitate aureas catenas, nummos, & his similia in liquore extinguit, vel cocturam facere molitur, & quidem aquâ simplici, in turbidâ quadam potione, in melle, in jure aliquo, aut vino ad confortationem spirituum, ac membrorum principalium. Nonnulli in confect. elect. multisque aliis medicamentis, miscent ut in *Diathamaro* secundum descriptionem *Nicolai*, elect. de gemmis, elect. lætitiæ *Gal.* confect. cardiacis, aureisque Alexandrinis. Aliqui in aureis vasis, & edere, & bibere delectantur. Verùm impossibile est, aurum fixissimum metallorum à debili calore, & fermento ventriculi insito digeri, & actuari posse, quod igne vehementissimo, reliqua metalla vincente, lapidesque consumente, non uritur, sed purius, ac perfectius redditur: donec ad summum suæ perfectionis gradum devenerit, tunc in igne tanquam Salamandra jubilat. „ Non aurea „ majorum sæcula ad nos refluxerunt, „ quibus thesauri adeò vilescunt, ut „ ipsa ægrorum intestina, œsopha- „ gus, & labia, mentum, & barbæ „ obryzo incrustentur auro. Tace- „ remus hanc insaniam, & prodiga- „ litatem, nisi ægri quoque magno „ incommodo indè tentarentur, dùm „ scilicèt actio chylificationis, suctio, „ & transitus chyli per lacteas ex in-

testinis,

, testinis, ejusmodi aureis corpusculis intervenientibus, turbetur. Nàm quædam venarum osculis, in mesenterio, & intestinis sitis, se insinuarent; quædam citra alterationem, ut ingesta, per alvum cum excrementis inauratis descenderent: reliqua verò corporis Œconomiam turbarent. Aurum limâ comminutum, aut foliatum medicamentorum compositionibus admistum, nullum alium usum habet, nisi ut vulgi oculos pascat, & satiret. Verùm dùm fallaci hoc auri fulgore plebis oculos demulcere volumus, saltem ea ratione id præstemus, ne sumptuum, & crumenæ pauperum immemores, illis fortunas simul, & sanitatem insania hac nostrâ prodigalitate eripiamus.

Auri vires roborando cordi, spiritibus vitalibus, & sanguini mundificando dicatas esse tradunt propter mutua cordis, & auri effluvia sympathica, & magnetismum inter aurum, & cor, quod alienum à veritate esse supra allatæ rationes convincunt; applicari quidem posset extrinsecùs majori in copiâ, atque dubio procul majori cum utilitate, vel nullo dispendio. Hoc unum scio, aurum in crumena gestatum, corroborando, & lætificando cor, præstans esse contra melancholiam remedium.

Ut ab auro essentiam suis machinamentis melioris notæ spagyrici separarent, diù insudârunt; tandèm nunquàm mediis suis dissolventibus auri essentiam cum ejus destructibilitate, sicut & in aliis contingit metallis, extraxêre: varij enim variis solventibus licet id tentavêre, tamen omnes operam, oleumque perdentes, remansêre delusi, etsi forsan aliqui fuit, qui aurum potabile, quintam auri essentiam, sulphur auri, & similia arcana adepti fuisse jactent, ij vel decepti decipiunt, vel alios decipere conantur. Etsi magisteria ex auro ad magnos usus conservaut, ea nil aliud sunt, nisi essensificati spiritus, vel aquæ fortes supra auri corpus; vel si auri aliquid comminutum in se ipsis retinent, illud intransmutatum perseverat, & facilè à perfecto spagyrico in pristinum aurum reduci potest.

Neque verò omnis virtutis auri expertes fuisse remur præparationes à *Paracels. in Archidox. lib. de Vitâ longâ* aliis in locis descriptas, ex eo quia *Paracels.* cum Circulato majori aurum dùm tractavit, facilis fuit virtutis ejus aliqualis extractio. *Helmont.* etiam impossibile existimat ab auro essentiæ separationem, ob summam ejus homogeneitatem, ut in *Progymnasm. meteori §. 6. & tract. cui tit. pharmac. ac disp. modernum §. 55.* aliisque in locis fusè demonstrat. Quapropter frustrà labore videntur omnes, qui conantur ex auro magisteria elicere, nisi priùs aurum in primam sui materiam resolverint.

Vulgares verò varii spagyrici, tanquam summum arcanorum arcanum summè jactant *aurum potabile*, quod multis modis per auri comminutionem per diversa solventia factam efficere conantur; præcipuum vero modum placet hic adducere.

℞. Auri q. v. solve in aq. Regiâ, solutum per ol. tart. per d. facti sensim præcipita in pulv. tenuiss. quem edulcora multis

multis lotionibus per aquam puram factis, donec tota acrimonia aq. regis evanescat. Deinde exsicca levissimo calore solis (adverte ne exsicces igne, quia magno cum fragore accenditur, diciturque ideò aurum fulminans, Græcè Κεραυνο-χρυσον, tùm demùm hunc pulv. fulminantem diss. in spiritu salis essentificato, & dissolutionem fove in B. tepenti per dies xv. *vel in ol. seu essentia vitrioli, vel in sale tart. volatili, & serva ad usum.*

Circumfertur esse omnium membrorum curativum, & præservativum hoc arcanum, ac omnia alia artis spagyricæ arcana in virtute superare.

Dosis est à ℈ß. ad j. in aquis cinnam. caryophyll. &c. quacunque horâ diei.

Sunt etiam penè innumeræ aliæ auri potabilis descriptiones authorum, sed nullius forsan energiæ, si quis eas desideret, penes eos legere poterit. In descripta autem auri potabilis præparatione aliquid virtutis in esse reamur, idque potiùs ex spiritu salis essentificato, aut spiritu vitrioli, vel sale tart. volatili prodire, quàm ex ipso auro censemus ob prædictas rationes.

Aurum fulminans, fertur esse insigne sudorificum, & Bezoarticum, cujus dosis est à gr. iij. ad iv.

Aurum fulminans compluriina, quæ priùs uti portenta in Philosophiâ suspiciebantur clarissimè demonstravit, nec amplius tot, tantisque verborum nugis rerum naturalium effectus sub obscuro delitescunt. Tonat tale aurum tanto cum impetu, ut nec Bombarda, vel aliud quidpiam ita vehementius explodendo aërem impetat. Flammam tamen, & scintillas non concipit, nec ut multi credidere deorsum fertur tantâ vi, ut durissima quæque subjecta, etsi ferrea perforet, neque vel levi calore agitatum tonat; Siquidem sæpiùs periculum fecimus, nec horum quidquam, quæ vulgò circumferuntur vidimus, quinimò duabus, vel tribus pilulis super ferrea lamina, alia lamella superinducta positis, multo, jugique calore experti fuimus aurum tonasse, & lamellam ad superiora magno impetu enixam. Hujus impetuosæ eruptionis tanto cum sonitu emissæ causam explorare dignum videtur. Non ab aliâ exoriri existimo, quàm à sale armoniaco, & tartari oleo pedetentim infuso, quæ in solis corpus strictiin adhærent. Etenim aurum, ut fusiùs suprà explicuimus ex perfectissimâ depuratorum principiorum mistione præcipuè salis defæcati valdè fixum evadit. Sal verò armoniacum est admodùm volatile, ideoque facilè sublimat, undè nè totum simul sublimet cum spiritus ex eo elicitur madida argilla cohibetur, tùm quia argillosæ particulæ nonnihil suo motui resistunt, tum quia per ammoniaci corpus intermistæ illud separant, nè totum simul junctis viribus sublimet, quippè mercurjali natura præditum sulphure abundat; Proindeque sal, & aquila cœlestis, sal mercurialis, &c. vocârunt.

Particulæ igitur salis armoniaci, utporè volatiles minus impuræ sunt, magisque de æthereа substantiâ participantes soli maxime cognatæ sunt (non enim agerent in aurum, nisi uniri peterent, sedemque sibi aptam quæ-

quærerent) ubi in auri particulas incidunt, facilè per cavitates, quas reperiunt, se intrudunt, illas solvunt, sedemque tàm aptam sibi extruunt, ut ab omni motu desistentes arctissimè perstringantur, sal verò tartari paulatim instillatum (oleum enim nil aliud est, nisi sal solutum, ùt diximus) magis stringit priùs unitas particulas. Etenim aliquas, licèt exiguas inter illas particulas inveniens aptiorem quærit locum, unde ille motus excitatur quem postea quam invenit intra suas ramosas, seu crassiusculas particulas corpusculis salis armoniaci in illis auri fixatis secum strictim velut intra labyrinthum involutis sistit, velut gluten inter illa implicitæ in compactiorem massam coguntur; si verò totum simul oleum immergatur magnum motum excitans priorem compagem auri cum sale armoniaco exturbat, ità ut non possint priori sedi restitui, vimque fulminantem aurum amictet. His ritè expensis, facilis est ratio, undè magnus sonitus nascatur, quippè cum hæc compages à magno calore conetur exturbari (magnus debet esse calor, nam stricta unio resistit.) particulæ omnes simul vim rejiciunt; sed à calore superatæ (etenim facilè à suâ quiete jàm acquisita sal ammoniacum excitatur), sunt salis ammoniaci particulæ utpotè volatiles, & ad sublimandum aptissimæ concitantur, paulatim tamen propter auri particulas, & olei intermistionem cohibentes illud, non secus ac argilla, posteà verò à diuturno calore nimis percitæ, magnumque spatium exposcentes ad suos motus describendos totius massæ vincula immoderatò impetu disrumpunt, quia auri particulæ, & olei durissimam compagem intexerunt. Undè omnes simul violenter dissociatæ erumpunt, ampliorem que locum exposcentes, circumfusum aërem, tàm subito, tantoque impetu propellunt, ut ingens sonitus indè oriatur. Tantus impetus ideò omnes excedit, quia auri massa ex se aliis durior durissima fit istorum corporum cohæsione. Separatio particularum ex illo videbitur manifestè, nàm quod reliquum est, duarum specierum formam exhibet, coloris purpurei nempè, & albicantis.

ART. SECUNDUS.

De Argento.

ARgentum à Chymicis luna dicitur, à græcis Ἄργυρος. Est metallum perfectum, auro tamen ignobilius, & imperfectius, constans mercurio pene fixo, ac sulphure albo, etiam penè fixo, & sale vitriolato, non ità puto, sed poroso, non minus perfectis, quàm puris, sed non ità perfectè coctis, maturatis, & fixis ut in auro; non enim tam grave, nec tàm fixum, ut aurum. Ideòque, etsi aliquo modo durat in igne, & in cineritio persistat: non tamen durat in cæmento regali, antimonio, sulphure. Dilatatur post aurum maximè. Ex sulphure non perfectè cocto album sumit colorem.

Est metallum proximè ad auri naturam accedens, eò ut aliqui aurum esse solo colore distinctum ab alio auro

auro putent, ſed qui per ignis anatomen argenti naturam cognoverit, cognoſcet quoque ejus differentiam ab auro, nàm habet in ſe ſulphur quoddam ſeparabile à ſuo mercurio, & ſale, quod non habet aurum, quod ob ſummam ſui puritatem, omnem extranei ſulphuris admiſſionem à ſe excludit.

Primi argentum introduxêre in uſum Medicum Arabes, qui non ſecus ac aurum, etiam medicamentis cardiacis immiſcuêre; hinc adhuc viget in officinis foliati argenti uſus; quâ cum utilitate exhibeatur, patet ex ſupra dictis cum de auro ſuprà egimus: nàm ſicut ſub argenti formâ perſeverat, ita minimè medicamenti operationes perficere valere remur.

Deindè ſpagyrici argentum per ignis analyſim tractantes varia parare nituntur ex eo medicamina. Et quidèm primò per calcinationem vitriolum ex eo parant, à quo deindè eſſentiam, ſeu tincturam, oleum, vel liquorem ab aliis appellatum eliciunt.

Calcinatio verò multiplex inſtituitur, & præcipuè cum ſulphure fit, & cum aquis fortibus.

Et quidem cum ſulphure calcinatio argenti fit, argentum ſtratificando (priùs tamen cupellatum & in ſubtiliſſimas bratteolas redactum) in crucibulo cum duplo ſui ponderis ſulphuris triti, & reverberando, donec ſulphur totum flagret; & in auras abeat, quæ ambo adhuc ignita projicienda ſunt in aquam puram, limpidam, & rurſus quod remanet in fundo indiſſolutum, iterùm cum duplo ſulphuris triti calcinando, & eodem modo in aquam projiciendum eſt, idque toties repetendum, donec totum diſſolutum fuerit argentum, & cum ſale ſulphureo in aquam migraverit, aqua deindè evaporanda eſt, donec cuticulam contrahat, & tunc in frigido loco reponenda eſt, & vitriolum cæruleum pulcherrimum in fundo congelatum reperies. Aquam decanta, & iterùm evapora, donec cuticulam contrahat, & ſuprà dicto modo fac, ut vitriolum reddat, idque toties repetendo, donec omnis aqua prorſus exhalaverit.

Per ſpiritus autem fortes *luna* ſic calcinari poteſt, ut *vitriolum* reddat.

♃. Lunæ cupellatæ, & in ſubtiliſſ. lamellas redactæ ℥ iv. pone in retortâ, & ſuperfunde ſpiritus nitri, vel aq. fortis q. ſuff. ad eam ſolvendam. Deindè per diem naturalem digere, & deſtilla calore B. omnem humiditatem; tunc vaſe refrigerato ſuperinfunde novum ſpiritum, digere, & deſtilla omne phlegma. Deindè aquâ purâ calidâ omne quod in maſſam cæruleam coagulatum eſt, diſſolve, & filtra, & tamdiu evapora, donec cuticulam contrahat, pone, ut diximus, in loco frigido ut vitriolum concreſcat, & dicto modo procede ad omnimodam vitrioli extractionem.

Alij ad lunæ vitriolum meliùs præparandum, ut dictum eſt, diſſolvendo lunam cum ſpiritu nitri bis, & probè evaporando humidum per deſtillationem, deinde quod in fundo remanet, ponunt in digeſtione per 40. dierum ſpatium, quo tempore luna redigitur in aquam viſcoſam albam, quæ in loco frigido concreſcet in vitriolum viride, & cæruleum.

Laudatur lunæ vitriolum ad plures

res usus, ut in morbis chronicis, apoplexiâ, epilepsiâ, obstructionibus omnibus, &c.

Dosis est à gr. x. ad ℈j ß. in convenienti vehiculo, mane jejuno stomacho.

Sic autem parato ex lunâ vitriolo, conficiunt Chymici *tincturam* tali modo.

♃. Lunam, diss. eam in aq. forti, & affusione aq. salsæ præcipitatur ad fundum matracij in calcem candidam, quæ frequenti ablutione aq. communis edulcorari debet, & exsiccari. Hujus calcis ♃. ℥j. salis præpar. ℥ij. salis armoniaci ʒij. hæc probè m. in mortario vitreo, & reverbera per solidum, elicitur tinctura spiritu vini alkoholizato; & circulatur.

Confert maniæ, & aliis cerebri affectibus.

Sed not. quod ablato menstruo remanet tinctura in formâ liquoris. Hæc eadem tinctura instar cærulei ultramarini coloratissimi extrahitur ex limaturâ lunæ cum spiritu vini, in quo aliquid salis armoniaci fuit solutum, quæ ulteriùs postea ablato hoc menstruo, & tinctura, quæ remanet à salsedine liberata alkohole vini repetitis cohobiis, in oleum elaborari potest.

Tinctura lunæ est diaphoretica, & aliquantulum anodyna. Cerebri inflammationi, nervorum convulsioni, morbo attonito, insaniæ, delirio, & melancholiæ maximè prodest. Ejus gutt. iij. vel iv. ad vi. in aq. beton. salu. vel meliss. Est singulare quoddam remedium hepatis, lienis, & menstruorum obstructionibus, datur in aq. cichor. centaurii min. scolopendr. Confortat omnia membra principalia, spiritusque animales mirificè exsuscitat.

Multa alia ex lunâ parantur medicamina, quæ si vobis placet præparare, non absimili methodo, ut supra dicta præparantur; undè nè tempus in luna teramus, sit

ART. TERTIUS.

De Plumbo.

PLumbum, quod Saturno macrocosmico Chymicè comparatur, etiam macrocosmico saturno, lieri prodesse creditur, est metallum omnium ferè vilissimum, ponderosissimum, auro excepto, molle, lividi, ac nigricantis coloris. Constat ex mercurio copioso, impuro, & naturam antimonialem æmulante: Sulphure pauco, itidem impuro, indigesto, fætido, ac nigricante; & sale impuro, liquabili, & aluminoso.

In examine aliorum metallorum imperfectorum adhibitum, ea absumit; & una in fumum abripit, aut in scorias convertit. Hinc ad perfecta, & nobiliora metalla purganda ab aliis metallis imperfectis adhibetur. Hæc operatio dicitur cupellatio, in quâ aurum, & argentum pura redduntur, evanescentibus imperfectis. Hæc Saturni proprietas vertendi metalla imperfecta in fumum, aut in scorias in examine, sive cupellatione metallorum nobilium tribuitur copioso ejus mercurio antimonialem naturam æmulanti.

Natura semper ad perfectionem, & puritatis culmen anhelat, & eatenus, quin metalla imperfecta, & impura ad perfectionem, & puritatem conducat, separata imperfectione,

ctione, & impuritate; Undè præterquam quòd unumquodque metallum invicem transmutari potest, arte utente eadem materia supra terram, quâ ipsâ sub terrâ, & in suis cavernis; tamen plumbum in stamnum, & argentum ope naturæ vertitur. Siquidem experientia nos docet, in mineris argenti reperiri communiter plumbum, & in nonnullis ambo simul permixta, ut argentum imperfectum videatur, fermè ob digestionis defectum: quapropter metallicarum periti rerum diligenter easdem claudunt, meatusque omnes obfirmant, nè aër illuc penetret, & spiritus metallici egrediantur. Nàm eo modo minera plumbi mutabitur, & fiet minera argenti per successionem temporis, quod tamen sæculum integrum, vel circiter excurret.

Hinc ineptum clarè percipitur quorundam stupidorum opinamentum, qui existimant plumbum, aut stamnum, domorum fastigio impositum sæculi unius lapsu in argentum transmutandum. Quippè nec solaris calor, nec consusa variorum spirituum, saliumque per aërem excursio, id perficere potest, quod proprij fermenti digestio in fodinis operatur, ut manifestum redditur ex rubigine continuò succrescente in illis laminis tecti, quæ densiores fiunt temporis cursu, etenim variæ particulæ acres illas assiduè corrodunt, donec absumant. Nec minus rationi, & experientiæ contrarium videtur, quod *Faber* dixit hanc nempè rubiginem cum metallicis spiritibus in loco optimè clauso conditam in perfectum metallum verti. Quippè clarum est continuâ erosione subtiliores, seu puriores metalli partes separari, ideoque in suâ compage amplius eum perseverare nequeat, crassiores, & terrestres derelinquuntur, ut quilibet experietur, si rubiginem igne reverberij in crucibulo imponat, quæ in plumbum haud fundetur.

Plumbum per corruptionem facilè reducitur in suum spiritum, cerussam, minium, lithargyrium, & postremò in vitrum, quæ sunt medicamina simplicia; composita verò sunt innumera, nàm nullum extat emplastrum, & unguentum, quod non habeat cerussam, vel minium, vel lithargyrium pro basi.

Lithargyrium est excrementum spumosum è depuratione argenti, aurique quæ fit fuso argento, vel auro commiscendo magnam plumbi quantitatem, igne follium per aliquod spatium administrato, residuum. Duo ejus sunt genera, unum argenteum, quod albi coloris, alterum aureum, quod flavi coloris existit. Verùm non nisi coctione differunt, aureum magis vim ignis passum est, quàm argenteum. Aureum præfertur argenteo.

Vires siccat, & refrigerat, moderatissimè adstringit, reprimit, occludit, cava explet, extergit, sarcoticum est.

Minium tali pacto paratur, Funditur plumbum in matulâ terreâ, vel ollâ ferreâ, purgaturque scoriis; deinde aucto igne, ut olla candeat, continuâ agitatione cum spatulâ ferreâ reducitur in calcem, quæ cribellata posteà, & diutiùs verberata transit in minium.

Cerussa quoque ex plumbo extrahitur ità.

℞. *Laminas plumbi q. v. eas accomoda supra os vasis terrei ampli corporis, & lati orificij, affunde aceti acerrimi q. s. tege os vasis tela, ne quid expiret, relinque in loco calido, cum laminæ solutæ fuerint, præcipitans in fundum vasis, tunc decanta aceti id quod clarum est, & quod remanet in fundo exsicca in sole, leviga supra marmor, trahice per setam, & serva.*

Præter hæc simplicia medicamenta, quæ per calcinationem ex Saturno eliciuntur, alia majoris energiæ ad multas morborum curationes perficiendas in arte paratur, &

Primò paratur *saccharum*, sive *sal Saturni*, ità

℞. *Calcis Saturni, vel minij, vel cerussæ q. v. affunde acetum destillatum, stent aliquandiu, extrahaturque s. a. decantatos liquores filtra, humiditatemque abstrahendo coagula: sic habes sal saturni, quod iteratis solutionibus, & coagulationibus, primò in aceto destillato, dein quoque in aquâ) purificari, & tandem ad crystallizandum poni poterit, rejectis in operatione facibus. Si sal saturni crystallizatum in cellâ repositurus, liquescit paulatim, atque hac ratione ol. saturni per deliquium acquiri potest. Si solutioni* saturni *instillabis ol. tart. p. j. præcipitabitur in* magisterium.

Vires. Saccharum, sive sal, & magisterium (utriusque eadem est ratio) intra corpus sumptum suâ frigiditate libidinem veneream extinguit: Qui in cælibatu vivere constituerunt, & illo uti volent, consultiùs facient, si regionem saltem externam admisto oleo inungant.

Dosis gr. iv. v. vi. in vehiculo convenienti.

Extrinsecùs arcet libidinem, si umbilicus, & priapus eo inungantur. (Nota si vicissim mederi velis, utere Balneo Laconico, & inunge umbilico oleum nucis moschatæ destillatum.) Mira quoque præstat in ulceribus corrosivis, malignis, cancrosis, impetiginibus, ambustis, ac inflammationibus. Dissolvit tumores duros, & scirrhosos, applicatur commodè contusionibus, confert inflammationibus, rubedinique oculorum, in aq. ros. & euphragiæ.

Secundò paratur *spiritus ardens Saturni*, ut

℞. *Salis saturni, vel potiùs ol. saturni per deliquium q. v. destilla per retortam vitream lutatam, cui alligetur amplum recipiens, juncturis opt. clausis, aliter non parvam portionem amittes, & fragrantiam ipsius spiritus, quæ exsuperat omne vegetabile; procede destillando, servatis ignis gradibus, primò exibit fumus albus, postea ol. rubrum, ab oleo destillato primò separabis oleum flavum supereminens, & aliud ol. rubicundum, quod se ponit in fundo, & replicans destillationem, separabitur phlegma à spiritu ardente.*

Hunc odoratissimum saturni spiritum servabis tanquam pretiosum Balsam. ad varios profligandos morbos, tàm internos, quàm externos.

Usus. Sudorificus est, hinc prodest in peste, melancholiâ hypochondriacâ, febribus ardentibus, morbo gallico, &c. Usus internus hujus spiritus non est ità tutus, ex eo quia virilitatem destruit, & emasculat, ideò illum præbere non debemus conjugatis.

Dosis a gutt. ij. ad iij. in vehiculis appropriatis.

Tertiò paratur *Butyrum saturni* tali pacto.

℞. Li-

℞. *Lithargyrij, vel minij ℔. v. reduc in pollinem, cui affunde acetum destillatum ad supereminentiam duorum digitorum m. in vase vitreo, stent simul per 24. horas, sed tertia quaque hora agita materiam, ut fundum petat, post residentiam acetum stillatitium clarum per inclinationem separa, & serva, dein ℞. hujus liquoris partes ij. ol. amygdal. dulc. partem. j. m. guttatim ol. in vase plumbeo, vel aneo, ut f. Butyrum.*

Usus Butyri saturni est ad omnia, quibus convenit unguentum rosaceum, & multò potentiùs agit. Præterea ambusta omnia sanat, & citissimè ad cicatricem conducit, dolores hæmorrhoidum mitigat, & demulcet. Ulcera maligna, & depascentia compescit, & temperat, nè ultra progrediantur, & dolores extinguit. Applicatur exteriùs cum petiis lineis aceto madidis, & expressis: ejus usus frequenter iterandus, præsertim in inflammationibus, & ambustis, quia corpus ejus citò disperditur ab inflammatione.

Quartò *tincturam saturni* parant alii hoc modo.

℞. *Crystallor. saturni cum aceto destillato fact. & edulcurat. q. v. extrahe cum spiritu vini, filtra, digerendo desæca, (subsident enim fæces) abstrahe tandem vini spiritum, & remanet tinctura rubra in fundo.*

Præstantissima est medicina in maniâ, melancholiâ, quartanâ, phthisi, lienem aperit, in melancholiâ hypochondriacâ apprimè conveniens est. Dosis gutt. ij. iij.

Quintò ex saturno excellens cosmeticum paratur, dictum *lac virgineum*, quo virgines uti deberent, ut

℞. *Alum. crudi ℥ iv. decoquantur ad tertias in aq. font. lib. ij. Postea ℞. lithargyrij lib. ß. aceti vini alb. lib. i ß. Decoquantur ad residuum lib. j. colentur, & commisceantur ambæ aquæ, & spatula tamdiù agitentur, donec albescant.*

Cosmeticum est medicamentum, cuti perpoliendæ, ac manibus lævigandis accomodum, faciem tergit, lentigines delet, cutis infectiones adimit, nec non serpigines, lichenes, impetiginesque persanat.

Johannes Schröderus lac virginis hoc modo describit.

℞. *Aq. solan. nymph. lactuc. aceti an. ℥ij. dissolvantur in his lithargyr. ℥j. cerus. candida ʒ iij. camphor. ℈j. stent aliquot horis, dum resederint, quæ crassa sunt, tùm transcolentur per filtrum, aut cribrum setaceum.*

Usus magnus lactis hujus est, non solùm in decorandis virginibus, acquirendoque nitore faciei, sed & in scabie emendanda, sanguineque sistendo, tùm ad passam frontem explanandam, exporrigendamque.

Sexto parant alij *aquam saturninam*, sive *Æsculapij* vomitoriam, ut

Destilla acetum fortissimum in alambico plumbeo magno, abjiciendo quartam partem aceti primò extillantis, tanquàm nimis debile, reliquum excipe ad siccitatem ferè totalem, cavendo tamen nè ab aceti mellagine tetrum acquirat odorem.

Dulce est gustui, datur ad ℥j. ij. iij. usque ad iv. in febribus intermittentibus pro vomitorio, & contra epilepsiam phlegmaticam a ventriculo suscitatam.

Tandem *ex saturno* paratur, eliciturque *mercurius* tantopere ab Alchymistis expetitus ad metallorum transmutationem, qui tali methodo elicitur.

Cerussa quoque ex plumbo extrahitur ità.

℞. *Laminas plumbi q. v. eas accomoda supra os vasis terrei ampli corporis, & lati orificij, affunde aceti acerrimi q. s. tege os vasis tela, ne quid expiret, relinque in loco calido, cum laminæ solutæ fuerint, præcipitant in fundum vasis, tunc decanta aceti id quod clarum est, & quod remanet in fundo exsicca in sole, leviga supra marmor, trahice per setam, & serva.*

Præter hæc simplicia medicamenta, quæ per calcinationem ex Saturno eliciuntur, alia majoris energiæ ad multas morborum curationes perficiendas in arte paratur, &

Primò paratur *saccharum*, sive *sal Saturni*, ità

℞. *Calcis Saturni, vel minij, vel cerussæ q. v. affunde acetum destillatum, stent aliquandiu, extrahaturque s. a. decantatos liquores filtra, humiditatemque abstrahendo coagula: sic habes sal saturni, quod iteratis solutionibus, & coagulationibus, primò in aceto destillato, dein quoque in aquâ) purificari, & tandem ad crystallizandum poni poterit, rejectis in operatione facibus. Si sal saturni crystallizatum in cellâ repositum, liquescit paulatim, atque hac ratione ol. saturni per deliquium acquiri potest. Si solutioni* saturni *instillabis ol. tart. p. j. præcipitabitur in* magisterium.

Vires. Saccharum, sive sal, & magisterium (utriusque eadem est ratio) intra corpus sumptum suâ frigiditate libidinem veneream extinguit: Qui in cælibatu vivere constituerunt, & illo uti volent, consultiùs facient, si regionem saltem externam admisto oleo inungant.

Dosis gr. iv. v. vi. in vehiculo convenienti.

Extrinsecùs arcet libidinem, si umbilicus, & priapus eo inungantur. (Nota si vicissim mederi velis, utere Balneo Laconico, & inunge umbilico oleum nucis moschatæ destillatum.) Mira quoque præstat in ulceribus corrosivis, malignis, cancrosis, impetiginibus, ambustis, ac inflammationibus. Dissolvit tumores duros, & scirrhosos, applicatur commodè contusionibus, confert in lammationibus, rubedinique oculorum, in aq. rosr. & euphragiæ.

Secundò paratur *spiritus ardens Saturni*, ut

℞. *Salis saturni, vel potiùs ol. saturni per deliquium q. v. destilla per retortam vitream lutatam, cui alligetur amplum recipiens, juncturis opt. clausis, aliter non parvam portionem amittes, & fragrantiam ipsius spiritus, quæ exsuperat omne vegetabile; procede destillando, servatis ignis gradibus, primò exibit fumus albus, postea ol. rubrum, ab oleo destillato primò separabis oleum flavum supereminens, & aliud ol. rubicundum, quod se ponit in fundo, & replicans destillationem, separabitur phlegma à spiritu ardente.*

Hunc odoratissimum saturni spiritum servabis tanquam pretiosum Balsam. ad varios profligandos morbos, tàm internos, quàm externos.

Usus. Sudorificus est, hinc prodest in peste, melancholiâ hypochondriacâ, febribus ardentibus, morbo gallico, &c. Usus internus hujus spiritus non est ità tutus, ex eo quia virilitatem destruit, & emasculat, ideò illum præbere non debemus conjugatis.

Dosis à gutt. ij. ad iij. in vehiculis appropriatis.

Tertiò paratur *Butyrum saturni* tali pacto.

℞. Lithargyrij, vel minij q. v. reduc in pollinem, cui affunde acetum destillatum ad supereminentiam duorum digitorum in. in vase vitreo, stent simul per 24. horas, sed tertia quaque hora agita materiam, ut fundum petat, post residentiam acetum stillatitium clarum per inclinationem separa, & serva, dein ℞. hujus liquoris partes ij. ol. amygdal. dulc. partem. j. m. guttatim ol. in vase plumbeo, vel aneo, ut f. Butyrum.

Usus Butyri saturni est ad omnia, quibus convenit unguentum rosaceum, & multò potentiùs agit. Præterea ambusta omnia sanat, & citissimè ad cicatricem conducit, dolores hæmorrhoidum mitigat, & demulcet. Ulcera maligna, & depascentia compescit, & temperat, nè ultra progrediantur, & dolores extinguit. Applicatur exteriùs cum petiis lineis aceto madidis, & expressis: ejus usus frequenter iterandus, præsertim in inflammationibus, & ambustis, quia corpus ejus citò disperditur ab inflammatione.

Quartò *tincturam saturni* parant alii hoc modo.

℞. Crystallor. saturni cum aceto destillato fact. & edulcurat. q. v. extrahe cum spiritu vini, filtra, digerendo defaeca, (subsident enim faeces) abstrahe tandem vini spiritum, & remanet tinctura rubra in fundo.

Præstantissima est medicina in maniâ, melancholiâ, quartanâ, phthisi, lienem aperit, in melancholiâ hypochondriacâ apprimè conveniens est. Dosis gutt. ij. iij.

Quintò ex saturno excellens cosmeticum paratur, dictum *lac virgineum*, quo virgines uti deberent, ut

℞. Alum. crudi ℥ iv. decoquantur ad tertias in aq. font. lib. ij. Postea ℞. lithargyrij lib. ß. aceti vini alb. lib. i ß. Decoquantur ad residuum lib. j. colentur, & commisceantur amba aqua, & spatula tamdiù agitentur, donec albescant.

Cosmeticum est medicamentum, cuti perpoliendæ, ac manibus lævigandis accomodum, faciem tergit, lentigines delet, cutis infectiones adimit, nec non serpigines, lichenes, impetiginesque persanat.

Johannes Schröderus lac virginis hoc modo describit.

℞. Aq. solan. nymph. lactuc. aceti an. ℥ij. dissolvantur in his lithargyr. ℥j. cerus. candida ʒ iij. camphor. ℈j. stent aliquot horis, dum resederint. qua crassa sunt, tùm transcolentur per filtrum, aut cribrum setaceum.

Usus magnus lactis hujus est, non solùm in decorandis virginibus, acquirendoque nitore faciei, sed & in scabie emendanda, sanguineque sistendo, tùm ad passam frontem explanandam, exporrigendamque.

Sexto parant alij *aquam saturninam*, sive *Æsculapij* vomitoriam, ut

Destilla acetum fortissimum in alembico plumbeo magno, abjiciendo quartam partem aceti primò excillantis, tanquàm nimis debile, reliquum excipe ad siccitatem ferè totalem, cavendo tamen nè ab aceti mellagine tetrum acquirat odorem.

Dulce est gustui, datur ad ℥j. ij. iij. usque ad iv. in febribus intermittentibus pro vomitorio, & contra epilepsiam phlegmaticam à ventriculo suscitatam.

Tandem *ex saturno* paratur, eliciturque *mercurius* tantopere ab Alchymistis expetitus ad metallorum transmutationem, qui tali methodo elicitur.

Fiat

Fiat lixivium ex cineribus cavell. lib. j. ciner. sarment. vitis lib. IV. calcis vivæ lib. j. filic. ust. lib. ij. cum aceto destillato. In hoc lixivio solve saturn. limat. & quando lixivium lactescit, injice Borac. (tertiam partem respectu saturni injecti) ut solvatur: dein destilla gradatim, & extillabit tandem in receptaculum mercurius currens.

ART. QUARTUS.

De Stanno.

STannum à Chymicis dicitur Juppiter, quod Jovi macrocosmico sympathicè conveniat, & proinde Jovi microcosmico idest epati. In veteri medicinâ ferè nullus ejusdem erat usus, at Neoterici Chymiam profitentes in medicinam introduxêre. Est metallum molle, minùs tamen ductile reliquis, & veluti aridum, frangibile sub malleo, & incude: album, undè vocatur plumbum album, resplendens cum lævore quodam, & argento ferè simile; Est naturæ amicum, ut quotidiano usu comprobamus. Saturno, seu plumbo longè præstantius, atque ejus materia à plumbi materia valdè nobilior, hinc ab eodem plumbo discrepat duritie, candore, & minori ponderositate. Permanet in igne, sed in vehementi evaporat, & in auras convertitur. Facilè unitur plumbo, undè stamnarij, cum plumbum, aut stamnum durum reddere contendunt, commiscent ista duo, in unam massam, quæ multò durior evadit, quàm si ista separata essent.

Constat ex iisdem, quibus cœtera metalla, principiis; mercurio puriore (in genere ignobilium) maxima sui parte, molliore, & fugaciore, quàm metalla duriora, fixiore verò quàm plumbum; sulphure albo, sicco, impuro, & minus maturo; & sale dulci metallico sui generis.

Ex Jove non inferioris ordinis parantur medicamina pro languentium salute, licèt *Quercet.* existimet stamni usum in medicina esse nullum; nos verò contrà, ut experientiis notum est, ejus necessitatem, & usum nunquam satis celebrare non possumus, &

Primò parant *sal*, aut *Vitriolum Jovis* tali modo.

♃. *Jovis in Angliâ nati q. v. solve in aq. forti, facta ex alumine & nitro. Quiescat ita solutio, & videbis calcem Jovis albam, instar nivis, ad fundum vasis præcipitari, quam sublimari oportet, sicuti cum flores albi antim. parantur, & invenies pulv. albiss. instar pollinis, in capitello sublimatorij, qui in aceto vini, ter destillato, solvendus, & integrum biduum digerendus, vas sæpè agitando. Dein eo, quod solutum est, per inclinationem effuso, aliud acetum vini reaffundendum super id, quod adhuc dissolvendum restat: & omnia menstrua, usque ad siccitatem per M. B. extillanda, bonusque vini spiritus super id, quod in fundo vasis remanebit, fundendus, digerendus, decantandus, & alius spiritus substituendus, donec totum solvatur. Tunc oportet duas tertias spiritus per B. extillari, & reliquum in frigidum collocari, ut crystalli formentur, quæ separata in liquorem resolvuntur, si in locum humidum, super marmor, ponantur.*

Usus. Gutt. iij. aut IV. in umbilico fœminæ hystericæ calidè confricatæ, uteri suffocationem statim tollunt.

tollunt. Hic idem liquor summum est remedium in morbis venereis. Curat omnis generis ulcera fœtida, fistulas, lupos, cancros, noli me tangere, & alia carcinomata maligna. Duæ, aut tres gutt. exhibitæ intra corpus, potenter alvum movent.

Crollius hic idem *Jovis sal*, ità faciliori via parat.

℞. Cinerum stanni aperto igne sine sophisticatione parati q. v. salem non aqua, ut habent irriti vulgarium descriptionum labores, sed aceto destillato extrahas, quem postea à suo sale aqua pluviali, solvendo, filtrando, & lenissimè in B. evaporando septies edulcora.

Usus. Secretum, & efficacissimum in suffocatione calidè umbilico inunctum : matrix ubi sentit calorem, confestim in locum suum redit, nec ampliùs indè movetur.

Dosis gr. iij. tribus, aut quatuor auroris continuis in aquâ artemisiæ, vel aquis cordialibus.

Parant secundò ex Jove non satis laudabile medicamen, qui dicitur *Juppiter diaphoreticus*, ità

℞. Jovis Anglicani limati, in scutellâ terreâ non vitreatâ, calcinati ℥ ij. merc. sublim. ℥ iv. simul m. & per retortam destilla, igne arenæ, apponendo vas recipiens aq. semiplenum : cumque destillare inceperit, da ignem suppressionis moderatum, donec omnis liquor extillaverit, & præcipitatus fuerit in aquam. Quod autem ad collum retortæ sublimatur abraditur, & cum eo quod destillatum est, per noctem digeritur. Aq. spiritu vitrioli impragnata separatur, & ad usus servatur. Calx verò exsiccatur.

Usus ejus est in omnibus morbis, in quibus movenda est corporis diaphoresis. Dosis à gr. iij. ad vi.

Theophrastus Paracelſ. ex Jove, & mercurio nobile medicamen coctione parat, qui dicitur *mercurius diaphoreticus*.

℞. Mercurij cum stanno coagulati q. s. redigantur in tenuissimum pulverem, qui dein pulvis in aureâ scutellâ in aceto vini opt. constituta, ac vino sublimato repleta aliquandiù asservetur, tandem vinum illud alkoholizatum accendatur, idque aliquoties iteretur, & videbis vinum, mercurium, & stannum in quandam oleitatem resolvi.

Usus hujus olei, inquit, est, ut ejus gut. j. in vino opt. exhibeatur : atque æger stragulis opt. tectus ad sudorem se componat, sudoris autem normam, ac modum experientia abundè docebit. In lue gallicâ persanandâ adhibetur.

Tandem *aquam ophthalmicam* utilissimam *Angelus Sala* nobis descriptam reliquit.

℞. Calcis Jovis ℥ iij. aq. mell. virginei lib. j. circulentur per mensem Chymicum in ventre equino, & separando subtile à spisso, servetur ad usum.

Usus. Præservat visum senibus, si accipiatur hujus liquoris per duas, vel tres vices in hebdomadâ in convenienti dosi, cum æquali portione vini albi. Præservat etiam ab inflammationibus, sistit, & curat fluxiones corrosivas, & aufert maculas externas.

Plura alia ex stanno confici medicamina, atque labores describi possent : utpotè oleum ex gummi Joviali, sulphur, flores, crystalli, & mercurius currens. Verùm si quis ea exoptat *Closseum*, & *Schröderum* adeat.

ART. QUINTUS.

De Marte.

FErrum, quod Mars à Chymicis dicitur, etsi detestandum utpotè mortis instrumentum, attamen ad vitæ præsidium est comparatum, nàm inquit *Plin.* hoc tellurem scindimus, serimus arbusta, ponimus pomaria, vites squalore deciso annis omnibus cogimus juvenescere. Hoc extruimus tecta, cædimus saxa, omnesque ad alios usus ferro utimur. Sed eodem ad bella, cædes, latrocinia, non cominùs solum, sed etiam missilè, volucrique nunc tormentis excusso, nunc lacertis, nunc verò pennato, & aliis recenter in perniciem hominum inventis.

Ferrum est metallum imperfectum ex iisdem, quibus cætera metalla, constans principiis, ex pauco mercurio, & plurimo sulphure fixo, minus liquabili, crudiori, seu ex sulphure, & sale, quæ partibus terreis crudioribus immista sunt: Inter quæ sal atque sulphur dominio superant mercurium. Hinc accidit, quòd metalla quò majori, & copiosiori abundant mercurio, eò faciliùs liquantur, & malleo extenduntur, undè ferrum, quia minimum habet mercurij, ideò diù ignitionem sustinet, tardissimè funditur, & malleis non cædit, nisi calefactum, & promptè calcinatur. Difficilè etiam mercurio jungitur, cum ejus minus obtineat.

Est prætereà aliqua differentia inter ferrum, & ferrum, quò ad loci natale solum, climata, & ferri fodinas, dum id quod præstantius est, & purius chalybs appellatur, qui tamen si naturaliter defæcatus è terræ visceribus elicitur; ars etiam *ferrum in chalybem* excoquere didicit ità.

♃. *Ferrum in virgulas, vel lamellas digiti majoris crassitudinis adductum, virgulæ vel sint rotundæ, vel quadratæ parùm refert, in vase terreo oblengo, & harum f. s. s. s. & capaci cum duabus partibus pulv. carbonis salicis, aut fagi, & una parte rasura cornu bovis, vas undique luto probè muniatur, idque per 4. vel 6. horas pro quantitate ipsius chalybis in furno venti cum ardentissimo igne excoquatur. Exacto tempore, & refrigerato vase, chalybem invenies perfectissimum. Quòd si artifex emolumentum majus ab hoc opere percupiat, pro lamellis, & virgulis, instrumenta cujuscumque generis, gladios, enses, & alia ex ferro simpliciter conficere poterit, eaque hoc artificio in chalybem adducere.*

Ferrum, præ cæteris metallis in medicinis destinatur, ex eo pharmaca paucis expensis, & solertia reliquis palmam præripientia parari valent; attamen uberior ejus proventus, & frequentia, quà ubique extat, nonnihil sibi derogare videtur: cum ea solum sint cara, quæ rara.

Antiquissimus fuit ejus in medicinâ usus, tàm intùs, quàm deforis; crudum, limatumque nostri exhibuerunt majores: sed recentiores Chymiam profitentes, varia, jucunda, & infallibilia pharmaca ex illo conficiunt, quæ diversis dotata sunt viribus; adstringendi, & aperiendi, juxta diversas ejus operationes. Vis aperitiva in volatiliori potissimum parte consistit, ac proindè in sale, & sul-

sulphure: vis adstrictiva in fixiori, adeòque in parte terrestri latitat, aperit obstructiones, & aperta obstruit, *purgit* (ut dicitur) *& ungit, sauciat, & sanat.*

Medicamenta, quæ ex Marte spagyricè parantur sunt potissimum.

Primò per calcinationem *Crocus Martis*, qui tàm variè à Chymicis præparatur, ut penè infinita, & varia extant apud authores recepta, sed nos selectiora adducemus.

℞. *Limaturæ chalybis à sordibus ventilatione, & ablutione diligenter mundatæ lib.* ij. *salis præpar. lib.* iij. *m. simul, & in ollâ terreâ reverbera per diem naturalem: massam exime, & tere: dissolve in aq. calidâ, & lava toties, donec ab omni salsedine, & terrestreitate liberetur. Exsiccatur deinde, & in pulv. subtilem tundendo, & cribellando reducitur. Posteà reverberatur per* viij. *vel* x. *dies, donec superficies elevetur, & in crocum rubicundissimum impalpabilem, quo ablato, reliqua pars toties, & tamdiù reverberetur, donec tota in crocum abeat. Vas terreum limaturam continens habeat operculum, nè cineres super crocum decidant, ità tamen elevatum, ut inter vas, & operculum flamma liberum habeat transitum.*

Crocus martis omnium optimus, & ad medicinæ usum præstantissimus est, si sola limatura martis sine additione salis communis, & alterius ætherogenei per se in igne reverberij floriticetur, & posteà per aquam dulcem à sordibus eluatur, qui autem cum corrosivis, salibus, &c. conficitur, periculo non vacat, meliùs autem, & citiùs procedit operatio reverberationis, si priusquam furno reverberij committatur, limatura martis aliquoties puerorum urina conspergatur; hac enim ratione inter reverberandum surgit in florem uno, atque altero die, qui tamen quotidiè colligendus est, nè ignis violentia reverberij pereat, aut ex rubicundo colore in nigrum vicissim demigret, ac desinat.

Usus croci martis vulgaris internus est ad fluxum ventris, diarrhœam, dysenteriam, gonorrhœam, hæmorrhagiam quamcumque sistendam, sed cautè procedendum est; sæpè enim hujusmodi adstringentia tempestivè non adhibita majora pepererunt pericula. Quò circa sumentes, priùs medicinis attenuantibus, & alvum subducentibus purgatos esse oportet. Externus ejus usus est in exsiccandis ulceribus, ac vulneribus.

Dosis à gr. x. ad xv. & ad ℈j.

Paratur etiam *Crocus Martis* è laminâ chalybis candente, & scintillante immissa in magdaleonem sulph. cujus vi chalybs liquescit, & decidit granulatim in vas suppositum frigida, vel aceto plenum. Granula exsiccata teruntur in pulv. subtilissimum, & si placet in crocum reverberantur spatio 6 vel 8 horarum.

Usus. Virtutem hic crocus habet obstructa viscera aperiendi, & humores crassos attenuandi: unde prodest in cachexia, (hæc martis calcinatio est basis pulveris cachectici *Quercet.*) pallidis virginum coloribus, ictero, mensium, Jecoris, lienisque obstructionibus, affectu hypochondriaco, & similibus.

Alij alio modo *crocum martis* parant, ut

℞. *Strituræ martis q. v. phialæ vitreæ inditæ, acetum destillatum acerrimum*

 affunde,

affunde, locoque aprico expone, ut per se exsiccetur : hoc toties per integrum mensem repete, deindè per biduum reverbera, & tabulæ humidæ ad crassitiem j. digiti insperge, indè enim grossitiem iij. digitorum acquirit, fitque subtilis veluti lana, & in colore purpureus.

Hujus vj. vel vij. gr. sumpta omnem hæmorrhagiam, & etiam dysenteriam compescunt.

Parant alij *tincturam croci martis* tali methodo.

℞. *Limaturæ martis, & ei acetum destill. affunde & per aliquot dies ità dimitte, ut extrahat dulcedinem, qua partim erit pulchra, & rubicunda, partim pallida pro ratione chalybis. Tunc acetum abstrahe & aliud affunde, idque tamdiù repete, donec nil amplius extrahatur, quod* ij. *vel* iij *mensibus fieri solet; hoc tempore elapso omnes effusiones commisce, & per B. destilla; residuo spiritum vini affunde, & digere : ità enim tincturam extrahis, tunc spiritum vini abstrahe, & alium affunde, & s. a. ità procede, habebis tincturam verissimam martis.*

Hæc tinctura ad obstructiones pertinacissimas hepatis, lienis, venarum meseraicarum, & matricis; ad ictericiam enim, & hydropem incipientem est efficacissima pondere ʒj. cùm decenti liquore in potu sumpta.

Ab *Osualdo* paratur *croci martis essentia* ità.

℞. *Scoriam ferri cæruleam vitrescentem, rejectam in illis locis ubi minera ferri funditur, tere in pulu. minutum, pone in vitro, affunde acetum vini destillatum acerrimum, stet in calore mediocri per* XIV. *dies, & tingetur colore rubro filtra, & abstrahe in B. remanet materia rubra, ter, vel quater aq. pluv. abstrahitur, ut sapor aceti evanescat : potest etiam priùs in tigillo, in arenâ calidâ parùm calcinari movendo, ut aceti evanescat aciditas, & postea cum aq. edulcorari, si debitè tractetur, sponte se se in cellâ posteà pars in ol. supra marmor resoluit.*

Usus. Conducit in sistendis mensibus, ac fluxionibus intempestivis. Prodest albæ profluvio mulierecularum, gonorrhϾ, hæmorrhoidibus, dysenteriæ, fluxui hepatico, & diarrhϾ, urinæ incontinentiæ, & diabetæ. Hæmorrhagiæ internæ, si ejus à ℈j. ad ʒß. cum succ. cydon. condensato, seu conf. rof. ʒiij. assumatur, aut vulneri sanguinem fundenti aliquid inspergatur. In omnibus jecinoris, & lienis obstructionibus deploratis, sed sumentes priùs medicinis (ut diximus) attenuantibus, & aluum subducentibus purgatos esse oportet. Lienosis datur ex aqua asplenij, adianti, tamarisci. In hepatis affectionibus in aq. intybi, cichor. agrim. exhibetur, tunc sistit sanguinis sputum. In morbis dissolutis, hydrope, & aliis, ubi consolidatione opus. Ventriculum corroborat, & nauseam tollit in conf. rof. vin. generoso.

Dosis à gr. viij. x. xij. ad xv. in vino rubro, aq. plantag. bursæ pastoris, tormentillæ, in conf. symphyti, &c.

Secundò parant ex chalybe *Vitriolum martis* ità.

℞. *Chalybem, & cum sulph. calcina, eo nempè modo ut sulphur calybi ad summum candefacto super aq. admoveas. Hoc enim facto chalybs statim liquescit, & in aquam destillat : hunc itàque ex aq. exemptum exsicca, tenuissimè contere, ol. sulph. acidum rectificatum affunde, aliquandiù digere,*

digere, & postremò in aquam destillatam infunde confides hoc pacto vitriolum non contemnendum.

Alij tali pacto *martis vitriolum* conficiunt,

♃. *Spiritus vitrioli, vel sulph. per campanam facti, licet non rectificati* ℥j. *aq. com.* ℥ij. *m. in matracio, & adde limaturæ martis* ℥j. *hocque asservatum colloca in cineres calidos, ut omnia bulliant lentissimè spatio 6. horarum. Postea infrigidari sponte permitte: invenies in vase generatum vitriolum viride, splendescens, quod calore dissolvitur, frigore coagulatur.*

Nos verò ità *martis vitriolum* conficere solemus.

♃. *Limaturæ martis mundat.* ℥j. *spiritus vitrioli vel ol. sulph. per campanam facti* ℥ iv. *m. in matulâ, & statim spiritus vitrioli, vel sulph. ebullit, stent simul spatio 24. hor. affunde postea aq. com.* ℥ iv. *& filtra calidè per chartam emporeticam. Destilla lento igne in vase vitreo, quòusque appareat cuticula, tunc permitte refrigerari in cellâ vinariâ per aliquot horas, & invenies martis vitriolum, quod amove, & reitera ad omnimodam vitrioli extractionem.*

Usus 1. Est blandè vomitivum, si exhibeatur ad ʒß. 2. Ad asthma in syrup. pectoralibus ad gr. iij. 3. Est medicamentum specificum in strangulatu uterino, & hydrope matricis. 4. In suppressione mensium. 5. In pallidis virginum coloribus. 6. Hydrope. 7. Scirrho hepatis, lienis, & mesenterij. 8. In obstructione hepatis, lienis, & mesenterij. 9. Est singulare remedium in melancholiâ hypochondriacâ. 10. Tandem in cancro, &c.

Parant tandem alij *spiritum vitrioli martis* calcinando martis vitriolum, destillant processu, quo vitrioli spiritum eliciunt, asservantque sine rectificatione, aut phlegmatis abstractione, nè spiritus ejus sulphureus tollatur. Est enim hic spiritus gratissimi saporis, cùm moderata aciditate dulcedinem quandam sapit. Hepati, lieni, & ventriculo roborando, tùm etiam obstructionibus eorundem reserandis efficax est. Ventriculos cerebri permeat, unde epilecticis, & apoplecticis destinatur, in vehiculis quibuscumque exhibitus.

Ex marte varia componuntur medicamina, ut sunt vinum martiale, rotulæ, pilul. elect. syrup. & ipse mars potabilis, quæ cum sint vulgaria, merito omittimus.

ART. SEXTUS.

De Cupro.

ÆS, seu cuprum Venerem spagyrici appellitant, quòd cum Venere cælesti in macrocosmo, cumque generativis partibus in microcosmo sympathiam habet; unde sal albus ex chalcanto Veneris præstat ad certissimam omnium morborum sanationem, qui matricem infestant, & præcipuè suffocationis pericula. Idem sal cum pari quantitate salis nitri crystallizati junctum contra dysuriam; urinæ ardores, & renum inflammationes solatium præbet. Spiritus acidus opem fert illis, quibus deest facultas retentrix seminis, & qui perpetuâ gonorrhœâ laborant. Est metallum imperfectum, dùrum, ac solidum, ignefusibile,

sibile, & sub malleo extensibile, constans ex pauco mercurio citrino, & impuro; sale rubro; & sulphure infixo, purpureo, & impuro, non dum benè maturatis. Est hinc auro cognatum, & principia, ac semina auri in se continet; undè si magis ejus materia fuisset cocta, aurum dedisset purissimum. Est enim in cupro sulphur rubeum, sed infixum, & impurum valdè, natura non potuit ipsum figere, & depurare ob temporis angustias, quas habuit in figendo, & depurando; opus enim inceptum jàm rapiunt avari, & aurum inde fieri expectare nolunt, malunt cupro uti, quàm posteris aurum futurum relinquere: ergò quod natura non fecit, ars naturam sequendo, idem ipsum potest.

Laudatur æs, quod reperitur in insulâ Cypri. Duplici colore dotatur; unum quod in colore est auro simile, & à latinis aurichalcum appellatur; alterum quod rubrum est, absolutè æs vocatur. Chymici parvifacientes rerum colores, absque ullo discrimine æs, & aurichalcum Veneris nomine indigitant, & licet æs, & aurichalcum in superficie diversos ostentent colores, tamen Chymici naturæ penetralia trutinantes, apertè ostendunt hoc nobile minerale intus jucundissimum, cyaneum habere colorem, ut patet in multis medicaminibus quæ ex eo parantur.

Cæterum cuprum insalubre metallum est, sivè crudè, sivè simpliciter in suum vitriolum resolutum, sivè extractum, mediante aliquo simplici menstruo. Sivè enim acetum, sivè alius succus acidus, vel liquor salinus urinosus æri affundatur, aut vasi æneo infundatur, nil aliud elicitur, nisi insalubre vitriolum cerulei coloris, sapore amaro, æruginoso, & nauseoso, stomachi cum intestinis œconomiam subvertens, ac legitimi veneni mineralis symptomata, effectusque producens; quæ symptomata, pravosque effectus patiuntur, qui vinum in æneis vasis potant, propter viride æs, sive vitriolum ex ære ab aciditate vinosa extractum, sive resolutum. Monendi sunt itàque pharmacopolæ, nè sua medicamenta, quæ acredinem, & aciditatem sapiunt, in æneis, aut ex aurichalco paratis vasis, conficere velint: sed potiùs in ferreis, è metallo omnium saluberrimo, aut terreis, lapideis, vitreisque instrumentis, acria, aut acida, vel saltim vinosa, medicamenta parent. Neque per hoc omnem usum Medicum cupro denegare, sed tantùm crudi, aut simpliciter soluti æris usum internum improbare intendo; artificiosiora verò, & Philosophica ex ære parata medicamenta non satis in medicinâ commendare possum; *Helmont.* enim ex ære elementum ignis ex vitriolo Veneris parat, quod est summè anodynum, cujus extractionem cum de mercurio egimus, docuimus.

Æris usus antiquitùs fuit ante argentum, & penè etiam ante aurum. Virtutes ejus, & facultates ab omni ævo nobis innotuere. Vetustissimus *Hippocrates* usus fuit intrinsecùs, & extrinsecùs, ad hydropem, ad pleuritidem, &c. *Galenus* ejus usum in extrinsecis morbis multùm commendat, in intrinsecis libere fatetur de eo, ac de aliis mineralibus periculum nullum fecisse, ut qui in

his-

his non esset valdè eruditus: de hydrargyro, quem non esse de spontè nascentibus dicit, manifestè denotat. Posteriores græci nec ejus intrinsecum usum commemorant. Ad ulcera verò suis unguentis, & emplastris sæpiùs miscebat æris squaman, ejus ruginem, florem, & ustum. Medici verò Chymicâ arte edocti, relicto ære crudo, alias præparationes agnoscunt his longè præstantiores, ex quibus frequenter experimur.

Primò *Veneris crocum* tali pacto parant.

℞. *Laminas Veneris f. s. s. s. cum sale præparat. calcina paulatim leviter igniendo. Posteà ignitas in aquam injice, atque à nigredine benè elue, iterumque f. s. s. s. calcina, atque elue ut priùs. Tandèm coque, ac repone, ut subsideat crocus, quem edulcora aquâ, & exsiccatum in vitro debitè munitum serva.*

Veneris crocus præditus est virtute adstringente, & exsiccante: cujus usus, ut plurimum in externis, qualia emplastra, unguenta, & pulveres adstringentes sunt. Proficuus est ad siccanda ulcera, quæ copioso humore madent.

Non absimili modo *Veneris calcinationes* fiunt, ac de ejus croco diximus: *Dissolvitur enim cuprum in aquâ forti, ex sale nitro, & alum. facta, & affusione aq. tepida cum particula martis, vel lunæ præcipitatur ad fundum vasis. Post abstrahe rursus aquam fortem per destillationem. Vel laminæ veneris reverberantur in æs ustum in fornace figulorum, quod facilè contritione in calcem redigitur. Vel laminæ ponuntur in crucibulo cum æquali parte sulph. triti f. s. s. s. & reverberantur 3. vel 4. horis in æs ustum.*

Hujus usus est in ung. Ægyptiaco, Apostolorum, præcipitato nigro, empl. de gratiâ Dei, &c. utimur loco flor. æris, quibus caremus. Prodest ulceribus putridis.

Secundò *Veneris vitriolum* tali ordine conficiunt præter descriptionem, quàm art. de vitriolo tradidimus, ut

℞. *Cupri calcinati, sive squamarum cupri q. v. reduc in pollinem, quem in aceto destillato per diem naturalem digere. Tinctum acetum per inclinationem effunde, & aliud reaffunde toties, donec non tingatur ulteriùs. Deplotiones filtra, & ad tertiam evapora, vel destilla, quod relinquitur in fundo vasis, ponatur in locum frigidum, habebis vitriolum viride, obscurum, & splendescens.*

℞. *Lamin. veneris q. v. cum ana sulph. triti (ut dictum est in veneris calcinatione) reduc in pulv. subtilem, & in ollâ terreâ cum sulph. trito calcinatur continuò cum baculo cupreo movendo, donec totum sulphur combustum fuerit. Hinc calx denuò teritur, & cum octavâ parte sui ponderis sulph. triti calcinatur, ut supra, hocque quinquies, aut sexies repetitur. Posteà calx ista in aquam ferventem projicitur, & baculo sæpius movetur, dum fundum vasis petit, & aqua refrigeratur: quæ filtrata evaporet ex tribus partibus, & ponatur in locum frigidum, ut crystallos cæruleas producat.*

Compendiosiori tamen processu veneris vitriolum parabis, si illud efficies, ut de martis vitriolo diximus, eritque majoris efficaciæ, & energiæ.

Usus vitrioli Veneris absque alia præparatione valdè utilis in cachexiâ, ventriculo prodest, inappetentiam corrigit, fluores genitalium, tàm hominum, quàm mulierum sistit,

ſiſtit, attamen in pauca doſi, aliter vomitionem excitaret.

Spiritus vitrioli Veneris eodem ferè modo, quo ſpiritus vitrioli martis, deſtillandus eſt per retortam probè lutatam, igne aperto, ad extremam radicalis humiditatis, oleique rubri expulſionem continuato igne, & ad ultimum gradum uſque adaucto, ſpatio. ij. dierum.

Hujus ſpiritus virtutes in roborando ſtomacho, ad medendum morbis capitis, febribus extinguendis, hyſtericis ſublevandis, aliiſque morbis curandis non ſunt exiguæ.

Oleum rubrum ex vitriolo Veneris elicitum, eſt mirabile in affectibus renum, & veſicæ, itèm in uterinis affectibus.

Parant alij *oleum viridis æris* cauſticum ità.

℞. *Virid. æris part. j. nitri part. ij. ponantur in catillo, incendantur carbone, donec deflagrarint; quod remanet ſolvatur in cellâ per deliquium, vel in veſicâ ſuillâ diligenter clauſa in aq. demerſa.*

Valet ad puſtulas Venereas, & verrucas abſumendas.

Sal Veneris eadem ferè methodo ac diximus in præparatione ſalis vitrioli, elicitur: & utriuſque eadem eſt præparatio. Veneris ſal calefacit interiùs, quàm reliqua metallorum ſalia, corroborat ventriculum, cruditateſque inibi emendat, proinde flatibus, aliiſque affectibus inde oriundis v. g. colico, & ſimilibus medetur. Uterum frigidum calefacit, ejuſque ſuffocationem ſanat, menſtrua promovet, renum quoque morbis ſucurrit. Doſis gr. iij. iiij. ad v.

Parant tertiò nonnulli *inſigne* medicamen, qui dicitur *mercurius Veneris diaphoreticus* ità.

℞. *Limaturæ Veneris* ℥j. *merc. meteorizati* ℥ ij. *ſalis mercurialis* ℥ ij ß. *Trita, & ſimul miſta pone in matracium firmum, dando ignem arenæ: donec inſtar ceræ omnia liqueſcant. Tùm matracium ità calens frigidæ impone, ut in partes diſſiliat, & mercurius ſubviridis effluat; quem exſiccatum in retortam parvam, cum ſpiritu ſulph. vel vitr. in cineribus per diem naturalem digerendam collocabis: & poſteà cum binis cohobiis in arenâ deſtillabis: tandemque ablues bis, aut ter, & ultima vice aq. cord. vel ſpiritu vini.*

Uſus. Non tantùm præſtantiſſimum remedium diaphoreticum eſt contra luem Veneream: Verùm etiam inſigne Bezoarticum contra peſtem. Doſis gr. j. vel ij. in aquâ theriacali, vel aliâ ſpecificâ.

Ex viridi ære *aquam* conficimus, quam *mineralem* appellamus, quæ per ſyphonem in penem injecta, gonorrhœam gallicam curat. In hanc eandem aquam mercurij meteorizati aliquot grana diſſolvere ſolemus qua caries, puſtulæ, & ulcera gallica ſtatim perſanantur.

Egimus de mineralibus perfectis, ex quibus in uſu Medico magnam medicaminum ſupellectilem ad morborum ſanationes extraximus; meritò nunc pro eorum completa cognitione de Bezoarticis agamus, oportet, quæ ex ipſis educuntur, cum illa maximopere decantemus, quòd ſudorifica, vel ſaltim diaphoretica ſint. Nullam enim calefaciendi vim habent: idque ex eorum inſipido ſapore probatur, cujus ratione etiam quibuſvis ægrotantibus delicatioribus, ingrata reſpuentibus me-

medicamina, cum salutis usura exhibemus. Quot sunt mineralia perfecta, tot sunt Bezoartica, quæ ex ipsis parantur, & ideò nos in unum cogimus articulum.

ART. ULTIMUS.

De Bezoarticis.

BEzoarticum minerale ità paratur.

℞. *Spuma venenata duorum draconum semel rectificati ℥ iv. Hu calore resolutis superfunde spiritus salis balsamici uncias totidem, guttatim, nè nimia ebullitiones jacturam faciant spirituum. Destilla ex arenâ per cucurbitam cum alembico omnem liquorem ad siccitatem usque, terram exime, & probè tere, eique liquorem destillatum reaffunde cum ℥ ij. spiritus recentis balsamici, & destilla ut antea. Huic pulveri trito reaffunde liquorem destillatum cum aliis ℥ ij. ut supra, & procede rursus ut priùs. Massam tritam trade Vulcano Docimastico examinandam per aliquot horas: materiam continuò agitando rudicula ferrea pura. Tandèm eam, alkohol vini ab ea aliquoties abstrahendo, rectifica, ut remaneat pulv. siccus, & candidus.*

Usus ejus singularis est in omnibus affectionibus pestilentibus, & febribus malignis populariter grassantibus: eas enim è centro educit, & evellit, sudores potentissimè movendo. In erisypelate capitis etiam curando potentissimum est remedium.

Dosis. Exhibentur gr. iij. usque ad vj.

Bezoarticum Solare, seu Metallicum ità fit.

℞. *Solis purissimi in aq. philosophicâ soluti ʒ ij. ipsique adde guttatim liquoris gummosi septies rectificati ℥ j. fiet maxima ebullitio. Pone matracium super calidos cineres ad iij. vel iv. h. Tùm præcipita in aq. com. & sæpiùs ablue ultimò cum aq. cordiali, & tandem exsicca. Habebis lapidem admirandæ virtutis: præsertim si ut Bezoarticum minerale, priùs rectè figatur.*

Usus. Diaphoreticum est utilissimum, quod vires conservando, sudores movet, articulorum dolores, artuumque morbos cum hydrope, & leprâ, omnibus ejus speciebus, in appropriatis vehiculis, expellit. Dosis à gr. v. ad vj.

Bezoarticum lunare, ità paratur.

℞. *Lunam, eamque diss. in spiritu salis petræ, ut pondus ejus benè augeatur. Deinde ea in aq. viscidam per digestionem redacta, funde unam ejus partem super x. partes liquoris gummosi benè rectificati, liquefactique, & super hac mistura spiritum ex serpente terreno bis, aut ter destilla, dando ignem magnum circa finem. Tandèm hac materia in crucibulum posita per unam horam, & dimidiam ignienda, atque super ea in pul. redacta spiritus vini comburendus.*

Usus, ad cerebri affectus: estque specificum ad omnes morbos muliebres. Dosis est à gr. vj. ad viij.

Bezoarticum Saturninum. Simili prorsus modo ex vitro saturni, quod fit ex minio, & silicibus simul fusis, & aliquoties cum eodem butyro antimonij rectificato tincturam extrahe, illudque dicto cum spiritu nitri fige. Est in omnibus affectibus splenis remedium efficax.

Bozoarticum Joviale hoc modo paramus.

℞. Reguli antim. ℥iij. *Jovis puri in Angliâ nati* ℥ij. *Seorsim fusa misceantur, postea pulverizentur, pulv. adde merc. purissimi sine arsenico exaltati, & priùs subtiliter in marmore lævigati* ℥v. *omniaque commista subitò in retortam parùm excalefactam ingere, & ultrò butyraceum ol. videbis egredi, gradatim tamen ignem subministra, ut etiam post* ij. *horas suppressorium ignem adhibeas: hoc butyrum cum spiritu salis ter cohobando in album præcipitatum fige, & postea ignitum in spiritu vini extingue.*

Usus Potenter sudores pellit, præterea que icterum, hydropem, lepram, luis Venereæ, & podagræ reliquias cum totâ radice funditùs per diapheresim evellit. Dosis à gr. j. ad iij. vel iv.

Bezoarticum Martiale, ex croco martis solius ignis beneficio facto, cum butyro antimonij rectificato in digestione elice tincturam rubicundissimam: Butyrum tinctura antimonij impraegnatum fige cum menstruo fulminantis salis, more usitato. Est specificum, & præsentissimum remedium in omnibus fluxionibus ventris, & præsertim ab hepate ortum sinum capientibus.

Bezoarticum Venereum ex batiturâ Veneris cum oleo antimonij dicto elicitur tinctura, quod fixatum ad Venereos morbos commendatur.

Bezoarticum Mercuriale. Ex vitro merc. vitæ cum butyro antimonij correcto elicitur tinctura rubea. Idem igitur per spiritum nitri fixatum transit in bezoarticum excellens virtute prioribus non cedens.

His itaque modis possunt bezoartica, seu diaphoretica cum omnibus metallis fieri, in quibus virtuosæ partes ipsorum metallorum cum butyro antimonij conjunctæ per nobile menstruum salis nitri simul figuntur, ac in nobiles medicinas abeunt: Quinimmò ad easdem formas illorum plura alia ex iisdem fingi, & confici possunt, de quibus priora sæcula forsan non cogitarunt.

Et hæc satis sint adducta ad hujus libri complementum, ex tot, tantisque Chymiæ operationibus, quas descripsimus; quisque filius artis ad ulteriorem aliorum medicaminum chymicorum præparationem ex proprio marte, labore, sudore, impensis, & patientiâ progredi poterit ad ulteriora arcana concinnanda, cum mineralium Regnum inexhaustos contineat thesauros; Ideò nunc sit

D.CA-

D. CAROLI MUSITANI

IATRIAS PROFESSORIS,

PYROTECHNIÆ SOPHICÆ

LIBER ULTIMUS.

De Chymicis Magisteriis ex Animalium Regno parabilibus.

TAndèm ad animalium regnum appulsi, ipsam nè dum laudibus extollere benignissimam naturam, verùm libenti animo gratari jucunda beneficentiæ recordatio nos monet, & pungit. Videmus nihil esse in hoc Orbe, quod ipsa nostræ vitæ usui non accomodaverit, sive ut in rectâ suæ pristinæ firmitatis consuetudine conservaret, sive à præsentibus malis quibus sæpissimè angitur, liberaret. Triplex regnum huic ministerio destinavit, ut hæc omnia perageret. Satis quippè cuilibet manifestum fiet, si naturæ opera contemplabitur, nostram vitam continuo, ne dum vegetantium, & animalium haustu ali, verùm etiam mineralium; latent siquidem mineralia, & in omnibus corporum partibus natura abstrusit, quibus non apertè, sed furtivo quodam modo vescimur. Vel aër, & aqua quà utimur quotidiè, varia salium genera, & mineralium intra se continet.

Attamen non rarò varia iſtorum miſcela humana corpora agitata infirmantur, & tandèm obruta malis concidere neceſſe eſſet, niſi provida natura ex triplici eodem Regno medicamenta deprompſiſſet, ut nunquàm à lege tutandæ vitæ illis data deſciſceret. Undè ſat illi non fuit ex vegetantium, & mineralium regnis medicamenta miniſtraſſe, niſi ex animalium quoque largiretur. Quadere ordo poſtulat, ut poſtquam peragravimus Vegetabilium, & Mineralium regna, jure merito illis de medicaminibus, quæ ex Animalium regno educuntur, agamus, neceſsè eſt: attamen hunc librum in unum caput comprimemus; ideò ſit

---

CAPUT UNICUM.

Quæ Animalia ſub hoc Regno contineantur.

CUm vegetabilibus hoc habent animalia commune, quod alimentum in vegetationem utraque ſumunt, hæc ore, radice illa quidem, quæ ſenſibus rurſus inferiora ſunt animalibus. Sub animalium Regno continentur animalia, tàm perfecta, ut ſunt homo, & cuncta bruta, quàm imperfecta, & horum tria ſunt genera, reptilium in terrâ, volatilium in aëre, & natatilium ſub aquis; horum aliqua inſecta vocantur, quæ ex putri materiâ naſcuntur, ut lumbrici, muſcæ, ranæ, &c. De his omnibus in præſenti libro nos agemus, quæ ad uſum Medicum pertinent, & de omnibus eorum partibus, tàm fluidis, quàm ſolidis, ut ſunt carnes, oſſa, membranæ, ſanguis, ſperma, excrementa, & cœtera, quare præſens caput in tres partiemur articulos; in primo agemus de illis medicaminibus, quæ ex homine; in ſecundo, quæ ex brutis; & in tertio tandèm, quæ ex inſectis eliciuntur. Ad hanc pertractationem complendam ob temporis penuriam non ſicco veſtigio tranſibimus, ſed aliqua ſelectiora, & præcipua, ut noſter mos eſt, dicemus.

ART. PRIMUS.

De Medicamentis Chymicis, quæ ex Homine eliciuntur.

CUm præcipuum inter animantia locum teneat mortalis homo, cum ob animam rationalem ad Omnipotentis Dei imaginem conditus ſit; meritò primò de illis agemus medicaminibus, quæ ex homine educuntur. Nulla equidem pars in homine extat, tàm homogenea, quàm ætherogenea, tàm alimentitia, quæ in nobile non tranſeat pharmacum. Et quidem

Ex humanâ carne paratur mumia, (non loquimur de mumiâ, quæ reperitur

peritur in Ægypti sepulchris), quæ ab alto devolutis medetur.

Ex sanguine varia parantur medicamenta, ut *sal armoniacum*, tali modo.

♃. *Sanguinis humani lib.* j. *sanguinis bovis, vel alterius animalis lib.*ij. *aq. putei lib.* vi. *m. & filtra, pone ad ignem, & bulliant ad consumptionem aq. & sal manebit in fundo.* De ejus præparatione, & usu fusiùs diximus in proprio articulo.

Sal sanguinis humani quoque paratur ex fæcibus post olei extractionem relictis. Extracto siquidem oleo, ignis augetur, tunc sal volatilis ad retortæ, vel capitelli spondilia sublimatur. Vel fæcibus concrematis, & in cinerem versis aqua stillatitia affunditur, filtratur, & tandem destillatur, vel evaporatur, & in vasis fundo remanet sal, repurgatur, & pellucidus redditur, ut in art. de salium vegetabilium præp. diximus.

Hic sal morbis vesicæ, podagræ, chiragræ, & gonagræ medetur.

Paratur ex humano sanguine *oleum* ità.

♃. *Sanguinis juvenum (verno tempore extracti) q. s. m. cum suff. quantit. spiritus vini, cucurbitis benè munitis, digere in ventre equino per mensem, dein destilla igne ciner. & progredietur unà cum aquâ ol. Repete destillationem in M. B. & extrahes spiritum cum phlegmate mistum, rectifica in retortâ novies, & habebis oleum.*

Usus. Maximè commendatur ad epilepsiam radicitùs tollendam, (si singulis diebus per mensem integrum sumatur ℈ß. à novilunio incipiendo, & postmodum singulis noviluniis semel per annum ℈j.), ad paralysim, apoplexiam, pulmonem exulceratum, pleuresim, &c.

Ex *cranio humano*, (quod ad capitis morbos conferre compertum est, & nominatim ad epilepsiam,) paratur *magisterium* hoc pacto.

♃. *Limaturæ cranij humani nunquam humati, humoreque adventitio privati q. v. cum alkohole vini salviato ad supereminentiam* vi. *digitorum, per mensem dimidium digere, deinde per retortam pelle reaffusum liquorem, cum capite mortuo denuò digere, ac vicissim destilla, idque tertiò repete. Tandèm omne abstractum aliquandiù circula, abstractoque alkohole vini è lento B. & essentiam cranij instar coaguli remanentem serva.*

Usus. Epilepsiæ est verum curativum, si ejus gr. aliquot in convenienti vehiculo exhibeantur.

Humano *ex cranio* paratur *sal*, & extrahitur ex ipsâ cranij limaturâ remanente in fundo retortæ, quæ calcinatur, & s. a. sal extrahitur, quod maximoperè epilepsiæ prodest.

Eodem modo pariter sal elicitur ex omnibus ossibus humanis: sed cum difficulter calcinetur, sulphuris flos adhibendus est, & posteà extrahitur cum aquâ ivæ arthriticæ. Ità humana salia parata exhibentur in paucâ quantitate in doloribus articularibus & unumquodque os specialem habet proprietatem juvandi patientium partes; nàm si sal educitur ex cranio, prodest morbis capitis, ex manuum ossibus chiragræ, pedum podagræ, &c.

Usnea cranij est moscus nascens in cranio interempti, aëri exposito, ingrediturque compositionem unguenti sympathetici, scilicet magnetici,

Ex urinâ humanâ paratur *spiritus*, ut

♃. *Urinam infantis sani bibentis vinum, quam relinque in vase opt. obturato per menses ij. ut putrificetur, deindè destilletur ex cucurbitâ, cujus orificium obturetur triplici charta ol. imbuta, vel spongia similiter imbuta, quâ spiritus urinæ igneus tantùm transit. Postea rectificetur: fiet igitur spiritus omnis fœtoris expers.*

Inseruit hic spiritus ad omnes obstructiones internorum membrorum, utpotè hepatis, lienis, hypochondriorum, mesenterij. Flavam, & nigram ictericiam, & cachexiam curat. Calculum renum, & vesicæ atterit, doloresque inde ortos sopit.

Ex eadem *urinâ humanâ* extrahitur *sal*, quod fit filtrando urinam, & eandemmet coagulando, & aceto stillatitio dissolvitur, & coagulatur, ità repetendo per tres, vel quatuor vices. Facultatem habet abstersivam, undè obstructionibus convenit.

Ex humanis calculis sal extrahitur, qui à *Paracels.* ludus humanus appellatur, cujus præparationem sparsim commendat; nusquam tamen ejus descriptionem genuinam, à multis hactenus exoptatam, & anxiè quæsitam, reliquit, ut

♃. *Calcul. calcina primùm igne lento, dein magno, inque pulv. redactos, cum æquali portione sulph. & salis petræ mistos reverbera in alkohol albissimum, quod ad ignem cinerum moderatum in succum berberum clarificatum ponatur, oportet, donec totum dissolvatur: tunc filtrato liquore, extillandus is est per B. ad siccitatem, sic sal manebit in fundo vasis.*

Usus. Expellit potenter calculum è renibus, & vesica. Exhiberi possunt ejus gr. iij. iv. in decenti vehiculo, Lunâ crescente: estque dosis aliquoties repetenda.

Hæc sunt, quæ de medicamentis ex homine depromptis brevitas scribere permisit, qui plura cupit, passim apud authores inveniet.

ART. SECUNDUS.

De Medicaminibus, quæ ex Brutis educuntur.

Bruta multa medicamina exhibent, quæ quidem magnos habent in medicinâ usus.

Johannes Baptista Van-Helmontius ex hirci sanguine in pleuritide nunquàm satis laudabile medicamen parat, ità inquiens: *Hircum suspende cornibus, alligatisque pedibus postremis ad cornua, abscissis testibus castratur. Cruor inde emanans usque in ejus mortem excipitur, & siccatur. A vendibili cruore (qui nil nisi ovillus est) dignoscitur, quòd venalis facilè teratur, ejus pulvis fit puniceus: hircinus autem verus difficillimè, atque tædiosissimè teritur, estque picei coloris pulvis illius.*

Dosis est ad ℨj. per tres, vel quatuor vices in aqu. card. bened. syrup. papav. rheados in pleuritide. Datur quoque in inflammationibus internis, in anginâ, & sputo sanguinis.

Idem supra cit. author ex sanguine, & carne leporis, duo infallibilia remedia parat, dicens: *Pavidissimum ergò animal leporem videlicèt occiderunt, non quidem telo, ut inopinâ morte occumbat: sed venando, ut per canum morsum intereat: quò vis geminata pavoris imprimatur in ejus totum. Itàque linteum in leporis sanguine tinxerunt, & siccatum asservaverunt. Idemque in vino carptim ex-*

exhibuerunt, & curata est dysenteria. Itemque siccum appofuerunt erisypelati, & sanatum est. Imò milites Germani leporem fumo siccatum præbent in potu, & curatur dysenteria non fallaci eventu. Dosis sanguinis, & carnis est ʒj. Leporis pinguedo uncta spinam digito, vel alteri loco fixam una nocte extrahit.

Multa animalium stercora mirabiles, & præstantes obtinent medicamentosas virtutes; Constant enim spiritu volatili fætente flagrabili (sulphur fætidum vocant) & sale fixiori nitroso, quo agri fæcundantur (ut diximus,) & interim, ut humanum taceamus stercus (res profectò indigna, à quopiam ut in usum advocetur,) *Pavonis stercus* multoties non fallaci eventu in vertigine, & epilepsia experti sumus, hoc modo.

℞. *Stercus pavonis, exsicca, & reduc in pulv. maceretur* ʒj. *per noctem in vino. Trajice per linteum, & exhibe vertiginoso, vel epilecticis mane jejuno stomacho* ad multos dies continuando à novilunio usque ad plenilunium, aut amplius, si opus sit. Potest admisceri saccharum.

ART. ULTIMUS.

De Medicaminibus, quæ ex Insectis eluuntur.

NOn minoris efficaciæ sunt medicamenta insectorum, ac cunctorum aliorum animantium, undè multa magisteria parantur, & quidem in usu Medico magnifacienda.

Parant spagyrici ex ranarum spermate illud medicamen, quod *sperniola* appellitatur, ad cujus intelligentiam sciendum est, quod sperniola est sperma ranarum, quod ineunte vere, hinc, inde circa lacus palustres, & stagna reperitur; undè posteà solis beneficio ranæ in viva animalia excoquuntur. Illud autem ad medicinam colligendum est Mense Martio ante Solis ortum, & quidem triduo, vel quatriduo ante novilunium, (in plenilunium enim maximè fætet,) inque usus adhibendum. Chirurgi periti eo crudo imbuunt lacinias, easque vicissim, idque sæpiùs faciunt. Iis utuntur posteà ad inflammationes quaslibet vulnerum tollendas, imò si suprà iisdem emplastra extenduntur, mirificè eosdem affectus retinent. In erisypelate pedum, vel manuum, aut alterius membri externi, sæpiùs recurrente, nihil eo utiliùs est, si tantùm sicca talis lacinia, cùm sperniola cruda præparata loco affecto applicetur, ac membrum involuatur. In tybiis, seu cruribus erisypelas facilè cedit, si ex linteis fiant tibialia affabrè facta. Hæc verò septies, vel etiam ampliùs cum eadem sperniolà imbibantur, & quasi cum eadem conquassentur, denuoque exsiccentur. Hæc nimirùm multos annos durare possunt, modò nè aqua alia extergantur, vel mundentur. Ab eorum usu nec tàm facilè redit erisypelas, nec tàm difficulter repellitur, quin statim ab initio applicationis, & dolor, & tumor cum rubore facessant.

℞. *Spermatis ranarum q. v. in mense Martio, destilletur per se in B. triduum ante novilunium collecti (ut suprà, diximus) sic enim non fætet. Habita hac aquâ,*

℞. *Myr. el. thur. masc. an.* ℥ ij. *croci triti* ʒ iij. *tere omnia, & m. Hunc pulv. imbibe aq. stillatitiâ sperniolæ, idest spermatis ranarum, vigesies, vel trigesies, ità tamen ut semper priùs spontè exsiccetur, posteà ad usus suos servandus est.*

Usus. Summum est remedium in hæmorrhagiâ è naribus, gutture, utero, quia frigiditate suâ sanguinem coagulat. Confert quoque, si solvatur cum aceto, & erisypelati, doloribusque podagricis calidis applicetur. Hæmorrhagiam quoque vulnerum impositione sistit, panaritium necat, &c.

Parant *ex Ranis alkalia* hoc modo.

℞. *Ranas vivas q. v. pone in ollâ vitreatâ, operculo benè clausâ, & in furno post panis extractionem opt. exsiccentur ad perfectam pulverizationem, post quam in vase serva.*

Usus. In immodico mensium fluxu, in vomitu, & sputu sanguinis, in fluore albo mulierum, hæmorrhagiâ, & gonorrhœâ. Dosis ℈j.

Bufo, etsi animal sit deterrimum, venenosum, & abominabile; attamen non effugit usum Medicum, eumque tùm internum, tùm externum. Internè ejus pulvis hydropicorum aquas per urinam educit; externè autem est *pestis præsagium, & antidotum*, undè cap. de Anthrace fusiùs egimus.

Paratur mirabile *oleum ex Bufonibus* sequenti modo.

℞. *Bufones* ij. *vel* iij. *purgenturque per* iij. *dies. Inde ollæ novæ vitreatæ, quibus superfunde olei lib.*v. *vel* vi. *claude vas nè quid expiret, bull. in aperto Jove, lento igne per sex horas. Permitte vas sponte refrigerari, decanta, & ad usus serva.*

Usus. Est veluti singulare arcanum, purgato corpore, avulsisque capillis, in curandâ Tineâ, & Alopeciâ pluries partem affectam inungendo.

Peragrato jàm tandèm animalium Regno, nunc tempus monuit rem omnem ad umbilicum ducere. Quantâ industriâ, quantâque solertiâ in in alienæ utilitatis compendium his talibus studuissemus: multus labor, quo plurimis ab hinc annis Pyrotechnicâ in re insumimur, summâque animi delectatione tenemur, per hæc pauca nostri ingenij testimonia vos edocuit. Unum dumtaxat credatis velimus (quod sat ipsi observare potuistis) non temerè hæc omnia, quæ ad exactam medicamentorum præparationem spectabant nostro huic libello intrusisse. Optima siquidem selegimus, multa, probat priùs meliorum authorum fide, multoties ad rationum incudem devocando conquisivimus, complura nostrâ diligentiâ exactissimâ passim ignis examine, laborata protulimus; ità ut nihil in hisce desiderandum, quod absolutissimè rei conveniret, reliquisse, nisi suscepti negotij amor me fallat certo certiùs adducor. Si grata, cordique fuerunt, vestræ humanitati acceptum referimus, qui hos meos labores probare non dedignati estis, ad graviora forsan lacessuri. Undè Deo gratari licet, qui ex nostri animi sententiâ huic operi, & fundamenta jecit, & supremum imposuit fastigium.

FINIS.

INDEX

RERUM, ET MATERIARUM, QUÆ IN PYROTECHNIA SOPHICA

Continentur.

Gg Ca-

Do

FINIS.

INDEX AUTHORUM
QVI IN OPERIBUS MEDICIS CHYMICO-PRACTICIS
R. D:
CAROLI MUSITANI
Citantur, & Laudantur.

H. Ha-

Reis-

F I N I S.